

MASTEROPPGAVE

«Men jeg lærte litt om at det er lurt med spørsmål da»

*En studie i hvordan et utvalg elever fra 10.trinn tilnærmer seg
en saktekst ved hjelp av kritisk literacy*

Monica Brask Billet

Våren 2022

Masterstudium i norsk i skolen

Avdeling for lærerutdanning

Sammendrag

Denne masteroppgaven handler om hvordan elever kan utvikle evnen til kritisk literacy i møte med saktekster. Saktekster er hverdagstekster vi møter hver dag, og som utgjør en betydelig del av tekstmangfoldet vi omgir oss med. Forståelse for at mange av disse tekstene er et uttrykk for underliggende ideologier og maktrelasjoner, utgjør en viktig forutsetning for aktiv og demokratisk deltakelse i samfunnet, og trekkes frem som en viktig kompetanse for fremtidens samfunn. Det å lære elever hvordan de kan gjenkjenne og utfordre teksters virkelighetsbilder og verdier står sentralt i kritisk literacy, og danner bakgrunn for denne studien og masteroppgavens problemstilling: På hvilke måter viser et utvalg elever fra 10.trinn kritisk literacy i møte med en kontroversiell politisk saktekst?

Problemstillingen besvares gjennom kvalitativ metode fordelt på to analysetrinn, der jeg på analysetrinn 1 gjennomfører en kritisk diskursanalyse av teksten «Drøm fra Disneyland», før jeg på analysetrinn 2 gjennomfører og analyserer syv semistrukturerte intervjuer av et utvalg elever fra 10.trinn. Oppgavens teoretiske rammeverk bygger på teori fra kritisk literacy, kritisk diskursanalyse og sakprosa. Mine analysefunn fra analysetrinn 1 viser at teksten «Drøm fra Disneyland» er en utfordrende saktekst for elevene å lese, da den utfordrer elevenes virkelighetsbilde og ideologiske forståelse. Hovedfunn på analysetrinn 1 er derfor at teksten «Drøm fra Disneyland» er godt egnet til kritisk literacy. Hovedfunnene fra analysetrinn 2 indikerer at elevenes skolefaglige nivå er av vesentlig betydning for hvilken forståelse og tilgang elevene har til kritisk literacy. Analysen viser at det er tydelige forskjeller mellom høytpresterende og lavtpresterende elevers tilgang til teksten, Elevene som er høytpresterende, evner i stor grad å møte teksten med kritisk literacy, noe som står i kontrast til de lavtpresterende elevene i undersøkelsen. Funnene viser at undersøkelsens lavtpresterende elever har utfordringer knyttet til å avdekke tekstens bruk av verbalspråklige ressurser, noe som fører til at elevene ikke leser *mot* teksten, og ikke forholder seg kritisk til tekstens innhold.

Abstract

This thesis explores the topic on how students develop critical literacy whilst working on nonfiction texts. Students will meet nonfiction every day, and it makes out a significant part of the text diversity which surrounds us in everyday life. The understanding of the fact that these texts are an expression of underlying ideologies and power relations makes up an important prerequisite to be able to participate in an active and democratic role in society. These prerequisites are highlighted as an important skill in future society.

Teaching students how to recognize and challenge the reality and values in the texts is central in critical literacy, and is the framework of this study and thesis: In what way does the political nonfiction text “Drøm fra Disneyland” challenge a selection of 10th graders ability of critical thinking?

This thesis is answered through a qualitative method divided into two stages of analysis, where in stage one I will carry out and analyze a critical discourse analysis of the text “Drøm fra Disneyland”. Stage two will consist of analysis of seven semi-structured interviews of a selection of 10th grade students.

The theoretical framework of this thesis is based on critical literacy, critical discourse analysis and non-fiction texts. My findings from stage one show that the text “Drøm fra Disneyland” is a difficult text for the students to read as it challenges the students view on reality and ideological understanding.

The main finding(s) in stage one is that the text “Drøm fra Disneyland” is well suited for critical literacy. The main findings from stage two indicate that the students` academic level is of significant importance on how they process and work with critical literacy. The analysis shows that there are clear differences between high-performing and low-performing students` access to the text. The high-performing students are largely able to meet the text with critical-literacy, which is in clear contrast to the low-performing students in the survey. The findings suggest that the low-performing students have challenges related to uncovering the text`s use of verbal language resources, which means that the students do not read with an enhanced clarity and comprehension, nor do they take a critical approach to the text`s content.

Forord

Temaet for denne masteroppgaven ble bestemt alt på masterstudiets første semester, etter at dyktige forelesere introduserte meg for et tema jeg ikke kunne mye om fra før, men som jeg umiddelbart fattet interesse for. Det kunne ikke bli noe annet enn kritisk literacy som denne masteroppgaven skulle handle om. Jeg har gledet meg til å begynne på arbeidet med denne masteroppgaven, og selv om det har vært krevende, har det også vært svært givende. Nå som oppgaven omsider går mot sin slutt, er det med både vemod og glede. Men denne teksten hadde ikke blitt realisert, hadde det ikke vært for god støtte og oppmuntring av flere viktige personer.

Først vil jeg få takke min suverene og dyktige veileder, Anders Eilertsen, for all veiledning, faglige råd, humor og oppmuntrende støtte underveis. Denne oppgaven hadde ikke sett dagens lys hadde det ikke vært for deg. Du har vært en perfekt veileder for meg og denne oppgaven.

En stor takk rettes til de syv elevene som stilte opp og deltok i denne undersøkelsen, tusen takk for innsatsen!

Uten solid støtte og oppmuntring fra familien, hadde ikke dette prosjektet latt seg gjennomføre. For dette har virkelig vært et familieprosjekt. En stor takk til min snille familie som har stilt opp, støttet og heiet så jeg kunne få tid og motivasjon til å jobbe med oppgaven. Min snille, kloke, humoristiske og rause mann Lars, som har fylt rollen som faglig veileder, heiagjeng, husfar og til tider fungert som fulltidspappa for de to små guttene våre. Kjære guttene mine, nå kan mamma endelig være med på fotballkamp og leke igjen!

Mine venninner Lill, Bente og Charlotte som har stilt opp med gode råd, teknisk support og oppmuntrende støtte underveis, tusen takk! Det samme til min søster Linda og venninne Pia, mine medsamsvorne masterstudenter, der vi i felles skjebne har svettet over hver vår masteroppgave; vi kom i mål til slutt!

Jeg ser tilbake på tiden som student ved masterstudiet Norsk i skolen på Høgskolen i Østfold som en lærerik og minnerik periode.

Våler, 11.05.22

Monica Brask Billet

Masterarbeidets relevans for mitt virke som lærer

Det å arbeide med en masteroppgave er en tidkrevende prosess som fordrer stor grad av tålmodighet, selvstendighet og evne til faglig fordypning. Nettopp evne til faglig fordypning og økt faglig forståelse kan trekkes frem som en av de store gevinstene etter et slikt arbeid. Gjennom å dykke ned i faglitteratur, lese, forstå og tolke, settes det i gang prosesser som fører til at jeg tilnærmer meg faglitteratur på en mer konstruktiv måte og med en ny metaspråklig bevissthet. Dette kommer til syne gjennom egen undervisningspraksis i klasserommet, der jeg opplever å inneha en helt annen kontekstualisert forståelse av hvordan norskfaget henger sammen. Denne økte forståelsen kan ikke relateres til arbeidet med masteroppgaven alene, men kan betraktes som et resultat av masterstudiet i sin helhet. Dette fører til at jeg tar med meg en ny og utvidet forståelse av hva det innebærer å være norsklærer i dagens samfunn, samtidig som det gir meg en faglig trygghet ut mot elever og kolleger. Arbeidet med denne masteroppgavens fagstoff om kritisk literacy har på mange måter vært en reise i et tema som jeg selv opplever som underkommunisert og lite anvendt blant norsklærere rundt om i norske klasserom. Det kan sies å være et paradoks at et tema som står så sterkt forankret i læreplanverket, både gjennom overordnet del, men også som en del av norskfagets kjerneelementer, ikke har blitt kommunisert ut til norsklærere i tilstrekkelig grad. Flere av mine lærerkolleger har stilt meg spørsmålet om hva jeg mener med kritisk literacy og kritisk tenkning. Deres umiddelbare svar er gjerne at dette jobber de med i timene som kildekritikk. Og det er ikke så rart at mange forbinder kritisk literacy eller kritisk tilnærming til tekst som kildekritikk, - noe jeg selv gjorde før dette studiet ble en øyeåpner. Derfor vil jeg etter å ha arbeidet med denne oppgaven ta med meg kunnskap fra hele masterstudiet med evnen til å se faget i en større kontekst, arbeidsprosessen rundt masteroppgaven, og min nyervervede kunnskap om kritisk literacy, med meg tilbake til klasserommet i en tid der kunnskap om kritisk literacy er en nødvendig kompetanse å inneha i dagens digitaliserte og globale samfunn.

Innholdsfortegnelse

1 Innledning.....	1
1.1 Tema og formål med oppgaven	1
1.2 Problemstilling, forskningsspørsmål og design	2
1.3 Oppgavens datamateriale	4
1.4 Avgrensninger i oppgaven	5
1.5 Oppgavens struktur	5
2 Bakgrunn: Kritisk literacy i skolens læreplaner	7
2.1 Kritisk literacy som lesekompetanse	7
2.2 Kritisk literacy i læreplanen	8
2.3 Sakprosa i skolen og kritisk literacy.....	9
2.4 Sammenfatning av kapittelet	11
3 Teoretiske perspektiver	11
3.1 Literacy	11
3.2 Kritisk literacy	13
3.3 Diskursanalyse	14
3.4 Kritisk diskursanalyse	15
3.5 Hallidays metafunksjoner som teoretisk rammeverk for analysetrinn 1.....	16
3.5.1 Kulturkontekst.....	16
3.5.2 Situasjonkontekst	16
3.6 Hallidays tre metafunksjoner	17
3.6.1 Den ideasjonelle metafunksjonen: Konstruksjon av virkelighet	17
3.6.2 Den mellompersonlige metafunksjonen: Konstruksjon av relasjoner	19
3.6.2.1 Modalitet	19
3.6.3 Den tekstuelle metafunksjonen: Konstruksjon av sammenheng og struktur.....	20
3.7 Janks og syntesemodellen som teoretisk rammeverk på analysetrinn 2.....	22
3.7.1 Dimensjonen Makt i syntesemodellen.....	23
3.7.2 Dimensjonen Tilgang i synestemodellen.....	23
3.7.3 Dimensjonen Mangfold i syntesemodellen	24
3.8 Nordisk forskning på kritisk literacy	25
3.9 Sammenfatning av kapittelet	27
4 Metode.....	27
4.1 Oppgavens forskningsdesign og metode	29
4.2.1 Kritisk diskursanalyse som kvalitativ metode:	30
4.2.2 Semistrukturert intervju.....	31
4.2.3 Utvalg av intervjupersoner	32

4.2.4 Gjennomføring av pilot	33
4.2.5 Gjennomføring av syv elevintervjuer	34
4.3 Transkribering.....	35
4.4 Kvalitet i forskningen; validitet og reliabilitet	35
4.5 Analytisk tilnærming av analysetrinn 1	36
4.6 Kontekst.....	37
4.6.1 Ideasjonell metafunksjon: Konstruksjon av virkelighet	37
4.6.2 Mellompersonlig metafunksjon: Konstruksjon av relasjoner.....	38
4.6.3 Tekstuell metafunksjon: Konstruksjon av sammenheng og struktur.....	39
4.7 Analytisk tilnærming av analysetrinn 2	39
4.7.1 Analysekategorien Makt.....	40
4.7.2 Analysekategorien Tilgang.....	41
4.7.3 Analysekategorien Mangfold	41
4.8 Sammenfatning av kapittelet	41
5 Analysetrinn 1:	42
Kritisk diskursanalyse av sakteksten «Drøm fra Disneyland»	42
5.1 Analyse av kontekst i teksten «Drøm fra Disneyland».....	42
5.1.1 Situasjonsteksten	42
5.1.2 Kulturkonteksten	43
5.2 Den ideasjonelle metafunksjonen: Konstruksjon av virkelighet i «Drøm fra Disneyland»	44
5.2.1 Presupposisjoner.....	44
5.3 Den mellompersonlige metafunksjonen: Konstruksjon av relasjoner i teksten «Drøm fra Disneyland»	48
5.3.1 Modalitet	49
5.3.2 Bruk av pronomener som tiltaleform.....	49
5.4 Den tekstuelle metafunksjonen – konstruksjon av sammenheng i tekst	50
5.4.1 Referentkjeder	52
5.5 Sammenfatning av analysetrinn 1	53
6 Analysetrinn 2: Analyse av intervjutranskripsjoner	54
6.1 Presentasjon av informanter.....	54
6.2 Dimensjonen makt i analysetrinn 2.....	57
6.2.1 Elevenes forståelse av kontekst	57
6.2.2 Elevenes forståelse av ideologi	58
6.2.3 Elevenes opplevelse av forfatterne.....	59
6.3 Elevenes opplevelse av tilgang i teksten	60
6.3.1 Elevenes opplevelse av tekstens sjanger	60

6.3.2 Elevenes opplevelse av tekstens språkbruk	62
6.3.3 Elevenes opplevelse av tekstuell sammenheng	63
6.3.4 Elevenes opplevelse av tekstens tema	63
6.4 Elevenes forståelse av dimensjonen mangfold i teksten	68
6.4.1 Elevenes forståelse av hvordan flerkultur og innvandrere fremstilles i teksten	68
6.4.2. Elevenes forståelse av hvordan norsk kultur og nordmenn fremstilles i teksten.....	70
6.4.3 Elevenes forståelse av hvordan Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet fremstilles	71
6.4.4 Elevenes opplevelse av ordvalg i teksten	74
6.4.5 Elevenes forståelse av metaforer i teksten.....	80
6.5 Sammenfatning av kapittelet	84
7 Hovedfunn, konklusjoner og videre refleksjoner	85
7.1 Hovedfunn 1: Kritisk diskursanalyse av sakteksten «Drøm fra Disneyland»	85
7.2 Hovedfunn 2: Analyse av syv transkriberte elevintervjuer	86
7.2.1 Kritisk literacy i form av makt	86
7.2.2 Kritisk literacy i form av tilgang	88
7.2.3 Kritisk literacy i form av mangfold	89
7.3 Konklusjoner	92
7.4 Forskningsfunnenes validitet	93
7.5 Videre refleksjoner	94
Bibliografi	95
VEDLEGG 1.....	98
TABELLER:.....	98
VEDLEGG 2.....	99
TEKSTEN «DRØM FRA DISNEYLAND»	99
VEDLEGG 3:.....	103
Semistrukturert intervjuguide.....	103
VEDLEGG 4:.....	104
Transkribering av intervju med Ali	104
VEDLEGG 5.....	112
Transkribering av intervju med Julianne	112
VEDLEGG 6.....	120
Transkribering av intervju med Anne.....	120
VEDLEGG 7.....	127
Transkribering av intervju med Håkon	127
VEDLEGG 8.....	135
Transkribering av intervju med Anders	135

VEDLEGG 9.....	144
Transkribering av intervju med Sara	144
VEDLEGG 10.....	154
Transkribering av intervju med Vetle.....	154
VEDLEGG 11 INFORMASJONSSKRIV OG SAMTYKKESKJEMA	160
VEDLEGG 12 VURDERINGSSKJEMA NSD.....	164

1 Innledning

Under arbeidet med denne masteroppgaven skjedde brått det utenkelige; Russland invaderer Ukraina, og med ett er det krig i Europa. I kjølvannet av denne krigen, utspiller det seg også en informasjonskrig, der det nå også kriges om sannheten. Hvem av partene forteller sannheten og hvilke virkelighetsbilder blir vi presentert for? Det vi nå er vitne til er hvordan krigens parter konstruerer sine virkelighetsbilder og sine relasjoner, der det kjempes om å påvirke omverden til å tro på de ulike fremstillingene som settes frem. Gamle fiendebilder vekkes til live, og nye kommer til. Daglig overstrømmes vi av nyheter om krigføringen på ulike medieplattformer, noe som fordrer at vi som mottakere i større grad enn tidligere må utvise kritisk tenkning. Denne tragiske hendelsen har gitt kritisk literacy og det å være kritisk en ny og aktualisert betydning, og viser behovet for å utruste elever og den gjengse borger, med kritisk kompetanse.

1.1 Tema og formål med oppgaven

Kritisk tekstkompetanse og saktekster er sentrale og aktuelle tema som står sterkt forankret i det nye læreplanverket Fagfornyelsen. Fagfornyelsen omtaler kritisk tenkning som en del av læreplanenes fem kjerneelementer, og nevnes eksplisitt i læreplanens overordnet del: «Kritisk og vitenskapelig tenkning innebærer å bruke fornuften på en undersøkende og systematisk måte i møte med konkrete praktiske utfordringer, fenomener, ytringer og kunnskapsformer. Opplæringen skal skape en forståelse av at metodene for å undersøke virkeligheten må tilpasses det vi ønsker å studere, og at valg av metode påvirker det vi ser» (Kunnskapsdepartementet, 2017).

Den stadig økende digitaliseringen og globaliseringen gjør det nødvendig å utruste elevene med en kritisk evne til å ta imot og prosessere den store informasjonsmengden de utsettes for. Denne informasjonsmengden inkluderer også sakprosaetekster, som ifølge Tønnesson (2012) kan defineres som «tekster adressaten har grunn til å oppfatte som direkte ytringer om virkeligheten» (Tønnesson, 2012, s. 34). Saktekster kan derfor være en krevende teksttype for elever å forholde seg til, da disse tekstene kan oppfattes som reelle beskrivelser av virkeligheten. Det vil derfor være essensielt å gi elevene opplæring i hvordan de kan møte saktekstene de er omgitt i hverdagen på en kritisk og undersøkende måte (Veum & Skovholt, 2020, s. 16).

En viktig og nødvendig presisering knyttet til kritisk literacy og kritisk tenkning, er at kritisk literacy ikke bare avgrenser seg å lære elevene opp i kildekritikk, noe som kan være en vanlig måte å forstå begrepet på (Veum & Skovholt, 2020, s. 15). Kritisk literacy handler om å gi elevene kompetanse til å bli kritiske og undersøkende elever som er aktive og i stand til å stille spørsmålsteget, utfordre og kritisere etablerte tekster og virkelighetsbilder. Sentralt her står premisset å lære elevene hvordan de kan gjenkjenne underliggende ideologier i en tekst, hvordan de kan utfordre tekstens verdier og virkelighetsbilder og videre utforme alternative løsninger til disse (Janks, 2010, s. 22).

Formålet med denne masteroppgaven er å undersøke hvordan elever utøver kritisk literacy i møte med en ukjent saktekst som kan sies å uttrykke sterk kritikk av multikulturalisme og Norge som et inkluderende samfunn. Jeg har i denne oppgaven ønsket å undersøke hvordan elever vurderer avsenders framstilling av virkelighet og relasjoner i en ukjent saktekst, i hvilken grad de utøver kritisk tenkning og hvilke utfordringer de eventuelt møter på.

Hensikten med denne masteroppgaven er derfor å bevisstgjøre, gi ny innsikt i og forbedre egen undervisningspraksis knyttet til kritisk literacy, men også å bidra til ny kunnskap rundt elevers undervisning og utvikling av kritisk literacy.

1.2 Problemstilling, forskningsspørsmål og design

Denne oppgaven vil ta for seg følgende problemstilling:

På hvilke måter utfordrer en kontroversiell politisk saktekst et utvalg 10.trinns-elevers evne til kritisk literacy?

For å best kunne svare på denne problemstillingen er oppgaven delt inn i to analysetrinn, der analysetrinn 1 består av en kritisk diskursanalyse av kronikken «Drøm fra Disneyland».

Analysetrinn 2 består av syv kvalitative semistrukturerte intervjuer av et utvalg elever fra tiende trinn. Jeg har videre tatt utgangspunkt i følgende forskningsspørsmål og lagt de til grunn for analysetrinnene og utarbeidelse av intervjuguide brukt i undersøkelsen:

- 1) *På hvilke måter utfordrer sakteksten «Drøm fra Disneyland» hvordan virkelighet og relasjoner blir framstilt i teksten?*
- 2) *Hvordan utfordrer teksten «Drøm fra Disneyland» elevenes tilgang til kritisk literacy?*

Målet med analysetrinn 1 er å besvare forskningsspørsmål 1, og analysetrinn 2 har som formål å besvare forskningsspørsmål 2.

Analysetrinn 1: En kritisk diskursanalyse av kronikken «Drøm fra Disneyland»

Analysetrinn 1 består av å gjennomføre en kritisk diskursanalyse av teksten «Drøm fra Disneyland», en kronikk skrevet av styremedlem i Oslo Frp Kent Andresen og leder av Oslo Frp og stortingsrepresentant Christian Tybring-Gjedde. Teksten ble publisert i Aftenposten 25.08.2010.

Analysen bygger på M.A.K Hallidays teori om kontekst, og kronikken analyseres derfor først utfra kultur- og situasjonskontekst, før den videre går inn på Hallidays tre metafunksjoner; den ideasjonelle, den mellompersonele og den tekstuelle metafunksjonen. I denne oppgaven er jeg spesielt opptatt av hvordan virkeligheten og relasjoner konstrueres, sett i lys av oppgavens problemstilling.

I arbeidet med å avdekke hvordan *virkelighet* blir konstruert i teksten «Drøm fra Disneyland» vil analysen vektlegge kategoriene *presupposisjoner* og *ordvalg*. Når det gjelder hvordan *relasjoner* blir konstruert i teksten, vil dette bli analysert ut fra kategoriene *modalitet og bruk av pronomener som tiltaleform*. For å undersøke hvordan språket brukes til å *skape sammenheng i teksten*, vil dette analyseres ut fra ulike kohesjonsressurser som *repetisjoner* og *referentkjeder*, samt se hvordan verbalteksten samspiller med andre meningsskapende ressurser.

Analysetrinn 2: Analyse av intervjutranskripsjoner

På analysetrinn 2 vil jeg undersøke hvordan elevene viser evne til kritisk literacy gjennom sine besvarelser. For å finne ut av dette vil jeg analysere syv transkriberte intervjuer med elever fra en ungdomsskole i Viken. Som analytisk rammeverk vil jeg benytte meg av Hilary Janks syntesemodell i arbeidet med å undersøke i hvilken grad elevene utfører kritisk literacy.

Her tar Janks utgangspunkt i fire dimensjoner; *makt, tilgang, mangfold og design/redesign*. Analysen vil her være strukturert etter dimensjonene *makt, tilgang og mangfold* da dette er mest hensiktsmessig jmfør oppgavens problemstilling og tematikk.

Innenfor dimensjonen *makt* analyseres elevenes forståelse av hvordan makt kan utøves gjennom tekster, da spesifikt mellom forfatter og leser, samt hvordan tekster kan produsere og

reprodusere makt, ideologier, verdier og tenkemåter. I dimensjonen *tilgang* vil analysen undersøke hvorvidt elevene innehar kunnskap om hvordan ulike typer språkbruk kan gi ulike typer tilgang til tekst, og dermed ha mulighet til å forstå tekstens tema, sjanger og sammenheng.

Videre vil analysen støtte seg på kritisk diskursanalyse, med vekt på hvordan vi gjennom språkbruk kan videreføre tankemønster og perspektiver som kan virke krenkende eller negative for ulike grupper i samfunnet. Kritisk diskursanalyse legger vekt på at makt utføres og overføres gjennom språkbruk og tekster, der målet er å synliggjøre hvordan framstillinger som på overflaten framstår nøytrale, likevel ikke er nøytrale, men har ideologiske virkninger. Å utøve kritisk tenkning vil da her forstås som å synliggjøre hvilke ideer, verdier og holdninger det i teksten blir tatt for gitt at leseren deler med avsender (Veum & Skovholt, 2020, s. 19).

1.3 Oppgavens datamateriale

Masteroppgavens datamateriale består av to deler. Datamaterialet på analysetrinn 1 består av kronikken «Drøm fra Disneyland», og datamaterialet på analysetrinn 2 består av transkriberte semistrukturerte intervjuer gjennomført med syv tiendetrinns-elever på en ungdomsskole i Viken fylke.

Til analysetrinn 1 har jeg valgt å analysere en sakprosaetekst, da jeg mener at elevers evne til å tenke kritisk i møte med ulike typer sakprosaetekster utgjør en viktig del av det å være deltakende i samfunnsdebatten, og dermed en viktig del av demokratiet. Når sakprosa står likestilt med skjønnlitteratur i læreplanverket LK 20, viser dette til sakprosaens sin aktualitet både skolen og samfunnet for øvrig (Maagerø E. , 2009, s. 24).

Kritisk tenkning inngår som tidligere nevnt som en sentral del av det nye læreplanverket LK 2020, og inngår også som et eget kjerneelement i læreplanen. Her vektlegges det at: «Skolen skal bidra til at elevene blir nysgjerrige og stiller spørsmål, utvikler vitenskapelig og kritisk tenkning og handler med etisk bevissthet» (Kunnskapsdepartementet, 2019). I et slikt perspektiv kan det å undersøke en sakprosaetekst som «Drøm fra Disneyland» være hensiktsmessig ved at man får undersøkt om, og i hvilken grad, elever utøver kritisk tenkning i møte med denne type sakprosaetekst.

Sakprosatteksten «Drøm fra Disneyland» er en kronikk hentet fra Aftenposten. Kronikken ble publisert 25.08.2010, og er skrevet av henholdsvis styremedlem i Oslo Frp, Kent Andersen, og leder av Oslo Frp, Christian Tybring-Gjedde (Andersen & Tybring-Gjedde, 2010). Valg av tekst baserer seg i stor grad på tekstens konfronterende og noe uvanlige krasse framstillinger av innvandrere, flerkultur og Arbeiderpartiet. At teksten videre har blitt brukt til blant annet eksamensoppgave i norsk i 2018 på Vg3, og som en del av eksamen på Norges Arktiske Universitet på studiet Examen Facultatum i 2018, gjør at den er interessant å se nærmere på ut fra et samfunnsperspektiv og undervisningsperspektiv. Selv om kronikken er skrevet i 2010, representerer den et samfunnssyn og tema som fortsatt er aktuelt i en verden som stadig preges av polarisering. Teksten «Drøm fra Disneyland» kan sies å være en tekst som kan egne seg til kritisk analyse i undervisningsøyemed, både fordi den tegner et bilde av virkeligheten som man enten enkelt og ukritisk kan slutte seg til, eller som vil være gjenstand for kritisk forståelse og dekonstruksjon. I møte med en slik tekst er det viktig at leseren er i stand til å vurdere hvilke premisser som ligger til grunn for påstandene presentert i teksten, og om leseren aksepterer de interessene, ideologiene eller perspektivet som forfatterne presenterer. Det er dette jeg ønsker å finne ut av med denne masteroppgaven; hvorvidt elevene viser evne til å tenke kritisk i møte med en saktekst der det konstrueres et virkelighetsbilde som forankres i spesifikke ideologiske tankegods, verdier og holdninger.

1.4 Avgrensninger i oppgaven

Masteroppgavens gitte ramme har gjort det nødvendig å foreta enkelte avgrensninger. Når det gjelder valg av kun en saktekst som grunnlag for analyse, kan det argumenteres for at dette utgjør et snevert utvalg, som igjen kan resultere i et for snevert bilde av i hvilken grad elevene utviser kritisk literacy. De samme innvendingene kan anvendes ved at jeg i denne undersøkelsen har valgt å nytte meg av et strategisk utvalg respondenter bestående av syv elever. Disse avgrensningene har vært nødvendige sett i lys av oppgavens gitte ramme. Det har videre vært et bevisst valg å gjennomføre en kvalitativ undersøkelse med mulighet for å gå i dybden på et noe mindre utvalg, kontra en kvantitativ tilnærming der et større utvalg vil gi mulighet for økt bredde i funnene.

1.5 Oppgavens struktur

Denne oppgaven er inndelt i syv kapitler. I det første kapitlet har jeg gjort rede for oppgavens tema, den overordnede problemstillingen og hva som er oppgavens formål. Videre har jeg her

forklart hva som er oppgavens norskfaglige relevans, dens datamateriale, sentrale forskningsspørsmål, oppgavens design og hva som utgjør oppgavens avgrensninger.

I kapittel to vil jeg gjøre rede for kritisk literacy i skolen. Jeg vil videre se nærmere på hvordan kritisk literacy knyttes til norsk skole og læreplaner, særlig sett i lys av den nye læreplanen Fagfornyelsen 2020. Jeg vil deretter se på kritisk literacy som lesekompetanse i norskfaget. Videre vil jeg redegjøre for den teoretiske forståelsen av sakprosa som er relevant for oppgavens formål, samt ser på sakprosa som forskningsobjekt.

Kapittel 3 vil handle om det teoretiske rammeverket som ligger til grunn for oppgavens undersøkelser. Her vil jeg redegjøre for begrepene literacy og kritisk literacy, før jeg presenterer begrepene diskursanalyse og kritisk diskursanalyse. Kapitlet vil videre ta for seg Michal Halliday og hans teori om kontekstualitet, her representert ved kultur – og situasjonskontekst. Deretter vil jeg redegjøre for Hilary Janks sin syntesemodell som teoretisk rammeverk for analysestrinn 2, før jeg avslutningsvis ser nærmere på annen relevant forskning på fagfeltet.

I kapittel 4 vil jeg redegjøre for hva som er oppgavens metode og datamateriale. Her vil jeg greie ut om de vitenskapelige tilnæringsmåtene som er lagt til grunn for oppgavens metodekapittel, før jeg gjennomgår hvordan arbeidet med å innhente datamateriale har foregått. Avslutningsvis vil jeg vise hvordan jeg har utarbeidet det metodiske innholdet i analysestrinn 1 og 2.

Kapittel 5 utgjør denne masteroppgavens første analysekapittel, her vil jeg foreta en kritisk diskursanalyse av teksten «Drøm fra Disneyland», og videre presentere sentrale funn fra analysen.

Kapittel 6 vil utgjøre oppgavens andre analysekapittel med presentasjon av funn fra analyser gjort på bakgrunn av transkriberte intervjuer gjennomført med syv tiendetrinnselever. Analysen vil basere seg på Janks sin syntesemodell og Halliday sin kultur- og situasjonskontekst.

I kapittel 7 vil hovedfunn fra undersøkelsen drøftes opp mot det teoretiske rammeverket som ligger til grunn for denne masteroppgaven. Videre vil jeg her legge fram de konklusjoner jeg har kommet fram til som et forsøk på å besvare oppgavens problemstilling. Deretter vil jeg reflektere over hvordan oppgavens forskningsfunn og konklusjoner kan bidra inn i forskningen på kritisk literacy i norskfaget i framtiden.

2 Bakgrunn: Kritisk literacy i skolens læreplaner

I dette kapittelet skal jeg redegjøre for hvordan kritisk literacy kommer til syne i skolens læreplaner, og dermed vise hvilken stilling kritisk literacy har i dagens skole. Jeg vil belyse dette ved først å redegjøre for kritisk literacy som lesekompetanse, før jeg ser nærmere på hvordan kritisk literacy omtales i de nye læreplanene Fagfornyelsen LK 20. Deretter vil jeg se på hva slags stilling sakprosa har i norsk skole, før jeg avslutningsvis tar for meg sakprosa som forskningsobjekt.

2.1 Kritisk literacy som lesekompetanse

Kritisk literacy som begrep kan beskrive både en lesekompetanse og en pedagogisk retning. Denne masteroppgaven legger til grunn kritisk literacy som lesekompetanse, og oppgaven må derfor forstås på bakgrunn av dette. Janks (2010) forklarer ordet lesing som en aktiv prosess der man samler egen kunnskap om kultur, innhold, kontekst, tekststrukturer og tekstbruk til en aktiv og meningsskapende prosess (Janks, 2010, s. 21). Kritisk literacy fordrer god lesekompetanse hos mottakerne. Leserne må forstå hva teksten gjør med dem, og hvem sine interesser som tjener på fremstillingen i teksten. Janks skiller derfor mellom å lese med teksten (meaning making) og lese mot teksten (reading against the text). Å lese med teksten kan ifølge Janks forklares med at leseren gjennom kognitive ferdigheter skaper mening i teksten gjennom å finne tekstens hovedsynspunkt, og dermed forstå og vurdere innholdet (Janks, 2010, s. 22). En slik lese måte kalles også en sympatisk lese måte. Begrepet å lese mot teksten knyttes direkte opp mot kritisk literacy ved at det forutsetter at leserne gjenkjenner tekster som selektive og konstruerte virkelighetsbilder. Å lese mot teksten handler om å avdekke hva som kan være forfatterens interesse med teksten, samt avdekke hvilke underliggende ideologier, verdier og holdninger som kommer til syne i teksten (Janks, 2010, s. 22).

Å inneha en kritisk lesekompetanse fordrer en eksplisitt forståelse av at alle tekster er et uttrykk for makt. Kritisk literacy innebærer derfor at leseren analyserer og utfordrer makten som ligger bak språket og tekstene (Mills, 2016, s. 42). Kritisk literacy som lesekompetanse legger til grunn at leseren innehar bevissthet og kunnskap om kontekst, diskurs og makt knyttet til tekst.

2.2 Kritisk literacy i læreplanen

I det nye læreplanverket LK-2020 trekkes begrepene kritisk tenkning og kritisk refleksjon frem som viktige begreper i skolens læreplaner. Da denne oppgaven er skrevet kort tid etter at den nye læreplanen Fagfornyelsen 2020 tredde i kraft, er det naturlig å se kort på hvordan kritisk tenkning ble vurdert inn i den nye læreplanen, og nå fikk en mer sentral rolle i skolens styringsdokumenter.

Regjeringen oppnevnte 21.juni 2013 et utvalg som skulle vurdere fagene i grunnopplæringen slik den stod i LK 06, for å undersøke hva slags kompetanse det vil være behov for i et fremtidig perspektiv (Ludviksen-utvalget, 2015, s. 3). Utvalget som ble ledet av professor Sten Ludviksen, fikk navnet Ludviksen-utvalget. Deres anbefalinger gikk inn for en endring av læreplanen, der de tidligere grunnleggende ferdighetene skulle erstattes av fire fagovergripende kompetanser som skulle ligge til grunn og jobbes med i alle fag. Utvalget trakk frem evne til kritisk tenkning og kritisk refleksjon som viktig kompetanse for fremtiden, og som en implementert del av lesekompetansen (Ludviksen-utvalget, 2015, s. 33). Utvalget uttalte følgende om kombinasjonen lesekompetanse og kritisk tilnærming til tekst: «Å utvikle lesekompetanse handler om å kunne forstå, bruke, reflektere over, vurdere kritisk og engasjere seg i innholdet i tekster» (Ludviksen-utvalget, 2015, s. 28).

Ludviksens-utvalget resulterte i *Stortingsmelding 28, Fag – Fordypning – Forståelse. En fornyelse av Kunnskapsløftet* med følgende ordlyd: «Skolen skal gjøre elevene i stand til å tenke kritisk og selvstendig. [...] Opplæringen skal sette elevene i stand til å tenke selv, søke kunnskap og reflektere over og vurdere vedtatte sannheter, som ikke alltid er allmenngyldige. Det krever oppøvelse av kritisk sans og evne til å se en sak fra flere sider.» (Kunnskapsdepartementet, 2016, ss. 21 - 22). Stortingsmelding 28 la dermed grunnlaget for en læreplanreform, der LK 06 skulle revideres og fornyes til en læreplan som var mer tilpasset fremtidens skole, og fremtidens behov for kunnskap og kompetanse.

Den nye læreplanen Fagfornyelsen 2020 ble innført for skoleåret 2020 – 2021. Selv om begrepet kritisk literacy ikke eksplisitt benyttes i læreplanen, benyttes begrepene kritisk tenkning og kritisk refleksjon, som nå står sterkt forankret i den nye læreplanen.

Kritisk tenkning og kritisk refleksjon er viktige begreper som brukes eksplisitt både i læreplanen i norsk, og den overordnede delen i Fagfornyelsen (Kunnskapsdepartementet, 2017). Læreplanen i norsk (NOR01 – 06) forklarer begrepet kritisk tilnærming på følgende måte: «Elevene skal kunne reflektere kritisk over hva slags påvirkningskraft og troverdighet tekster har. De skal kunne bruke og variere språklige og retoriske virkemidler hensiktsmessig i egne muntlige og skriftlige tekster. De skal vise digital dømmekraft og opptre etisk og reflektert i kommunikasjon med andre» (Kunnskapsdepartementet, 2019). Læreplanen stadfester videre viktigheten av at elevene skal inneha en kritisk tilnærming til tekst, noe som kommer til uttrykk ved at kritisk tilnærming til tekst utgjør ett av seks kjerneelementer i norskfaget. Et kjerneelement er ifølge Udir det viktigste faglige innholdet elevene skal arbeide med i skolen. Ifølge læreplanens overordnede del ses elevenes evne til å utøve kritisk tenkning i sammenheng med det å utvikle god dømmekraft, noe som knytter kritisk tenkning til dannelsesbegrepet og elevenes samfunnsdeltakelse (Utdanningsdirektoratet, 2019). Det som i læreplanen omtales som kritisk tenkning, kritisk tilnærming og kritisk bevissthet, kan dermed knyttes til det vi gjennom pedagogisk og didaktisk forskning forstår som kritisk literacy. Det er likevel verdt å nevne at selv om kritisk tenkning står sentralt i Fagfornyelsen, er det ikke gitt at skolen og lærerprofesjonen innehar kunnskap om hvordan arbeidet med kritisk tenkning kan operasjonaliseres inn i undervisningen.

2.3 Sakprosa i skolen og kritisk literacy

Denne oppgaven er opptatt av kritisk literacy som lesekompetanse, en kompetanse som i skolen tradisjonelt sett har vært forbundet med å lese skjønnlitteratur. Likevel er elevene omgitt av saktekster hver dag, time etter time, der læreboka gjerne er elevenes fremste sakprosa (Blikstad-Balas & Roe, 2016, s. 109). Johan L. Tønnesson (2012) definerer sakprosa på følgende måte: «Sakprosa er tekster som adressaten har grunn til å oppfatte som direkte ytringer om virkeligheten» (Tønnesson, 2012, s. 34). Tønnesson deler sakprosa inn i følgende hovedkategorier; litterær sakprosa og funksjonell sakprosa. Med litterær sakprosa menes tekster skrevet av en uavhengig individuell forfatter som henvender seg til offentligheten, mens funksjonell sakprosa er brukstekster der forfatteren skriver på vegne av en institusjon. Litterær sakprosa, som for eksempel kåseri, leserinnlegg og biografier, har

tradisjonelt sett blitt vektlagt i norskundervisningen i skolen (Tønnesson, 2012, s. 34). Dette står i motsetning til tekstene som står sentralt i tekstvitenskapen, der særlig funksjonell sakprosa trekkes frem (Berge & Tønnesson, 2009, s. 4).

Tønnesson beskriver sakprosa som samfunnets lim og hukommelse (Tønnesson, 2012), noe som sammenfaller med hvordan sakprosa ofte tar uttrykk i skolehverdagen; gjennom arbeidsplaner, ordensreglement og oppgaveinstruksjoner (Blikstad-Balas & Roe, 2016, s. 111). Denne forståelsen av sakprosa sammenfaller med Roe (2020), som peker på at lesing av saktekster og fag blir sett på som nødvendig for å få tak i et faglig innhold, og ikke som tolkende lesing slik man leser en roman eller et skuespill (Roe, 2020, ss. 115-116). I læreplanen LK 06 ble sakprosa for første gang sidestilt med skjønnlitteratur, et grep som ble videreført i norskfagets fornyede læreplaner, LK 2020. Likevel viser forskning at det er betydelig færre timer med sakprosalesing i skolen, enn lesing av skjønnlitteratur. Også tradisjonelt sett har tekstanalyse i skolen vært forbundet med skjønnlitterære tekster, fremfor analyse av ulike typer saktekster (Maagerø E. , 2009, s. 24). Guro Stordrange (2019) samlet til sin masteroppgave empirisk materiale fra 142 norsklærere om hvilke tekster de hadde brukt i sin norskundervisning. Stordrange fant en tydelig skjevfordeling mellom antall sakprosa-tekster (13%) og skjønnlitterære tekster (83%) (Stordrange, 2019). Stordrange peker på at skjevfordelingen kan ha sammenheng med hva slags tekster som ofte dominerer på eksamen, og hvilke tekster som tradisjonelt har hatt status i faget (Stordrange, 2019, s. 73).

Blikstad-Balas og Roe (2016) gjennomførte en stor studie av norsktimer på ungdomstrinnet, der de filmet norskundervisningen og besøkte 47 ungdomsskoler, som en del av forskningsprosjektet LISA (Linking Instruction and Student Achievement) (Blikstad-Balas & Roe, 2016, s. 13). Funnene fra undersøkelsene viser til hvordan lesing av saktekster i skolen kan deles inn i tre hoveddeler: Lesing for å lære fagstoff, lesing for å gjenkjenne sakpregede sjangere og lesing av eksempletekster for elevens egen skriving. Blant funnene oppdaget forskerne at det aldri ble lagt vekt på kritisk lesing av saktekster. Saktekstene ble i liten grad tolket, og det var kun fokus på innhold, og ikke på avsender. Forskerne peker på at en slik praksis kan gi elevene inntrykk av at avsenderen av en saktekst er uvesentlig, noe som innebærer at eleven ikke skal lese innholdet kritisk ved å stille spørsmål til teksten eller innholdet. Det trekkes frem som et påfallende funn at de argumenterende tekstene i svært liten grad ble lest med motstand, der nettopp det å stille spørsmål til teksten og dens

virkelighetsbilde, står som et sentralt premiss i kritisk literacy (Blikstad-Balas & Roe, 2016, ss. 122 - 123).

2.4 Sammenfatning av kapittelet

Kritisk literacy som lesekompetanse handler om å forstå at tekster er selektive og konstruerte virkelighetsbilder. Janks (2010) skiller derfor mellom evnen til å lese *med* eller *mot* tekst, som en viktig forutsetning for å utøve kritisk literacy som lesekompetanse. Gjennom å lese mot teksten kan leseren avdekke hva som kan være forfatternes underliggende interesse med teksten, samt å avdekke hvilke ideologier, maktrelasjoner, verdier og holdninger som kommer til syne i teksten. Kritisk literacy har gjennom den nye læreplanen LK 20 fått en sentral plassering gjennom begrepene kritisk tenkning og kritisk refleksjon, og anses som en viktig kompetanse for fremtiden.

3 Teoretiske perspektiver

Denne oppgavens teoretiske perspektiver tar utgangspunkt i begrepene literacy, kritisk literacy, diskursanalyse og kritisk diskursanalyse. Teoriene som blir presentert i dette kapittelet er knyttet til oppgavens to analysetrinn; analysetrinn 1 og analysetrinn 2. Denne masteroppgaven er teoretisk forankret i et sosialkonstruktivistisk syn på læring, der språk og tekster kan sies å konstruere virkelighetsbilder som ikke nødvendigvis er korrekte fremstillinger av verden (Veum & Skovholt, 2020, s. 13). Oppgavens teori legger videre til grunn et sosiokulturelt perspektiv på læring, med fokus på hvordan språk og tekster blir brukt og forstått i ulike sosiale sammenhenger mellom mennesker, og dermed ligger til grunn for all læring (Säljö, 2001, s. 31). Avslutningsvis i kapittelet vil jeg kort redegjøre for et utvalg nordisk forskning på kritisk literacy som kan være relevant å se nærmere på i lys av oppgavens problemstilling.

3.1 Literacy

Begrepet literacy stammer fra det latinske ordet *littera*, og viser til bokstaver, og videre til å inneha evne til å lese og skrive (Kress, 2012, s. 4). Literacy kan på et overordnet nivå betegnes som å skape mening i egne eller andres tekster ved hjelp av ulike tegn (Blikstad-Balas & Roe, 2016, s. 15). Literacy knyttes derfor til praksiser som å identifisere, forstå, tolke, skape og kommunisere i et samfunn som stadig endres og blir mer digitalisert.

En slik forståelse innebærer at evnen til literacy knyttes til individet og til samfunnets tekstpraksiser, og dermed til literacy som et danningsbegrep (Veum & Skovholt, 2020, s. 13). Forståelsen av literacy som danningsbegrep, fremhever literacy som en forutsetning for kunnskapstilegnelse og demokratisk deltakelse i samfunnet. Dermed knyttes literacy både eksplisitt og implisitt til skolen som institusjon, og norskfaget som bærende fagdisiplin. Dette kan videre forstås som kjernen for målsettingene til norsk skole, og et premiss lagt til grunn for LK-06 og innføringen av grunnleggende ferdigheter i alle fag. LK-06 ble omtalt som en literacy-reform da den ble lansert i 2006 (Berge, 2005, s. 165). Det reviderte læreplanverket Kunnskapsløftet 2020, Fagfornyelsen, kan sies å ha overtatt stafettpinnen etter LK-06 som literacy-reform, der den nye læreplanen i norskfaget med sine 6 kjerneelementer alle vektlegger arbeid med literacy i skolen. Dette kan ifølge Berge (2005) tolkes som at norsk skole har en erkjennelse av at språkets rolle utgjør et grunnleggende fundament for all læring (Berge, 2005, s. 166).

Det finnes to hovedinnganger til literacy som forskningsfelt. Den første retningen innehar et kognitivt utgangspunkt, mens den andre består av et sosiokulturelt utgangspunkt. Disse perspektivene er ikke konkurrerende forskningstradisjoner, men forskningstradisjoner som vektlegger ulike elementer ved literacy (Blikstad-Balas & Roe, 2016, s. 16). Denne masteroppgaven baserer seg på et sosiokulturelt perspektiv, og det vil derfor være naturlig å se nærmere på dette aspektet ved literacy-forskningen. Det sosiokulturelle perspektivet kan knyttes til sosiologi og sosialantropologi, der synet på literacy som en kulturell og sosial praksis ligger til grunn for hvordan man skal forstå literacy-begrepet. Det sosiokulturelle perspektivet knyttes til ulike sosiale teorier om læring, der verden ses som sosialt konstruert og språket som en sosial praksis (Veum & Skovholt, 2020, s. 13). Det legges særlig vekt på hva mennesker gjør med tekst og språk i ulike sosiale sammenhenger, basert på et grunnleggende premiss om at tekster og språklig kommunikasjon alltid finner sted i sosiale kontekster, og ikke kan studeres utenfor denne spesifikke konteksten (Blikstad-Balas & Roe, 2016, s. 18).

New Literacy Studies regnes som en sentral retning innenfor det sosiokulturelle perspektivet. Forståelsen av hva som er literacy og hvordan literacy kan tilegnes, ble her utvidet fra å omhandle et tradisjonelt tekstbegrep der literacy ble synonymt med å mestre de tekniske sidene ved lesing og skriving, til å omhandle muntlig kommunikasjon og sosial interaksjon

(Barton, 2007, s. 25). Dette resulterte i et bredere tekstbegrep, der fokus ble flyttet fra et noe snevert teknisk begrep, til opparbeidelse av en metaspråklig bevissthet knyttet til ulike diskurser og kontekster. Det nye handlet ikke om hva slags type literacy som blir studert, men hvordan. Fokuset ble flyttet til hvordan tekster inngår i sosiale kontekster, hvordan tekstene oppstår og hva slags literacy-praksiser de inngår i innenfor ulike kommunikative situasjoner (Blikstad-Balas & Roe, 2016, s. 32). Det ble nå vektlagt at literacy tilegnes i en situasjonell og kulturell kontekst, framfor en rent psykologisk og individuell forståelse av læring (Barton, 2007, s. 26).

Kunnskap om at literacy-kompetanse kan opparbeides gjennom å lese andre tekster enn tradisjonelle skoletekster, har vært et viktig bidrag til utdanningsforskningen. Skandinavisk og nordisk literacy-forskning er ofte forankret i det teoretiske rammeverket til New Literacy Studies, der det legges til grunn at literacy som fenomen stadig får nye bestanddeler, og dermed utvikler seg på grunn av viktige samfunnsendringer, teknologiske nyvinninger og økt globalisering. Dette resulterer i at vi stadig må vurdere hva begrepet literacy innebærer, så lenge tekstlandskapet og måten vi kommuniserer og forholder oss til tekster, endrer seg (Blikstad-Balas & Roe, 2016, s. 32). Denne samfunnsmessige og teknologiske utviklingen må videre føre til endringer i hvordan skolen skal undervise i literacy, og det vektlegges derfor at undervisningen må være mer inkluderende, multimodal, flerkulturell og kritisk orientert (Janks, 2010, s. 25).

3.2 Kritisk literacy

Denne masteroppgaven er orientert rundt et sosialkonstruktivistisk perspektiv på språk, der forståelsen for at tekster ikke kan anses som nøytrale, men som et uttrykk for ideologier, holdninger og verdier står sentralt. Begrepet kritisk literacy handler om en kompetanse vi som lesere må inneha i møte med tekster gjennom å stille spørsmål ved forhold og antakelser som blir tatt for gitt, og ved ulike fremstillinger av virkeligheten og diskurser. Kritisk literacy er evnen til å avdekke underliggende ideologier i en tekst, utfordre hvordan språk og tekster konstruerer ulike virkelighetsbilder og videre skape alternativer til disse virkelighetsbildene gjennom å redesigne nye tekster (Veum & Skovholt, 2020, s. 15). Kritisk literacy i et sosialkonstruktivistisk språksyn handler om å undersøke hvordan maktforhold, interesser og sosiale relasjoner knyttes sammen med språk, og forståelsen av at tekster skaper

virkelighetsbilder som ikke nødvendig er korrekte fremstillinger av verden (Janks, 2010, ss. 10-12).

Det å gjøre elevene i stand til å være kritiske i møte med tekst er ikke en ny målsetting, men har også vært innlemmet i tidligere læreplaner. Siden tekstmangfoldet stadig blir mer komplekst og tilgjengelig gjennom globalisering og digitale plattformer som Snapchat, Instagram, Facebook og diverse blogger, vokser behovet for å utvikle den kritiske evnen til å vurdere kunnskap og informasjon (Veum & Skovholt, 2020, s. 16). En viktig oppgave i dagens globale informasjonssamfunn er å utruste elevene til å bli tekstlige aktører, framfor tekstlige offer. Dette oppnås gjennom å møte tekster på en aktiv og kritisk måte (Pandya & Ávila, 2014, s. xii). Janks er opptatt av å utruste leserne med ulike verktøy, slik at de kan bli tekstlige aktører og i stand til å lese kritisk gjennom å skape problemstillinger og løse problemer i møte med tekst. For å kunne møte tekster kritisk, må leserne ha tilgang til lesestrategier og et egnet metaspråk (Janks, 2010, s. 77). Janks argumenterer derfor for at diskursanalyse og kritisk diskursanalyse kan være egnet som analyseverktøy i arbeidet med å lese tekster kritisk (Janks, 2010, s. 23).

3.3 Diskursanalyse

Critical Language Awareness (CLA), også kalt diskursanalyse, er en vitenskapelig retning som handler om å studere menneskeskapt tekst, handlinger og tegn, og hvordan disse er sosialt konstruert gjennom etablerte konvensjoner og vaner som oppfattes som «naturlige» (Hitching, Nilsen, & Veum, 2011, s. 11). CLA kan betraktes som et samlebegrep for en rekke tilnærminger som kan benyttes for å undersøke ulike sosiale fenomener og praksiser med røtter i ulike språkvitenskapelige retninger (Skovholt & Veum, 2021, s. 33). Et sentralt poeng i CLA er forståelsen av at det ikke er mulig å bruke språket nøytralt, og at tekster derfor aldri kan forstås som sannferdige fremstillinger av verden, men som et resultat av tekstskaperens valg (Hitching, Nilsen, & Veum, 2011, s. 31). Det overordnede målet med diskursanalyse kan sies å avdekke hvilke valg tekstskaperen har gjort, og peke på hvilke felles verdier, oppfatninger og ideologier som blir tatt for gitt innenfor en viss sammenheng. Janks trekker frem hvordan CLA vektlegger å avdekke maktforhold gjennom å dekonstruere tekster, noe som knytter CLA til kritisk literacy og kritisk diskursanalyse (Janks, 2010, s. 23).

3.4 Kritisk diskursanalyse

Kritisk diskursanalyse (CDA) er en metodisk og didaktisk retning innenfor kritisk literacy som tar utgangspunkt i at det er et gjensidig forhold mellom tekst og samfunn (Veum & Skovholt, 2020, s. 19).

CDA kan forstås som et rammeverk av forskning som baserer seg på en felles teoretisk grunnforståelse og en felles metodeforståelse, der det særlig legges vekt på å synliggjøre, kritisere og forklare hvordan språk og tekster kan brukes til å dekke over og tilsløre problematiske forhold i samfunnet. CDA kjennetegnes av en underliggende forståelse av at språk ikke formidler en nøytral fremstilling av virkeligheten, men alltid bærer med seg en bestemt ideologi om hvordan verden ser ut eller bør se ut (Grue, 2011, s. 130).

I denne sammenhengen blir tekster ofte sett på som uttrykk for makt. Med institusjonelle tekster tar man innen den kritiske diskursanalysen utgangspunkt i tekster som nyhetsartikler, lærebøker, politiske taler og reklame (Machin & Mayr, 2012, s. 25). En viktig form for makt i CDA er retten til å bestemme hvordan en gruppe eller et fenomen skal omtales eller avgrenses. En slik form for makt kalles definisjonsmakt, og står sentralt i kritisk diskursanalyse (Grue, 2011, s. 116).

Det overordnede målet med CDA er å synliggjøre og avdekke ideologiske premisser i teksten, og vise hvordan det som kan synes å være en naturlig fremstilling, i realiteten er historisk, kulturelt og politisk betinget (Grue, 2011, s. 112). Denne avdekkingen av teksters underliggende ideologier er en viktig form for ideologikritikk, der det å avmystifisere forenklete fremstillinger om virkeligheten er et sentralt mål (Grue, 2011, s. 127). Man kan derfor si at kritisk diskursanalyse både er en teori og en vitenskapelig metode (Machin & Mayr, 2012, s. 25). Wodak og Meyer (2009) betegner CDA som en frigjøringsretning der målet er å gjøre leseren i stand til å frigjøre seg selv fra ulike typer dominasjon gjennom selvrefleksjon og opplysning (Wodak & Meyer, 2009, s. 7).

Norman Fairclough regnes som en viktig bidragsyter til CDA, både som metode og teori. Fairclough mente at kritisk diskursanalyse ikke bare kan avgrenses til en beskrivelse av teksten, men må vise hvordan teksten er formet av ideologi og makt, og dermed kan påvirke relasjoner, kunnskap og oppfatninger i samfunnet (Fairclough, 1992, s. 12). Fairclough mente at språk har en samfunnsmessig effekt gjennom at språket til enhver tid påvirkes av samfunnet vi lever i, samtidig som samfunnet påvirkes av tekster og språk (Fairclough, 1992, s. 61). Språklig bevissthet er derfor avgjørende for at elever skal forstå hvordan ideologi og makt

ligger innebygd i tekster, og hvordan tekster kan påvirke sosiale relasjoner og måten vi forstår verden på. (Fairclough, 1992, s. 239). CDA er ikke begrenset til Faircloughs tanker, men oppfattes i dag som en tverrfaglig forskningstradisjon som benyttes innenfor en rekke akademiske fag, som blant annet litteraturvitenskap, idéhistorie og filosofi (Skovholt & Veum, 2020, s. 19).

3.5 Hallidays metafunksjoner som teoretisk rammeverk for analysetrinn 1

Et grunnpremiss for et funksjonelt språksyn innebærer at tekster må undersøkes med utgangspunkt i den sosiale konteksten der kommunikasjonen foregår. For å kunne forstå og vurdere hvordan mening i tekst blir skapt og fortolket, er kunnskap om kontekst avgjørende.

I analysetrinn 1 har jeg lagt til grunn Hallidays to hovedtyper for kontekst; den generelle kulturkonteksten og den spesifikke situasjonskonteksten, samt Hallidays tre metafunksjoner; den ideasjonelle, den mellompersonlige og den tekstuelle metafunksjonen.

3.5.1 Kulturkontekst

Halliday (2014) deler kontekst inn i to grunnleggende typer; kulturkontekst og situasjonskontekst. Med kulturkontekst viser Halliday til hvilken rolle kulturen og medlemmene i et sosialt miljø utgjør når en tekst eller ytring blir skapt. En felles kulturforståelse som binder menneskene sammen, vil derfor utgjøre et sentralt grunnprinsipp for å forstå hva slags mening som skapes i en tekst eller ytring (Halliday, 2014, s. 33). Disse kulturelle rammene kan for eksempel være relatert til økonomiske, sosiale, historiske eller politiske forhold i et samfunn. Derfor vil kunnskap om kontekst alltid være viktig for å kunne forstå og fortolke hvordan mening i tekst blir skapt (Skovholt & Veum, 2021, s. 22). I arbeid med tekstanalyse vil det å kunne forklare og forstå betydningen av kulturkontekst derfor være en viktig forutsetning for å forstå meningsinnholdet i teksten som skal analyseres.

3.5.2 Situasjonskontekst

Halliday forklarer situasjonskonteksten som å velge ut en situasjon, og deretter identifisere og beskrive de ulike typene som i fellesskap utgjør den konkrete situasjonen (Halliday, 2014, s. 33). Situasjonskonteksten kan sies å danne selve rammen rundt den samhandlingen som foregår her og nå i en kommunikasjon, og der deltakerne vil tilpasse språk og ordvalg med hensyn til situasjonen som finner sted (Maagerø E. , 2005, s. 37). Halliday deler situasjonskonteksten inn i tre dimensjoner som han kaller *field*, *tenor* og *mode*.

Jeg vil i det videre arbeidet benytte meg av den norske oversettelsen av begrepene; *felt*, *relasjon* og *mediering*.

Dimensjonen *felt* handler om å etablere hva slags aktivitet eller sosial handling som foregår i den spesifikke situasjonen, og hvilket tema teksten handler om. Den andre dimensjonen i situasjonskonteksten er *relasjon*, og tar for seg hvem som deltar i situasjonen og hva slags relasjon det er mellom disse. Sett i lys av kritisk literacy er det essensielt å avdekke hvordan maktforholdet mellom deltakerne i situasjonen er, og hvorvidt rollene til deltakerne kan sies å være institusjonelle eller personlige (Skovholt & Veum, 2021, s. 23). Den tredje dimensjonen har Halliday kalt *mediering*. Med mediering menes hvilken rolle språket, mediet og andre semiotiske systemer spiller i situasjonen (Halliday, 2014, s. 33). Valg av formidlingskanal og hva slags rolle tekstskaperen har, medfører forventninger om hva slags språkbruk leseren kan forvente å finne i ytringen (Halliday, 2014, s. 33).

3.6 Hallidays tre metafunksjoner

Sentralt i sosiosemiotisk teori og kritisk diskursanalyse står Hallidays (2014) tanker om at det til enhver tid er tre grunnleggende funksjoner som blir realisert i en ytring. Disse grunnleggende språkfunksjonene blir kalt for Hallidays tre metafunksjoner og består av den ideasjonelle, den mellompersonlige og den tekstuelle metafunksjonen (Halliday, 2014, s. 30). Disse tre metafunksjonene kan komme til uttrykk gjennom ulike modaliteter i en tekst, og vil stå sentralt i kritisk tekstanalyse (Hitching, Nilsen, & Veum, 2011, s. 46).

3.6.1 Den ideasjonelle metafunksjonen: Konstruksjon av virkelighet

Den første metafunksjonen, den ideasjonelle metafunksjonen, knytter Halliday til at alle tekster og ytringer har et meningsinnhold, og at vi gjennom språket formidler ideer og erfaringer om verden rundt oss. Den ideasjonelle metafunksjonen blir i denne oppgaven referert til som *konstruksjon av virkelighet*, og inngår som en del av oppgavens forskningsspørsmål. For å best undersøke hvordan tekstskaper konstruerer virkelighet i denne oppgaven, er det lagt vekt på følgende kategorier; presupposisjoner, ordvalg og metaforer. Alle de nevnte kategoriene gir tekstskaper mulighet til å konstruere en virkelighet som kan fremstå som et korrekt bilde av virkeligheten, men som i realiteten er et uttrykk for de subjektive verdier, holdninger og underliggende ideologier som ligger hos avsender (Halliday, 2014, s. 30).

3.6.1.1 Presupposisjoner i tekst

Presupposisjoner defineres av Machin og Mayr (2012) som en språklig strategi som benyttes av forfattere når de vil antyde noe, uten å eksplisitt uttrykke de meningene de egentlig har. Eller videre presentere noe som gitt og allmenn kjent, når det som presenteres i realiteten er ideologisk og omstridt. Presupposisjonene i en tekst avdekker hvilke skjulte holdninger, ideologier og perspektiver avsender har om meningsinnholdet i en bestemt tekst. Når forfatterne benytter seg av presupposisjoner i en tekst, legges det inn en fremstilling av virkeligheten i teksten som korrekte og udiskutable påstander. En slik påstand fremsettes gjerne som noe gitt og som leseren deler eller aksepterer, eller som Fairclough kaller «pre-constructed elements» (Machin & Mayr, 2012, s. 153). Slik kan forfatterne bruke presupposisjoner til å vinkle temaet fra sin side, og implisitt konstruere sin virkelighet om hvordan verden egentlig er (Machin & Mayr, 2012, s. 162).

3.6.1.2 Ordvalg

Det er et uttrykt grunnpremiss i kritisk literacy at tekster ikke er nøytrale. Når vi skal beskrive ulike fenomener ved bruk av ord og uttrykksmåter, vil heller ikke beskrivelsene vi gir være nøytrale. Ordene vi velger å benytte kan inneholde ulik verdiladning, altså konnotasjon. I kritisk literacy er det vanlig å snakke om bruk av positive eller negative konnotasjoner. Bruk av positive konnotasjoner skaper nærhet og sympati, mens bruk av negative konnotasjoner skaper avstand. Gjennom å analysere valg av ord og konnotasjoner vil de holdningene avsender har til et tema komme til syne. Bruk av konnotasjoner i språket vil derfor bidra til å påvirke hvordan vi oppfatter mennesker eller ulike fenomener. (Veum & Skovholt, 2020, s. 51).

3.6.1.3 Metaforer

Metaforer er en viktig del av kritisk literacy og kritisk diskursanalyse. En metafor kan forklares som en del av hverdagspråket vårt som språklige bilder der egenskaper, tenkning eller erfaringer overføres fra ett område til et annet (Askeland, 2010, s. 210). I analyse av metaforer er det viktig å avdekke hva som er metaforens kildedomene og hva som er metaforens måldomene. Med måldomene menes det tema eller emnet vi ønsker å beskrive gjennom bruk av metaforen, mens kildedomene kan forklares som det området eller konseptet som metaforen hentes fra, og som kan få betydning for hvordan metaforen oppfattes (Lakoff & Johnson, 1980). Dersom det brukes flere metaforer fra samme kildeområde, kalles dette for et metaforsystem.

I kritisk literacy kan metaforen kan være av ideologisk betydning, både for hvilke metaforer som blir akseptert i språket, men også for hvordan vi tenker om og oppfatter verden. Metaforen påvirker dermed hvordan vi oppfører oss, og hva slags institusjoner vi bygger og hvordan vi velger å organisere samfunnet vårt (Machin & Mayr, 2012, s. 164). Gjennom å analysere de språklige bildene som utgjør metaforene i tekst kan vi oppdage hva som blir skjult eller fremhevet i teksten, og dermed avdekke hvordan en sak eller et tema blir presentert og vinklet (Askeland & Agdestein, 2019, s. 12). Fairclough trekker frem at metaforer som lingvistisk metode brukes for å skjule tekstens underliggende maktforhold, og derfor er et nyttig lingvistisk redskap for de som ønsker å erstatte konkrete prosesser, identiteter og omgivelser med abstraksjoner og tankeprosesser (Fairclough, 1995a, s. 94). Analyse av metaforer og ordvalg er derfor særlig viktig innenfor kritisk literacy for å avdekke tekstens eventuelle fiendebilder og underliggende maktforhold, samt speile ideologier hos avsender.

3.6.2 Den mellompersonlige metafunksjonen: Konstruksjon av relasjoner

Den mellompersonlige metafunksjonen handler om hvordan forfatterne benytter språket til å uttrykke eller konstruere relasjoner mellom deltakerne i teksten. I denne oppgaven vil den mellompersonlige metafunksjonen betegnes som *konstruksjon av relasjoner*. I en kritisk diskursanalyse vil det være sentralt å avdekke hvorvidt det i teksten konstrueres og etableres avstand eller nærhet, makt eller likhet mellom forfatter og leser, og eventuelt hvilke språklige strategier som benyttes til dette (Halliday, 2014, s. 30). I denne oppgaven blir konstruksjon av relasjoner, den mellompersonlige metafunksjonen, analysert etter kategoriene *modalitet* og *tiltaleformer*.

3.6.2.1 Modalitet

Når man skal undersøke tekstens modalitet, undersøker man hvilke holdninger tekstskeeperen viser til innholdet i ytringen. I kritisk diskursanalyse står derfor kunnskap om modalitet sentralt for å avdekke tekstskeeperens underliggende holdninger og ideologier.

Eva Maagerø (2005) forklarer modalitet som et helt «rom, en hel skala» mellom to ulike ytterpunkter (Maagerø E. , 2005, s. 149). Modaliteten i en ytring kommer til uttrykk gjennom bruk av de språklige ressursene vi til enhver tid har tilgjengelig for å ytre påstander som er mer eller mindre sikre, mulige eller sannsynlige (Skovholt & Veum, 2021, s. 88). Det er i språkvitenskapen vanlig å skille mellom *epistemisk* modalitet og *deontisk* modalitet. Med

epistemisk modalitet sikter man til betydningen «sikker viten», og tekstskaperen kan med epistemisk modalitet gi uttrykk for hvor sikker, mulig eller sannsynlig en påstand kan sies å være. Deontisk modalitet brukes til å gi uttrykk for hvor nødvendig eller ønskelig et løfte eller en oppfordring kan være (Skovholt & Veum, 2021, s. 89). I denne oppgaven vil modalitet knyttes til epistemisk modalitet, da dette er den formen for modalitet som er mest fremtredende i teksten «Drøm fra Disneyland». Det er vanlig å gradere modalitetene med betegnelsene lav, middels eller høy grad av modalitet. I en kritisk diskursanalyse vil man gjennom å analysere modalitetene i tekstens ytringer få viktig kunnskap om hvilke holdninger tekstskaperen har til tekstens proposisjonelle innhold (Skovholt & Veum, 2021, s. 91)

3.6.2.2 Pronomen som tiltaleform

Valg av tiltaleform er et uttrykk for hvor hva slags rolle leseren blir satt i, og hvor nær leseren tekstskaperen ønsker å komme. Når tekstskaperen skal tiltale leseren i en tekst, kan dette for eksempel gjøres ved å benytte ulike former av personlig pronomen. Valg av tiltaleform kan ha stor betydning for hvilke relasjoner som blir konstruert i en tekst, enten ved å markere avstand ved benytte seg av de mer formelle tiltaleformene «frue», «herr» eller «De», eller benytte seg av personlig pronomen som «vi», «du», «jeg» og så videre (Skovholt & Veum, 2021, s. 94). Ved å analysere tiltaleformer i en tekst kan man avdekke om tekstskaperen gjennom tiltaleformer konstruerer fiendebilder i teksten. Janks peker her på hvordan pronomenene «oss» og «dem» ligger til grunn for differensiering, ved at noen enten blir inkludert eller ekskludert i teksten (Janks, 2010, s. 111). Også Thompson (1990) viser til hvordan tiltaleformer kan konstruere differensiering gjennom å skape et «inkluderende vi», som en nærhetsstrategi for å markere samhold, nærhet og felles identitet, eller som et «ekskluderende vi», der hensikten er å markere ulikheter, skape avstand og dermed skape en fragmenterende effekt (Thompson, 1990, s. 38). I kritisk literacy vil derfor analyse av tiltaleformer gi viktig informasjon om hvilke relasjoner som konstrueres mellom deltakerne i teksten

3.6.3 Den tekstuelle metafunksjonen: Konstruksjon av sammenheng og struktur

For å lykkes med kommunikasjonen i teksten, er det avgjørende at det skapes sammenheng i teksten, slik at den framstår som en helhet. Ifølge Eva Maagerø (2005) kan den tekstuelle funksjonen forklares som det som skaper sammenheng i en tekst, og som gjør at ytringen blir effektiv utfra både tekstens hensikt, men også tekstens omgivelser (Maagerø E. , 2005, s. 159). Denne tekstuelle sammenhengen kan komme til uttrykk mer eller mindre direkte

gjennom ulike semiotiske og verbalspråklige ressurser (Skovholt & Veum, 2021, s. 114). I multimodale tekster skapes sammenheng i teksten gjennom samspill av ulike modaliteter som tekst, bilder og farger. I en analyse vil det her være viktig å se på hvordan de ulike modalitetene samspiller med hverandre, og om modalitetene vil utgjøre en utdypning eller utviding av meningsinnholdet. I kritisk diskursanalyse er man opptatt av å finne ut hvordan tekstuell sammenheng i tekster skapes, og hvordan dette påvirker kommunikasjonen i teksten. I denne oppgaven vil analyse av hvordan sammenheng i tekst skapes, bli redegjort for gjennom kategoriene *kohesjonsressurser*, *sjanger*, *referentkopling*, *verbaltekst* og *bildebruk*.

3.6.3.1 Kohesjonsressurser

Kohesjonsressurser brukes som et samlebegrep om de ulike språklige ressursene i verbalspråket som brukes til å skape sammenheng i tekst. Gjennom bruk av kohesjonsressurser kan ulike typer enheter knyttes sammen på ulike nivåer i teksten (Maagerø E. , 2005, s. 175). I en analyse der sammenheng i tekst skal undersøkes, kan det være en fordel å skille mellom hvordan kohesjon skapes på det globale eller lokale nivået i teksten. Med globalt nivå i teksten menes her hvordan sammenheng skapes på et overordnet nivå, mens med lokalt nivå handler det om sammenheng som skapes mellom setninger i en tekst.

I en kritisk diskursanalyse der den globale strukturen skal analyseres, er det viktig å undersøke hva slags språkhandling som utføres i tekstkomponentene, og da se etter konstativer som dominerende språkhandling i både situasjonskomponent og problemkomponent. Skovholt og Veum (2021) peker på at de fleste tekster inneholder en overordnet struktur som kan forklares som et slags skjema som kan koples til tekstens sjanger. Dette skjemaet består av tekstkomponenter som kan variere etter hva slags sjanger teksten tilhører. I argumenterende tekster eller saktekster finnes hovedkomponenter som problem og løsning, og gjerne en situasjonskomponent som beskriver hva som er bakgrunnen for problemet, og i noen tilfeller en evalueringskomponent (Tirkkonen-Condit, 1985). Et typisk trekk ved løsningskomponenten i argumenterende tekster kan være forslag til løsning på problemet teksten tar for seg, mens evalueringskomponenten består av evaluerende adjektiv der forfatteren kommer med en positiv vurdering av løsningen på problemet og dermed fungerer som en kvalifisering (Skovholt & Veum, 2021, s. 117).

3.6.3.2 Referentkjeder

Sammenheng i tekst kan komme til syne gjennom bruk av verbalspråklige koplingsressurser, som for eksempel referentkopling. Referentkopling er en av hovedtypene innenfor koplingsmekanismer, og er fundamentert på prinsippet om gjentakelse (Skovholt & Veum, 2021, s. 118). Når et element i en setning gjentas i en senere setning et annet sted i teksten, blir dette til en bindingsmekanisme som kalles referentkopling (Iversen, Otnes, & Solem, 2011, s. 125). Typisk for ordene som blir gjentatt i teksten er at de er innholdstunge ord som skaper sammenheng i teksten, såkalte referentkjeder. Når innholdstunge ord som dette gjentas hyppig gjennom teksten, fører referentkjeden til at tekstens innhold og budskap blir lettere å forstå. Dermed blir kartlegging av referentkjedene viktig i arbeidet med å avdekke hvilket virkelighetsbilde som skapes i teksten. Gjennom å undersøke referentkjedene i teksten, kan også tekstens underliggende ideologi avdekkes (Skovholt & Veum, 2021, s. 118).

3.6.3.3 Sjanger

For å skape sammenheng i tekst er det viktig å se på tekstens struktur, og hvordan strukturen i ulike sjangere kan bestå av visse tekstkomponenter, der tekstene følger et gitt skjema (Skovholt & Veum, 2021, s. 115). En del sjangere følger tekstkomponentene med en relativ fast struktur, som for eksempel argumenterende tekster, der det indirekte ligger en del forventninger hos leser knyttet til hvilke komponenter sjangeren skal inneholde. Det er ikke nødvendigvis slik at det er tekstens struktur som avgjør hvorvidt vi forbinder teksten med en bestemt sjanger, men tekstens sjanger kan ses på som en sosial handling som gjentas i visse situasjoner og innehar en delvis fast struktur (Miller, 1984). Dermed vil både sjanger og sjangerens struktur være av betydning for hvordan sammenheng i tekst skapes og bidra til at vi kan oppfatte en tekst som sammenhengende.

3.7 Janks og syntesemodellen som teoretisk rammeverk på analysetrinn 2

I denne oppgaven har jeg lagt til grunn Hilary Janks' syntesemodell som teoretisk rammeverk for analysetrinn 2. Hilary Janks regnes som en av de mest anerkjente forskerne innen kritisk literacy og kritisk diskursanalyse, og er særlig opptatt av sammenhengen mellom språk og læring, samt sosiokulturelle tilnærminger til språk. Ifølge Janks (2010) befinner kritisk literacy seg i et krysningspunkt mellom språk, literacy og makt (Janks, 2010, s. 23). Det å utruste elever og studenter med ulike verktøy så de kan lære å innta en kritisk stilling tekster, har stått sentralt i Janks didaktiske arbeid. Janks trekker frem at en viktig forutsetning for at

elever skal kunne innta en kritisk stilling til tekster er at elevene får tilgang og kunnskap om språket, verktøy som gir mulighet til å bli kritiske og kreative, evne til å formulere og løse problemer, og bli sosiale analytikere og sosiale agenter i møte med tekst (Janks, 2010, ss. 22-23). På bakgrunn av dette utviklet Janks en didaktisk modell som viser hvordan elevene kan arbeide med kritisk literacy.

Denne modellen kalles syntesemodellen, og tar utgangspunkt i fire sentrale dimensjoner: 1. *Makt* (Domination), 2. *Tilgang* (Access), 3. *Mangfold* (Diversity) og 4. *Design/redesign* (Design). Disse dimensjonene er alle gjensidig avhengig av hverandre, og inngår i en felles syntese der målet er å utvikle kritisk literacy (Janks, 2010, s. 23).

3.7.1 Dimensjonen Makt i syntesemodellen

Janks knytter dimensjonen *makt* til kritisk diskursanalyse ved å vise til hvordan makt kan komme til syne gjennom språk og tekster. Janks trekker frem hvordan kritisk diskursanalyse kan brukes til å forstå hvordan språk kan benyttes til å påvirke leseren ved å produsere og reprodusere makt, ideologier, normer, verdier og tenkemåter (Janks, 2010, s. 23). Janks knytter makt og CLA sammen ved å legge følgende premisser til grunn:

- Alle tekster er konstruerte og kan derfor bli dekonstruert.
- Gjennom dekonstruksjon kan vi avdekke hvilke valg tekstskaperen har foretatt, og dermed settes leseren i posisjon til å stille kritiske spørsmål til teksten, som for eksempel: Hvorfor ble disse valgene tatt, hvem sine interesser fremmer de og hvem er det som gis makt eller blir fratatt makt som en konsekvens av språket brukt i teksten (Janks, 2010, ss. 23 - 24).

Et viktig premiss i forståelsen av dimensjonen makt i kritisk literacy, er forståelsen av at alle tekster er et uttrykk for makt. Janks understreker at makt er nært knyttet sammen med ideologier, og at kritisk literacy kan bidra til å avdekke underliggende ideologier i tekster og diskurser (Janks, 2010, s. 35).

3.7.2 Dimensjonen Tilgang i syntesemodellen

Dimensjonen *tilgang* i syntesemodellen handler om hvem som gis mulighet til å utøve kritisk literacy gjennom tilgang til språk, lesemåter, sjangerkunnskap og analyseverktøy, og hva man gir tilgang til (Veum & Skovholt, 2020, s. 24). Forholdet mellom dimensjonene tilgang og makt i syntesemodellen preges av mekanismer som fører til sosial inkludering og ekskludering (Janks, 2010, s. 127). Her peker Janks på begrepene diskurs og sjanger som

avgjørende for hvem som har tilgang til dominerende språk og dominerende diskurser (Janks, 2010, s. 133). Dimensjonene makt og tilgang i synsetmodellen står i et gjensidig avhengighetsforhold til hverandre, noe som kommer til syne i det Janks referer til som *access paradox*, eller *tilgangsparadokset* (Janks, 2010, s. 24). Janks forklarer paradokset med dimensjonen tilgang ved at når noen gis tilgang til et dominerende fenomen, skaper dette tilgang for vedkommende samtidig som den samme tilgangen er med på å opprettholde dominansen og statusen til det dominante fenomenet. Dersom noen nektes tilgang, opprettholdes og videreføres deres underlegne posisjon i et samfunn som fortsetter å fremme og validere dominante fenomener (Janks, 2010, s. 24).

Dermed kan tilgang være med på å opprettholde dominerende fenomener, på bekostning av mangfold og de ulike literaciene i samfunnet. Janks eksemplifiserer dette med å trekke frem hvordan språket engelsk i Sør-Afrika blir sett på som et elitespråk, og derfor ønskes av mange foreldre som undervisningsspråk i skolen. Dette medfører at engelsk sin status som dominerende elitespråk opprettholdes, på bekostning av det resterende språklige mangfoldet i Sør-Afrika. Dette mener Janks er problematisk, og viser til undersøkelser som konkluderer med at elevenes evne til literacy og det å kunne uttrykke seg blir sterkt redusert når elevene skal uttrykke seg på det dominerende elitespråket, engelsk, sammenliknet med førstespråket. Derfor understreker Janks at det å gi elever tilgang til dominerende språkssystemer er sammensatt og komplisert. Hun påpeker at det er viktig å være bevisst på sammenhengen mellom språk og identitet, og hvordan tilgang dermed kan påvirke identiteten til elever og eventuelt fremtiden deres (Janks, 2010, s. 131).

3.7.3 Dimensjonen Mangfold i syntesemodellen

Dimensjonen *mangfold* i syntesemodellen tar for seg forholdet mellom identitet og makt, og ser på hvordan identiteter og relasjoner kan skapes og utfordres i møte med språk og tekster (Janks, 2010, s. 99). Bevissthet og refleksjon rundt hvordan mennesker blir fremstilt er viktig i en kritisk tilnærming av tekst. Janks påpeker at siden diskurser er knyttet til et mangfold av sosiale identiteter og er innebygd i ulike sosiale institusjoner, er det viktig å reflektere over hva vi tar for gitt som etablerte sannheter og konstruksjoner av «det normale» (Janks, 2010, s. 25). Ulikhetene mellom diskursene bør betraktes som positivt, og som et potensiale for utvikling av de sosiale identitetene våre. Janks påpeker at ulikhet mellom diskurser i stedet tenderer til å bli organisert etter makt og satt i hierarkisk system, som kan føre til dominasjon

og konflikt i stedet for forandring og utvikling (Janks, 2010, ss. 25, 102). Dette hemmer utviklingen av mangfold gjennom at likhetstrekk ved en majoritet av mennesker kategoriseres som riktig og dominerende, og dermed løftes frem som noe verdifullt og normalt. De som ikke befinner seg på majoritetssiden og ikke passer inn i kategoriseringen, bryter således med likhetstrekkene og det som anses som riktig. Disse menneskene blir da kategorisert som annerledes, noe som kan føre til en opplevelse av manglende tilhørighet (Janks, 2010, s. 101). En slik inndeling er med på å konstruere fremstillinger om *oss* og *de andre*, der *oss* er et uttrykk for en kollektiv identitet, som reduserer frykten for de andre, de som er annerledes enn oss (Janks, 2010, s. 107).

3.8 Nordisk forskning på kritisk literacy

Kritisk literacy regnes internasjonalt som et anerkjent og stort fagfelt der det i flere tiår har blitt forsket på og arbeidet med kritisk literacy av sentrale forskere som blant annet Janks, Fairclough, Halliday, Mills og Kress. Likevel er situasjonen en annen når det gjelder nordisk og norsk forskning på kritisk literacy. Her har ikke forskning innenfor fagfeltet fått samme oppmerksomhet, selv om det de senere årene har blitt publisert flere forskningsartikler der navn som Aslaug Veum, Marte Blikstad-Balas, Alexandre Dessinguè, Ingerid Nielsen og Anders Eilertsen kan trekkes frem som bidragsyttere.

I norsk forskning på kritisk literacy har fokuset gjerne vært sentrert rundt elevens forhold til kildekritikk, noe som er en sentral del av arbeidet med kritisk literacy, men som må betraktes som en mindre del av et komplekst bilde av hva som menes med kritisk literacy.

Aslaug Veum og Anders Eilertsen (2019) presenterer i artikkelen «Kritisk lesing av historiske saktekster» funn fra en undersøkelse der et utvalg høytpresterende elever ble bedt om å lese en historisk saktekst kalt «Jødeproblemetets løsning», skrevet av NS-kvinnen Halldis Negård Østby. Bakgrunnen for undersøkelsen og utvalget var at dersom en gruppe høytpresterende elever ville streve med å lese teksten kritisk, kan dette gi indikasjoner på at også elever som presterer på lavere faglig nivå vil streve med det samme.

Funn fra undersøkelsen viser blant annet at alle de fire elevene viser gjennomgående god forståelse av den historiske sakteksten. Alle elevene viser at de har evne til å lese teksten kritisk, ved at de gir tydelig uttrykk for at de ikke godtar beskrivelsene av virkeligheten eller de ordvalgene som benyttes i teksten. Elevene svarer at ordene som er brukt i teksten, ikke ses

på som akseptable i dag, og setter dette i sammenheng med deres oppfatning av moderne mennesker som mer kunnskapsrike og med mer utviklet kritisk sans. Denne oppfattelsen trekkes frem av Veum og Eilertsen som et interessant og overraskende funn, og som understreker viktigheten av å jobbe eksplisitt med kritisk literacy i undervisningen dersom elevene vurderer egne evner til kritisk literacy til å være gode.

Veum og Eilertsen trekker frem et annet funn der de viser hvordan elevene utøver kritisk literacy ved å gjøre koplinger med teksten «Jødeproblemetets løsning» opp mot egen samtid. Her pekes det på at elevene ved å trekke paralleller til dagens hatretorikk mot muslimer, syriske flyktninger og romfolk, skaper en kopling mellom tekst og kontekst (Veum & Eilertsen, 2019). Denne koplingen viser viktigheten av å presentere elever for historiske saktekster, slik at de kan se at nåtid og fortid henger uløselig sammen. Denne undersøkelsen kan dermed tyde på at kritisk literacy er en egenskap som ikke bare bør være oppnåelig å tilegne seg hos høytpresterende elever, men også for elever med et noe svakere faglig utgangspunkt, så lenge det øves eksplisitt på kritisk literacy og kritisk diskursanalyse i skolen.

En annen undersøkelse jeg vil trekke frem er den svenske undersøkelsen *En köttbulle betyder köttbulle; Boksamtal och kritisk litteracitet i ett flerspråkigt klassrum* fra 2014, der forskerne Ulla Ekvall og Åsa Nilsson Skåve undersøker hvorvidt et leseprosjekt på barnetrinnet legger til rette for at elevene kan utvikle evne til kritisk literacy. Leseprosjektet retter seg i hovedsak mot minoritetsspråklige elever og andrespråkinnlæring (Ekvall & Skåve, 2014, s. 257). Ekvall og Skåve benyttet seg av Hilary Janks sin syntesemodell som design for sitt forskningsprosjekt, der målet var å undersøke i hvilken grad lærerne la til rette for at elevene kunne utvikle kritisk literacy i leseprosjektet. Forskerne ønsket samtidig å undersøke hvilke didaktiske muligheter bruk av syntesemodellen i undervisningssammenheng åpner for (Ekvall & Skåve, 2014, ss. 263 - 265).

Et av funnene fra undersøkelsene viser at det i oppgavene til elevene ikke ble stilt spørsmål som tok for seg tekstens maktrelasjoner, selv om boken inneholdt flere eksempler på dette. Et annet sentralt funn i undersøkelsen viser at det særlig var en av syntesemodellens dimensjoner som dominerte i elevenes oppgaver; dimensjonen *tillträde*, eller på norsk; *tilgang*. Mange av spørsmålene fra lærerne tok sikte på å gi elevene tilgang til majoritetsspråket svensk, med fokus på utvikling av ordforråd og ordforståelse (Ekvall & Skåve, 2014, s. 265). Forskerne

peker på at ved å fokusere på vanskelige ord og uttrykk i teksten, kan dette føre til at elevene ikke diskuterer selve innholdet i teksten dersom ikke de forstår alle ordene. Ekvall og Skåve sier videre at en slik forståelse står i kontrast til synet på kontekst, og hvilken rolle kontekst spiller i utviklingen av kritisk literacy (Ekvall & Skåve, 2014, s. 266).

Det pekes på at noe av årsaken til at denne typer oppgaver dominerer i prosjektet, kan ses i sammenheng med skolenes økte fokus på efferent lesing, som her knyttes opp mot målene i læreplaner, nasjonale prøver og internasjonale prøver som PISA-undersøkelsen, der spørsmålsformuleringene gjerne er nært forbundet med leseforståelse og vanskelige ord. Dermed unnlater ofte slike tester å stille diskuterende og reflekterende spørsmål om hvordan elevene opplevde teksten, og hvordan teksten de har lest kan relateres til elevenes egne erfaringer (Ekvall & Skåve, 2014, ss. 273 - 274).

Ekvall og Skåve konkluderer i sine undersøkelser at Janks sin syntesemodell viser seg å være et konkret, enkelt og lettfattelig analyseverktøy å operasjonalisere i klasseromsundervisning, der målet er fremme kritisk literacy hos både elever og lærere (Ekvall & Skåve, 2014, s. 274).

3.9 Sammenfatning av kapitlet

I dette kapitlet har jeg redegjort for teorien som ligger til grunn for oppgavens teoretiske rammeverk. Oppgavens teoretiske rammeverk baserer seg i hovedsak på Halliday og hans metafunksjoner, mens kritisk diskursanalyse vil utgjøre grunnlaget for oppgavens analysetrinn 1. Janks og hennes syntesemodell vil danne det teoretiske grunnlaget for oppgavens analysetrinn 2. Denne oppgaven legger til grunn et sosialkonstruktivistisk perspektiv på kritisk literacy. Med dette menes at all mening er sosialt konstruert, og tekster kan derfor ses på som uttrykk for makt og verdier. For å lese tekster kritisk kan man benytte seg av diskursanalyse som metode, eller kritisk diskursanalyse, der tekster analyseres med utgangspunkt i makt og ideologi.

4 Metode

I dette kapitlet vil jeg redegjøre for datamateriale og valg av metode som er lagt til grunn for å svare på oppgavens problemstilling og forskningsspørsmål:

På hvilke måter utfordrer en kontroversiell politisk saktekst et utvalg 10.trinns-elevers evne til kritisk literacy?

Oppgavens to forskningsspørsmål:

- 1) *På hvilke måter utfordrer sakteksten «Drøm fra Disneyland» hvordan virkelighet og relasjoner blir framstilt i teksten?*
- 2) *Hvordan utfordrer teksten «Drøm fra Disneyland» elevenes tilgang til kritisk literacy?*

Jeg vil i dette kapittelet redegjøre for oppgavens forskningsdesign, her presentert ved tabell 4.1. Deretter blir oppgavens valg av metode og teoretiske forankring redegjort for. Jeg vil videre presentere hvordan semistrukturert intervju og kritisk diskursanalyse kan benyttes som eksempler på kvalitativ metode, slik de har lagt grunnlaget for de analytiske undersøkelsene gjort i denne oppgaven. Videre vil jeg redegjøre for valg av informanter og den videre prosessen med å samle inn og bearbeide innsamlet datamateriale som grunnlag for oppgavens to analysetrinn. Kapittelet vil også redegjøre kort for de vitenskapelige begrepene validitet og reliabilitet, før jeg avslutningsvis gir en sammenfatning av kapittelet.

Tabell 4.1 Oppgavens forskningsdesign

Tema:	Hvordan elever tilnærmer seg en tekst ved hjelp av kritisk tekstforståelse
Problemstilling	<i>På hvilke måter utfordrer en kontroversiell politisk saktekst et utvalg 10.trinns-elevens evne til kritisk literacy?</i>
Forskningsspørsmål	<ol style="list-style-type: none"> 1) <i>På hvilke måter utfordrer sakteksten «Drøm fra Disneyland» hvordan virkelighet og relasjoner blir framstilt i teksten?</i> 2) <i>Hvordan utfordrer teksten «Drøm fra Disneyland» elevenes tilgang til kritisk literacy?</i>
Datamateriale	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Kronikken «Drøm fra Disneyland» publisert i Aftenposten 25.08.2010</i> 2. <i>Transkripsjon av syv intervjuer med elever fra tiendetrinn</i>

Metode	<i>Kvalitativ metode som grunnlag for analysetrinn 1 og 2</i>	
Analytisk tilnærming	<i><u>Analysetrinn 1:</u> Kritisk diskursanalyse av teksten «Drøm fra Disneyland»</i>	<i><u>Analysetrinn 2:</u> Kvalitativ analyse av semistrukturerte intervjuer. Analysen baserer seg på syntesemodellen til Hilary Janks ved transkripsjoner av syv elevintervjuer.</i>

4.1 Oppgavens forskningsdesign og metode

I denne masteroppgaven har jeg valgt å benytte meg av kvalitativ metode for å svare på oppgavens to forskningsspørsmål og problemstilling. For å svare på oppgavens overordnede problemstilling, tar jeg i bruk kvalitativ metode på begge analysetrinn, i form av kritisk diskursanalyse av teksten «Drøm fra Disneyland» på analysetrinn 1, og gjennom analyse av syv semistrukturerte forskningsintervjuer som metode på analysetrinn 2.

Kvalitativ forskningsmetode har som formål å framskaffe informasjon om samfunnet, og er derfor hensiktsmessig når målet er å studere enkeltstående hendelser, altså opplevelsen av et bestemt fenomen, beskaffenhet, art eller selve karakteren (Tjora, 2018, s. 87). I de kvalitative undersøkelsene av sakteksten «Drøm fra Disneyland», står det å forstå elevenes egne erfaringer, tolkninger og oppfatninger av teksten ut ifra deres egne sosiokulturelle kontekst, sentralt i det tekstlige arbeidet. Innsamling av oppgavens empiri foretas som forskningsbaserte dybdeintervjuer der elevenes opplevelser, tolkninger og erfaringer beskrives med ord. På denne måten knyttes kvalitativ metode til hermeneutikken som forskningsmetode gjennom å vektlegge det å forstå og tolke ulike sosiale fenomener.

Målet med undersøkelsene er dermed å forstå elevene ut ifra deres egne premisser og ståsted (Hårstad, Lohndal, & Mæhlum, 2017, s. 55).

Den vitenskapelige hovedretningen hermeneutikk har en utpreget humanistisk orientering og vektlegger det å tolke, fortolke, mene og utlegge (Hårstad, Lohndal, & Mæhlum, 2017, s. 55). Hermeneutikk står sentralt i kritisk literatur og kritisk diskursanalyse, fordi man beveger seg

mellom tekstnivå og samfunnsnivå. Tekstene ses her på som særlig interessante på grunn av rollen de spiller i samfunnsstrukturene, noe som medfører at forskningen gjerne blir tverrfaglig orientert (Grue, 2011, s. 124). Da denne oppgaven primært handler om å fortolke og tolke tekst, vil det være naturlig å legge til grunn en hermeneutisk tilnærming som et vitenskapelig utgangspunkt for den kvalitative forskningen oppgavens undersøkelser baserer seg på, her fordelt på semistrukturerte forskningsintervju og kritisk diskursanalyse.

4.2.1 Kritisk diskursanalyse som kvalitativ metode:

Metodevalget kritisk diskursanalyse kan begrunnes ved at jeg valgte å gjennomføre en kritisk diskursanalyse av teksten «Drøm fra Disneyland» som et ledd i mine undersøkelser knyttet til teksten og de påfølgende elevintervjuene. Ved å utføre en kritisk diskursanalyse av teksten, fikk jeg selv undersøkt teksten med kritisk literacy, noe som ga verdifull informasjon inn i arbeidet med utarbeidelse av intervjuguide og utførelse av elevintervjuer.

Ifølge Hitching m. flere (2011) er ikke kritisk diskursanalyse kun å anse som en teori, men som en vitenskapelig kvalitativ metode for tekstanalyse der funnene kan sies å være fortolkende og kvalitative data som er sosialt konstituerte, og ikke kvantifiserbare på samme måte som naturgitte fenomener (Hitching, Nilsen, & Veum, 2011, s. 18).

Kritisk diskursanalyse som kvalitativ metode vil derfor plassere seg innenfor hermeneutikken, som et vitenskapsteoretisk utgangspunkt med vekt på tolkning, fortolkning og forståelse. Det føyer seg dermed inn i rekken for kvalitativ forskning og metode. Validiteten til funnene som bringes frem som et resultat av diskursanalyse, og kvalitativ metode generelt, vil avgjøres av hvorvidt jeg som forsker er tydelig i begrunnelsen for de teoretiske rammeverk jeg har lagt til grunn for tekstanalysen. Dette gjelder både i valg av analysekategorier, konstruksjon av analysemodell og valg av øvrig datamateriell (Wodak, 2006, s. 609).

Denne oppgaven vil som tidligere nevnt legge til grunn et sosialkonstruktivistisk perspektiv på tekst. Hillary Janks (2010) er spesielt opptatt av et sosialkonstruktivistisk perspektiv på språk, altså forståelsen av at tekster skaper virkelighetsbilder, og at tekster dermed ikke nødvendigvis er korrekte fremstillinger av verden (Janks, 2010, s. 22). Et viktig premiss vil være forståelsen av at tekster ikke oppstår i et isolert vakuum, men i samhandling og dialog med både framtidige og historiske tekster. Tekster kan heller ikke oppfattes som nøytrale ytringer, men som objektive ytringer som både er sosialt, kulturelt og historisk konstruerte

(Janks, 2010, s. 10). Et slikt sosialkonstruktivistisk perspektiv på tekster understreker at jeg som forsker må være oppmerksom på at jeg bevisst eller ubevisst bærer med meg mine egne verdier, ideologier og holdninger. For å sikre undersøkelsens validitet er det viktig for meg å sørge for transparens gjennom å legge frem oppgavens samlede datamateriale, slik at andre kan etterprøve materialet som ligger til grunn for oppgavens undersøkelser.

4.2.2 Semistrukturert intervju

Det kvalitative forskningsintervjuet, derunder semistrukturert intervju, forsøker ifølge Kvale og Brinkmann (2017) å forstå verden ut ifra intervjupersonenes ståsted (Kvale & Brinkmann, 2017, s. 20). Det framstår derfor relevant å benytte kvalitativt intervju til mine undersøkelser på analysetrinn 2, da jeg ønsker å vite mer om informantens opplevelser, meninger og refleksjoner rundt teksten «Drøm fra Disneyland». Oppgavens problemstilling legger til grunn at jeg gjennom mine undersøkelser er ute etter å finne svar på elevenes meningsskaping, noe som vanskelig lar seg måle i henhold til kvantitative metoder, med tallfestede målinger og etterprøvbare kvantifiseringer.

Det semistrukturerte intervjuet som kvalitativ metode er planlagt og delvis styrt, i motsetning til det åpne intervjuet som kan sies å være fritt og ikke-styrende. Til mine intervjuer av elevene på tiende trinn ønsker jeg å bruke en kombinasjon av disse to. Fordelen ved bruk av semistrukturert intervju er at det gir en viss struktur og plan. Dette vil gjøre det lettere for meg å analysere data som er relevant for å belyse problemstillingen. Samtidig vil det være rom for at informantene kommer med opplysninger som jeg ikke hadde forutsett, men som kan vise seg å være viktige for oppgaven. Et åpent semistrukturert intervju gir meg derfor muligheten til å stille oppfølgingsspørsmål underveis i intervjusituasjonen (Neteland & Aa, 2020, s. 61). Ulempen ved bruk av åpent intervju kan være at jeg lettere faller utenfor de kategoriene og spørsmålene jeg ønsker svar på. Dette kan gjøre analysearbeidet vanskeligere å kategorisere, og dermed gjøre det vanskeligere å sammenlikne intervjuene. Jeg anser derfor at en kombinasjon av disse to intervjumetodene vil være mest hensiktsmessig da de både åpner opp for det spontane og samtidig gir struktur (Larsen, 2017, s. 97). For å strukturere intervjuene mine vil jeg benytte en fleksibel intervjuguide. En fleksibel intervjuguide kjennetegnes av at den både har ferdig formulerte spørsmål og/eller stikkord, men også er fleksibel med tanke på spørsmålenes rekkefølge (Larsen, 2017, s. 99).

Forskningsspørsmålene vil danne utgangspunkt for intervju spørsmålene. Dette vil hjelpe meg med å få svar knyttet til problemstillingen. Hvordan spørsmålene stilles vil ha stor betydning for svarene jeg får. Jeg vil derfor unngå lukkede spørsmål av type ja/nei spørsmål, og heller fokusere på mer åpne spørsmål med mulighet for ulike typer svar og begrunnelser. Spørsmålene mine bør også være reelle, altså spørsmål jeg oppriktig er opptatt av, og ikke et kontrollspørsmål eller et ledende spørsmål for å bekrefte noe jeg allerede vet svaret på (Neteland & Aa, 2020, s. 59). «Som man spør, får man svar» er et kjent utsagn. Dette er et viktig premiss i utarbeidelsen av intervjuguide og i rollen som intervjuer. Det er dermed viktig at jeg søker å oppnå en balanse mellom spørsmålsvariantene, samtidig som spørsmålene er knyttet opp mot oppgavens forskningsspørsmål, og dermed opp mot prosjektets problemstilling.

Hvor god eller dårlig informasjon jeg får etter å ha bearbeidet svarene fra min undersøkelse, avhenger av hvordan jeg har formulert spørsmålene mine. De må være tydelige, klare og forståelige, slik at respondentene mine oppfatter spørsmålene som meningsfulle og tolker de så likt som mulig (Neteland & Aa, 2020, s. 71).

4.2.3 Utvalg av intervju personer

Et sentralt spørsmål i enhver intervjusituasjon er hvem skal intervjues og hvor mange. Kvale og Brinkmann (2017) sier følgende: «Intervju så mange personer som det trengs for å finne ut av det du trenger å vite» (Kvale & Brinkmann, 2017, s. 148). I mitt tilfelle var det ønskelig å intervju et utvalg av elever som kunne svare på spørsmål knyttet til hvordan elevene forstår ulike sider av sakteksten «Drøm fra Disneyland».

Jeg har i denne oppgaven benyttet meg av strategisk utvalgsmetode, der valg av informanter er valgt ut etter en bestemt hensikt eller strategi (Neteland & Aa, 2020, s. 54).

I dette arbeidet var det naturlig at lærerne fra den aktuelle skolen i Viken bistod med å velge ut et strategisk utvalg fra klassene. Jeg hadde et ønske om å intervju informanter fra tiende trinn som kunne speile den sammensatte elevmassen i noen grad. Jeg valgte derfor å bruke informanter der elevenes faglige kompetanse i norskfaget var spredd mellom lav-middels måloppnåelse, og høy måloppnåelse. Jeg ønsket opprinnelig å intervju et likt antall gutter og jenter fordelt på de nevnte måloppnåelsene for å undersøke hvorvidt det ville være funn som kunne settes i sammenheng med kjønn. Dette ble av praktiske årsaker vanskelig å

gjennomføre da skolen jeg hadde valgt ut ble hardt rammet av koronapandemien, noe som medførte stort elevfravær og dermed flere frafall fra elever som skulle være informanter. Dette medførte en del praktiske utfordringer både i arbeidet med å innhente informanter innenfor de kriteriene jeg ønsket, samt utfordringer knyttet til praktisk gjennomføring av intervjuer. Jeg valgte dermed å se bort fra denne variabelen i det pågående arbeidet med å skaffe informanter, og endte i stedet opp med fire elever som har høy norskfaglig kompetanse i norskfaget, og tre elever med lav til middels norskfaglig kompetanse, der to av elevene ikke har norsk som førstespråk. I denne oppgaven er alle syv informanter anonymisert og er gitt fiktive navn. Informantene har blitt tildelt følgende fiktive navn: Julianne, Sara, Håkon, Anders, Ali, Anne og Vetle.

4.2.4 Gjennomføring av pilot

Som tidligere nevnt er kvaliteten på intervjuet avhengig av at man har stilt de rette spørsmålene. For å undersøke nettopp om kvaliteten på spørsmålene mine var gode nok og balansert nok til å gi svar på det jeg lurte på, bestemte jeg meg på et tidlig tidspunkt for å gjennomføre et pilotintervju. Etter at jeg hadde utarbeidet intervjuguiden valgte jeg å gjennomføre et pilotintervju med en elev på tiende trinn for å undersøke hvordan spørsmålene fungerte i praksis, om de ga svar på de områdene jeg ville undersøke og hva jeg eventuelt burde justere før jeg skulle samle inn det ekte datamaterialet til oppgaven. Jeg ønsket også å øve meg på rollen som intervjuer, samt øve på bruk av opptaksutstyr, og se om dette ville påvirke eleven i intervjusettingen.

Piloteringen viste seg å være en svært nyttig generalprøve. I etterkant av pilotintervjuet ble det foretatt en oppfølgingssamtale der jeg og eleven snakket om gjennomføringen. Vi snakket om spørsmålene, om det var noen spørsmål som var uklare eller vanskelige å forstå, om rekkefølgen på spørsmålene og om teksten inneholdt vanskelige ord eller begreper. Jeg merket selv underveis at ikke alle spørsmålene fungerte helt slik jeg hadde tenkt, og at jeg ved et par tilfeller måtte omformulere og forklare spørsmålet. Eleven ga nyttige og konkrete tilbakemeldinger på noen spørsmål som var litt utydelige og vanskelig å svare på, og at enkelte ord og begreper i teksten kunne være vanskelig å forstå. For eksempel ble ordene *enklave*, *enfold* og *dogmatisme* trukket frem av eleven som eksempler på ord som var vanskelige å forstå.

Resultatet av piloteringen og den påfølgende metasamtalen med eleven, førte til at jeg omformulerte noen av spørsmålene så de ble mer spisset og tydelige, for eksempel spørsmål som: *Hva slags relasjon er det mellom avsender og mottaker av teksten*, ble endret til *hvordan vil du beskrive forholdet mellom forfatter og leser?* Det ble videre endret rekkefølge og formuleringer på enkelte spørsmål for å gjøre intervjuguiden så tydelig som mulig. Jeg gjorde meg også en viktig erfaring i rollen som intervjuer, der jeg innså at jeg måtte være mindre avhengig av spørsmålene i intervjuguiden, og i stedet følge eleven i hans svar og resonnementer, og stille relevante oppfølgingsspørsmål til dette.

4.2.5 Gjennomføring av syv elevintervjuer

Intervjuene ble gjennomført på elevenes egen skole, da jeg anså at dette ville være med på å skape trygge rammer i kjente omgivelser for elevene. Ifølge Netland (2020) er stedet en gjennomfører intervjuet på viktig for hvordan intervjuet blir. I mitt tilfelle hvor jeg skal intervju ungdom, er det viktig at informantene er komfortable med situasjonen og forstår hva de er med på. Det må videre foreligge informert samtykke fra både foresatte og informantene selv (Netland & Aa, 2020, s. 57).

Hvert intervju ble innledet ved at elevene ble kort informert om hensikten med prosjektet og bakgrunnen for hvorfor det var ønskelig at de skulle stille til intervju. Basert på erfaringene fra piloteringen, valgte jeg å ikke gi elevene informasjon om tekst, forfattere eller kontekst på forhånd. Dette mener jeg også er i tråd med oppgavens formål og problemstilling; undersøke hvordan elevene tilnærmer seg en ukjent saktekst ved hjelp av kritisk literacy. Elevene fikk deretter en heftet papirversjon av teksten «Drøm fra Disneyland», og fikk videre lese teksten i eget tempo. Elevene ble på forhånd bedt om å merke seg eventuelle vanskelige ord og begreper, og hvert intervju ble deretter startet med en eventuell avklaring av vanskelige ord og begreper, samt at jeg hadde ordforklaringsskjema som elevene fikk utdelt hvis ønskelig. Alle syv intervjuer fulgte samme oppsett og struktur, der intervjuguiden sørget for at alle var innom de samme spørsmålene, men det var likevel rom for fleksibilitet i både spørsmål og svar. Spørsmålene i intervjuguiden legger i stor grad opp til refleksjon hos elevene, noe som var viktig for meg og min undersøkelse da elevene skulle gå i dybden og vise tankemønstre og reflektere over innholdet i teksten. En forutsetning for dette var å gi elevene den tiden de trengte til gjennomlesing av teksten, men også i den påfølgende samtalen. Det var derfor ulike

variasjoner når det kom til tid brukt per elev. Intervjuene varierte i tid mellom ca. 35 minutter til nærmere 50 minutter.

4.3 Transkribering

Jeg ønsket å ta i bruk lydopptak til mine intervjuer. Det ville være tidkrevende å skulle skrive ned alle relevante svar, samtidig som det vil være en risiko for at viktig informasjon og nyanser kan glippe. Bruk av lydopptak ga meg derfor mulighet til å konsentrere meg om det informanten sa, og sørget for god flyt og kommunikasjon i intervjuet. Undersøkelsen er søkt og godkjent hos NSD da det er meldepliktig i henhold til personvernloven, samt følge etiske regler for retningslinjer for lydopptak (Neteland & Aa, 2020, s. 57). Da jeg var ferdig med intervjuene, skulle det innsamlede materialet bearbeides ved bruk av transkripsjon. Ifølge Kvale og Brinkmann blir samtalene mer strukturerte og dermed mer egnet for analyse når de overføres fra muntlig til skriftlig form (Kvale & Brinkmann, 2017, s. 272).

I arbeidet med analysen har jeg valgt å benytte meg av definerte kategorier og meningsfortetting i transkriberingen av elevintervjuene. Dette vil si at transkripsjonene ikke nødvendigvis alltid vil være en direkte ordrett gjengivelse av hva informantene har ytret, noe som implisitt betyr at jeg kan ha gjort tolkninger som kan ha påvirket transkripsjonene i noen grad. Transkriberingen har vært en tidkrevende prosess, men likevel svært viktig. Transkriberingen har foregått over tid, og kan sies å ha vært en analytisk prosess der jeg har fått bearbeidet og vurdert informasjonen gitt fra intervjuene, samtidig som jeg har ført analyselogg med funn og refleksjoner underveis i transkriberingen.

4.4 Kvalitet i forskningen; validitet og reliabilitet

Ved alle vitenskapelige undersøkelser må man være oppmerksom på to viktige begreper knyttet til kvalitet i forskningen; validitet og reliabilitet (Kvale & Brinkmann, 2017, s. 279).

Validitet eller gyldighet, handler om at vi undersøker det vi faktisk vil undersøke, og samler inn empiri som er relevante og kan gi svar på problemstillingen vår. Validitetsaspektet er et viktig prinsipp som krever at jeg som forsker skal inneha et kritisk blikk på egne funn, at det er tatt i bruk relevante metoder som passer til å undersøke oppgavens problemstilling, samt at oppgavens problemstilling har en utforming det er mulig å svare på (Neteland & Aa, 2020, s.

15). Med reliabilitet, eller pålitelighet, menes det at målingene er utført på korrekt måte og derfor kan stoles på. Neteland (2020) uttaler at intervju som metode ikke vil inneha høy reliabilitet dersom man forstår reliabilitet som at ditt resultat skal kunne gjenskapes av en annen forsker eller av meg selv. Intervju er en dynamisk prosess der spørsmål stilles og besvares av to mennesker, derfor vil det ikke la seg gjøre å oppnå nøyaktig samme resultat to ganger. For at et forskningsprosjekt skal inneha høy reliabilitet, forutsettes det at det foreligger transparens.

Ifølge Tjora (2018) er transparens et av de viktigste aspektene ved all forskning. For å sikre transparens og reliabilitet i forskningen min, er det viktig at andre får innsyn i hvordan jeg har gått fram underveis i forskningen min, for eksempel i hvordan undersøkelsene er utført, hvordan deltakerne er rekruttert og så videre (Tjora, 2018, s. 83). Jeg forsøker dermed å sikre oppgavens validitet gjennom å være transparent og vise frem ulike sider av undersøkelsene jeg har utført.

4.5 Analytisk tilnærming av analysetrinn 1

Analysetrinn 1 hadde som mål å gjennom kritisk diskursanalyse av sakprosatteksten «Drøm fra Disneyland», finne svar på forskningsspørsmål 1: *På hvilke måter utfordrer sakteksten «Drøm fra Disneyland» hvordan virkelighet og relasjoner blir framstilt i teksten?*

For å best kunne svare på forskningsspørsmål 1 har jeg benyttet kritisk diskursanalyse som kvalitativ metode for å analysere teksten «Drøm fra Disneyland». Det overordnede målet med analysetrinn 1 er å undersøke hvorvidt teksten egner seg for kritisk analyse, og videre gjennom kritisk diskursanalyse avdekke hva slags konstruksjoner av virkelighet og relasjoner som framstilles i teksten. Det vil videre være av interesse å se hvilke språklige konstruksjoner som avsender anvender i teksten for å konstruere og konstituere virkelighet. Funnene fra analysetrinn 1 vil gi meg en utvidet forståelse av tekstens meningskaping og egnethet for kritisk literacy, noe som igjen gir meg relevant informasjon inn mot analysetrinn 2, der elevenes forståelse av samme tekst skal undersøkes. Formålet med analysetrinn to vil altså være å undersøke om elevene har lykket i å gjennomføre en kritisk analyse av teksten «Drøm fra Disneyland». Kritisk diskursanalyse bygger på M.A.K Hallidays tre metafunksjoner (jf. pkt. 3.6, 3.6.1, 3.6.2 og 3.6.3). Den kritiske diskursanalysen på analysetrinn 1 vil videre ta for seg den kontekstuelle dimensjonen ved teksten, nærmere bestemt den aktuelle

situasjonskonteksten og kulturkonteksten som teksten «Drøm fra Disneyland» er et resultat av. Valg av analysekategorier og påfølgende underkategorier vil bli presentert i tabell 4.2, før jeg i det følgende redegjør for og forklarer analysekategoriene valgt for analysetrinn 1:

Tabell 4.2 Metodisk rammeverk for Analysetrinn 1

Analytiske hovedkategorier	Analytiske underkategorier
Analyse av kontekst	- Situasjonskontekst - Kulturkontekst
Tekstanalyse av ideasjonell metafunksjon Konstruksjon av virkelighet	- Presupposisjoner - Ordvalg og metaforer
Tekstanalyse av mellompersonlig metafunksjon Konstruksjon av relasjoner	- Modalitet - Bruk av personlig pronomen
Tekstanalyse av tekstuell metafunksjon Konstruksjon av struktur og sammenheng i tekst	- Kohesjonsressurser - Referentkjeder

4.6 Kontekst

I analysetrinn 1 har jeg lagt til grunn Hallidays to hovedtyper for kontekst; den generelle kulturkonteksten og den spesifikke situasjonskonteksten (jf. pkt.3.5, 3.5.1 og 3.5.2). Når det gjelder kulturkonteksten er denne lagt til i grunn i en mer generell sammenheng, i tråd med Hallidays teori. Her ser jeg spesielt på den overordnede politiske og samfunnsmessige konteksten teksten er skrevet i.

4.6.1 Ideasjonell metafunksjon: Konstruksjon av virkelighet

I analysekategorien ideasjonell metafunksjon, herved kalt konstruksjon av virkelighet, knyttes språkfunksjonen til hvordan vi mennesker bruker språket til å formidle ideer og erfaringer om verden, og om den virkeligheten vi skaper gjennom språk og menneskelige erfaringer (jf. pkt. 3.6.1). Denne analysekategorien inngår som en del av oppgavens problemstilling, der konstruksjon av virkelighet utgjør et av to hovedtema i problemstillingen.

For å undersøke hvordan avsender konstruerer virkelighet i teksten «Drøm fra Disneyland», er det lagt vekt på kategoriene *presupposisjoner* og *ordvalg*. Begge kategorier gir avsender mulighet til å konstruere en virkelighet som kan *framstå* som reell, men som i stedet er et uttrykk for avsenders subjektive verdier og holdninger, samt underliggende ideologi. Denne framstillingen av virkeligheten som en objektiv sannhet ble bekreftet av analysefunn gjort etter et av elevintervjuene, der informanten tolket avsenders konstruerte syn på virkelighet som en objektiv sannhet.

Presupposisjonene i en tekst avdekker hvilke skjulte holdninger og perspektiver avsender har om meningsinnholdet i en bestemt tekst (jf. pkt.3.6.1.2). Når forfatterne benytter seg av presupposisjoner i teksten «Drøm fra Disneyland», så legger forfatterne inn en framstilling av virkeligheten i teksten som korrekte og udiskutable påstander. Slik kan forfatterne vinkle temaet fra sin side og presentere sin virkelighet om hvordan verden egentlig er. Gjennom min analyse av teksten «Drøm fra Disneyland» undersøker jeg hvordan forfatterne benytter presupposisjoner til å konstruere virkelighet og relasjoner i teksten. Gjennom å presentere leserne for gjentakende presupposisjoner som allmenngitte og sanne for leseren, blir disse presupposisjonene uttrykk for ideologi og makt i teksten.

Videre har jeg valgt å undersøke forfatternes bruk av *ordvalg* i teksten. Det er et uttrykt grunnpremiss i kritisk literacy at tekster ikke er nøytrale, og når vi skal beskrive ulike fenomener vil heller ikke beskrivelsene vi gir være nøytrale (jf. pkt. 3.6.1.2). Gjennom å undersøke ordenes konnotasjoner, vil jeg avdekke hvorvidt forfatterne benytter seg av positive eller negative konnotasjoner i sine omtaler i teksten. Ved å undersøke forfatternes bruk av ordvalg vil jeg dermed kunne avdekke hvilke holdninger og verdier som kommer til syne i teksten.

4.6.2 Mellompersonlig metafunksjon: Konstruksjon av relasjoner

Analysekategorien mellompersonlig metafunksjon, herved kalt «Konstruksjon av relasjoner», handler om hvordan forfatterne benytter språket til å konstruere relasjoner mellom deltakerne i teksten (jf. pkt. 3.6.2). I mine undersøkelser har jeg valgt å se nærmere på hvorvidt forfatterne etablerer nærhet eller avstand i sine tekstlige konstruksjoner, og her undersøker jeg analysekategoriene modalitet og personlig pronomen som tiltaleform. Gjennom å undersøke forfatternes bruk av modalitet vil jeg forsøke å avdekke med hvilken grad av sikkerhet forfatterne presenterer sin virkelighet og relasjoner, og dermed forsøker å påvirke og

overbevise leseren. Ved å analysere forfatterens bruk av pronomen som tiltaleform vil jeg få et inntrykk av hva slags rolle leseren blir satt i, og hvor nær tekstskaperen ønsker å komme (jf. pkt. 3.6.2.2). Dette har jeg lagt vekt på fordi det i denne teksten er spesielt interessant å se hvorvidt forfatterne gjennom bruk av tiltaleformer konstruerer fiendebilder i teksten, og hvilke andre relasjoner som konstrueres mellom deltakerne.

4.6.3 Tekstuell metafunksjon: Konstruksjon av sammenheng og struktur

Analysekategoriene tekstuell metafunksjon, herved kalt konstruksjon av sammenheng og struktur handler om hvordan det skapes sammenheng i tekst, slik at teksten fremstår som en helhet, og ytringen blir effektiv ut fra teksten hensikt og omgivelser (jf. pkt. 3.6.3). En tekstuell sammenheng kan komme til uttrykk gjennom bruk av ulike semiotiske og verbalspråklige ressurser. Gjennom å undersøke kategoriene referentkjeder og tekstkomponenter, vil jeg avdekke hvordan forfatterne har skapt tekstuell sammenheng i teksten, og hvordan dette påvirker kommunikasjonen med leseren i teksten.

Gjennom å analysere tekstens overordnede struktur vil jeg undersøke hvorvidt teksten følger hovedkomponentene for argumenterende tekster. Hovedkomponentene skaper sammenheng i teksten på globalt nivå når strukturen fordeler seg på komponentene situasjon, problem, løsning og evaluering.

Ved å analysere tekstens referentkjeder vil jeg avdekke hvilke ord som gjentas i teksten, og hvordan dette skaper kohesjon og fører til at den tekstuelle meningen i teksten blir realisert (jf. pkt. 3.6.2.3). Jeg har lagt vekt på å analysere tekstens referentkjeder da disse symboltunge ordene kan være med å avdekke tekstens underliggende ideologier, og sådan kan gi oss viktig informasjon om forfatterens verdier og synspunkt.

4.7 Analytisk tilnærming av analysetrinn 2

Analysetrinn 2 har som mål å svare på forskningsspørsmål 2: *Hvordan utfordrer teksten «Drøm fra Disneyland» elevenes tilgang til kritisk literacy?*

For å svare på dette forskningsspørsmålet vil jeg ta utgangspunkt i oppgavens syv transkriberte elevintervjuer, der jeg har analysert og kategorisert elevenes besvarelser etter kategoriene fra Hilary Janks' syntesemodell. Jeg har valgt å bruke syntesemodellen som ramme for å analysere elevenes besvarelser, siden syntesemodellen ifølge Janks (2010) har som mål å utvikle kritisk literacy (jf. pkt. 3.7). Jeg vil i tabell 4.3 presentere hvordan

analysekategoriene fra analysedel 1 knyttes sammen med kategoriene fra syntesemodellen, og til sammen utgjør det metodiske rammeverket på analysestrinn 2. Deretter vil jeg kort skissere hvordan jeg ved hjelp av modellen har undersøkt hvordan de syv elevene i utvalget har tolket og forstått teksten «Drøm fra Disneyland».

Tabell 4.3 Metodisk rammeverk for analysestrinn 2

Analytiske hovedkategorier basert på Janks' syntesemodell	Analytiske underkategorier fra analysestrinn 1: Basert på Hallidays teori om kontekst og metafunksjoner. Elevenes opplevelse av:
Makt	<ul style="list-style-type: none"> - Kontekst - Ideologi - Opplevelse av forfatterne
Tilgang	<ul style="list-style-type: none"> - Sjanger - Språkbruk - Tekstuell sammenheng - Tema
Mangfold	<ul style="list-style-type: none"> - Framstillinger i teksten - Ordvalg

4.7.1 Analysekategorien Makt

Janks viser med dimensjonen *makt* hvordan makt kan komme til syne i språk og tekster, og trekker frem hvordan forfatterne kan bruke språket til å påvirke leserne ved å produsere og reprodusere makt, ideologier, verdier og tenkemåter (jf. pkt. 3.7.1). I mine undersøkelser av denne kategorien ville jeg undersøke elevenes kontekstuelle forståelse av teksten gjennom å stille elevene spørsmål vedrørende tekstens kultur – og situasjonskontekst (jf. pkt. 3.5.1 og 3.5.2), og hvorvidt de oppdaget og avdekket tekstens underliggende ideologi. Jeg ville også undersøke hvordan elevene opplevde forfatternes fremstillinger av virkelighet og relasjoner i teksten. Et viktig premiss for meg var at spørsmålene skulle legge opp til at elevene fikk utvise refleksjon ved å ta i bruk metaspråk i sine besvarelser gjennom formuleringer som: *I hvilken sammenheng tror du teksten har blitt skrevet? Hvordan vil du beskrive forholdet mellom forfatter og leser?*

4.7.2 Analysekategorien Tilgang

Analysekategorien *tilgang* handler om hvem som gis mulighet til å utøve kritisk literacy gjennom tilgang til språk, lesemåter, sjangerkunnskap og analyseverktøy (jf. pkt. 3.7.2). Et sentralt premiss ved analysekategorien som jeg ønsket å undersøke, var *hvem* som fikk tilgang til teksten, og *hva* de fikk tilgang til. Siden forholdet mellom dimensjonene tilgang og makt preges av mekanismer som fører til sosial inkludering og ekskludering (jf. pkt. 3.7.2), var det sentralt for meg i mine undersøkelser her å finne ut om noen av elevene ble hindret tilgang til teksten, og dermed ekskludert fra å forstå tekstens meningsinnhold. Dette ble undersøkt gjennom spørsmål knyttet til underkategoriene sjanger, språkbruk, tekstuell sammenheng og tema.

4.7.3 Analysekategorien Mangfold

Analysekategorien *mangfold* handler om forholdet mellom identitet og makt, og ser på hvordan identitet og relasjoner kan skapes og utfordres i møte med språk og tekster (jf. pkt. 3.7.3). I mine undersøkelser her ønsket jeg å undersøke hva slags bevissthet og refleksjoner elevene gjorde seg rundt hvordan mennesker blir fremstilt i teksten, altså hvordan forfatterne skapte sine konstruksjoner i teksten, og hvilke ordvalg forfatterne benyttet til dette. I likhet med de to foregående hovedkategoriene, var det her et mål at spørsmålsformuleringene skulle stimulere til refleksjon hos elevene ved bruk av hovedsakelig åpne spørsmål, men samtidig valgte jeg å stille noen direkte spørsmål, som for eksempel spørsmålet «*Vil du si at forfatteren generaliserer forholdet mellom nordmenn og innvandrere i teksten?*». Årsaken til dette er at jeg ønsket å finne ut hvorvidt elevene opplevde at forfatterne generaliserte i teksten. Selv om spørsmålet inviterer til et kort bekreftende eller avkreftende svar, ville jeg ved hjelp av oppfølgingsspørsmål stimulere til at elevene utdypet sine svar.

4.8 Sammenfatning av kapitlet

Jeg har i dette kapitlet gjort rede for de metodiske valgene jeg har lagt til grunn for oppgavens to analysetrinn. Valgene jeg har gjort er ment å skulle sikre undersøkelsens validitet, reliabilitet og transparens. Gjennom å redegjøre for de metodiske valgene jeg har benyttet i oppgavens analysekapitler, åpner jeg for at andre kan etterprøve og vurdere mine funn og resultater.

5 Analysetrinn 1:

Kritisk diskursanalyse av sakteksten «Drøm fra Disneyland»

I dette kapitlet skal jeg gjennom å utføre en kritisk diskursanalyse av teksten «Drøm fra Disneyland» svare på oppgavens første forskningsspørsmål: *På hvilke måter utfordrer sakteksten «Drøm fra Disneyland» hvordan virkelighet og relasjoner blir framstilt i teksten.*

Jeg vil først redegjøre for konteksten, da nærmere bestemt situasjons- og kulturkonteksten teksten er skrevet i, før jeg analyserer teksten ut fra de tre dimensjonene virkelighet, relasjoner og sammenheng og struktur, oversatt og basert på Hallidays tre metafunksjoner; den ideasjonelle, den mellompersonlige og den tekstuelle metafunksjonen.

5.1 Analyse av kontekst i teksten «Drøm fra Disneyland»

For å kunne lese en tekst kritisk, er kunnskap om konteksten som teksten ble skapt i, et avgjørende prinsipp. Et grunnpremiss for et funksjonelt språksyn innebærer at tekster må undersøkes og identifiseres med utgangspunkt i den sammenhengen der kommunikasjonen foregår, altså det som kalles for kontekst (Skovholt & Veum, 2021, s. 22). Analysetrinn 1 vil derfor begynne med en analyse av tekstens situasjonskontekst og kulturkontekst.

5.1.1 Situasjonskonteksten

Situasjonskonteksten tar for seg den konkrete situasjonen som en tekst er produsert i. Teksten «Drøm fra Disneyland» er en kronikk skrevet av styremedlem i Oslo Frp, Kent Andresen og leder av Oslo Frp, Christian Tybring-Gjedde. Teksten ble publisert i Aftenposten 25.08.2010, og på kronikkens utgivelsestidspunkt hadde Arbeiderpartiet med statsminister Jens Stoltenberg og hans regjering «den rødgrønne regjeringen», styrt Norge siden oktober 2005. Dette innebar følgelig at Frp var et av flere partier som befant seg i opposisjon. Det kan selvsagt argumenteres for at dette politiske bakteppet bør inngå i kategorien kulturkontekst, men jeg vil påstå at det her er glidende overganger, og at det politiske bakteppet her også står sentralt i tekstens situasjonskontekst, særlig med tanke på tekstens tema og rollen språket spiller i teksten.

Tematikken i teksten «Drøm fra Disneyland» handler om at det flerkulturelle samfunnet er en trussel mot Norge og norsk kultur. Det tegnes i teksten et dommedagsbilde av norsk kultur og

norsk innvandringspolitikk, der den styrende regjering med Arbeiderpartiet i spissen, utpekes som hovedfiende og årsak til det pågående «kultursviket».

Forfatterne av teksten «Drøm fra Disneyland» er to høytrangerte Frp-medlemmer, som henholdsvis leder av Oslo Frp og stortingsrepresentant, og styremedlem av Oslo Frp. Det foreligger dermed et asymmetrisk maktforhold i relasjonen mellom forfatterne og leserne av teksten. Begge forfatterne bruker sin etos til å legge fram tekstens hovedbudskap og tema; norsk kultur er i fare. Det kan dermed forstås som at forfatterne bruker sine roller og tilhørende makt, til å angripe Arbeiderpartiets etablerte innvandringspolitikk.

I teksten «Drøm fra Disneyland» formidles meningsinnholdet primært ved bruk av verbalspråk. Teksten er illustrert med et bilde av en 17.mai-feiring, men det bør nevnes at det antakeligvis ikke er forfatterne selv som har valgt bilde, men at det trolig er et redaksjonelt valg gjort av avisen. Resultatet blir likevel at samspillet mellom verbaltekst og bilde vil oppleves som en forsterkende effekt av tekstens meningsinnhold for leseren. Teksten ble publisert i Aftenposten, en av Norges eldste aviser som av mange kan oppfattes som en tradisjonell og seriøs aktør i mediebildet. Valg av Aftenposten som medium var trolig ikke tilfeldig valgt, og sender et bevisst signal til mottaker hva troverdighet angår. Medieringen av teksten kan derfor sies å utgjøre en sentral del av konteksten til kronikken «Drøm fra Disneyland».

5.1.2 Kulturkonteksten

Teksten «Drøm fra Disneyland» kan sies å være skapt i en politisk kontekst der meningsinnholdet er rettet mot potensielle nye velgere, og mot et spesifikt politisk parti, Arbeiderpartiet, fra et annet politisk parti, Frp. Den overordnede historiske sammenhengen vil i dette tilfellet være begge partienes lange tradisjon som politiske motstandere, der nevnte partier bygger på ulikt ideologisk tankesett og dermed tanker om hvordan samfunnet skal styres. Der Arbeiderpartiet har lagt en til grunn en sosialdemokratisk og sosialistisk ideologi for sin politikk, har Frp basert sin politikk på en blanding av høyrepopulisme og tradisjonell liberal ideologi. Dette er trekk man finner igjen i teksten «Drøm fra Disneyland», der teksten kan sies å utvise elitekritikk i form av sine gjentatte verbale angrep på Arbeiderpartiet som regjerende parti, samt at Frp selv markedsfører seg som et politisk parti som vektlegger en folkelig stil rettet mot «*folk flest*» (Fremskrittspartiet, 2022). Det kan derfor sies at teksten «Drøm fra Disneyland» er produsert i en politisk kulturkontekst preget av høyrepopulistisk

ideologi, med innslag av essensialisme som en grunnleggende oppfatning om at flerkultur ikke er realistisk.

5.2 Den ideasjonelle metafunksjonen: Konstruksjon av virkelighet i «Drøm fra Disneyland»

I det følgende skal jeg analysere hvordan den ideasjonelle metafunksjonen, her betegnet som konstruksjon av virkelighet, fremstilles i teksten «Drøm fra Disneyland». For å analysere hvordan virkelighet konstrueres i teksten, vil jeg se nærmere på hvordan kategoriene presupposisjoner og ordvalg benyttes i teksten.

5.2.1 Presupposisjoner

I teksten «Drøm fra Disneyland» finner jeg et betydelig antall presupposisjoner, men grunnet oppgavens omfang vil det være for omfattende å redegjøre for alle. Jeg vil i det videre derfor ta for meg et utvalg av tekstens presupposisjoner, og vil gjennom en skjematisk fremstilling vise hva Frp mener at Arbeiderpartiet ønsker med sin politikk.

De samme presupposisjonene vil bli redegjort for avslutningsvis. Et utvalg av disse presupposisjonene vil her eksemplifiseres i tabell 5.1.

Tabell 5.1: Presupposisjoner i «Drøm fra Disneyland»

Utdrag fra teksten	Presupposisjoner:
<i>Vil vi hjelpe Arbeiderpartiet med å bytte ut norsk kultur med flerkultur?</i>	Arbeiderpartiet vil bytte ut norsk kultur med flerkultur. Arbeiderpartiet vil ikke ha norsk kultur, og vil erstatte den med flerkultur.
<i>«Vi hører også naive og overflatiske kulturrelativister stemple oss som sjåvinister, og som gjennom hersketeknikker og utvanningstaktikk forsøker å bevise at norsk kultur slett ikke finnes».</i>	Det finnes naive og overflatiske kulturrelativister. Disse vil stemple Frp som sjåvinister og bevise at norsk kultur ikke finnes.
<i>Det er Ap som sørger for at norskulturelle rømmer flere av Oslos bydeler</i>	Det finnes mennesker som er definert som norskulturelle mennesker.

	Denne mennesketypen rømmer fra Oslos bydeler.
<i>Vil vi bidra til kultursviket?</i>	Det foregår et kultursvik. Frp er ikke en del av dette kultursviket.

Allerede i bildeteksten, før tekstens innledning, finner vi følgende presupposisjon:

«Vil vi hjelpe Arbeiderpartiet med å bytte ut norsk kultur med flerkultur?»

Her finner vi presupposisjonen og påstanden om at Arbeiderpartiet vil bytte ut norsk kultur med flerkultur. I dette ligger det at det er allmenn kjent at Arbeiderpartiet ikke lenger ønsker norsk kultur, men vil erstatte denne med flerkultur.

Denne presupponerte virkeligheten er med på å skape et bilde av Arbeiderpartiet som forfatterne mener er korrekt og tilsynelatende allment gitt.

«Vi hører også naive og overflatiske kulturellevister stemple oss som sjåvinister, og som gjennom hersketeknikker og utvanningstaktikk forsøker å bevise at norsk kultur slett ikke finnes».

Denne setningen kan deles inn i følgende presupposisjoner:

Presupposisjon 1: Det finnes naive og overflatiske kulturellevister.

Presupposisjon 2: Frp blir stemplet som sjåvinister.

Presupposisjon 3: Det blir gjennom bruk av hersketeknikker forsøkt å bevise at norsk kultur ikke finnes. Frp konstruerer her videre på sin virkelighet knyttet til tekstens tema som er innvandringspolitikk, og bruker presupposisjoner for å legge premissene for diskusjonen rundt tematikken; nemlig at det flerkulturelle samfunnet er en trussel for Norge og norsk kultur.

«Vil vi bidra til kultursviket? Aldri!»

Utsagnet inneholder følgende presupposisjoner:

Presupposisjon 1: Det finnes et kultursvik.

Presupposisjon 2: Dette kultursviket begås av Arbeiderpartiet.

Presupposisjon 3: Frp er ikke en del av dette kultursviket.

Forfatterne fortsetter her å konstruere både sitt virkelighetsbilde og sitt fiendebilde. De beskylder Arbeiderpartiet implisitt for å begå et kultursvik mot Norge og nordmenn. Samtidig

gjør de det klart at Frp ikke er en del av dette kultursviket, og fremstiller seg selv som en del av helte-siden i narrativet.

5.2.2 Ordvalg og metaforer

I teksten «Drøm fra Disneyland» finnes det flere eksempler på hvordan valg av ord kan bidra til påvirke vår oppfatning av flerkultur og innvandring. Ordvalgene og metaforene brukt i teksten preges av negative konnotasjoner som synliggjør forfatterens holdninger til flerkultur og Arbeiderpartiet, og utgjør en viktig del av hvordan virkelighet og relasjoner fremstilles i teksten. I denne delen av analysen vil metaforer gå innunder hovedkategorien ordvalg, og grunnet oppgavens avgrensning ikke behandles som en egen del av analysen. I tabell 5.2 vil et utvalg av tekstens ordvalg fremstilles i følgende kategorier:

Tabell 5.2 Fremstillinger av ordvalg i teksten «Drøm fra Disneyland»

Ord som beskriver Arbeiderpartiets innvandringspolitikk	Ord som beskriver flerkultur / innvandring i teksten
<i>FN i miniatyr</i>	<i>Enklaver</i>
<i>Kultursviket</i>	<i>Muslimsk enfold</i>
<i>Drøm fra Disneyland</i>	<i>Kulturinvasjon</i>
<i>Rotløshet satt i system</i>	<i>Rive landet vårt i filler</i>
<i>Rive landet vårt i filler</i>	<i>20000 cowboyer får adgang til Norge for å dyrke sin egen kultur</i>
<i>Det flerkulturelle eksperimentet</i>	<i>Fremmedkulturer</i>
<i>Dolke egen kultur i ryggen</i>	<i>Ukulturer</i>
<i>Hylekor (Om Arbeiderpartiet)</i>	<i>Berikelse</i>
<i>Idioti på lang sikt</i>	<i>Henteektefeller</i>
<i>Kulturell revolusjon</i>	<i>Intoleranse og dogmatisme</i>

Som vi ser av tabell 5.2 preges ordvalgene i teksten av at de er verdiladde, og dermed bekrefter forfatterens negative holdninger til både innvandrere og Arbeiderpartiet. For eksempel kan ordene «enklaver», «berikelse», «ukulturer», «muslimsk enfold», «dogmatisme» og «intoleranse» ses på som eksempler på hvordan eksplisitte negative konnotasjoner bidrar til å skape et negativt bilde av innvandring og flerkultur. Dermed kan de

samme ordvalgene bidra til å avdekke en underliggende ideologi hos forfatterne, som i teksten kan knyttes til høyrepopulistisk og innvandringsfiendtlig ideologi. Om sin politiske motstander Arbeiderpartiet og deres tilhengere, brukes også gjennomgående negativt ladde ord som «rive landet vårt i filler», «kulturell revolusjon», «hylekor», «dolke egen kultur i ryggen» og «kultursvik». Det kan dermed sies at det etableres et fiendebilde av *oss* og *dem* i teksten. Gjennom ordvalg og formuleringer skaper forfatterne et narrativ der Frp vil *redde* den norske kulturen, i motsetning til Arbeiderpartiet som ønsker å *erstatte* den med flerkultur. «Men, vil vi hjelpe Arbeiderpartiet med å bytte ut norsk kultur med «flerkultur»? Aldri! Vil vi bidra til kultursviket? Ikke om noen satt opp plakaten «skutt blir den som ...»! [...] Aldri i verden!»

Utdraget fra teksten viser hvordan de språklige valgene forfatterne benytter seg av i teksten får betydning for hva slags virkelighetsbilde som blir skapt.

Ordvalget brukt som tittel på teksten «*Drøm fra Disneyland*» er en metafor der egenskapene i ordene «drøm» og «Disneyland» overføres til temaet innvandring.

Med ordene «drøm» og «Disneyland» viser forfatterne at de anser Arbeiderpartiet sin innvandringspolitikk og syn på flerkultur som et fantasiprodukt. En utopi som ikke er forankret i virkeligheten, men som er tilhørende en eventyrverden. Ordvalget kan videre ses på som et forsøk på latterliggjøring av Arbeiderpartiets politikk, og dermed et uttrykk for makt. Ordvalget *kulturinvasjon* er også et språklig bilde brukt i teksten. Her er det egenskapene fra ordet «invasjon» som overføres til tekstens tema; innvandring og flerkultur. Invasjon er en fryktet hendelse som forbindes med krig eller bruk av makt, og noe som igjen sender et klart bilde av hvordan forfatterne ser på flerkultur som fenomen. Ordet *invasjon* har klart negative konnotasjoner, og disse konnotasjonene overføres dermed til mottakerne om tekstens tema. Hensikten er da å skape inntrykk av et påstått fiendebilde mellom nordmenn og innvandrere i teksten.

Det siste ordvalget jeg skal ta for meg i denne analysekategorien er metaforen «babels tårn». Dette ordvalget passer ikke inn i kategoriene i tabell 5.2, men bør likevel inkluderes da den er beskrivende for hvordan Frp konstruerer fremstillinger av sine meningsmotstandere i teksten.

«...de kulturelle bevegelsene over landegrensene er sogar en berikelse roper de ut fra sine babelske tårn».

Når meningsmotstanderne ifølge teksten «Drøm fra Disneyland» roper ut fra sine babelske tårn at kulturelle bevegelser over landegrensene er en berikelse, kan dette forstås som at utsagnene og meningene til Arbeiderpartiet, og andre som ikke deler samme tankegods som forfatterne, står som et bilde på menneskelig overmot som vil føre til kaos og forvirring i samfunnet. Frempeket om religiøs avstraffelse i metaforen, kan forstås som at forfatterne implisitt sier at tekstens meningsmotstandere ikke vil ta vare på det norske samfunnet og den norske kulturen, men i stedet vil «berike» den med flerkultur. I stedet for å sette pris på den kulturen vi har, tar meningsmotstanderne til orde for å bygge et babelsk tårn av ulike kulturer. I frempeket kan det ligge det en advarsel til meningsmotstanderne i teksten, at deres ønske om å bygge et babelsk tårn av ulike kulturer, i likhet med menneskene i Babel, vil ende med kaos og forvirring. Gud kan her forstås som personifisering av Frp, som er skuffet over at menneskene i stedet for å ta vare på det norske, tradisjonelle samfunnet og ha det godt sammen, i stedet ønsker å ødelegge dette ved å ta inn andre kulturer og tradisjoner.

Ovenfor har jeg redegjort for og analysert et utvalg av de ordvalgene og metaforene brukt i teksten, og vist hvilken funksjon og betydning ordvalgene har for tekstens konstruksjon av virkelighet. I kritisk analyse er det viktig å vurdere hva som kan være årsaken til de språklige valgene som er gjort. Her kan det synes som at forfatterne bevisst har benyttet ordvalg basert på generaliseringer av mennesker og grupper, samt tatt i bruk ord med klare negative konnotasjoner med et ønske om å framstille tekstens meningsmotstandere på en upersonlig og distanserende måte. Navnet Norge og betegnelsen «norske» er hyppig brukt i teksten, tilsynelatende for å skape positive konnotasjoner og skape relasjoner hos leseren.

5.3 Den mellompersonlige metafunksjonen: Konstruksjon av relasjoner i teksten «Drøm fra Disneyland»

I denne delen skal jeg analysere hvordan forfatterne benytter språket til å konstruere relasjoner i teksten «Drøm fra Disneyland». Jeg vil i det følgende analysere språkhandlingskategoriene *modalitet*, *tiltaleformer* og *roller*.

De nevnte kategoriene skal deretter tolkes ut fra tekstens situasjonskontekst, som er valgkamp og et angrep på Arbeiderpartiet og deres innvandringspolitikk. Hvordan tekstskaperne anvender verbalspråklige ressurser har betydning for hvordan relasjonen i teksten konstrueres. Analysen skal avdekke hvorvidt det konstrueres og etableres avstand eller nærhet, makt eller likhet mellom forfatter og mottaker.

5.3.1 Modalitet

Teksten «Drøm fra Disneyland» vil i det i følgende bli analysert etter begrepet epistemisk modalitet, da dette er den formen for modalitet som er mest relevant for denne undersøkelsen.

5.3.1.1 Epistemisk modalitet

I teksten «Drøm fra Disneyland» uttrykker forfatterne seg med høy grad av sikkerhet i sine beskrivelser av verden slik de ser den. Forfatterne uttrykker bestemt at Arbeiderpartiet har sviktet Norge og norsk kultur gjennom å tillate innvandring og oppmuntre til flerkultur. Utsagnene gjentas tydelig og med stor grad av sikkerhet gjennom teksten og viser høy grad av epistemisk modalitet:

«Arbeiderpartiet vil bytte ut norsk kultur med flerkultur». «Det er Ap som har åpnet grensene ... [...] og gir oss tusenvis av nye nordmenn fra ulike kulturer og ukulturer hvert eneste år»

«Hva var galt med norsk kultur, siden dere er fast bestemt på å erstatte den med noe dere kaller flerkultur?»

«Det er Ap som sørger for at norskulturelle rømmer flere av Oslos bydeler, og etterlater seg enklaver hvor muslimsk enfold, dogmatisme og intoleranse får stadig sterkere grobunn»

«Vi er født og oppvokst i norsk kultur siden tidlig på 60-tallet, så kom ikke her og fortell oss at kulturen vår ikke finnes»

Teksten gjennomsyres i sin helhet av høy epistemisk modalitet, der forfatterne presenterer ytringer som en korrekt beskrivelse av virkeligheten, der hovedtema er at flerkultur vil erstatte norsk kultur, og at dette er i tråd med Arbeiderpartiets ønske. I ytringene finnes det også indirekte oppfordringer til mottaker om å ta avstand og agere, at man ikke skal støtte Arbeiderpartiet i det pågående kultursviket mot norsk kultur. Ved å stemme på Frp viser at man et ønske om å bevare den norske kulturen, og at det ikke er ønskelig å erstatte den med flerkultur. Gjennom utstrakt bruk av høy epistemisk modalitet gjennom teksten, kan inntrykket av at forfatternes påstander fremstår som korrekte forsterkes, og at de selv tror på tekstens meningsinnhold.

5.3.2 Bruk av pronomen som tiltaleform

I teksten «Drøm fra Disneyland» brukes det personlig pronomen både for å markere et inkluderende fellesskap og som ekskluderende fra et fellesskap. Tekstskaperne benytter konsekvent det personlige pronomenet «vi» når de skal forklare og argumentere for sine

synspunkter. Slik skapes det i teksten et «inkluderende vi» og «oss» der målet er å forene tekstskaper og leser, og det dannes en kollektiv identitet og fellesskap i teksten der målet er å bygge relasjon med leseren. Samtidig finnes det i teksten flere eksempler på hvordan bruk av «vi» og «dere» kan inneha en ekskluderende effekt, der hensikten er å konstruere et fiendebilde, fremheve ulikheter og øke avstanden gjennom en fragmenterende betydning av ordet. Et utvalg av disse formuleringene vises med følgende eksempler fra teksten:

«Vil vi bidra til kultursviket?»

«Vil vi noen gang føle oss «flerkulturelle?»

«Vi som er glad i Norge og som verdsetter tilhørigheten og identiteten landets kulturelle fellesskap representerer ...»

«Vil vi hjelpe Arbeiderpartiet med å bytte ut norsk kultur med «flerkultur?»»

«Hva var galt med norsk kultur, siden dere er fast bestemt på å erstatte den med noe dere kaller flerkultur?»

«Når så disse representantene for ulike kulturer, tradisjoner og religioner kommer nærmere innpå hverandre ... [...]»

Her ser man hvordan det i teksten konstrueres et tydelig fiendebilde mellom Arbeiderpartiet og Frp, samt et inkluderende fellesskap for de som er sympatiserer med Frp, og som identifiserer seg som en del av tekstens «vi». Det fremkommer indirekte i teksten at Arbeiderpartiet og deres velgere ikke inngår som en del av dette inkluderende «vi-et» og fellesskapet. Det samme gjelder innvandrere eller mennesker som kommer fra en annen kultur enn den norske. Disse blir her en del av «dem», og ekskluderes fra fellesskapet i teksten. Denne ekskluderingen kommer både eksplisitt til syne gjennom bruk av pronomen «dere» eller ordet «disse» (menneskene), eller implisitt gjennom ekskluderende bruk av vi-pronomen. Dermed kan bruk av pronomen i tekst fungere inkluderende og ekskluderende på samme tid.

5.4 Den tekstuelle metafunksjonen – konstruksjon av sammenheng i tekst

I denne delen av analysen skal jeg se nærmere på hvordan det ved bruk av kohesjonsressurser skapes sammenheng i teksten «Drøm fra Disneyland». Analysen viser at det skapes sammenheng i teksten på globalt nivå gjennom bruk av tekstkomponenter i tekstens struktur og oppbygning, og på lokalt nivå ved bruk referentkjeder. Når ord som *flerkultur*, *norsk kultur*, *kultur*, *ukultur* gjentas gjennom teksten, skaper dette kohesjon på tekstens lokale nivå, og fører til at den tekstuelle meningen i kronikken blir realisert.

Ved at tekstens overordnede struktur følger hovedkomponentene for argumenterende tekster, skapes sammenheng i teksten på globalt nivå. Strukturen fordeler seg på komponentene situasjon, problem, løsning og evaluering. Innledningsvis blir leseren presentert for en *situasjon* der Arbeiderpartiets innvandringspolitikk har ført til en økning i innvandring til landet, og at dette setter norsk kultur og det norske samfunnet i fare. *Problemet* som forfatterne presenterer er at norsk kultur er i fare for å forsvinne, og bli erstattet av flerkultur. *Løsningen* på problemet blir presentert ved at Frp kommer til makten, og implisitt vil løse problemet gjennom å stramme kraftig inn på innvandringen og dermed bevare den norske kulturen. Avslutningsvis *evaluerer* forfatterne løsningen som den «eneste redningen» for norsk kultur, der de hevder at «*flerkultur kommer til å rive landet vårt i filler*». Denne strukturen eksemplifiseres i tabell 5.3.

Tabell 5.3.:

Tekstkomponenter i kronikken «Drøm fra Disneyland»

	<i>Eksempler fra teksten</i>	<i>Min vurdering</i>
Situasjon	<i>Ap tillater hvert eneste år at tusenvis av asylsøkere, henteektefeller bosetter seg i Norge.</i>	<i>Arbeiderpartiets innvandringspolitikk</i>
Problem	<i>Det er Ap som har åpnet grensene til tross for innvandringsstoppen.</i> <i>Det er Ap som gir oss tusenvis nye nordmenn fra ulike kulturer og ukulturer hvert eneste år</i>	<i>Arbeiderpartiet tar inn alt for mange innvandrere, og tillater dermed at norsk kultur byttes ut med flerkultur</i>
Løsning	<i>«Vil vi hjelpe Arbeiderpartiet med å bytte ut norsk kultur med «flerkultur»? Aldri! Vil vi bidra til kultursviket? Ikke om noen satt opp plakaten «skutt blir den som ...»!</i>	<i>Frp sin politikk vil bevare norsk kultur og stramme betydelig inn på innvandring, og få slutt på flerkultur</i>

Evaluering	<i>For vi tror ikke noe på flerkultur. Vi tror det er en drøm fra Disneyland ... [...] vi tror det kan komme til å rive landet vårt i filler</i>	<i>Forfatterne vurderer sin løsning til å være god og redningen for Norge og norsk kultur</i>
------------	--	---

5.4.1 Referentkjeder

I teksten «Drøm fra Disneyland» finner vi flere eksempler på referentkjeder, der innholdstunge substantiv gjentas gjennom teksten: *Flerkultur, norsk kultur, kultur, Arbeiderpartiet, fellesskap, innvandringspolitikk og svik.*

Når innholdstunge ord som dette gjentas hyppig gjennom teksten, fører referentkjeden til at tekstens innvandringsfiendtlige innhold og budskap blir lettere å forstå. Gjennom å kartlegge referentkjedene ser vi hvordan tekstskaperne konstruerer sin virkelighet og sine relasjoner i teksten «Drøm fra Disneyland». Det konstrueres et bilde av en virkelighet der norsk kultur står i fare for å forsvinne og bli erstattet av flerkultur, og der relasjonene som tegnes i teksten gir inntrykk av et eksplisitt fiendebilde, der Arbeiderpartiets politikk fører til raseringen av norsk kultur og det norske.

De samme referentkjedene viser at tekstens underliggende ideologi og budskap er høyrepopulistisk orientert, med vekt på innvandring som en fremmed trussel for samfunnet. Et utvalg av disse referentkjedene blir eksemplifisert på følgende måte:

«Vil vi hjelpe Arbeiderpartiet med å bytte ut norsk kultur med «flerkultur»? Aldri!

«Vil vi bidra til kultursviket?»

«Hva var galt med norsk kultur siden dere er fast bestemt på å erstatte den med noe dere kaller flerkultur?»

«Det er AP som sørger for at norsk kulturelle rømmer fra flere av Oslos bydeler ...»

«Det er Ap som gir oss tusenvis nye nordmenn fra ulike kulturer og ukulturer hvert eneste år»

Her ser vi hvordan forfatterne benytter referentkjeder som tekstbindere for å knytte negative konnotasjoner til Arbeiderpartiet og deres innvandringspolitikk, men også knytte negative konnotasjoner til innvandring og flerkultur. Gjennom bruk av referentkjeder, søker forfatterne å gi leseren positive konnotasjoner knyttet til Frps politikk, gjennom å fremsette et inntrykk

av at de skal bevare og redde norsk kultur. Bakgrunnen til ordvalgene brukt i teksten knyttes dermed både til tekstens politiske situasjonskontekst og sjanger.

5.5 Sammenfatning av analysetrinn 1

Gjennom å benytte meg av kritisk diskursanalyse som metode har jeg i analysetrinn 1 undersøkt hvorvidt teksten «Drøm fra Disneyland» kan egne seg til kritisk analyse.

Analyse av tekstens situasjons- og kulturkontekst viser at konteksten som teksten «Drøm fra Disneyland» er plassert i, er preget av både politikk og ideologi. Den politiske konteksten framstår som gjenkjennelig for lesere av teksten, og det er lett å plassere tekstens motstandere i det politiske landskapet. Den ideologiske konteksten som ligger til grunn for tekstens meningsinnhold, vil kunne utfordre en del av leserne da det krever kunnskap om høyrepopulistisk ideologi som kontekst for å forstå tekstens underliggende meningsinnhold. Analysetrinn 1 avdekket at forfatterens konstruksjon av virkelighet i teksten fremstilles som noe selvfølgelig og allmenn kjent. Dette formidles i teksten gjennom bruk av presupposisjoner forkledd som felles oppfatninger leserne deler eller burde dele, og som presenteres som selvfølgelig og gitte. Selv om teksten har utstrakt bruk av presupposisjoner, kan det by på utfordringer for leseren å gjenkjenne disse og dermed inneha en kritisk tilnærming til hvordan forfatterne fremstiller virkeligheten i teksten. Konstruksjon av relasjoner i teksten viser at det er en asymmetrisk relasjon og maktforhold mellom forfatterne og leserne av teksten. Gjennom sine roller som henholdsvis leder og styremedlem av Frp innehar forfatterne en viss grad av etos i form av sine fremtredende posisjoner i et kjent politisk parti. Dette kan medføre at leseren kommer i en asymmetrisk og ubalansert relasjon med forfatterne, som igjen kan påvirke hvordan leseren oppfatter tekstens meningsinnhold. Det kan dermed være vanskelig for leseren å forholde seg kritisk til teksten og utfordre tekstens innhold.

Når forfatterne uttrykker seg med høy grad av sikkerhet i sine beskrivelser av verden, kan dette gjøre det vanskelig for leseren å utfordre teksten. Forfatterne uttrykker bestemt at Arbeiderpartiet har sviktet Norge og norsk kultur gjennom å tillate innvandring og oppmuntre til flerkultur. Utsagnene gjentas tydelig og med stor grad av sikkerhet gjennom teksten, og viser høy grad av epistemisk modalitet. Selv om det i teksten ikke fremlegges bevis i form av fakta eller kilder, fremstilles likevel innholdet i teksten med høy grad av modalitet, noe som fører til at leseren kan sitte igjen med en oppfatning av at innholdet i teksten er troverdig og

sannferdig. Tekstens høye grad av modalitet kan derfor gjøre det vanskeligere for leseren å nærme seg teksten med kritisk literacy.

6 Analysetrinn 2: Analyse av intervjutranskripsjoner

På analysetrinn 2 på vil jeg ta utgangspunkt i følgende forskningsspørsmål:

Hvordan utfordrer teksten «Drøm fra Disneyland» elevenes tilgang til kritisk literacy?

For å finne ut av dette har jeg analysert syv transkriberte intervjuer med elever fra en ungdomsskole i Viken. Innledningsvis vil jeg gi en kort beskrivelse av informantene og hvordan de opplevde møtet med teksten, før jeg vil analysere intervjuene deres med Hilary Janks sin syntesemodell som analytisk rammeverk. Jeg vil i analysen benytte hovedkategoriene *makt, tilgang* og *mangfold*.

Formålet med analysetrinn 2 vil altså være å undersøke om elevene har lyktes i å gjennomføre en kritisk analyse av teksten «Drøm fra Disneyland».

6.1 Presentasjon av informanter

Jeg vil her gi en kort presentasjon av hver av informantene slik jeg oppfattet dem med bakgrunn i intervjusituasjonen. Elevene fikk ikke vite noe om teksten på forhånd, og hver elev leste gjennom teksten alene før jeg gjennomførte et semistrukturert intervju med hver av dem. Det ble under intervjuene benyttet lydopptaker, og elevene fikk mulighet til å benytte seg av en mini-ordliste med vanskelige ord og begreper dersom de hadde behov for dette. Intervjuene varierte i varighet fra 30-45 minutter.

Vetle

Vetle har ikke norsk som førstespråk, men har bodd i Norge siden 2016. Faglig sett forteller Vetles lærer at Vetle ligger på lav-middels måloppnåelse i norskfaget. Vetle fremstår som bestemt og tydelig i sine synspunkter og meninger som omhandler tekstens tematikk. Hans perspektiv og innfallsvinkel til teksten er at han oppfatter tekstens meningsinnhold som korrekt, og han er tilsynelatende ganske enig med kronikkforfatterne i deres budskap. Vetle er tydelig på at han forstår tekstens tema, men strever med å se tekstens politiske kontekstualitet. Vetle er ikke den som utdyper sine meninger i størst mulig grad. Han gir ganske kontante svar, men begrunner likevel svarene sine på oppfølgingsspørsmål gjennom hele intervjuet slik at det fremkommer tydelig hva han mener.

Ali

Ali har ikke norsk som sitt førstespråk, men har bodd i Norge siden 2017. Faglig sett forteller Alis lærer at Ali ligger på lav-middels måloppnåelse i norskfaget. Ali er en rolig og sindig gutt som møter teksten med åpenhet og nysgjerrighet. Han etablerer raskt at han er til dels enig med forfatterne i deres argumentasjon der de skriver om å tilpasse seg til en ny kultur, og tar med seg sine egne erfaringer på dette området inn i sin forståelse av tekstens tema. Ali viser at han forstår tekstens kontekst og meningsinnhold, og selv om han enkelte steder gir ganske så korte og kontante svar, så svarer han utdypende og begrunnende andre steder. Ali opplever innledningsvis forfatternes argumentasjon som god, og opplever at de har etos når det kommer til argumentasjonen de bruker. Underveis i teksten endrer Ali på sitt opprinnelige syn, da han trekker paralleller mellom forfatterne og deres politiske tilhørighet.

Sara

Faglig sett forteller Saras lærer at Sara ligger på lav-middels måloppnåelse i norskfaget. Sara var til å begynne med usikker på teksten og på settingen. Hun brukte noe tid på å bli trygg, og svarte ofte litt nølende og usikkert i intervjuets første del. Underveis i intervjuet blir Sara sikrere og tryggere både på settingen og på teksten, noe som gjør seg gjeldende i mer utfyllende og reflekterende svar. Sara benytter sine forkunnskaper om Frp til å sette teksten inn i kontekst, og viser at hun forstår mye av tekstens meningsinnhold og budskap. Sara sier selv at hun ikke er vant til å lese tekster kritisk, men uttrykker at hun lærte å være mer kritisk og stille spørsmål til tekstene hun leser etter intervjuet.

Anders

Faglig sett forteller Anders sin lærer at Anders ligger på høy måloppnåelse i norskfaget. Anders fremstår i intervjuet som en reflektert og kunnskapsrik elev. Han er påpasselig med å begrunne og forklare sine synspunkter, samtidig som han møter teksten med et kritisk blikk. Anders stiller seg kritisk til forfatterne og deres holdninger, og plukker raskt opp tekstens underliggende ideologi. Han tar avstand til forfatternes ytringer, selv om han sier at noen ganger kunne det forfatterne sier også gi litt mening. Anders viser at han gjennomgående leser teksten med nysgjerrighet og motstand. Han har en drøftende tilnærming til teksten og begrunner gjennomgående sine synspunkter. Anders er opptatt av at han ikke skal forhåndsdomme forfatterne selv om han er tydelig på at han ikke deler samme verdisyn.

Håkon

Faglig sett forteller Håkons lærer at Håkon ligger på høy måloppnåelse i norskfaget. Håkon er en engasjert og nysgjerrig elev som er nøye med å begrunne og forklare de svarene han gir. Håkon drar veksler på egen kunnskap i møte med teksten, og viser at han kan lese både med og mot teksten. Han påpeker flere ganger tekstens underliggende ideologier og viser at han innehar god evne til refleksjon i møte med intervju spørsmålene. Håkon viser gjennomgående god norskfaglig kunnskap, og viser at han møter tekstens meningsinnhold med et kritisk, spørrende blikk.

Anne

Faglig sett forteller Annes lærer at Anne ligger på høy måloppnåelse i norskfaget. Anne kan beskrives som den engasjerte og hurtigpratende eleven. Anne viser raskt at hun evner å forstå teksten og dens tematikk, samtidig som hun engasjerer seg og tar avstand fra tekstens meningsinnhold. Anne har tydelig meninger og bruker sterke ord når hun skal beskrive både tekst, forfattere og tematikk. Anne drar veksler på eget kunnskapsnivå og samfunnsengasjement, og viser god evne til refleksjon og drøfting. Anne inntar umiddelbart en kritisk holdning til både forfattere, tekst og meningsinnhold.

Julianne

Faglig sett forteller Juliannes lærer at Julianne ligger på høy måloppnåelse i norskfaget. Julianne fremstår som en rolig og nysgjerrig elev som raskt viser at hun leser teksten med et kritisk blikk. Julianne påpeker flere svakheter ved tekstens argumentasjon, og hun etterspør bruk av fakta og nesten latterliggjør argumentasjonen til forfatterne ved å kalle den for barnslig. Julianne engasjerer seg i tekstens meningsinnhold og sier selv at hun blir irritert av å lese teksten, og trekker frem hvordan hun opplever at forfatterne rakker ned på andre mennesker. Julianne uttaler seg med sikkerhet og kunnskap, samtidig som hun drøfter og reflekterer over svarene hun gir.

6.2 Dimensjonen makt i analysetrinn 2

Syntesemodellens første dimensjon *makt* knyttes opp mot verdier, tenkemåter og ideologi.

Jeg vil i denne delen av analysen undersøke elevenes evne til å utøve kritisk literacy. Jeg vil i det følgende ta for meg elevenes forståelse av *kontekst, ideologi og opplevelse av forfatterne* i deres møte med teksten «Drøm fra Disneyland».

6.2.1 Elevenes forståelse av kontekst

Alle de syv elevene viser gjennom sine intervjuer at de forstår den politiske kulturkonteksten som teksten plasserer seg i. Elevene viser alle kunnskap om det politiske landskapet ved at de umiddelbart kategoriserer Frp som et innvandringsfiendtlig parti, og som politisk motstander til Arbeiderpartiet. Elevene tar med seg denne forkunnskapen inn i den videre forståelsen av teksten, noe som kommer til syne i elevenes besvarelser:

Anne: Forfatterne er leder og styremedlem av Oslo Frp, noe som igjen får meg til å tenke at dette er et høyrevendt innlegg som minner om de innleggene som Sylvi Listhaug pleide å dele på Facebook.

Anders: [...] sånn sett er jo dette kjent stil fra Frp, så jeg vil si at teksten er skrevet i en politisk sammenheng. Selv om jeg vet at jeg ikke deler de samme synspunktene som Frp, så prøver jeg å ikke forhåndsdømme, og jeg prøver å høre på deres sak og deres meninger. Jeg prøver å se deres side av saken, og forstå deres argumenter.

Håkon: Det at han er fra Frp gjør liksom at jeg kanskje skjønner litt mer, eller hvordan jeg skal si det. At folk fra Frp, jeg kunne kanskje tenke meg at de kunne funnet på å ha skrevet en sånn tekst. De har jo stilt seg negative til innvandringspolitikk og folk med en annen kultur før. Så jeg blir ikke like sjokkert når jeg leser hva teksten går ut på, når jeg ser at det er en fra Frp.

Her viser elevene at de innehar kunnskap om kulturkonteksten da de trekker inn elementer som ideologi og innvandringsfiendtlig, noe som fører til at elevene bruker kunnskapene om kulturkonteksten til å lese *mot* teksten i det videre arbeidet.

Et interessant funn i denne sammenheng er hvordan elev Anders viser at han til tross for presisering om at han ikke deler Frps synspunkter, likevel forsøker å lese *med* teksten i et forsøk på å forstå Frps argumenter og dermed utfordre den.

Alle elevene viser at de forstår den aktuelle situasjonskonteksten der Fremskrittspartiet i teksten angriper Arbeiderpartiet. Her skiller imidlertid elevenes forståelse av

situasjonskonteksten seg noe, da fem av syv elever trekker paralleller mellom tekstens meningsinnhold og forfatterens ønske om å sanke stemmer til Fremskrittspartiet som et ledd i en kommende valgkamp. To av elevene setter ikke tekstens meningsinnhold i direkte sammenheng med situasjonskonteksten valgkamp, men som heller indirekte som en del av partienes posisjon som politiske motstandere.

Vetle: [...] de (Frp) prøver å vise de andre politikerne at de gjør noe galt. [...] det beskrives som at det de gjør er galt, at Frp har rett og Arbeiderpartiet har feil.

6.2.2 Elevenes forståelse av ideologi

Fire av elevene trekker eksplisitt fram de ideologiske aspektene som ligger skjult i teksten. Det å avdekke underliggende ideologiske mønstre i en tekst, kan vi si er et bevis på å lese mot teksten, samt innebærer en tett forbindelse mellom kontekst og tekst.

Håkon: [...] er på grensa til å være rasistisk mot andre kulturer. [...] (forfatteren) virker som en ekstrem mann, som ikke holder tilbake, [...] og ikke er redd for å bli stempla som typ rasist.

Anne: [...] den som har skrevet teksten er en ekstremt høyrevendt, ja egentlig en rasist! [...] Sosialdemokratisk som begrep føler jeg er litt ute av kontekst slik det brukes her. [...] tanken bak et sosialdemokratisk samfunn er jo at alle skal være like mye verdt. [...] Det er ikke sosialdemokratisk å være rasistisk. [...] man kan jo tenke på nasjonalismen og det å skape en nasjonalfølelse. [...] de kunne nesten snakket om den ariske rase, når de setter nordmenn så mye høyere enn innvandrere.

Håkon: [...] denne personen (forfatteren) som mener at Norge ikke er for alle, eller at en viss gruppe mennesker ikke hører hjemme i Norge. [...] at norsk kultur kommer til å bli utvannet, [...] den kommer i stedet til å bli infisert av islamistisk kultur og kulturelt mangfold. [...] Det høres ut som at de har lyst til at Norge skal være en hvit, norsk nasjon og at vi ikke skal ha noen andre kulturer, farger eller meninger enn det i Norge.

En av elevene går enda lenger og drar linjer fra tekstens meningsinnhold til nazisme og hvordan jødene ble behandlet under 2.verdenskrig, da hun reagerer på hvordan forfatterne skriver om kultursvik og følgene av et slikt svik.

Julianne: [...] Jeg tenker på andre verdenskrig med nazistene og jødene. At nazistene drepte jødene. Ord som svik, landssviker. [...] de framstiller Arbeiderpartiet som nazistene, og Frp er da på den andre siden, for eksempel nordmenn under krigen. [...] Arbeiderpartiet er landsforrædere.

Utsagnene viser at disse fire elevene har utstrakt grad av kunnskap om ulike ideologier, og at de knytter ideologiene opp mot kontekst. Elevene viser videre at de evner å avdekke de underliggende ideologiene i teksten og imøtegår den med kritisk refleksjon.

Alle de syv elevene viser kunnskap om kulturkonteksten, og at de innehar relevante forkunnskaper om Frp og Arbeiderpartiet som politiske motstandere. Elevene viser i undersøkelsene at forkunnskaper om konteksten tas med inn i møtet med teksten. Om situasjonskonteksten viser transkriberingen at elevene har ulik forståelse av hva som utgjør situasjonskonteksten i teksten «Drøm fra Disneyland». Fire av elevene viser tydelig til underliggende ideologier som høyrepopulisme, sosialdemokrati, nasjonalisme og nazisme. Gjennom å avdekke disse underliggende ideologiene, synliggjør disse elevene maktdimensjonene som ligger i teksten.

6.2.3 Elevenes opplevelse av forfatterne

Det er en kontrast i elevenes opplevelse av tekstens meningsinnhold og hvordan elevene oppfatter forfatterne. Analysen viser at fire av elevene er uenig med forfatterne i deres fremstillinger av virkeligheten, mens tre av elevene i varierende grad er enig med forfatterne i hvordan virkeligheten fremstilles. Anders, Håkon, Anne og Julianne uttrykker tydelig hvordan de opplever forfatterne og deres fremstilling av virkeligheten i teksten:

Julianne: [...] De er ganske upolitiske. Men de prøver jo å overbevise om sin sak, så man gjør jo alt for å få folk på sin side. [...] Jeg synes de rakker veldig ned på Arbeiderpartiet, ut fra at de er politikere, så tenker jeg at de skal være litt forbilder for hvordan man skal oppføre seg overfor andre, selv om man ikke er enig. [...] De er fast bestemt på at flerkultur er dumt og farlig, [...] så litt ensidige meninger.

Anne: De prøver å mobilisere folk som har samme syn som de selv. De overbeviser jo ikke meg og andre som meg, som ikke deler deres syn på verden. [...] De spre jo underliggende hatefylte meninger. [...]

Håkon: Det virker som en ekstrem mann som ikke holder tilbake, men sier det han mener rett ut, og er ikke redd for å bli stempla som en rasist. [...] Han vil ikke ha noe med innvandring å gjøre. [...] Han snakker nesten nedlatende om de fra andre kulturer.

Anders: [...] Jeg tenker at forfatterne er litt trangsynte, litt bitre og lite glad i forandring. [...] Han går til angrep på den andre siden. [...]

Dette står i motsetning til Vetle, Sara og Ali som sier seg enig i innholdet og fremstillingen av virkeligheten som forfatterne presenterer:

Vetle: Det som står i teksten er rett, at det er sånn det burde være egentlig. [...] At Norge burde ta vare på sin kultur litt mer.

Sara: Jeg opplever den som en faktatekst, for det står jo veldig mye fakta i den om Norge og kultur, om kulturen i Norge. Og litt om politikk.

Ali: Det er argumentene de kommer med som gjør at jeg tror på teksten, det de sier. [...] De vet hva de snakker om. Men de (Frp) har hvert fall rett i det de mener i den teksten her. At norsk kultur ikke skal bli til et flerkulturelt land, så den er jeg litt enig i. [...]

Vetle, Sara og Ali oppfatter her forfatterne som troverdige, og viser med dette at de oppfatter forfatternes konstruksjon av virkeligheten som en korrekt fremstilling av hvordan norsk kultur påvirkes av innvandring. Dermed utfordrer ikke elevene tekstens underliggende maktrelasjoner. Vi kan derfor si at disse tre elevene ikke leser *mot* teksten, og heller ikke utviser kritisk literacy i møte med teksten. Dette står i motsetning til hvordan Julianne, Anne, Håkon og Anders oppfatter forfatterne og deres fremstilling av virkeligheten. Her viser de fire elevene at de evner å lese *med* teksten, og forstår hensikten forfatterne har lagt til grunn for de språklige valgene de har gjort, samtidig som de vurderer innholdet. Julianne, Anne, Håkon og Anders viser med dette at de forstår at forfatterne har konstruert et selektivt virkelighetsbilde, og hvilke strategier de har benyttet seg av til dette arbeidet. Dermed viser disse elevene at de utfordrer tekstens etablerte maktrelasjoner, og innehar evne til kritisk literacy.

6.3 Elevenes opplevelse av tilgang i teksten

Syntesemodellens andre trinn er dimensjonen *tilgang*. Dimensjonen tilgang blir i dette tilfellet knyttet opp mot sosial inkludering eller ekskludering, der elevene må få tilgang til og kunnskap om ulike sjangere, språk og tekster for å kunne utøve kritisk literacy (jf. 3.7.2). I denne delen av analysen vil jeg se nærmere på elevenes forståelse av begrepet *sjanger*, og hvordan elevene forstår den *tekstuelle sammenhengen* i teksten, som et ledd i å undersøke elevenes evne til kritisk literacy.

6.3.1 Elevenes opplevelse av tekstens sjanger

Det foreligger bred konsensus blant seks av syv elever om at teksten «Drøm fra Disneyland» er en form for saktekst. Kun én av elevene, Sara, er usikker på hvorvidt hun skal definere teksten som en saktekst eller en skjønnlitterær tekst. Det viser seg at Sara er usikker på hva som ligger i begrepene, men etter at hun har fått en forklaring på dette av intervjuer, resonnerer Sara seg frem til at teksten er et leserinnlegg.

Selv om de resterende seks elevene er enige i at teksten hører til hovedsjangeren saktekst, så har de ulike forklaringer på hva slags *type* saktekst de skal kategorisere teksten som.

Sara: Kanskje et leserinlegg? [...] Det er jo fra en avis, og et leserinlegg beskriver jo litt om meningene til Arbeiderpartiet og disse menneskene og sånn.

Håkon: Det er jo en form for leserinlegg, føler jeg? Også typ litt argumenterende tekst, fordi jeg føler han argumenterer mot Arbeiderpartiet sine meninger og valg, og så argumenterer han for sine egne meninger og valg. ... [...] innlegget er hentet ut fra en avis, så tenker jeg at det er et leserinlegg.

Vetle: Jeg vil si det er en argumenterende tekst. Det er flere argumenter her om hvorfor vi ikke skal bytte ut kulturen i Norge og sånn.

Julianne: Nei, det skal jo være en saktekst, men det fremstår ikke som en veldig saklig tekst. Den er litt ensidig. [...] Jeg ville sagt det var en slags artikkel, men hvis det ikke hadde vært så politisk, så hadde jeg kanskje tatt det for å være et leserinlegg.

Anders: En politisk tekst, som er skrevet for å overbevise. Det står jo her at det er en kronikk, så ja, at den er veldig meningsfylt.

Sara, Anne og Håkon kategoriserer teksten som et leserinnlegg. Sara og Håkon trekker frem at teksten er hentet fra en avis, og resonnerer seg derfor frem til at sjangeren trolig er et leserinnlegg. Anne konkluderer også med at teksten er et leserinnlegg, men er åpen for at teksten også kan være et Facebook-innlegg:

Anne: Det minner meg mest om et innlegg fra Facebook. Det var veldig basert på egne meninger, lite bruk av fakta. [...] Jeg blir ikke så overbevist av det de sier, for i stedet for å forklare hvorfor det ikke skal være flerkultur, så sier de bare: «Aldri i verden, skjer ikke!».

Her begrunner Anne hvorfor teksten minner om et innlegg fra Facebook med at innholdet baseres på patos og forfatternes egne meninger, og uten bruk av fakta. Anne etterlyser troverdighet og en forklaring på forfatternes synspunkter, og grunngir dette som årsak til at hun ikke blir overbevist av tekstens innhold. Vi ser videre at Julianne og Anders trekker frem at teksten har et klart politisk innhold, noe også Håkon og Anne er inne på sine resonnement. Dette bekrefter tidligere funn (jf. 6.2.2) som viser at et flertall av elevene raskt blir bevisste på tekstens politiske kulturkontekst, og bruker dette som et kriterie for å konkludere på tekstens sjanger. Dette står i kontrast til Vetle og Ali, som i stedet for å vektlegge kontekstuelle forhold, vektlegger en av tekstens komponenter, nemlig argumentasjon.

Ali: Argumentene de bruker er bra, det er gode argumenter. [...] De kommer med flere eksempler der de viser hvordan kulturen har vært, og at den ikke kan byttes ut med flerkultur. [...] De argumenterer for hvorfor de ikke skal ha flerkultur, og hvorfor de skal ga sin egen kultur i stedet.

Vetle: Jeg synes Frp er bra til å argumentere og har gode argumenter, egentlig. De får meg liksom overbevist. [...] «Norsk kultur er summen av det vi feirer på 17.mai». «Vi vil ikke hjelpe Arbeiderpartiet med å bytte ut norsk kultur med flerkultur.» Sånne argumenter. Da tenker jeg at de har rett. [...] ...de vet hva de snakker om. [...] De ville ikke ha løyet om dette her.

Her ser vi at både Ali og Vetle fremhever argumentasjonen i teksten som et av hovedkriteriene for valg av sjanger, men også trekker inn elementene troverdighet og følelser som et kriterie. Ali fremhever her at teksten har gode argumenter med flere eksempler, noe som blir utslagsgivende for hans valg av sjanger. Ut fra Vetles utsagn er det nærliggende å konkludere med at forfatterens tilknytning til Frp gir høy grad av etos for Vetle, og dermed forsterker argumentasjonens gyldighet.

Undersøkelsene viser dermed at samtlige elever klarer å plassere teksten innenfor rett hovedsjanger som saktekst, men at det foreligger variasjoner i elevenes oppfatninger om *hva slags type* saktekst teksten utgir seg for å være.

6.3.2 Elevenes opplevelse av tekstens språkbruk

En annen side av dimensjonen *tilgang*, handler om språk og hvordan bevissthet rundt egen språkbruk kan være avgjørende for om man som avsender oppnår det som er målet med teksten (jf. 3.7.2). Nettopp språkbruk trekkes frem av enkelte av elevene som en viktig faktor for at forfatterne av teksten skal lykkes med å nå ut med budskapet sitt.

Julianne: Tonen i teksten er uformell, veldig uformell. Jeg lo litt da de sa dette med bergensere, at de får stå utafor Norge. [...] Den uformelle tonen får deg til å smile litt. [...] Man kunne hatt teksten som en samtale mellom to personer, en uformell samtale. [...] Når teksten har et såpass uformelt språk, ikke så mange vanskelig ord, blir det lettere for alle å lese, også for de som ikke har så høy utdanning og kanskje ikke er så vant til å lese så mange kronikker. De får med seg flere folk med en slik tone.

Her peker Julianne på et viktig aspekt ved dimensjonen *tilgang*; at forfatterne gjennom å bevisst bruke et uformelt og lettfattelig språk vil sørge for å *gi tilgang* til flere lesere, enn dersom forfatterne hadde benyttet seg av et mer akademisk språk fylt med fagbegreper og mer formelle ordvalg. Det at Julianne her i siste setning trekker frem det hun mener er årsaken til at forfatterne velger å anvende en slik uformell og forståelig tone, viser at Julianne her innehar evne til kritisk literacy ved å lese med teksten, og stille spørsmål ved forfatterens valg av formidlingsmetode.

6.3.3 Elevenes opplevelse av tekstuell sammenheng

I denne delen av analysen skal jeg se nærmere på hva elevene forstår som tekstens tema, og hvordan dette kommer til syne i teksten. Jeg vil videre se på hva som er elevenes opplevelse av den tekstuelle sammenhengen, altså hva det er som skaper sammenheng i teksten, og hvorvidt elevene er bevisste på dette i sin forståelse av teksten.

6.3.4 Elevenes opplevelse av tekstens tema

Elevene gir i sine intervjuer flere like svar på hva det er de oppfatter som tekstens hovedtema, Fem av syv elever har felles oppfatning av at tekstens tema er norsk kultur, mens en annen elev mener at tekstens eksplisitte tema er innvandringspolitikk. Én av elevene uttrykker at tema er et vanskelig begrep som hun er usikker på, og strever derfor med å finne ut av hva som kan være tekstens tema.

Vetle: Den norske kulturen. At vi skal ta vare på den.

Anne: Jeg tror at det som avsender har ment skulle være hovedtema, skulle være at norsk kultur skal reddes.

Ali: Norsk kultur er hovedtema.

Julianne: Hovedtema ... Jeg vil si at det er flerkultur mot norsk kultur, hva som er bra og hva som er dårlig.

Her er det interessant å se nærmere på svaret til Anne i sin helhet, der Anne trekker inn rasisme i sin teori om hva som er tekstens hovedtema:

Anne: Jeg tror at det som avsender har ment skulle være hovedtema, skulle være at norsk kultur skal reddes. Men jeg som leser oppfatter det som at temaet er rasisme, der de prøver å formidle et rasistisk budskap. Rasisme som et tema trenger ikke være at de tar opp rasisme og åpent anerkjenner det, det kan også være at de rett og slett vil basere en tekst på rasistiske syn.

Her peker Anne på at teksten på et implisitt nivå kan omhandle rasisme, og at rasisme dermed kan være et tema selv om forfatterne ikke åpent anerkjenner det. Altså peker Anne på at rasisme ligger i teksten som en underliggende ideologi. Anne skiller her mellom det hun mener forfatterne åpent presenterer som tekstens hovedtema; norsk kultur skal reddes, og det hun oppfatter som tekstens underliggende tema; rasisme. Dette viser at Anne leser *mot* teksten, og at hun utøver kritisk literacy ved at hun avdekker tekstens underliggende ideologier.

Dette står i kontrast til hvordan Sara forstår teksten og hva som er tekstens hovedtema. Sara trenger noe hjelp til å forstå hva som menes med begrepet tema. Etter at Sara får forklart begrepet, sier hun følgende:

Sara: Det kan jo være politikk? Fordi det kan jo hende at politikerne tar disse temaene som handler om disse faktatingene, og at det derfor står om politikk først?

Etter hvert som intervjuet fortsetter, trekker Sara frem andre mulige tema da hun flere ganger kommer inn på områder som norsk kultur, fremmedfrykt, innvandring og flerkultur:

Sara: De (Frp) vil ta vare på den norske kulturen, og ikke gi penger til noen som vil ødelegge den. [...] De vil at Norge skal være Norge, uten noe flerkultur, at det bare skal være rent norsk. [...] De fremstiller nordmenn på en slags positiv måte, som noe bra, mens de fremstiller flerkultur på en negativ måte. [...] Det er jo noen voksne som er opptatt av at Norge skal være så norsk som mulig, og de fleste vil ikke ta inn så mange innvandrere, fordi utlendinger da kan påvirke miljøet i Norge.

Saras utsagn viser at hun implisitt forstår tekstens tema som noe mer enn bare politikk, selv om hun innledningsvis oppga politikk som tekstens hovedtema. På spørsmål fra intervjuer om hvordan hun opplever teksten nå, etter å ha snakket om teksten, så svarer Sara følgende:

Sara: Jeg føler jeg skjønner mye mer av hva som er tema og hva de forsøker å gjøre. [...] Jeg skjønner mer av teksten når jeg går ordentlig igjennom den og får spørsmål. Da forstår jeg den mye bedre. [...] Jeg hadde ikke skjønt så mye av teksten, og jeg hadde heller ikke stilt meg selv spørsmål.

Vi kan tolke dette som en gjentakende usikkerhet hos Sara, som oppstår når hun blir stilt et direkte spørsmål hun skal svare på. Sara viser gjennom sine utsagn her at hun har en langt større forståelse av tekstens tematikk enn det det første svaret skulle tilsi, men at hun likevel er avhengig av støtte og spørsmål fra intervjuer for å drive forståelsen av teksten videre. Basert på dette punktet i intervjuet kan det ikke sies at Sara viser evne til kritisk literacy i sitt møte med teksten alene, men at hun ved hjelp av støtte og spørsmål viser at hun har evne til å lese teksten kritisk,

Håkon er den eneste av elevene som eksplisitt uttrykker at tekstens hovedtema er innvandringspolitikk.

Hvis vi ser på Håkons svar i sin helhet, viser Håkon her at han setter tekstens hovedtema i sammenheng med både den politiske kulturkonteksten, og den aktuelle situasjonskonteksten, som er valgkamp.

Håkon: Jeg vil si at det er innvandringspolitikk som er hovedtema her. [...] Det virker som at han forsøker å fremme sitt eget parti, og snakke litt nedlatende om sin konkurrent, som er AP, så det kan jo hende at han gjør det med tanke på valg og stemmer. [...] Jeg tror han prøver å oppnå at de skal ta hans side i saken, han føler kanskje at han har mye makt i dagens samfunn og det er en stor fordel å ha på sin side i denne saken her.

At disse privilegerte menneskene har mye makt, og gjennom det en stor innflytelse på andre folk, og dermed kan spre hans tanker videre, slik at han får flere på sin side. Altså på Frp sin side.

Her knytter Håkon forfatterens intensjoner om å fremme Frp og deres politikk opp mot tekstens tematikk innvandringspolitikk. Videre knytter Håkon maktdimensjonen eksplisitt opp mot både kultur- og situasjonskontekst gjennom sine refleksjoner. På grunnlag av dette kan vi si at Håkon her leser *mot* teksten, og dermed viser evne til kritisk literacy i møte med denne spesifikke delen av teksten.

6.3.4.1 Elevenes forståelse av kohesjonsressurser som tekstuell sammenheng

Elevene uttrykker at forfatterne eksplisitt skaper sammenheng i teksten ved bruk av kohesjonsressurser som gjentakelse og referentkopling. Flere av elevene trekker frem hvordan tekstens overordnede tema innvandringspolitikk, implisitt forsterkes av gjentakende ord som *flerkultur, norsk kultur, innvandring* og *politikk*. Disse ordene inngår i tekstens fundament, og utgjør en viktig tekstuell sammenheng. Det er en oppfatning blant elevene at forfatterne bevisst bruker gjentakelse for å skape sammenheng i teksten, og som et virkemiddel til å påvirke leseren. Elevene trekker frem at det særlig er utsagnet om at Arbeiderpartiet ødelegger landet eller norsk kultur, som hyppig gjentas i teksten.

Julianne: De gjentar mye at AP kommer til å ødelegge landet vårt, kommer med noen argumenter der de viser sine meninger. [...] Nordmenn er nordmenn, på vår måte. Med felles land, felles historie, felles tradisjon, høytider og språk. Alt det som gjør oss til ett folk da. Vi kan ikke få inn flere folk, for da blir vi ikke nordmenn lenger.

Håkon: Jeg føler han gjentar mye, hvert fall det at AP vil ødelegge den norske kulturen. Hvis man gjentar at AP ødelegger den norske kulturen, så er det jo det man automatisk sitter igjen med da, og det man kommer til å huske etter teksten. Så jeg tror det er det som er tanken hans bak å gjenta det såpass mye som han gjør. At vi skal huske at Frp er de som prøver å redde kulturen, mens AP er de som ødelegger den. [...] Så de bruker gjentakelse for å få frem det da, og at vi skal huske det.

Anne: De mener jo flere steder at AP vil erstatte norsk kultur med flerkultur. [...] At norsk kultur skal reddes.

Sara: De har skrevet veldig mye om Arbeiderpartiet her, jeg føler de vil gjøre det motsatte av Arbeiderpartiet. Siden de skriver så mye om hva Ap gjør, hva som er galt.

Her peker elevene på hvordan sammenheng i teksten skapes i verbalspråket ved bruk av gjentakelse. Håkon peker på at forfatterne bevisst gjentar innholdstunge og viktige ord i teksten, der hensikten med gjentakelsen er å få leseren til å huske innholdet, og dermed indirekte forsøke å påvirke leseren med meningsinnholdet. Når setningen om at Arbeiderpartiet vil ødelegge norsk kultur gjentas hyppig i teksten, vil det lettere feste seg et inntrykk hos leseren om at denne fremstillingen av virkeligheten er reell.

Anders peker på hvordan forfatterne fremstiller virkeligheten ved å skape et inntrykk i teksten av at Norge ikke er et land for alle. Dette inntrykket skapes gjennom bruk av referentkjeder, der det kommer frem at Norge ikke er for alle, at en viss gruppe mennesker ikke hører til her, og utgjør en trussel for norsk kultur:

Anders: Denne personen som mener at Norge ikke er for, eller at en viss gruppe mennesker ikke hører hjemme her i Norge. Og at Arbeiderpartiet er fiende nummer 1 som slipper disse inn i landet, og dermed gjør Norge til et flerkulturelt land. [...] Norsk kultur blir utvannet og kommer til å bli endret på, og ikke lenger er den klassiske norske kulturen vi er vant til. Den kommer i stedet til å bli infisert av islamistisk kultur og kulturelt mangfold.

Her kommer det tydelig frem hvordan Anders opplever at forfatterne gjentar innholdstunge ord og beskrivelser som understreker at norsk kultur står i fare for å bli ødelagt, endret og infisert av islamistisk kultur og kulturelt mangfold. Anders peker også på hvordan det i teksten skapes et bilde av at innvandrere ikke hører hjemme i Norge, at de vil ødelegge Norge og norsk kultur. I denne konstruksjonen av virkelighet, viser Anders til hvordan forfatterne utpeker Arbeiderpartiet som syndebukk og dermed er ansvarlig for den påståtte ødeleggelsen av norsk kultur.

Anders og Julianne trekker også frem hvordan tittelen «*Drøm fra Disneyland*» gjentas i teksten som en slags referentkopling. Elevene påpeker hvordan tittelen «*Drøm fra Disneyland*» skaper kohesjon ved å innlede og avslutte teksten med samme setning.

Julianne: [...] Det var jo dette jeg sa i stad om at de bruker tittelen igjen i siste avsnitt. Da får de virkelig prentet inn at det AP vil det er bare en drøm, det kan ikke oppnås.

Anders: I starten hadde de overskriften «Drøm fra Disneyland», og så mot slutten så har et avsnitt som heter «Drøm fra Disneyland». Så sier han igjen etter dette: «Vi tror det er en drøm fra Disneyland». Så

han gjentar jo dette mye. [...] En sammenlikning der han sammenlikner flerkultur med Disney og hvor urealistisk det er. Det er en drøm som ikke er realistisk, det Arbeiderpartiet vil oppnå.

Her peker Anders og Julianne på hvordan setningen «Drøm fra Disneyland» kan sies å utgjøre en tekstuell sammenheng som skaper kohesjon og struktur i teksten ved at setningen både innleder og avslutter teksten. Setningen er symboltung og står som en metafor for den virkeligheten Frp mener at Arbeiderpartiet ønsker å oppnå med sin innvandringspolitikk. Setningen knytter seg videre til både tekstens kulturkontekst og situasjonskontekst; en politisk kontekst der Frp fremstiller Aps innvandringspolitikk som en urealistisk drøm.

Håkon og Anders trekker frem hvordan referentkjeder brukes for å skape adversativ kopling, altså direkte kontraster i teksten. Disse kontrastene skapes i teksten både mellom grupper med mennesker; *innvandrere* og *nordmenn*, men også mellom *flerkultur* og *norsk kultur*, og mellom *Arbeiderpartiet* og *Frp*.

Disse referentene danner røde tråder gjennom teksten, og utgjør dermed en del av den tekstuelle sammenhengen i teksten. I sitatet nedenfor eksemplifiseres en referentkjede der Håkon uttaler seg om fremstillingen av Arbeiderpartiet og Frp, og der Anders uttaler seg om fremstillingen av norsk kultur og flerkultur:

Håkon: De setter Arbeiderpartiet i et fiendebilde [...] At de setter Arbeiderpartiet opp som fienden, som at de (Frp) er the good guys, og at Arbeiderpartiet er de slemme som prøver å ødelegge landet vårt, mens Frp prøver å redde det. [...] De skriver på en måte at Arbeiderpartiet vil ødelegge den norske kulturen, og svikte Norge. [...] De setter Arbeiderpartiet opp som noen svikere, som vil svikte landet vårt.

Anders: [...] Norsk kultur blir utvannet og kommer til å bli endret på, og ikke lenger er den klassiske norske kulturen vi er vant til. Den kommer i stedet til å bli infisert av islamistisk kultur og kulturelt mangfold.

Her viser elevene hvordan referentkjedene gir uttrykk for motsetninger i teksten, og hvordan disse oppkonstruerte motsetningene utgjør en del av tekstens tekstuelle sammenheng og virkelighetsbilde. Anders og Håkon går videre inn på det de oppfatter som forfatterens underliggende motiv med teksten, og hvordan dette kan bidra til å skape sammenheng i teksten.

Anders: Han ønsker å skape mer konflikt mellom de to (Frp og Arbeiderpartiet) og en større splittelse. Så teksten kan ha flere målsettinger, både å provosere politiske motstandere, og det å påvirke velgere til å være enig med han.

Håkon: Det virker som han prøver å fremme sitt eget parti, og snakke litt nedlatende om sin konkurrent, som er AP, så det kan jo hende han gjør det med tanke på valg og stemmer, [...] det å dra stemmer over fra Arbeiderpartiet og over til seg selv.

Anne: De ønsker å skape usikkerhet rundt Arbeiderpartiet, og skape usikkerhet på hva de vil med norsk kultur. [...] Her snakker de om at norsk kultur vil ende opp med å bli ekskluderende, og det virker jo som at det er hele poenget med denne kronikken. At Frp vil at norsk kultur skal bli ekskluderende, men ikke for nordmenn, men for innvandrere.

Her peker elevene på det de opplever er forfatterens underliggende motiv, og hvordan motivet indirekte skaper sammenheng i teksten, gjennom å fungere som en rød tråd gjennom teksten. Disse eksemplene viser hvordan man gjennom å avdekke referentkjeder både kan få ny innsikt i tekstens implisitte motiv, men også gi viktig innsikt i den mer underliggende hensikten med teksten. Gjennom å fremheve og opphøye Norge og norsk kultur, og deretter vektlegge hvordan Arbeiderpartiet vil rasere dette og erstatte den med flerkultur, kan tekstens situasjonskontekst tale for at forfatterens overordnede mål ved siden av å promotere egen politikk, er å skape et etnisk renere samfunn med færre innslag av flerkultur og innvandring.

6.4 Elevenes forståelse av dimensjonen mangfold i teksten

Den tredje dimensjonen i syntesemodellen er dimensjonen mangfold. Mangfold knytter her makt opp mot relasjoner og identitet, og hvordan dette både kan skapes og utfordres i møte med tekst (jf. 3.7.3). I denne delen av analysen vil jeg undersøke hvorvidt elevene utviser kritisk literacy ved å analysere deres forståelse av kategoriene *framstillinger*, *ordvalg* og *metaforer* i teksten.

6.4.1 Elevenes forståelse av hvordan flerkultur og innvandrere fremstilles i teksten

Samtlige elever opplever at forfatterne fremstiller flerkultur og innvandrere i teksten på en utpreget negativ måte. Elevene opplever at av fremstillingene av flerkultur og innvandring i teksten knytter seg til en negativt og ensidig fremstilling i teksten. Gjennom bruk av negative konnotasjoner og ordvalg, konstruerer forfatterne et gjennomgående negativt virkelighetsbilde av både flerkultur og innvandrere.

Julianne: [...] At innvandrere skal komme inn og ødelegge landet vårt. [...] Hvis de kommer inn, så ødelegger de livene våre med å ta jobbene våre, ødelegge det norske og ta landet vårt.

Håkon: [...] Er på grensa til å være rasistisk mot andre kulturer. [...] Han vil ikke ha noe med innvandring å gjøre. [...] Snakker nesten nedlatende om de fra andre kulturer, de innvandrerne. Han sier: «Jeg liker ikke innvandring».

Sara: De blir beskrevet på en litt negativ måte av forfatterne. [...] «For vi tror ikke på flerkultur», det føler jeg er negativ.

Anne: Som den store, farlige fienden. [...] De prøver å overbevise om at flerkultur er negativt og farlig for Norge.

Anders: At innvandrere jager de (nordmenn) ut, og erstattet norsk kultur med det som er dogmatisme og intoleranse, og at det skal gro inn i de samfunnene der innvandrere bosetter seg.

Vetle: [...] Utenlandske folk er fienden. For de kommer og endrer kulturen ... [...]

Elevene uttrykker her at de opplever at forfatterne fremstiller flerkultur og innvandring i teksten som noe utpreget negativt. Det er interessant å se at selv om elevene tidligere har uttrykt varierende opplevelser av tekstens meningsinnhold, så er det her konsensus om tekstens ensidige og negative fremstilling av flerkultur og innvandrere. Både Julianne, Anders, Sara og Vetle peker på etableringen av et fiendebilde der flerkultur og innvandrere utgjør fienden som kommer for å endre den norske kulturen, og erstatte den med flerkultur. Her bruker flere av elevene ordene «trussel» og «ødeleggelse» når de skal beskrive hvordan flerkultur og innvandring blir framstilt i teksten. I sitatet nedenfor reflekterer Julianne og Anders over hvordan framstillingen av flerkultur i teksten kan påvirke leserne:

Julianne: At vi blir redde for å miste kulturen vår, at den blir ødelagt og så videre. Norge slik vi kjenner det vil falle og bli revet i filler.

Anders: At norsk kultur blir utvannet og kommer til å bli endret på, og ikke lenger er den klassiske norske kulturen vi er vant til.

Anne peker derimot på hvordan framstillingen av flerkultur og innvandring påvirker henne som leser:

Anne: Jeg vil heller prøve å motbevise at forfatterne tar feil. [...] Teksten får meg til å ville skape et flerkulturelt samfunn, for å kunne bevise at vi kan leve i fred uten at det påvirker norsk kultur.

Her kan det pekes på at Anne ønsker å utfordre forfatterens virkelighetsoppfattelse, og at framstillingene i teksten fører til at Anne får en følelsesbasert reaksjon på framstillingen i

teksten, noe som utfordrer og kommer i konflikt med Annes egen identitet og holdning til tematikken. Resultatet for Anne blir å lansere en annen versjon av virkeligheten, en versjon som står i et skarpt motsetningsforhold til forfatterne fremstillinger av flerkultur.

Vi kan derfor si at Anne her leser mot teksten, og samtidig redesigner en ny versjon av den fremstillingen av flerkultur som blir presentert av forfatterne.

6.4.2. Elevenes forståelse av hvordan norsk kultur og nordmenn fremstilles i teksten

Det foreligger en samlet forståelse blant elevene om at norsk kultur og nordmenn fremstilles på en utpreget positiv måte i teksten. Ved bruk av utelukkende positive konnotasjoner konstruerer forfatterne en fremstilling der det norske opphøyes som et slags ideal som ikke må ødelegges av flerkultur og innvandring,

Anders: De blir framstilt som det som er rett, som rettmessige eiere av landet og de som har rett til å høre til i Norge. At vi er liksom er bedre, norsk kultur er best. [...] Norge og nordmenn er best. De som er enige med forfatterne er høyere enn de som tilhører Arbeiderpartiet.

Sara: Jeg tror de setter norsk kultur høyere enn flerkultur. De vil at Norge skal være norsk, uten noe flerkultur, at det bare skal være rent norsk. [...] De fremstiller nordmenn på en slags positiv måte, som noe bra. De setter liksom nordmenn og norsk kultur høyt opp.

Julianne: At kulturen vår og hvordan nordmenn skal leve, er satt, at den er på en måte og skal ikke ødelegges. Vi kan ikke få inn flere folk, for da blir vi ikke nordmenn lenger. Alt er positivt med vår kultur, vi må ta vare på den. [...] Vi er idealer, vi lever her og har så fantastisk kultur og så videre.

Anne: Norge overstiger det flerkulturelle samfunnet. Vi blir satt over det ... [...] Jeg føler at de nesten kunne snakket om den ariske rase, når de setter nordmenn så mye høyere enn innvandrere. [...] De oppfører nordmenn, vi settes over all annen kultur, og sier på en måte at vår kultur er bedre enn all annen kultur i verden.

Elevene viser her hvordan de opplever at Norge og det norske fremstilles som et overordnet ideal i et oppkonstruert hierarki skapt av forfatterne. Det pekes på at forfatterne gjennomgående fremhever det positive med Norge og norsk kultur, noe som får flere av elevene til å trekke inn fremstillingen av nordmenn og norsk kultur som nærmest elitistisk. Anne trekker denne elitistiske fremstillingen videre til nazismens raseideologi og den ariske rase. Anne er ikke den eneste av elevene som er inne på samme tankegang. Anders, Sara og

Vetle er også inne på noen av de samme refleksjonene i sine opplevelser av hvordan teksten fremstiller nordmenn og norsk kultur:

Anders: Denne personen mener at Norge ikke er for, eller at en viss gruppe mennesker ikke hører hjemme her. [...] Det høres jo ut som at de har lyst til at Norge skal være en hvit, norsk nasjon og at vi ikke skal ha andre kulturer, farger eller meninger enn det i Norge.

Sara: [...] Norge skal være Norge, uten noe flerkultur, at det skal være rent norsk.

I disse uttalelsene trekker altså fire av elevene frem *rase* som en viktig faktor på hvordan de opplever fremstillingene av nordmenn og norsk kultur i teksten. Det kan tyde på at elevene oppfatter forfatterens fremstillinger som et uttrykk for underliggende høyrepopulistisk ideologi, samt skaper et virkelighetsbilde av nordmenn og norsk kultur som de ikke identifiserer seg med. Her er det interessant å trekke frem hvordan Vetle likestiller forfatterens syn på innvandrere, med det synet han tenker at nordmenn har på innvandrere:

Vetle: De (nordmenn) blir framstilt som at de ikke vil ta imot flere innvandrere. Nordmenn skal bli her, og vi skal ikke ta imot flere. Jeg tror ikke de (nordmenn) vil blande helt, de vil beskytte den norske kulturen. [...] De vil ikke blande kulturer. De vil at det vi fortsatt har her, skal være her, og beskytte norsk kultur og Norge.

Når Vetle skriver at «de» ikke vil blande kulturer, er det nærliggende å forstå dette som at Vetle legger til grunn en oppfatning av at nordmenn deler Frps syn på flerkultur. Vetle vektlegger sin forståelse av at nordmenn ønsker å beskytte og bevare sin norske kultur, men inkluderer også *rase* i dette ved å uttale at nordmenn ikke vil ta imot flere innvandrere, og at han ikke tror at nordmenn vil blande befolkningen i landet med innvandrere. Vetle legger dermed også til grunn et elitistisk syn på Norge og det norske i sin forståelse av teksten, men i motsetning til de andre elevene virker Vetle usikker på hva som er forfatterens fremstillinger av virkeligheten, og hva som er den reelle virkeligheten.

6.4.3 Elevenes forståelse av hvordan Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet fremstilles

På dette punktet i analysen viser elevene høy grad av enighet i hvordan Arbeiderpartiet og Frp fremstilles i teksten. Elevene er samstemte i sin opplevelse av at Arbeiderpartiet fremstilles som en fiende og en motstander til Fremskrittspartiet, men Arbeiderpartiet trekkes også frem av enkelte elever som en fiende av Norge og norsk kultur.

Anders: Arbeiderpartiet er fiende nummer 1 som slipper (innvandrere) inn i landet. Frp går til angrep på den andre siden (Ap), og kaller de for et hylekor, naive og overflatiske. [...] Litt latterliggjørelse av at dette skal fungere, blande alle kulturer og leve i fred. [...]

Anne: Som fienden, som den store landsfienden. Landssvikere, rett og slett. De (Arbeiderpartiet) blir plassert i et bilde der de er det verste som finnes, at de er helt forferdelige og ikke klarer å gjøre noe rett.

Ali: De sier at dersom Arbeiderpartiet holder i styret, så mister vi kulturen vår, landet vårt.

Håkon: De setter Arbeiderpartiet opp som fienden, som at de (Frp) er the good guys, og at Arbeiderpartiet er de slemme som prøver å ødelegge landet vårt, mens Frp prøver å redde de.

Julianne: De rakker veldig ned på Arbeiderpartiet og at de vil gjøre Norge flerkulturelt. [...] Arbeiderpartiet vil ødelegge landet vår og kulturen vår [...] rive det i filler ved å åpne grensene. [...]

Her viser elevene at de er bevisste på at forfatterne i teksten konstruerer et fiendebilde og dermed en virkelighet av Arbeiderpartiet og Frp som ikke nødvendigvis tilsvarer virkeligheten. Anders, Håkon og Anne peker på hvordan forfatterne skaper en relasjon mellom partiene der Arbeiderpartiet blir fienden i narrativet, og Frp fremstilles som helten som skal redde Norge og norsk kultur. Det fremstår tydelig for alle elevene at forfatterne utelukkende fremstiller Arbeiderpartiet ved bruk av negative konnotasjoner, og de fleste elevene uttaler at opplever at forfatterne plasserer Arbeiderpartiet i tekstens fiendebilde.

Dette står i kontrast til hvordan Ali og Vetle opplever konstruksjon av fiendebilde i teksten. Begge elevene uttrykker at de ikke opplever forfatterens fremstilling av Arbeiderpartiet som like negativ og fiendtlig som de andre elevene:

Ali: Nei, ikke så mye. Frp viser bare hva som er dårlig med innvandring og sånn. Og det som er bra med innvandring. Jeg ser ikke så mye forskjell.

Vetle: Arbeiderpartiet blir beskrevet som noen som vil ha flerkultur i Norge og vil endre ting. [...] Det beskrives som at det Arbeiderpartiet gjør er galt, at Frp har rett og Arbeiderpartiet har feil. Det som står i teksten er rett, at det er sånn det burde være egentlig. [...] At Norge burde ta vare på sin kultur litt mer

Her trekker Vetle frem hvordan Arbeiderpartiet fremstilles som en kontrast til Frp, der Arbeiderpartiet har feil politikk og Frp har rett politikk. Ali og Vetle viser med dette at de ikke deler inntrykket av at det skapes et eksplisitt fiendebilde av Arbeiderpartiet i teksten, men i stedet opplever Frp sine fremstillinger som en realistisk beskrivelse av hva som er negativt med innvandring og Arbeiderpartiet. Elevene viser med dette at de ikke leser mot

teksten, og dermed ikke oppdager hvordan forfatterne i teksten konstruerer en virkelighet med fremstillinger som implisitt kan påvirke leseren.

Julianne trekker videre frem et sitat fra teksten som gjorde sterkt inntrykk på henne, der fiendebildet som konstrueres mellom Frp og Arbeiderpartiet eskaleres til en semantisk ordkrig der forfatterne tar i bruk sterke ordvalg i sine utsagn om Arbeiderpartiet og flerkultur:

Julianne: «Vil vi bidra til å bytte ut norsk kultur med flerkultur? Aldri! Vil vi bidra til kultursviket? Ikke om noen satte plakaten «skutt blir den som ...!» Frp sier at selv om de blir drept for det, så skal de aldri støtte Arbeiderpartiet med å bygge et flerkulturelt samfunn. [...] Du vil heller dø for saken din, enn å støtte dem (Arbeiderpartiet).

I sine refleksjoner rundt dette trekker Julianne paralleller til andre verdenskrig, jøder og landssvikere.

Julianne: Ord som sviker, landssviker. [...] Så i vårt tilfelle da, hvis du støtter Arbeiderpartiet, så blir du drept. De framstiller Arbeiderpartiet som nazistene, og Frp er da på den andre siden, for eksempel er de nordmenn under krigen. [...] Som at Arbeiderpartiet er landsforrædere. [...] Det er drøyt det de sier her.

Her viser Julianne at hun gjennom forfatternes fremstillinger og ordvalg, synliggjør og avdekker de underliggende ideologiene i teksten. Koplingene Julianne foretar her er et resultat av hennes evne til å lese *mot* teksten, for deretter å avdekke implisitte maktdimensjoner og underliggende ideologi i teksten. Dermed utviser Julianne kritisk literacy på dette punktet i teksten.

Sara trekker i sine uttalelser frem setningen «*Hva var galt med norsk kultur, siden Arbeiderpartiet ville erstatte den med flerkultur?*». Sara legger her vekt på at Frp ikke har gitt en sannferdig fremstilling av Arbeiderpartiet gjennom teksten.

Sara: Jeg føler ikke helt at Arbeiderpartiet vil erstatte, men de vil bare ta inn flere, og ikke bytte det helt ut. Og det er kanskje litt overdrevent sagt?

Her peker Sara på at hun ikke umiddelbart tror på konstruksjonen av fiendebildet mellom Arbeiderpartiet og Frp slik det fremstilles i teksten. Sara korrigerer fremstillingen som er gitt, i teksten, og peker på at fremstillingen kan virke noe overdreven av Frp. Sara viser med dette

tegn til å lese mot teksten, og dermed en begynnende forståelse av at tekster kan konstruere selektive virkelighetsbilder.

6.4.4 Elevenes opplevelse av ordvalg i teksten

I denne delen av analysen undersøkes elevenes subjektive opplevelse av tekstens ordvalg. Analysene viser at elevene har ulike oppfatninger om hvilken betydning de skal legge i ordvalgene brukt i teksten.

Vetle uttrykker at ordvalgene i teksten gjør at han blir overbevist om at forfatterne har *rett* i sine fremstillinger.

Vetle: [...] «Norsk kultur er summen av det vi ferier på 17.mai». «Vi vil ikke hjelpe Arbeiderpartiet med å bytte ut norsk kultur med flerkultur». Sånne argumenter, da tenker jeg at de har rett.

Her viser Vetle hvordan forfatternes ordvalg og valg av argumenter overbeviser han om at forfatterne har rett i hvordan de fremstiller virkeligheten i teksten. Vetle har tidligere uttrykt at han deler forfatternes fremstillinger av både Arbeiderpartiet og Frp, samt ser nødvendigheten av å beskytte norsk kultur.

Ali og Sara trekker frem ordene «oppibygda» og «nedibygda». Ali opplever at det er vanskelig å forstå hva disse ordene betyr, og etter at jeg har forklart hva som menes med ordene, rister Ali på hodet. Det kan dermed forstås som at valg av ord som *oppibygda* og *nedibygda* her får en ekskluderende effekt. Ordene kan hindre tilgang til teksten for en del av befolkningen, som for eksempel for mennesker med norsk som andrespråk eller av utenlandsk opprinnelse, som Ali. Dette støtter oppunder Sara sitt resonnement om at ordvalget reflekterer målgruppen forfatterne ønsker å nå ut til:

Sara: «Jeg tenker at det er litt gammelt språk egentlig, som ikke så mange bruker i dag»
[...] Det kan være fordi de vet at det er mange eldre som liker det, eller brukte de orda. [...] Så da retter de seg mot eldre, tenker jeg. [...] Det minner de om gamle dager, sånn Norge var før.

Dermed ser Sara ordvalget som et bevisst valg inn mot en spesifikk målgruppe i teksten, og som et ledd i en relasjonsskapning mellom forfatterne og leseren. Sara peker med dette på at forfatterne ved å bruke ord som *oppibygda* og *nedibygda*, ord som minner målgruppen om hvordan Norge var før, i gamle dager, dermed kan stå som et uttrykk for forfatternes ønske

om å gjenskape et tradisjonelt, romantisk bilde av Norge og norsk kultur, slik det var før flerkultur og innvandring satte sitt preg på samfunnet. Sara viser med dette at hun setter ordvalget i sammenheng med tekstens situasjonskontekst, altså politisk valgkamp der målet er å sanke stemmer til partiet Frp.

Anders trekker frem andre ord og uttrykk som han opplever påvirker stemningen i teksten, og dermed implisitt påvirker hvordan han stiller seg til tekstens meningsinnhold.

Anders: [...] De mister meg fordi de bruker et språk som ikke var veldig, hvordan skal jeg si det? [...] De sammenlikner på en måte som blir teit, på en måte. [...] Tjue tusen cowboyer, og «ikke kom her og fortell meg hva jeg tro, og såne ting». [...] stemninga i teksten er likevel der at du får følelsen av at skribenten har rett. Typ «Jeg har rett, du har feil».

Anders peker her på hvordan ordvalgene gjør at forfatterne mister han som leser underveis i teksten. Anders opplever i motsetning til Vetle, at argumentasjonen og ordvalgene i teksten gjør at både teksten og meningsinnholdet oppleves for Anders som «teit» og dermed useriøst. Det kommer frem i analysen at Anders tar avstand fra både meningsinnhold og ordvalg brukt i teksten, og at han videre opplever at forfatterens bruk av epistemisk modalitet preger stemningen i teksten, som eksemplifisert med utsagnet «Jeg har rett, du har feil».

Håkon reagerer også negativt på ordvalget «tjue tusen cowboyer skal komme til Norge». Håkon reagerer særlig på hvordan ordvalget gir folk fra andre kulturer en negativ fremstilling i teksten:

Håkon: Tjue tusen cowboyer skal komme til Norge, det syns jeg var veldig spesielt valg av ord. Hvert fall med tanke på at han snakker om folk fra andre bakgrunner, andre land.

Her viser Håkon at han reagerer på de negative konnotasjonene begrepet får når det settes inn i den spesifikke situasjonskonteksten, der Frp angriper Arbeiderpartiet og deres innvandringspolitikk. Det er tydelig at Håkon vurderer ordvalget som uheldig og upassende i tekstens kontekstualisering om mennesker fra andre land og kulturer. Ordvalget kan dermed sies å indirekte speile forfatterens underliggende holdninger til innvandrere og folk fra andre kulturer.

Flere av elevene trekker frem ordet *kulturinvasjon* fra teksten. Her er det tydelig at elevenes forkunnskaper om historie spiller inn, noe som fører til at elevene raskt forbinder ordet *kulturinvasjon* med negative konnotasjoner.

Anders: Ordet *kulturinvasjon*. Altså, en invasjon er noe som man forbinder med kanskje krig, eller at et land tar et annet land, og det er dramatisk, og det er store mengder av mennesker som tar seg til rette.

På oppfølgingsspørsmål om hva man kan ønske å oppnå med å bruke et slikt ord, svarer

Anders:

Hos meg oppnår han ingenting, men hos andre som er mer enig med hans synspunkter fra før, så styrker han deres meninger.

Her peker altså Anders på hvordan ordvalget ikke får nevneverdig betydning for han selv, fordi han ikke er enig med forfatterens fremstillinger i utgangspunktet. Men han trekker frem at ord som *kulturinvasjon* kan fungere som en forsterker på andre som deler forfatterens meninger, og dermed gi ordet en sterkere betydning ut fra kontekst og politisk tilhørighet. Anne trekker frem ordet *kultursvik* og i likhet med Anders plasserer hun seg utenfor tekstens målgruppe, og tar avstand fra hvordan forfatterne bruker ordet i teksten.

Anne: Jeg kan på ingen måte forstå hvordan det å skape et flerkulturelt samfunn kan føre til et kultursvik mot norsk kultur.

Anne viser stor motstand både mot ordet *kultursvik* i seg selv, og utfordrer her den leksikalske betydningen av ordet, men også den kontekstuelle sammenhengen der ordvalget er plassert inn i en innvandringsfiendtlig tekst:

Anne: Jeg ser ingen problemer med at jeg går i bunad mens det serveres halal-pølser på 17.mai. [...] Vi må følge med i utviklingen og ikke stanse opp.

Her utfordrer Anne teksten og ordvalget ved å peke på at hun ikke ser på flerkultur som et kultursvik, og understreker at «*vi må følge med i utviklingen, og ikke stanse opp*». Dette kan knyttes tilbake til Saras utsagn, der hun mente at forfatterens målgruppe blant annet bestod av eldre mennesker som foretrakk samfunnet slik det var før. Når Anne sier vi må følge med i utviklingen og ikke stanse opp, kan dette ses på som et budskap til både forfatterne og til

leserne, om at den tiden som enkelte drømmer seg tilbake til, ikke lenger eksisterer og at de i stedet må utvikle seg i takt med resten av samfunnet.

Håkon trekker i likhet med Anne frem ordet *svik*, og reagerer på hvordan forfatterne tar i bruk ordet for å angripe Arbeiderpartiet:

Håkon: Svik er liksom noe du forbinder med noe skikkelig dårlig. Å svikte landet sitt ... Det er skikkelig ille. Så sterke beskyldninger som kommer her mot Arbeiderpartiet.

Håkon knytter her både ordvalg og sin opplevelse av forfatterne til noe ekstremt, da han peker på at ordet *svik* forbindes med en alvorlig handling og er en sterk beskyldning å fremsette om andre. Håkon trekker frem hvordan det å *svikte landet sitt* er en drastisk handling, og at det å beskyldte Arbeiderpartiet for landssvik er en beskyldning som indikerer stor grad av alvorlighet. Ordvalget *svik* fremstår derfor som voldsomt og symboltungt i denne konteksten.

Av andre ord i teksten trekker Anders frem ordene *hylekor* og *hersketeknikk*. Disse ordene setter han i sammenheng med hvordan forfatterne ønsker å fremstille motstanderne sine, og dermed implisitt påvirke leseren.

Anders: [...] hylekor er jo noe man forbinder med et hav av mennesker som skriker og som ikke gir noe mening. [...] da blokker man jo det bare ute. Så han bruker det for å si at den andre siden ikke er overbevisende, og ikke hør på dem, men hør heller på meg.

[...] Hersketeknikk er jo et ord typisk brukt av mennesker som føler de er mer verdt eller at de har rett og den er andre er dum og liten. [...] Ved å kalle den andre siden for slike ting, så trykker han de ned.

Anders peker på at forfatterne benytter seg av hersketeknikk i sin omtale av Arbeiderpartiet, og ved å bruke slike ord trykker forfatterne motparten ned. Anders beskriver *hylekor* som et «hav av mennesker som skriver og som ikke gir noe mening», og setter denne forståelsen i sammenheng med hvordan forfatterne tenker om sine politiske meningsmotstandere, Deres «skrik» om flerkultur og integrering gir i overført betydning ingen mening for Frp og forfatterne. Dermed reduserer forfatterne motstanderne ved bruk av ordet *hylekor* til en flokk hylende mennesker som roper ut sin misnøye med Frps politikk.

Anne trekker videre frem ordet *ukulturer*, og stiller et retorisk spørsmål til teksten der hun undrer seg over hva forfatterne egentlig mener dette uttrykket:

Anne: Noe annet jeg ikke helt forstår, er hva de mener med ordet ukultur. Er det da noen som ukulturert, eller helt uten kultur? [...] Jeg vil tenke at de snakker om alle som ikke kommer fra hvite vesten.

Anne problematiserer her hva forfatterne mener med ordet *ukultur*. Anne stiller spørsmålstegn ved hvorvidt forfatterne mener at noen mennesker er uten kultur, eller om de refererer til mennesker som er ukulturert. Anne konkluderer med at forfatterne her mener at *ukultur* betyr mennesker som ikke kommer fra hvite vesten, altså innvandrere. Anne viser dermed at hun leser mot teksten, ved å trekke paralleller mellom ordet *ukultur* og *mennesker som ikke er fra hvite vesten*. Igjen kan det hevdes at Anne avdekker tekstens underliggende ideologi og maktdimensjon ved å granske tekstens ordvalg og den kontekstualiserte betydningen til ordet.

Håkon, Julianne og Anders nevner ordvalget *FN i miniatyr*. Håkon uttrykker at han er litt usikker på hva forfatterne mener med dette begrepet, men etter å ha fått spørsmålet om hva han forbinder med FN, resonnerer Håkon seg frem til et plausibelt svar. Anders trekker frem hvordan han synes det er påfallende at forfatterne velger å omtale FN som noe negativt, da han selv har positive konnotasjoner til FN gjennom sine forkunnskaper.

Håkon: Det er jo en samling av land, som passer på menneskerettigheter og at menneskene har det bra. Så da er det kanskje det han mener, at Norge blir en samling av mange ulike land og ulike nasjoner? [...] Det virker sannsynlig med tanke på tema i teksten.

Anders: Det er jo de Forente Nasjoner ... [...] I stor skala er det landene som er forent, mens i liten skala skal kulturene forenes innenfor en landegrense. Og om dette sier forfatterne bare «vipps», så blir kulturene transformert. [...] Litt latterliggjørelse av at dette skal fungere, blande alle kulturer og leve i fred.

Her benytter Håkon kunnskap om tekstens tema og egne forkunnskaper om FN for å resonnerer seg frem og forstå betydningen i ordvalget *FN i miniatyr*. Anders konkluderer med at forfatterne bruker uttrykket som en form for latterliggjørelse. Anders sitt resonnement rundt FN og deres rolle, samt evne til å se koplinger til tekstens politiske kontekst og tematikk med flerkultur, tyder på at Anders og Håkon innehar høy grad av fagkompetanse. Begge elevene benytter sin fagkompetanse for å skape kontekstualisering rundt ordvalget i teksten. Både Håkon og Anders bekrefter her at leser mot teksten, og viser evne til kritisk literacy.

Et ordvalg alle elevene fikk direkte spørsmål om, var valg av tittel på teksten, «*Drøm fra Disneyland*». Her viser analysen at det foreligger store variasjoner mellom elevenes forståelse av både uttrykkets meningsinnhold og relevans til teksten. På spørsmål om hvorfor elevene trodde at forfatterne valgte å bruke nettopp denne tittelen på kronikken, svarte tre av elevene at de ikke forstod hverken hva tittelen betydde eller hvorfor forfatterne hadde valg akkurat denne tittelen. De resterende fire elevene viste derimot god forståelse for valg av tittel, og kunne plassere tittelen inn i relevant kontekst gjennom å peke på hva forfatterne her mener med uttrykket «*Drøm fra Disneyland*».

Ali: Jeg vet ikke, fordi det høres fint ut? [...] Det er jo et feriested, et sted der mange barn vil dra og leke og sånn.

Vetle: Jeg tror ikke tittelen har så mye sammenheng med teksten. [...] En stor eventyrpark. [...] Jeg synes ikke det passer med teksten. Teksten har ikke noe med eventyr å gjøre, det høres bare rart ut.

Både Ali og Vetle viser her at de ikke forstår uttrykket «*Drøm fra Disneyland*» slik det er ment i denne teksten, og at de forbinder Disneyland utelukkende som et feriested eller en eventyrpark.

Sara: Disneyland er jo et veldig drømmested å være, og om vi kommer til å få flerkultur, det er jo liksom en drøm som er i Disneyland. Og da gir det jo mye mer mening, for vi vil jo ha flerkultur i Norge. [...] Jeg tror forfatterne vil at vi skal få flerkultur i Norge, [...] men at de ikke tror vi kommer til å få det.

Sara viser at hun på dette stedet i teksten ikke har forstått hva teksten egentlig handler om, og at hun her tror at forfatterne av teksten ønsker å skape et flerkulturelt samfunn, men at de ikke tror det kommer til å skje, og at dette ønsket om flerkultur fra forfatternes side, kan forstås som en drøm som eksisterer i et drømmested, altså Disneyland. Sara evner likevel i motsetning til Ali og Vetle å gjøre en kopling mellom Disneyland og flerkultur.

Anne, Julianne, Håkon og Anders har en annen forståelse av uttrykket «*Drøm fra Disneyland*». De knytter ordvalget opp mot forfatternes fremstilling av Arbeiderpartiets ønske om et flerkulturelt samfunn. Dette ønsket betegner forfatterne som en urealistisk drøm fra Disneyland, sidestilt med fantasi.

Håkon: [...] Det blir kanskje en fantasi-drøm, en drøm som ikke kan bli virkelig. [...] Jeg tror det han mener er fantasi, er at Norge kan bli et flerkulturelt land der alle sammen lever i fred, i et vellykket flerkulturelt land. Det tror jeg han mener er en drøm, som er vanskelig å oppnå.

Julianne: Her er det tydelig at det Frp tror Arbeiderpartiet jobber frem mot, er en drøm fra Disneyland. Altså noe de mener ikke er sannsynlig at kommer til å gå bra.

Elevene viser her at de forstår hva forfatterne legger i uttrykket «Drøm fra Disneyland», og at de gjennom teksten evner å kontekstualisere uttrykket og dermed forstå meningsinnholdet. Elevene knytter uttrykket «Drøm fra Disneyland» opp mot både kulturkontekst og situasjonskontekst, da uttrykket kan sies å gripe inn i de begge. Ordvalget «Drøm fra Disneyland» kan slik elevene presenterer det sies å gå inn i den overordnede politiske konteksten, men også aktualiseres i tekstens situasjonskontekst der innvandringspolitikk står som et tema. Elevene utviser her kunnskap og evne til å forstå tekst i kontekst.

Både Vetle, Sara og Ali uttrykker at det ikke er andre ord eller beskrivelser i teksten som de har lagt spesielt merke til, eller ønsker å trekke frem. Dette vil problematiseres og drøftes nærmere i oppgavens avsluttende drøftingskapittel.

6.4.5 Elevenes forståelse av metaforer i teksten

I analysen av elevintervjuene, viser det seg at metaforer er gjennomgående vanskelig for elevene å forstå. Elevene har utfordringer med å avdekke ulike metaforer brukt i teksten, og de viser seg å være generelt usikre på dette virkemiddelet. Likevel er det fem av elevene som med ulike grad av forståelse gjenkjenner metaforer brukt i teksten, men som ikke alltid benytter betegnelsen metafor på virkemiddelet de beskriver. Dette tyder på at elevene er usikre på hva som ligger i begrepet metafor, en usikkerhet som er gjennomgående hos samtlige elever. Av de fem elevene som gjenkjenner metaforer i teksten, er det kun tre av elevene som nevner betegnelsen metafor eksplisitt.

Anders: Drøm fra Disneyland er en metafor, og en sammenlikning der han sammenlikner flerkultur med Disney, og hvor urealistisk det der. At tittelen er en metafor for det, en drøm som ikke er realistisk, det som Arbeiderpartiet vil oppnå.

Anne: Kanskje metafor? Jeg tenker at selve tittelen «Drøm fra Disneyland» er en metafor. Men jeg er usikker på om jeg fant noen andre, ikke som jeg la merke til.

Vetle: Jeg tror det ble brukt metaforer. Flere metaforer.

Her ser vi at Anders er sikker i sin uttalelse om at tittelen «Drøm fra Disneyland» er en metafor.

Anders forklarer videre metaforen på en inngående måte, så det beviselig ingen tvil om at han både forstår begrepet og kan sette det inn i riktig kontekst, herav tekstens situasjonskontekst. Når vi ser på svaret til Anne, kan vi se at Anne virker noe mer usikker enn Anders i sitt svar. Anne har oppdaget samme metafor som Anders, men fremsetter svaret som mer usikkert. Selv om Anne ikke gir noen videre forklaring av metaforen her, så viser hun har forstått metaforen på ulike måter gjennom teksten.

Anne: Det er jo et drømmeland, et perfekt fantasiland med prinsesser og eventyr. Som igjen da kan gi en tanke om uskyldighet og noe barnlig?

Når man tenker på Disneyland, så er det et eventyrland i USA, der alt er så fint og flott. Men ordet drøm, det får meg til å tenke på den amerikanske drømmen

Men se her ja, nå forstod jeg det på en annen måte. Her sier de at de mener at flerkultur er en drøm fra Disneyland. [...] den kan hinte til den amerikanske drømmen, og vi vet jo at Frp har et godt forhold til USA og kapitalisme, så det kunne gitt mening. [...] Men jeg står fortsatt på at den kan tolkes ulikt ut fra hvilken kontekst den står i.

Det som er interessant å trekke frem av Anne sine besvarelser her, er at hun har en annen grunnforståelse av hva hun legger i ordet Disneyland. Svarene til Anne tyder på at hun eksplisitt forbinder Disneyland med USA, og deretter knytter dette opp mot den amerikanske drømmen. Her benytter Anne seg av sine eksisterende forkunnskaper om Frp og deres tilknytning til kapitalisme, samt at hun påpeker at «Frp har et godt forhold til USA.» Dette er et eksempel på hvordan Anne setter metaforen Disneyland inn i en annen kontekst enn det Anders gjorde i sitt svar. Anne setter til slutt metaforen inn i riktig situasjonskontekst, noe som viser at Anne innehar evne til å redigere og tilpasse kontekstualiseringen av metaforen. Anne resonnerer seg frem til flere logiske svar på hva metaforen kan bety, men når Anne uttaler at «personlig hadde jeg valgt en annen overskrift, for jeg synes ikke den passer så godt til teksten», kan dette ses på som et uttrykk for at Anne her ikke forstår kohesjonen mellom tittel og tekst. Og selv da hun oppdager metaforens betydning, står hun fortsatt noe motvillig på at metaforen kan hinte til den amerikanske drømmen: «Men jeg står fortsatt på at den kan tolkes ulikt ut fra hvilken kontekst den står i.»

Vetle fremstår også som noe usikker i sitt svar, men mener at det ble brukt «*flere metaforer*». Etter oppfølgingsspørsmål om han kan vise til et eksempel på en metafor brukt i teksten, uttrykker Vetle en viss forståelse av hva en metafor er.

Vetle: Dette med cowboyer og flere andre.

Int: Hva tror du det er en metafor for?

Vetle: Nei, bare folk da. En type folk, jeg vet ikke.

Vetle viser her at han har en viss forståelse om hva metaforer er, men han fremstår usikker på meningsinnholdet i metaforen, og setter den heller ikke eksplisitt inn i en bestemt kontekst. Dette kan tyde på at Vetle ikke innehar nødvendig norskfaglig kompetanse til å bruke metaspråk til å fortelle om metaforer eller andre språklige virkemidler i teksten.

Julianne og Håkon viser gjennom sine besvarelser at de i teorien forstår hva som menes med metafor, men de nevner ikke *begrepet* metafor da de får spørsmål om virkemidler brukt i teksten. Likevel viser begge elevene at de forstår begrepet implisitt senere i teksten.

Julianne nevner spesifikt metaforen «FN i miniatyr» og forklarer meningsinnholdet i dette, uten at hun nevner ordet metafor.

Julianne: FN i miniatyr. At Arbeiderpartiet er et slags FN i miniatyr, der FN kjemper for en flerkulturell verden, så de sammenlikner FN med Ap ble litt rart. FN er jo en positiv ting, så derfor blir det rart å bruke det som noe negativt, egentlig.

Her viser Julianne at hun forstår at FN i miniatyr er en metafor, men viser samtidig at hun ikke forstår metaforen slik den står i denne spesifikke politiske situasjonskonteksten. Hvis vi ser videre på Julianne sitt resonnement, ser vi at hun bruker refleksjon for å uttrykke en annen forståelse av metaforen.

Julianne: FN er veldig for fred i verden og at vi skal være sammen. Og hvis vi i Norge lever sammen i et velfungerende flerkulturelt samfunn, så blir jo vi et slags FN i miniatyr. Jeg tror ikke det hadde vært noe problem, tvert om en fin ting. Jeg tror ikke de (Frp) mener det er helt realistisk. De tror ikke det er mulig å leve sammen på en slik måte.

Julianne viser at hun gjennom refleksjon forstår metaforen *FN i miniatyr* på korrekt måte. Hun viser dermed at hun innehar kunnskap og forståelse av hvordan metaforen fungerer i en tekst, nettopp som et bilde som overfører egenskaper fra ett område til et annet. Det er derfor nærliggende å trekke en konklusjon om at Julianne innehar nødvendig faglig norskkompetanse til å forstå og gjenkjenne metaforer i tekst, selv om hun ikke nødvendigvis spesifikt bruker fagbegrepet eksplisitt.

Håkon bruker i likhet med Julianne ikke fagbegrepet metafor spesifikt, men også han viser kunnskap om hva som er en metafor og hvordan den fungerer i en tekst. Her eksemplifisert gjennom omtale av innvandrere som cowboyer.

Håkon: [...] Ordet «tjue tusen cowboyer kommer til Norge», det synes jeg var et spesielt valg av ord. Hvert fall med tanke på at han snakker om folk fra (andre) bakgrunner, andre land. Da er hvert fall ikke det første jeg tenker på «cowboyer».

Her viser Håkon at han forstår metaforen som er tatt i bruk, selv om han ikke betegner den som en metafor. Håkon vektlegger i stedet at han er uenig i *hvordan* metaforen brukes i teksten, og peker på at han ikke er enig i det språklige bildet metaforen utgjør. Han er heller ikke enig i overføringene av egenskaper som forfatterne legger i metaforen *tjue tusen cowboyer kommer til Norge*. Her fremgår det tydelig av Håkons utsagn at mennesker med andre bakgrunner fra andre land, *ikke* er det han forbinder med ordet cowboyer. På samme måte som Julianne, kan det tyde på at begge elevene her leser *mot* teksten da de stiller spørsmålsteget ved hvordan forfatterne bruker metaforene nevnt som verbalspråklig strategi, for å skape et fiendebilde av innvandrere i teksten.

Dette står i kontrast til Sara og Ali. Begge elevene uttrykker liten forståelse om hva metaforer er. Ali viser manglende kunnskap om metaforer og evne til å avdekke metaforer brukt i teksten. Ali trekker frem virkemiddelet gjentakelse, men virker generelt usikker på språklige virkemidler i sin helhet. Sara viser at hun har en viss forståelse for hva som menes med virkemidler og metafor, selv om hun er svært usikker og ikke klarer å bruke riktig betegnelse.

Ali: Nei, jeg vet ikke. *blar i teksten*. Eller jo, det er jo gjentakelse kanskje? De gjentar jo noen ord, som flerkultur og sånn? [...] Nei, jeg vet ikke. Jeg finner bare gjentakelse.

Sara: Det står at de river landet vårt i filler, men er det et virkemiddel? [...] Det står også noe om babels tårn, men jeg husker ikke helt hva det betydde?

Int: Husker du den religiøse fortellingen om Babels tårn, der folket ønsket å bygge et tårn opp til himmelen?

Sara: Ja, det stemmer det! De skulle bygge et høyt tårn opp til Gud, også ville ikke Gud det.

Sara viser her at hun innehar noe kunnskap om metaforer da hun nevner metaforen *rive landet vårt i filler*, og *babels tårn*. Likevel er Sara gjennomgående usikker på egne norskfaglige ferdigheter i møte med denne teksten, og det er derfor vanskelig å peke på om hun utviser kunnskap om metaforer, eller om det er ordvalget hun refererer til. Sara nevnte som eneste

elev metaforen babels tårn. Etter oppfølgingsspørsmål om hvorfor hun tror forfatterne har valgt å vise til lignelsen om Babels tårn, plasserer Sara metaforen inn i en religiøs kontekst.

Sara: Litt som den kulturelle, eller den greia med kulturer? At kultur og religion henger litt sammen, så da handler det kanskje om religion også? At de (innvandrere) tar med seg religion også.

Her gjør Sara en interessant kopling, da hun gjennom metaforen Babels tårn eksplisitt ser kohesjon mellom flerkultur og religion i teksten. Dette gir teksten et nytt og hittil lite nevnt perspektiv, da det religiøse aspektet ikke blir eksplisitt vektlagt i teksten, men heller nevnes implisitt som en del av begrepet flerkultur.

Dette kan likevel ikke forstås som at Sara innehar god kompetanse om språklige virkemidler eller metaforer, men at hun gjenkjenner bruk av en historie som en sammenlikning på *noe*, og at hun etter litt hjelp klarer å sette dette *noe* inn i en situasjonskontekst, som åpner for et perspektiv ved det flerkulturelle som ikke blir eksplisitt nevnt av forfatterne i teksten.

Det viser seg at det er gjennomgående vanskelig for majoriteten av elevene å identifisere metaforer i teksten. Selv om fem av elevene, med ulik grad av forståelse, gjenkjenner metaforer brukt i teksten, benyttes ikke *betegnelsen* metafor på virkemiddelet de beskriver. Elevenes forståelse av metaforer sett i lys av deres skolefaglige måloppnåelse, vil bli videre drøftet kapittel 7.0.

6.5 Sammenfatning av kapittelet

I dette kapittelet har jeg på bakgrunn av elevenes transkriberte intervjuer forsøkt å svare på forskningsspørsmål 2: *Hvordan utfordrer teksten «Drøm fra Disneyland» elevenes tilgang til kritisk literacy?* Funnene viser at elevene har god tekstuell forståelse, og klarer å plassere teksten i den politiske kulturkonteksten den tilhører. Når det gjelder analysekategorien *makt*, viser det seg at det er tekstens høytpresterende elever som evner å avdekke tekstens underliggende ideologier og knytter denne opp mot tekstens kontekst. Videre er det en kontrast i elevenes opplevelse av forfatterne, der tre av de lavtpresterende elevene er enig med forfatterne i deres fremstilling av virkeligheten, mens de fire høytpresterende elevene er uenig med fremstillingene gjort. Når det gjelder dimensjonen *tilgang*, så foreligger det enighet blant elevene om at teksten er en form for saktekst. Det er imidlertid noe uenighet om hva slags type saktekst «Drøm fra Disneyland» utgir seg for å være. På samme måte foreligger det stor grad av enighet blant elevene om at tekstens tema er norsk kultur og innvandringspolitikk. Under dimensjonen *mangfold*, opplever samtlige elever at forfatterne fremstiller flerkultur og

innvandring på en utpreget negativ måte, det samme gjelder fremstillingen av Arbeiderpartiet. Når det gjelder elevenes opplevelse av ordvalg brukt i teksten, viser analysen at elevene har ulike oppfatninger om tekstens ordvalg. En av elevene uttrykker at ordvalgene gjør at han blir overbevist om at forfatterne har rett i sine fremstillinger, mens andre elever tar sterk avstand fra enkelte ordvalg brukt i teksten. Avslutningsvis viser det seg at samtlige elever strever med å forstå hva som ligger i begrepet metafor, og har derfor vanskeligheter med å oppdage flere av tekstens metaforer.

7 Hovedfunn, konklusjoner og videre refleksjoner

I oppgavens avsluttende kapittel vil jeg drøfte analysens hovedfunn sett i lys av oppgavens forskningsspørsmål og problemstilling. Jeg vil først presentere hovedfunnene fra analysetrinn 1 og analysetrinn 2, med den hensikt å svare på oppgavens forskningsspørsmål. På bakgrunn av disse funnene vil jeg forsøke å besvare oppgavens overordnede problemstilling. Avslutningsvis vil jeg reflektere over hvordan oppgaven kan bidra til didaktiske refleksjoner vedrørende arbeid med kritisk literacy i skolen.

7.1 Hovedfunn 1: Kritisk diskursanalyse av sakteksten «Drøm fra Disneyland»

På analysetrinn 1 gjennomførte jeg en kritisk diskursanalyse av den politiske sakteksten «Drøm fra Disneyland», der målet var å svare på oppgavens første forskningsspørsmål:

På hvilke måter utfordrer sakteksten «Drøm fra Disneyland» hvordan virkelighet og relasjoner blir framstilt i teksten?

Analysens hovedfunn er at teksten «Drøm fra Disneyland» er utfordrende å lese fordi teksten plasserer seg i et krysningspunkt mellom ideologi og makt. Gjennom min analyse av tekstens kontekst, avdekket jeg at begge forfattere forfekter en høyrepopulistisk ideologi som ligger til grunn for tekstens innhold. Analysen avdekker at tekstens underliggende ideologi kommer til syne gjennom hvordan forfatterne konstruerer virkelighet, relasjoner og sammenheng i teksten. Disse forestillingene konstruerer forfatterne gjennom bruk av presupposisjoner, ordvalg, metaforer, epistemisk modalitet, bruk av personlig pronomen som tiltaleform og

gjennom utstrakt bruk av referentkjeder i teksten. Forfatterens oppfatninger presenteres i teksten som selvfølgelig og allmenn kjent, forkledd som felles oppfatninger leserne burde dele. Forfatterens utstrakte bruk av epistemisk modalitet og presupposisjoner, kan derfor bidra til at det blir utfordrende for leseren å innta en kritisk tilnærming til teksten og dermed utfordre tekstens virkelighetsbilde. På bakgrunn av funnene i analysetrinn 1, kan det sies at teksten «Drøm fra Disneyland» egner seg til kritisk literacy.

7.2 Hovedfunn 2: Analyse av syv transkriberte elevintervjuer

På oppgavens andre analysetrinn analyserte jeg syv transkriberte elevintervjuer utført med elever fra tiende trinn. Elevene ble i intervjuet stilt spørsmål knyttet til teksten «Drøm i Disneyland». Til dette arbeidet benyttet jeg meg av Janks sin syntesemodell for kritisk literacy som teoretisk rammeverk (jf. pkt. 3.8). Analysens overordnede mål var å svare på oppgavens andre forskningsspørsmål: *Hvordan utfordrer teksten «Drøm fra Disneyland» elevenes tilgang til kritisk literacy?* Hovedtendensen i funnene viser at det er sammenheng mellom høytpresterende og lavtpresterende elever og deres tilgang til kritisk literacy. De fire høytpresterende elevene viser at de innehar evnen til å lese *mot* teksten (jf. pkt. 2.1), og dermed gis tilgang å avdekke hvilke underliggende ideologier, relasjoner, verdier og holdninger som kommer til syne i teksten (Janks, 2010, s. 22). Dette står i kontrast til tekstens tre lavtpresterende elever som viser at denne elevgruppen kun innehar tilgang til kritisk literacy i møte med tekst, dersom det gis støtte i form av konkrete spørsmål fra lærer. Analysens hovedfunn vil i det videre presenteres med bakgrunn i syntesemodellens dimensjoner makt, tilgang og mangfold (jf. pkt. 3.8.1, 3.8.2 og 3.8.3).

7.2.1 Kritisk literacy i form av makt

De to hovedfunnene under dimensjonen makt kan sammenfattes på følgende måte:

- A) Høytpresterende elevene forstår og innehar evne til å avdekke tekstens underliggende ideologi.
- B) Elever oppfatter forfatterens konstruksjon av virkeligheten som en korrekt fremstilling.

7.2.1.1 Høyt-presterende elevene forstår og innehar evne til å avdekke tekstens underliggende ideologi.

Det første hovedfunnet av analysen jeg utførte med syv elever fra 10.trinn, viser at undersøkelsens fire høytpresterende elever både forstår og innehar evne til å avdekke tekstens

underliggende ideologi. Disse elevene viser gjennom sine utsagn at de har utstrakt kunnskap om ulike ideologier og forstår at ideologier er et uttrykk for makt i tekst (jf. pkt. 3.2). De høytpresterende elevene viser tydelig til underliggende ideologier som høyrepopulisme, sosialdemokrati, nasjonalisme og nazisme når de diskuterer teksten og hvordan de forstår tekstens meningsinnhold. Dette er i tråd med et sosialkonstruktivistisk perspektiv på språk, der forståelsen av at tekster ikke kan anses som nøytrale, men som et uttrykk for ideologier, holdninger og verdier står sentralt (Janks, 2010, s. 22). Ved å avdekke tekstens underliggende høyrepopulistiske ideologi utfordrer elevene forfatterens konstruksjoner av virkelighet og relasjoner i teksten, der de gjennom å lese *mot* teksten (jf. pkt. 2.1) viser at de både stiller spørsmål til teksten, men også dekonstruerer og utfordrer tekstens virkelighetsbilde. Dermed viser undersøkelsens fire høytpresterende elever at de utviser kritisk literacy i møte med teksten «Drøm fra Disneyland». Dette står i kontrast til de resterende tre elevene, som ikke nevner ideologier eller holdninger i sin opplevelse av teksten. Sett i lys av elevenes skolefaglige prestasjoner, er det nærliggende å trekke paralleller til Janks (2010) som sier at kritisk literacy fordrer god lesekompetanse hos mottakerne (Janks, 2010, s. 21). Funnene fra undersøkelsen indikerer at de tre lavtpresterende elevenes lesekompetanse hindrer dem fra å lese teksten med kritisk literacy.

7.2.1.2 Lavtpresterende elever oppfatter forfatterens konstruksjon av virkelighet som en korrekt fremstilling

Analysen andre hovedfunn viser at flere elever oppfatter forfatterens konstruksjon av virkelighet som en korrekt fremstilling. På dette punktet i analysen foreligger det en kontrast i elevenes opplevelse av forfatterens fremstilling av virkeligheten. Analysen viser at tre av elevene er enig med den virkeligheten de presenteres for i teksten, mens fire av elevene er uenig med forfatterne i deres fremstillinger av virkeligheten. Analysen viser her at de tre lavtpresterende elevene ikke gjenkjenner tekster som selektive og konstruerte virkelighetsbilder, og dermed er enig med den virkeligheten de fremstilles for i teksten. De lavtpresterende elevene leser altså ikke *mot* teksten (Janks, 2010, s. 22). Dette funnet er problematisk på flere nivåer, da det indikerer at lavtpresterende elevene ikke stiller spørsmål til forfatterens virkelighetsoppfatning, og dermed ikke utfordrer tekstens underliggende maktrelasjoner. Men funnet indikerer også at elevene står i fare for å bli det som Pandya og Ávila (2014) betegner som tekstlige offer (Pandya & Ávila, 2014, s. xxi). Dermed står man i fare for å utvikle et samfunn der det kun er de høytpresterende elevene som har tilgang til å lese og møte tekster med kritisk literacy.

7.2.2 Kritisk literacy i form av tilgang

Hovedfunnet fra analysekategorien *tilgang* kan sammenfattes på følgende måte:

A) Lavtpresterende elever har utfordringer med å forstå saktekst som sjanger.

7.2.2.1 Lavtpresterende elever har utfordringer med å forstå saktekst som sjanger

Det første hovedfunnet tilhørende analysekategorien *tilgang* viser at det er variasjoner i elevenes forståelse av tekstens sjanger. Samtlige syv elever kategoriserer teksten «Drøm fra Disneyland» som en form for saktekst, men det foreligger variasjoner i elevenes oppfatninger om *hva* slags type saktekst teksten gir seg ut for å være (jf. pkt. 6.2.1).

Tre av elevene, Anne, Sara og Håkon, kategoriserer teksten som et leserinnlegg, og trekker frem argumentet om at teksten er basert på forfatterens egne meninger som premiss for valget. Leserinnlegg som sakprosa faller innunder det Tønnesson (2012) betegner som litterær sakprosa, der navngitte forfattere henvender seg til offentligheten.

Litterær sakprosa er tekster som tradisjonelt sett har blitt vektlagt i skolens norskundervisning (jf. pkt. 2.3), noe som kan underbygges av at elevene i analysen raskt gjenkjenner sjangeren som leserinnlegg. Julianne, Anne, Håkon og Anders trekker frem at teksten har et klart politisk innhold, noe som bekrefter tidligere funn om at elevene benytter kunnskap om tekstens kulturkontekst som et kriterie for å konkludere på tekstens sjanger (jf. pkt. 6.2.2).

Dette viser at disse fire elevene innehar høy grad av norskfaglig kompetanse, og evner å bruke kompetansen til å kontekstualisere tekstens politiske rammer. Dette står i kontrast til Vetle og Ali, som i stedet for å vektlegge kontekstuelle forhold, vektlegger tekstens argumentasjon. Begge elevene trekker frem argumentasjonen i teksten som et av hovedkriteriene for valg av sjanger, sammen med elementene troverdighet og følelser. Vetle og Ali trekker i sine uttalelser frem forfatterens argumenter som eksplisitt årsak til at de tror på det forfatterne sier i teksten (jf. pkt. 6.2.2). Dette funnet kan koples til hvordan Tønnesson (2012) definerer sakprosa; «Sakprosa er tekster som adressaten har grunn til å oppfatte som direkte ytringer om virkeligheten» (jf. pkt. 2.3). Det er dermed grunn til å anta at Ali og Vetle ser på sakprosa-tekster som en korrekt fremstilling av virkeligheten, noe som kommer til uttrykk i hvordan de vurderer forfatterens fremstillinger i teksten. Dette funnet er særlig interessant fordi det bygger oppunder eksisterende forskning som påpeker at lesing av saktekster i skolen ses på som nødvendig for å få tak i et faglig innhold, og ikke som tolkende lesing (jf. Roe, pkt. 2.3). Blikstad-Balas og Roe (2016) peker på hvordan LISA-undersøkelsen viser at det ikke ble lagt vekt på kritisk lesing av saktekster i norskundervisningen, men at

undervisningens fokus var på tekstenes innhold, ikke avsender. Dermed ble de argumenterende tekstene i svært liten grad lest med motstand (jfr. Pkt. 2.2). Det samme funnet støttes oppunder av Guro Stordrange som i sin masteroppgave fant en tydelig skjevdeling mellom antall saktekster og skjønnlitterære tekster brukt i norskundervisningen til 142 norsklærere (jf. pkt. 2.2). Det er derfor grunn til å anta at Ali og Vetles forståelse av at sakteksten «Drøm fra Disneyland» er en korrekt fremstilling av virkeligheten, kan ses i sammenheng med hvordan sakprosa fremstilles i skolens undervisning. Når elever ikke eksplisitt lærer å lese saktekster med motstand eller stille kritiske spørsmål til teksten og dens virkelighetsbilde, vil inntrykket av sakprosa som faktabaserte tekster fortsatt stå sentralt hos elever i skolen.

Funn fra denne undersøkelsen kan indikere at det for elever med lav lesekompetanse kan være vanskelig å avdekke at saktekster ikke nødvendigvis er korrekte fremstillinger av virkeligheten, dersom de ikke gis tilgang til disse tekstene gjennom eksplisitt opplæring i å lese tekster kritisk.

7.2.3 Kritisk literacy i form av mangfold

De to hovedfunnene fra kategorien mangfold kan sammenfattes på følgende måte:

- A) Elevene opplever at forfatterne konstruerer relasjoner i teksten
- B) Elever opplever at forfatternes ordvalg avdekker underliggende ideologi

7.2.3.1 Elevene opplever at forfatterne konstruerer relasjoner i teksten

Det første hovedfunnet tilhørende kategorien mangfold viser at elevene opplever at forfatterne konstruerer relasjoner i teksten. Samtlige elever opplever at forfatterne fremstiller flerkultur og innvandrere i teksten på en utpreget negativ og ensidig måte gjennom eksplisitt bruk av negative konnotasjoner og ordvalg (jf. pkt. 6.4.1). Julianne, Sara og Anders peker på etableringen av et fiendebilde i teksten der Arbeiderpartiet, flerkultur og innvandrere er fienden som vil endre norsk kultur og Norge slik vi kjenner det. Vetle og Ali uttaler at de ikke bestrider de negative fremstillingene av Arbeiderpartiet og flerkultur, men at de anser fremstillingene som en reel beskrivelse av hva som er negativt med Arbeiderpartiets syn på flerkultur og innvandring, og tar dermed noe avstand fra det etablerte fiendebildet som Julianne, Sara og Anders trekker frem (jf. pkt. 6.4.3). Sara viser gjennom sine uttalelser at hun korrigerer fiendebildet av Arbeiderpartiet som blir presentert i teksten av forfatterne «*Jeg føler ikke helt at Arbeiderpartiet vil erstatte, men de vil bare ta inn flere, og ikke bytte det helt ut. Så det er*

kanskje litt overdrevent sagt?» (jf. pkt. 6.4.3). Dermed indikerer Sara at hun her viser tegn til å lese mot teksten, og dermed viser en begynnende forståelse for at tekster kan konstruere selektive virkelighetsbilder og relasjoner.

En slik fremstilling av mennesker hemmer ifølge Janks (2010) utviklingen av mangfold gjennom at en majoritet av mennesker kategoriseres som riktig, og dermed løftes frem som verdifullt og normalt. På motsatt side vil da de menneskene som ikke befinner seg på majoritetssiden og ikke passer inn i kategoriseringen, bli kategorisert som annerledes og dermed bryte med det som anses som riktig (jf. pkt. 3.8.3). Med dette får forfatterens fremstillinger i teksten både en ekskluderende og inkluderende effekt.

I analysene av tekstens fremstillinger, er det den ekskluderende effekten som elevene spesielt trekker frem og problematiserer. Anne trekker frem hvordan den ensidige fremstillingen av flerkultur og innvandrere får henne til å ville utfordre forfatterens virkelighetsbilde og fremstillinger i teksten. Fremstillingene i teksten kommer i konflikt med Annes identitet og holdninger til flerkultur og innvandring. Dette resulterer i et ønske fra Anne om å redesigne en ny versjon av de fremstillingene som forfatterne konstruerer i teksten.

Dette kan sies å være i tråd med Janks teori om å lese mot teksten, samt at Anne tar i bruk syntesemodellens fjerde dimensjon, design og redesign, for på den måten å dekonstruere og rekonstruere teksten (jf. pkt. 3.8).

Det foreligger en samlet forståelse blant elevene om at norsk kultur og nordmenn i teksten gjennom bruk positive konnotasjoner fremstilles som et overordnet ideal i et oppkonstruert hierarki skapt av forfatterne i teksten. Ved en slik fremstilling konstruerer forfatterne et bilde av det norske som et slags elitistisk ideal som ikke må ødelegges av flerkultur og innvandring (jf. pkt. 6.4.2). Flere av elevene trekker denne elitistiske fremstillingen videre til idelogier som nazisme og rasisme. Anne trekker paralleller til nazismens ariske rase, noe som også Anders og Sara er innom i sine opplevelser av tekstens fremstillinger (jf. pkt. 6.4.2). Disse elevene trekker frem ordet *rase* som en viktig faktor i sin opplevelse av tekstens fremstillinger, og som tydelig skaper et virkelighetsbilde som elevene ikke identifiserer seg med (jf. pkt. 6.4.2). Her er det interessant å trekke frem at Vetle gir uttrykk for en forståelse av at nordmenn ikke vil blande kulturer, og derfor ikke vil ha flerkultur og innvandrere. I sine uttalelser legger Vetle til grunn en oppfatning om at nordmenn deler Frp's syn på flerkultur,

der Vetle virker usikker på hva som er forfatternes fremstillinger av virkeligheten og hva som er den faktiske virkeligheten (jf. pkt. 6.4.2).

7.2.3.2 Høytpresterende elever ser at forfatternes ordvalg avdekker underliggende ideologi i teksten

Det andre hovedfunnet i kategorien *mangfold* viser at elever ser at forfatternes ordvalg avdekker underliggende ideologi i teksten «Drøm fra Disneyland». Vetle uttrykker at ordvalgene i teksten overbeviser han om at forfatterne har rett i sine fremstillinger av virkeligheten. «*Såne argumenter, da tenker jeg at de har rett*» (jf. pkt. 6.4.4). Som tidligere nevnt har Vetle uttrykt at han deler forfatternes syn på virkeligheten, og ser behovet for å beskytte norsk kultur fra flerkultur. Selv om Vetle her lar seg overbevise av forfatternes underliggende ideologi, er det nærliggende å se på denne overbevisningen i sammenheng med Vetles lesekompetanse og generelle norskfaglige nivå.

Kritisk literacy fordrer som kjent god lesekompetanse hos leserne. Janks (2010) trekker frem viktigheten av at leserne må forstå hva teksten gjør med dem, og hvem sine interesser som tjener fremstillingen i teksten (jf. pkt. 2.1). Hvorvidt bedre tilgang til teksten gjennom høyere lesekompetanse hadde endret Vetles opplevelse av tekstens fremstillinger om virkeligheten, eller om hans synspunkter står seg uavhengig av tilgang til teksten, vites ikke. Det er likevel et poeng at Vetles lave lesekompetanse kan hindre hans forståelse av hva teksten indikerer, og hvem sine interesser som tjener på fremstillingen av relasjoner og virkelighet presentert i teksten. Håkon trekker frem ordvalg som «tjue tusen cowboyer» (jf. pkt. 6.4.4.) som ordvalg som gir negative assosiasjoner slik det brukes i tekstens spesifikke situasjonskontekst som omtale av innvandrere og flerkultur. Ordvalget kan dermed påstås å implisitt speile forfatternes underliggende høyreorienterte ideologi og holdninger. Også ordet «kulturinvasjon» nevnes av flere av elevene som et ordvalg som gir negative konnotasjoner, og som i liket med ordet «kultursvik» kan inneha en forsterkende effekt for lesere som deler forfatternes meninger og ideologi (jf. pkt. 6.4.4). Elevene viser her at de knytter ordvalg opp mot ideologi ved at de tolker ordvalgene i lys av tekstens kontekstuelle sammenheng, der ordvalget er plassert i en innvandringsfiendtlig tekst. Julianne trekker i dette tilfellet paralleller fra teksten bruk av symboltunge ordvalg som «sviker», «skutt blir den som ... [...]», «kultursvik» til andre verdenskrig og nazismens holdninger til sine meningsmotstandere. Her utviser Julianne det som ifølge Grue (2011) er det overordnede målet med kritisk diskursanalyse, nemlig å synliggjøre og avdekke de ideologiske premissene

i tekstene. Dermed viser Julianne her hvordan den virkeligheten som forfatterne presenterer som naturlig i teksten i realiteten er ideologi som er historisk, kulturelt og politisk betinget (jf. pkt. 3.4). Det er imidlertid verdt å merke seg at denne koplingen mellom ordvalg og ideologi i analysen hovedsakelig utføres av tekstens fire høytpresterende elever. Dette funnet samsvarer med de resterende funnene i denne oppgaven, som indikerer en tendens der kritisk literacy og evnen til å lese kritisk forblir en evne for høytpresterende elever med god lesekompetanse.

7.3 Konklusjoner

Som et ledd i denne masteroppgavens avsluttende konklusjoner, har jeg gjennom drøftingen overfor besvart oppgavens to forskningsspørsmål. Jeg vil videre på bakgrunn av svarene fra de to respektive forskningsspørsmålene, forsøke å besvare oppgavens problemstilling: *På hvilke måter utfordrer en kontroversiell politisk saktekst et utvalg 10.trinns-elevers evne til kritisk literacy?*

Oppgavens overordnede konklusjon er at teksten «Drøm fra Disneyland» kan sies å utfordre elevenes evne til kritisk literacy. Teksten «Drøm fra Disneyland» er utfordrende for elevene fordi teksten plasserer seg i et krysningsspunkt mellom ideologi og makt, der forfatterne gjennom utstrakt bruk av presupposisjoner, modalitet, ordvalg og metaforer konstruerer sin virkelighet og sine relasjoner. Dette kan føre til at det blir utfordrende for elevene å få tilgang til teksten, da det fordres høy skolefaglig kompetanse og lesekompetanse, for å kunne avdekke og gjenkjenne disse virkemidlene i teksten. Dermed reduseres elevenes mulighet til å avdekke og utfordre forfatterens påståtte virkelighet og relasjoner konstruert i teksten. Dette kommer til uttrykk i analysen ved at flere elever ikke forstår at forfatterens presentasjoner i teksten ikke er korrekte fremstillinger av virkeligheten, men i stedet lar seg overbevise av forfatterens virkelighetsbilde og fremstillinger. Analysen av de syv elevintervjuene indikerer at elevenes skolefaglige nivå er av vesentlig betydning for hvilken forståelse og tilgang elevene har til teksten. Elevene som er høytpresterende, evner i stor grad å møte teksten med kritisk literacy. Disse elevene viser at de gjennomgående avdekker forfatterens konstruksjoner av virkelighet og relasjoner, og de avdekker tekstens underliggende ideologiske tankegodt. De fire høytpresterende elevene viser altså at de evner å lese *mot* teksten, og dermed inntar en kritisk stilling til forfatterne og deres fremstillinger.

Dette står i kontrast til de tre lavtpresterende elevene i undersøkelsen. Elevene her viser at de har utfordringer knyttet til å avdekke tekstens bruk av verbalspråklige ressurser, noe som fører

til at elevene ikke leser *mot* teksten, og dermed ikke forholder seg kritisk til tekstens innhold. De lavtpresterende elevene avdekker derfor ikke at tekstens konstruksjoner av virkelighet og relasjoner ikke er korrekte fremstillinger, men et uttrykk for forfatterens holdninger og underliggende ideologi. En av undersøkelsens lavtpresterende elever, Sara, viser imidlertid at hun evner en kritisk tilnærming til teksten med direkte støtte og spørsmål fra lærer. Dette kan indikere at kritisk literacy-kompetanse er oppnåelig for lavtpresterende elever dersom de eksplisitt trenes på kritisk diskursanalyse og lærer å stille kritiske spørsmål til tekstene de leser.

Et annet relevant funn i denne sammenhengen som bør problematiseres, er at de lavtpresterende elevene ikke har samme tilgang til teksten som de høytpresterende elevene. Gjennom lav lesekompetanse og lav norskfaglig kompetanse, fratas disse elevene i praksis muligheten til å møte teksten kritisk gjennom å stille spørsmål, og dekonstruere antakelser av virkeligheten som presenteres som allment og gitt. To av elevene i undersøkelsen har som tidligere nevnt norsk som andrespråk, en faktor som reduserer tilgangen til tekst. Disse elevene har derfor ikke forutsetninger for å utføre kritisk literacy på teksten «Drøm fra Disneyland». Disse funnene, sett opp mot annen relevant forskning nevnt i oppgaven, indikerer at skolens manglende fokus på kritisk lesing av saktekster, må løftes og arbeides med eksplisitt i skolens undervisning, slik at både lavtpresterende, middelspresterende og høytpresterende elever kan benytte seg av kritisk literacy i møte med tekst.

7.4 Forskningsfunnenes validitet

I denne masteroppgaven har jeg lagt kvalitativ metode til grunn for mine undersøkelser der jeg har analysert en saktekst og transkribert syv elevintervjuer. I et forsøk på å ivareta validiteten til både data og forskningsfunn, har det vært et viktig premiss at all data skal være transparent, og dermed mulig for andre å etterprøve. Ifølge Tjora (2018) er transparens et av de viktigste aspektene ved all forskning (Tjora, 2018, s. 83). For å sikre transparens og reliabilitet i mine undersøkelser, er det viktig å åpne for at andre får innsyn i hvordan jeg har gått fram i min forskning. Jeg forsøker derfor å sikre oppgavens validitet gjennom å redegjøre for analysemodellene brukt i oppgaven, samt legge ved teksten «Drøm fra Disneyland» og de syv transkriberte elevintervjuene. Med dette har jeg prøvd å gjøre det mulig for andre å etterprøve oppgavens datamateriale, ved å legge til rette for at andre kan se oppgavens opprinnelige kontekst, og dermed åpne for andres tolkninger av det opprinnelige materialet. Selv om datamaterialet er begrenset til denne oppgaven, så håper jeg likevel at det innsamlede

datamaterialet og denne masteroppgaven kan ha relevans gjennom å være et bidrag til videre faglig og didaktisk diskusjon knyttet til utøvelsen av kritisk literacy i skolen.

7.5 Videre refleksjoner

Denne masteroppgaven har tatt for seg hvordan et utvalg tiendetrinnselever tilnærmer seg en saktekst ved hjelp av kritisk literacy, og hvilke utfordringer de møter i denne prosessen.

Funnene mine indikerer at det er en vesentlig differanse mellom hva slags tilgang, og dermed hvilke muligheter, høytpresterende og lavtpresterende elever har til å lese tekster kritisk. Jeg mener at det er nærliggende å se disse funnene i sammenheng elevenes lesekompetanse, en lesekompetanse som i skolen tradisjonelt har vært forbundet med lesing av skjønnlitterære tekster. Denne oppgaven har vist til teori og forskning som viser en praksis der skoler og norsklærere tenderer til å presentere elever for saktekster der fokus er på saktekstens faglige innhold, og ikke på avsender. Forskning viser at det fremdeles er stor skjevfordeling mellom antall sakprosattekster og skjønnlitterære tekster som leses i skolen, noe som indikerer at tradisjonen med å lese skjønnlitteratur fortsatt står sterkt i skolens norskundervisning. Dette impliserer at tekstanalyse i hovedsak har vært forbeholdt skjønnlitteratur, noe som sender et signal til elevene om at analyse av saktekster ikke er like viktig. Selv om både LK-06 og nå LK-20 skal sidestille skjønnlitteratur og saktekster, er det likevel vesentlig at fokus settes på *hvordan* lærerne skal arbeide med saktekster i undervisningen utover arbeid med kildekritikk. Den nye læreplanen bekrefter betydningen av kritisk tenkning som en viktig kompetanse hos norske elever. Men dersom elevene skal lære seg hvordan de kan navigere i det globaliserte tekstsamfunnet på en kritisk og undersøkende måte, er det avgjørende at skolens lærere bevisstgjøres på hvordan de selv kan møte tekster ved hjelp av kritisk literacy, for så å ta denne praksisen med seg inn i sin undervisning. Elevenes mediehverdag fordrer at elevene trenes i hvordan de kan forholde seg kritiske til det enorme tekstmangfoldet de hver dag er omgitt av. Elevenes evne til å forholde seg kritisk til tekster de møter, utgjør en viktig del av det å være deltaker i et demokratisk samfunn, og er således en viktig del av skolens samfunnsmandat. Det er derfor mitt håp at vi i tiden fremover vil se at kritisk literacy som lesekompetanse vil gjøre inntog i stadig flere norske klasserom, og at denne oppgaven kan være et bidrag inn mot videre undervisningspraksis knyttet til kritisk literacy i klasserommet.

Bibliografi

- Andersen, K., & Tybring-Gjedde, C. (2010, 08 25). *Drøm fra Disneyland*. Hentet fra Aftenposten: <https://www.aftenposten.no/meninger/kronikk/i/kaxkv/droem-fra-disneyland>
- Askeland, N. (2010). *Metaforar i mange fag*. Oslo: Novus.
- Askeland, N., & Agdestein, M. W. (2019). *Metaforer i tekster: hva, hvor og hvorfor?* Oslo: Universitetsforlaget.
- Barstad, H. M., & Groth, B. (2021, Desember 19). *Babels tårn*. Hentet fra Store norske leksikon: https://snl.no/Babels_t%C3%A5rn
- Barton, D. (2007). *Literacy: an introduction to the ecology of written language*. Massachusetts: Blackwell Publishment.
- Berge, K. L. (2005, Januar). *Skriving som grunnleggende ferdighet og som nasjonal prøve: Ideologi og strategi*. Hentet fra Researchgate: https://www.researchgate.net/publication/238084387_Skriving_som_grunnleggende_ferdighet_og_som_nasjonal_prove_-_ideologi_og_strategier
- Berge, K. L., & Tønnesson, J. (2009). Forskningen om sakens prosa. *Sakprosa*, 1, ss. 1 - 12.
- Blikstad-Balas, M., & Roe, A. (2016). *Literacy i skolen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Ekvall, U., & Skåve, Å. N. (2014). Köttbulle betyder köttbulle: boksamtal och kritisk litteracitet i ett flerspråkigt klassrum. I P. Andersson, P. Holmberg, A. Lyngfelt, A. Nordenstam, & O. Widhe, *Mångfaldens möjligheter: Litteratur- och språkdiraktik i Norden* (ss. 257 - 277). Göteborg: Göteborg Universitet.
- Fairclough, N. (1992). *Discourse and social change*. Cambridge: Polity Press.
- Fairclough, N. (1995a). *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. London: Longman.
- Fremskrittspartiet. (2022, April). *Om Frp*. Hentet fra Frp.no: <https://www.frp.no/>
- Golden, A. (2015, 06 12). *Metaforer og metaforiske uttrykk i norsk*. Hentet fra Sprakradet: https://www.sprakradet.no/Vi-og-vart/Publikasjoner/Spraaknytt/Arkivet/2006/Spraaknytt_1_2006/Metaforer/
- Grue, J. (2011). Hva er kritisk diskursanalyse? I T. R. Hitching, A. B. Nilsen, & A. Veum, *Diskursanalyse i praksis Metode og Analyse* (ss. 111 - 134). Kristiansand: Høyskoleforlaget AS.
- Halliday, M. (2014). *An introduction to functional grammar, Fourth Edition*. London: Arnold.
- Hitching, T., Nilsen, A., & Veum, A. (2011). *Diskursanalyse i praksis: metode og analyse*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Hårstad, S., Lohndal, T., & Mæhlum, B. (2017). *Innganger til språkvitenskap, Teori, metode og faghistorie*. Oslo: Cappelen Damm AS.

- Iversen, H. M., Otnes, H., & Solem, M. S. (2011). *Grammatikken i bruk*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Janks, H. (2010). *Literacy & Power*. New York: Routledge.
- Jupskås, A. R. (2020, Februar 12). *Høyrepopulistiske partier*. Hentet fra snl.no: https://snl.no/h%C3%B8yrepopulistiske_partier2
- Kress, G. (2012, September). Tidsskriftet Viden om læsing . *Materialiseret meningsskabelse: tanker om literacy, læsning og skrivning i konteksten af multimodal kommunikasjon. Viden om læsning. (nr. 12, 2012)*, ss. 4-15.
- Kunnskapsdepartementet . (2016). Meld. St. 28 (2015 - 2016). Hentet fra Regjeringen.no: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-28-20152016/id2483955/?ch=1>
- Kunnskapsdepartementet. (2019). Læreplan i norsk (NOR01-06).
- Kunnskapsdepartementet. (2019). *Læreplan i norsk (Nor01-06). Fastsatt som forskrift. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020*. Hentet fra Udir.no: <https://www.udir.no/lk20/nor01-06/om-faget/kjerneelementer>
- Kunnskapsdepartementet. (2017). KunnskaOverordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen. Fastsatt som forskrift ved kongelig resolusjon. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2017). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press.
- Larsen, A. (2017). *En enklere metode. Veiledning i samfunnsvitenskapelig forskningsmetode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Ludviksen-utvalget. (2015, Juni 15). Fremtidens skole. Oslo.
- Luke, A. (2014). *Defining critical literacy*. New York: Routledge.
- Løvland, A. (2007). *På mange måtar: samansatte tekstar i skolen*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Machin, D., & Mayr, A. (2012). *How to do critical discourse analysis: a multimodal introduction*. Los Angeles: Sage.
- Machin, D., & Mayr, A. (2012). *How To Do Critical Discourse Analysis*. Los Angeles: Sage .
- Miller, C. (1984). Genre as Social Action. . *Quarterly Journal of Speech*, 70, 151 - 167.
- Mills, K. (2016). *Literacy Theories for the Digital Age. Social, Critical, Multimodal, Spatial, Material & Sensory Lenses*. Bristol: Multilingual Matters.
- Maagerø, E. (2005). *Språket som mening*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Maagerø, E. (2009, 09). Sakprosa i skolen. *Norsklæraren*, ss. 24-31.
- Maagerø, E., & Tønnessen, E. S. (2010). Sosialesemiotikk - meningsskaping mellom funksjon og system. I I. Knudsen, & B. Aamotsbakken, *Teoretiske tilnærminger til pedagogiske tekster* (ss. 125 - 151). Kristiansand: Høyskoleforlaget.

- Neteland, R., & Aa, L. I. (2020). *Master i norsk Metodeboka 2*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Pandya, J. Z., & Ávila, J. (2014). *Moving Critical Literacies Forward: A New Look at Praxis Across Contexts*. New York: Routledge.
- Roe, A. (2020, 05). Elevenes engasjement og lesevaner. *Like muligheter til god leseforståelse? Lesing i PISA i et 20-års perspektiv*, ss. 107 - 132.
- Skovholt, K., & Veum, A. (2021). *Tekstanalyse Ei innføring*. Oslo: Cappelen Damm.
- Stordrange, G. (2019). Frå Undset til Uri: Kva les elevane på vg3? - Ei kvalitativ innhaldsanalyse av 142 norsklærarars leselister (Masteravhandling). Universitet i Oslo.
- Street, B. (2003). What's "new" in new literacy Studies? Critical approaches to literacy in theory & practice. *Current Issues in Comparative Education* 5 (2), ss. 77 - 91.
- Säljö, R. (2001). *Læring i praksis*. Oslo: J.W. Cappelen forlag as.
- Thompson, J. B. (1990). *Ideology and modern culture*. Oxford: Basil Blackwell.
- Tirkkonen-Condit, S. (1985). *Argumentative text structure and translation*. Jyväskylä: University of Jyväskylä.
- Tjora, A. (2018). *Viten skapt - Kvalitativ analyse og teoriutvikling*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Tønnesson, J. L. (2012). *Hva er sakprosa? (2.utg.)*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Utdanningsdirektoratet. (2019, November 18). Kritisk tenkning og etisk bevissthet.
- Utdanningsdirektoratet. (2022, 03 10). *Norsk (NOR01 - 06) Kjerneelementer*. Hentet fra Utdanningsdirektoratet: <https://www.udir.no/lk20/nor01-06/om-faget/kjerneelementer>
- van Leeuwen, T. (2008). *Discourse & practice: New Tools for Critical Discourse Analysis*. Oxford: Oxford University Press.
- Vatnøy, E. (2011, 12 07). *Den farlige retorikken*. Hentet fra Civita Den liberale tankesmien: <https://civita.no/menneskerettigheter-og-demokrati/den-farlige-retorikken/>
- Veum, A., & Eilertsen, A. (2019, September 22). *Kritisk lesing av historiske saktekster*. Hentet fra Norskundervisning.no: <https://www.norskundervisning.no/nyheter-og-artikler/kritisk-lesing-av-historiske-saktekster>
- Veum, A., & Skovholt, K. (2020). *Kritisk literacy i klasserommet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Wodak, R. (2006). Dilemmas of discourse (analysis). *Language in Society*, 35(4), . ss. 595-611.
- Wodak, R. (2013). *Critical Discourse Analysis*. Los Angeles: Sage.
- Wodak, R., & Meyer, M. (2009). *Methods of Critical Discourse Analysis*. London: Sage publications.

VEDLEGG 1

TABELLER:

Tabell 4.1:	Oppgavens forskningsdesign	s.28
Tabell 4.2:	Modell analysetrinn 1	s.37
Tabell 4.3:	Modell analysetrinn 2	s.40
Tabell 5.1:	Presupposisjoner i teksten «Drøm fra Disneyland»	s.44
Tabell 5.2:	Fremstillinger av ordvalg i «Drøm fra Disneyland»	s.46
Tabell 5.3:	Tekstkomponenter i «Drøm fra Disneyland»	s.51

VEDLEGG 2

TEKSTEN «DRØM FRA DISNEYLAND»

Kronikk | Kronikk

Drøm fra Disneyland

Leder Av Oslo Frp
Storingsrepresentant
Christian Tybring-gjedde
Styremedlem I Oslo Frp
Kent Andersen

25. aug. 2010 22:48 | Sist oppdatert 27. august 2010

Norsk kultur er summen av det vi feirer på 17. mai. Vil vi hjelpe Arbeiderpartiet med å bytte ut norsk kultur med «flerkultur»? Aldri!, skriver kronikkforfatterne fra Frp. Foto: SARA JOHANNESSEN/SCANPIX

Glad i Norge. Vi som er glad i Norge og som verdsetter tilhørigheten og identiteten landets kulturelle fellesskap representerer, ser med undring og uro på hvordan dette fellesskapet forvitrer og undergraves av en innvandringspolitikk uten bærekraft.

Hva var galt?

Vi registrerer endringene rundt oss, og vi hører til stadighet at de er til det bedre. Men det er noe som skurrer, noe umusikalsk. Og vi ønsker derfor å stille etterkrigstidens samfunnsarkitekt, Arbeiderpartiet (Ap), noen spørsmål;

Hva var galt med norsk kultur, siden dere er fast bestemt på å erstatte den med noe dere kaller flerkultur?

Hva er målet med å dolke vår egen kultur i ryggen?

Hvilket land bruker dere som rollemodell for det flerkulturelle eksperimentet?

Åpnet grensene

Det er Ap som har åpnet grensene til tross for innvandringsstoppen. Det er Ap som gir oss tusenvis nye nordmenn fra ulike kulturer og ukulturer hvert eneste år. Det er Ap som sørger for at norskulturelle rømmer flere av Oslos bydeler, og etterlater seg enklaver hvor muslimsk enfold, dogmatisme og intoleranse får stadig sterkere grobunn.

Samfunnsutviklingen skyldes ikke uflaks, trender, Fremskrittspartiet, rasisme eller trolldom. Den skyldes bevisste politiske beslutninger, eller mangel på sådanne. Men,

A-

Bli
abonnet

Søk

Et transformert Norge

Ap tillater hvert eneste år at tusenvis av asylsøkere, henteektefeller, familier samt et lite antall flyktninger får bosette seg i Norge. Når så disse representantene for ulike kulturer, tradisjoner og religioner kommer nærmere innpå hverandre, så vil de lære hverandre å kjenne og dermed smelte sammen i en enhet av forståelse, respekt og

dialog.

FN i miniatyr?

Og vips så er Norge blitt transformert fra et monokulturelt pottitland til et land hvor mennesker av alle kulturer, tradisjoner og religioner lever sammen i harmoni og skaper en fredelig ny kulturform dere kaller flerkultur. Et slags FN i miniatyr. Har vi forstått dette rett? Er det dette som er intensjonen og den gode drømmen?

Redegjøre

Hvorfor så stort fokus på planer og mål? Jo, fordi før man starter en prosess som endrer landet vårt for all fremtid, så burde man være i stand til å redegjøre for hva målet med endringene er, samt fremlegge planer som viser hvordan målet skal nås. Planene bør være gjenstand for konsekvensanalyser og vurderinger for hva som eventuelt vil kunne skje med den opprinnelige kulturen.

Vår kultur finnes

Vi er født og oppvokst i norsk kultur siden tidlig på 60-tallet, så kom ikke her og fortell oss at kulturen vår ikke finnes. Til tross for at Oslo-folk, nordlendinger, vestlendinger, og folk fra «oppibygda» og «nerribygda» har vært i konflikt i 1000 år, så har vi alle definert oss som norske. Og de som absolutt ikke vil være med på laget, har fått lov å stå utenfor og kalle seg bergensere. I all vennskapelighet.

17. mai

Norsk kultur er summen av det vi feirer på 17. mai: Felles land, historie, tradisjoner, språk, høytider, religionsbakgrunn, verdigrunnlag, kulturarv, lovverk, valuta, skikk og bruk, flagg, oppvekst, forsvar, nasjonalsang, kongehus, landslag og tusen andre små og store ting som utgjør et kulturfellesskap. Det er norsk kultur for alle dere som er tilgjort uvitende. Det er norsk kultur i all sin variasjon - slik alle sterke, stolte kulturer har variasjoner. Ferdig diskutert. Og det leder oss tilbake til utgangspunktet.

Ikke bra nok

Hvorfor var ikke det bra nok for Arbeiderpartiet?

Men, vil vi hjelpe Arbeiderpartiet med å bytte ut norsk kultur med «flerkultur»? Aldri!
Vil vi bidra til kultursviket? Ikke om noen satt opp plakaten «skutt blir den som ...»!
Vil vi noen gang føle oss «flerkulturelle»? Aldri i verden!

Drøm fra Disneyland

For vi tror ikke noe på flerkultur. Vi tror det er en drøm fra Disneyland. Rotløshet satt i system. Idioti på lang sikt, og vi tror det kan komme til å rive landet vårt i filler. **Å**

Les mer om

Kronikk

VEDLEGG 3:

Semistrukturert intervjuguide

I denne intervjuguiden presenteres spørsmålene som stilles til informantene vedrørende sakteksten de har lest. Informantene gjøres før intervjuet oppmerksom på hvilke rettigheter de har, at de garanteres for anonymitet under intervjuet og under hele prosjektet. Det opplyses videre om at de har anledning til å trekke seg dersom dette skulle være ønskelig. Under intervjuet vil det benyttes lydopptak for å sikre at svarene gjengis korrekt og at alle nyanser kommer med. Informantene informeres om at opptakene vil oppbevares atskilt fra samtykkeskjema, og at opptakene vil slettes etter endt transkribering. Elevene gis mulighet til å lese gjennom sine intervjuer etter endt transkribering.

På hvilken måte viser elevene kritisk tenkning?

- I: Hva slags type tekst vil du si at dette er?
- I: Hvordan opplever du denne teksten?
- I: Kan du gi et kort sammendrag av hva teksten handler om?
- I: Hva vil du si er hovedtema til denne teksten?
- I: Hvem tror du er målgruppen?

Hva slags virkelighet og relasjoner blir framstilt i teksten?

- I: Hva vet du om forfatteren av teksten?
- I: Hvilket inntrykk får du av forfatteren?
- I: I hvilken sammenheng tror du denne teksten har blitt skrevet?
- I: Hvorfor tror du forfatteren bruker ord som «Drøm om Disneyland» i teksten?
- I: Hvordan beskriver forfatteren Arbeiderpartiet?
- I: Hva tror du forfatteren ville oppnå med denne teksten?
- I: Hvordan synes du forfatteren argumenterer i teksten?
- I: Hvordan vil du beskrive forholdet mellom forfatter og leser?

Hvilke språklige konstruksjoner anvender avsender i teksten?

- I: Var det noen ord eller beskrivelser som du la ekstra merke til?
- I: Hvorfor la du merke til nettopp disse?
- I: La du merke til om forfatteren brukte noen språklige virkemidler i teksten?
- I: Hvorfor tror du forfatteren valgte å bruke et bilde av en 17.mai feiring til sin tekst?
- I: Hvordan vil du si at forfatteren framstiller innvandrere i teksten?
- I: Hvordan vil du si at forfatteren framstiller Norge og nordmenn i teksten?
- I: Noen vil si at denne teksten kan oppleves som konspirerende, hva tenker du om det?
- I: Vil du si at forfatteren generaliserer forholdet mellom nordmenn og innvandrere i teksten?
- I: Hvordan opplever du teksten nå etter å ha snakket om ulike sider ved den?

VEDLEGG 4: **Transkribering av intervju med Ali**

Intervjuer: Hva slags type tekst vil du si at dette er?

Elev: Det er en argumenterende tekst.

I: Hvordan opplever du teksten etter å ha lest den? Hva slags inntrykk sitter du igjen med?

E: Kanskje at norsk kultur går bort, og burde holde mer.

I: Tror du på det som står der?

E: Ja, mesteparten.

I: Kva er det som gjør at du tror på det? Er det måten det blir fortalt på, eller er det argumentene som er brukt?

E: Det er argumentene de kommer med som gjør at jeg tror på teksten, det de sier. Argumentene de bruker er bra. Det er gode argumenter.

I: Hva er det som gjør at et argument er bra, at du blir overbevist om at innholdet i argumentet er bra?

E: De kommer med flere eksempler der de viser hvordan kulturen har vært, og at den ikke kan byttes ut med flerkultur, og sånne ting.

I: Hvis du skal gjenfortelle innholdet, hva vil du si at teksten handler om?

E: Det er noen folk som vil bytte til flerkultur i Norge, og det er flere som er motstandere av dette fordi Norge de vil ha sin egen kultur. Norge har vært et land veldig lenge, og har hatt sin egen kultur veldig lenge. Så de argumenterer for hvorfor de ikke skal ha flerkultur og hvorfor de skal ha egen kultur i stedet.

I: Hva vil du si er hovedtema i denne teksten?

E: Norsk kultur.

I: Kan det være flere temaer som du tenker på når du leser denne teksten?

E: Flerkultur kanskje? Eller integrering, for de vil ikke at folk skal komme å ta med seg sin egen kultur og bytter landet til noe annet enn det egentlig er

I: Hvem tror du er målgruppa til den teksten her?

E: Arbeiderpartiet og de som kommer til landet, at de skal integrere seg og følge norsk kultur, hvert fall litt.

I: Det var interessant svar, at du tenker at de som kommer til Norge og har med seg sin egen kultur, skal lese teksten og forstå at de må integrere seg mer med Norge og norsk kultur. Men hva tenker du at er norsk kultur?

E: Å gå ut på tur, og en masse andre ting, som brunost. Det er skikkelig norsk.

I: Hva vet du om forfatterne av teksten?

E: Jeg har aldri hørt om dem før. Er det de som står her? Leder av Oslo Frp? Jeg vet ikke noe om dem.

I: Hvilket inntrykk gjør du deg av forfatterne etter å ha lest denne teksten?

E: At de er fra Frp.

I: Endrer det noe for deg, når det gjelder hvordan du forstår teksten, at forfatterne er fra Frp?

E: Ja, det endrer litt, for de er jo ganske imot integrering, enn det de andre partiene er. Men de har jo hvert fall rett i det de mener i den teksten her. For de mener at norsk kultur ikke skal bli til et flerkulturelt land, så den er jeg litt enig i.

I: Det synes jeg er veldig interessant at du sier, for du kommer jo selv fra et annet land enn Norge. Du har selv tilknytning til en annen kultur enn den norske. Hvordan ser du på det å ha en annen kulturell tilknytning i din familie, og det å komme inn i norsk kultur?

E: Det er egentlig det samme som at flere norske kommer til for eksempel Somalia og begynner å bytte ut Somalia og somali kultur til noe annet. Og det er det jo ingen i Somalia som vil ha, og det er det samme med Norge.

I: Så du mener at når man kommer til et land, enten det er Somalia eller Norge, så må man tilpasse seg kulturen som er der?

E: Ja, det mener jeg. Så derfor er jeg enig med teksten her.

I: Norsk kultur er jo ganske annerledes nå enn det den var for 100 år siden. Da var det seter, kuer, budeier og så videre, ganske annerledes enn det er nå. Hvordan tenker du rundt dette at kulturen endrer seg med tiden?

E: Nei, den endrer seg jo hele tiden, det er bare sånn det er. For det kommer jo flere og flere folk, så kommer det til nye generasjoner med sine egne tanker og greier, så da endrer den seg jo.

I: Men tenker du da at det er positivt eller negativt at kulturen endrer seg?

E: Nei, jeg vet ikke. Litt midt imellom.

I: For det du sier er at du er litt enig i noen av synspunktene her. Er det noe du ikke er enig i, som de forteller om i teksten?

E: Nei, jeg husker ikke at det var noe jeg ikke var enig i. (blar igjennom teksten, og bekrefter av det ikke er noe han ikke er enig i.)

I: Denne teksten er fra 2010, den er altså 12 år gammel. Da var det Arbeiderpartiet som regjerte i Norge, og Frp var i opposisjon. Hvorfor tror du denne teksten her har blitt skrevet? Hva tror du kan være konteksten, altså sammenhengen?

E: Fordi jeg tror at Arbeiderpartiet er med, eller på samme side som innvandrere, og vil bytte landet til flerkulturelt. Også er Frp motstanderne av det da. Også er de imot Arbeiderpartiet. Så de vil bruke teksten til å ta Arbeiderpartiet. Så det handler om politikk da.

I: Hva er det i teksten som gjør at du får inntrykk av at de vil gå etter Arbeiderpartiet?

E: Jo, for de sier at de aldri vil støtte Arbeiderpartiet til å bytte ut landet til å bli flerkulturelt.

I: Men mener du at Norge i dag er flerkulturelt?

E: Flere steder, så ja. Det er flerkulturelt noen steder. Sånn som Oslo, midt i Oslo, der er det flerkulturelt.

I: Hva legger du i flerkulturelt da?

E: At det er sånn flere folk fra forskjellige land som lever der med sine kulturer. Og hvis du går dit, så ser du mange forskjellige folk.

I: Hvordan er det her du bor?

E: Kanskje det samme, ganske likt egentlig.

I: Hva tror du at fotfatterne av teksten ville oppnå med å skrive denne teksten her?

E: De ville sikkert gå mot Arbeiderpartiet for det første, og for det andre for å forsvare kulturen til landet. Og så ville de vise innvandrerne og alle som kommer til landet at dette er norsk kultur og at de må integrere seg mer hvert fall. Det er det jeg tror.

I: Hvis du tenker rent politisk sett, hva kan være målet med en slik tekst?

E: For å vise dem (Arbeiderpartiet) at de har feil. At de (Frp) er motstandere mot det, flerkultur.

I: Tror du teksten er rettet mot Arbeiderpartiet for å vise nettopp Arbeiderpartiet at de tar feil, eller kan det være andre forfatterne retter seg mot for å vise at Arbeiderpartiet tar feil?

E: De vil vise det norske folk at Arbeiderpartiet tar feil.

I: Hvorfor vil de det?

E: Nei, for å overbevise folk om at det Arbeiderpartiet gjør, det er ikke riktig.

I: Men hvilke betydninger, eller hva kan konsekvensene bli, dersom forfatterne lykkes i å overbevise det norske folk at det Arbeiderpartiet gjør er feil?

E: Jo, da vil jo mange folk som stemmer Arbeiderpartiet eller liker dem, gå over til Frp.

I: Hvordan synes du at forfatterne argumenterer for sine synspunkter i teksten?

E: De bruker jo mange argumenterer for å vise at norsk kultur er mer verdt. At dette har vært landets kultur siden 1960-tallet, og sånn.

I: Synes du de har gode argumenter?

E: Ja, det synes jeg, hvert fall flere av dem.

I: Hva var det med de argumentene som du synes var bra?

E: Dette med at de er født og oppvokst med norsk kultur siden tidlig på 1960-tallet, så ikke kom her og fortell dem at norsk kultur ikke finnes. Det synes jeg er bra, det er et bra argument. De vet hva de snakker om.

I: Hvis du skal tenke på retorikk her, logos, etos og patos. Finner du argumenter som bygger på logos, etos og patos i teksten?

E: Det er en god del patos, argumenter som er bygd på patos, som inneholder mye følelser. Som den setningen jeg leste i stad: «Jeg er født og oppvokst i Norge osv». Der er det en del patos, kanskje.

I: Hvorfor tenker du at det er patos da?

E: Fordi det er litt mer følelser, så det kommer sikkert litt mer fra hjertet hans da.

I: Tror du at han ønsker at vi skal kjenne på den patosen selv? At vi skal kjenne oss igjen i det han sier?

E: Ja, det tror jeg.

I: Hvis du ser teksten under ett, klarer du å finne eksempler på bruk av etos og logos i teksten?

E: *Blar i teksten*: Jeg kan ikke si at det er troverdighet egentlig, for jeg kan ikke stole på det som står her. Det er jo skrevet av Frp, eller lederne av det, og siden de er så imot Arbeiderpartiet, så de finner sikkert på flere ting også. Så jeg synes ikke det er så mye troverdighet her egentlig.

I: Det er det spennende at du sier, for da sier du at det at forfatterne er medlem av Frp gir de lavere troverdighet, enn hvis forfatterne hadde tilhørt et annet parti? Er det sånn du tenker?

E: Ja, det er riktig. For jeg vet ikke om de mener det de skriver, eller om de bare vil få folk til å gå med dem, og for det andre så er de det partiet som er mest mot innvandrere, så det tar kanskje ned troverdigheten litt.

I: Hvordan vil du si at forfatterne her, Frp, lager et forhold mellom seg og leseren? Altså til deg som leser teksten?

E: De prøver jo å skape følelser, følelser hos folk og følelser til dem da, Frp. De vil vise folk hva som er rett, og overbevise dem, bruker patos.

I: Innvandring kan jo være et litt følsomt tema, et tema mange mener noe om. Hvorfor tror du forfatterne har valgt å skrive en tekst om dette temaet her?

E: Fordi det er det temaet som kan få det norske folk til å gå mer med Frp, når de sier til folk at kulturen vår går bort og så videre.

I: Når du leste teksten første gang, så var du litt enig med Frp i argumentene og innholdet i teksten, dette at norsk kultur blir erstattet av flerkultur. Og nå virker det som at du kanskje har endra litt mening, eller er du fortsatt ganske enig med argumentasjonen?

E: Jeg er enig med en del, men jeg er ikke enig med de i alt. Fordi det liksom er skrevet av Frp da, og de er så imot innvandring. Når jeg skjønnte at det var Frp, og at de er så imot innvandring, så endra det seg litt for meg.

I: Er det noen ord som brukes i teksten som du reagerte på? Som du synes var litt spesielt å bruke?

E: Ja, dette med «oppbygda» og «nerribygda» har vært i konflikt i 100 år kanskje? Jeg forstod ikke helt hva de mener med det?

I: *forklarer uttrykkene*

E: Og det at de stiller spørsmål om at hvorfor dere vil bytte norsk kultur til flerkultur, var ikke norsk kultur bra nok? At de ber om et svar på det, hvorfor var det ikke bra nok. Det er de orda jeg reagerte på.

I: Tenker du at de ordene som brukes i teksten er positive ladede ord eller negative ladede ord?

E: For Arbeiderpartiet så er ordene negative, men for dem, Frp, er det sikkert positivt.

I: Men hvorfor tror du at de velger å bruke akkurat de ordene her da? Her snakker de for eksempel om hylekor, kultursvik. Hvorfor tror du de har valgt å bruke akkurat disse ordene i denne teksten?

E: Det vet jeg ikke. Jeg vet ikke hvorfor de valgte dem.

I: Finner du eksempler på bruk av språklige virkemidler i teksten? Som for eksempel metafor, gjentakelse, sammenlikninger også videre?

E: Nei, jeg vet ikke. *blar i teksten*. Eller jo, det er jo gjentakelse kanskje? De gjentar jo noen ord, som flerkultur og sånn?

I: Hva kan være årsaken til at forfatterne bruker gjentakelse som et virkemiddel tror du?

E: Kanskje fordi det er viktig?

I: Ja, det har jo betydning for tekstens tema. Finner du andre eksempler på språklige virkemidler i teksten? Sammenlikning eller metaforer?

E: Nei, jeg vet ikke. Jeg finner bare gjentakelse.

I: Hvis du ser på tittelen til kronikken; «drøm fra Disneyland». Hvorfor tror du forfatterne valgte å bruke nettopp dette som tittelen på kronikken sin?

E: Jeg vet ikke, fordi det høres fint ut?

I: Hva er det du tenker at høres fint ut? Tenker du på noen bestemte ord eller hele tittelen?

E: Nei, kanskje folk tenker på ferie og sånn? Disneyland er jo et feriested?

I: Kan det være andre ting man kan forbinde med Disneyland? Hva slags sted er det?

E: Nei, det er jo et feriested da, et sted der mange barn vil dra og leke og sånn.

I: Tenker du at det er et sted eller ord man forbinder med virkelighet, eller er det mer et sted man forbinder med fantasi og magi?

E: Nei, det er jo et virkelig sted, for det finnes jo liksom, men det er kanskje mye fantasi, eller ikke-virkelig da.

I: Kan du tenke deg til hvorfor forfatterne kan ha valgt akkurat ordet/stedet Disneyland til teksten sin? Hvorfor ikke noe helt annet?

E: Nei, jeg vet ikke. Kanskje de ville at folk skulle tenke på noe fint?

I: Hva med ordet drøm da? Gjør du deg noen tanker om hvor hvorfor de valgte nettopp dette ordet?

E: Nei, egentlig ikke. Kanskje at de skulle drømme om noe fint da, drømme om fantasi og Disneyland kanskje?

I: Synes du valg av tittel «Drøm fra Disneyland» passer til innholdet i denne teksten?

E: Kanskje, jeg vet ikke. Jeg vet ikke hvorfor de brukte de orda egentlig.

I: På første side, så ser du at det i tillegg til tekst, også er et bilde. Klarer du å se hva det er bilde av?

E: Ja, det er sikkert fra 17.mai.

I: Ja, det stemmer. Hvorfor tror du de valgte å bruke akkurat dette bildet til denne teksten?

E: Jeg tenker kanskje at det er for å vise at det norske folket står sammen.

I: Hva er egentlig 17.mai, hvorfor feirer vi 17.mai i Norge?

E: Vi feirer jo norsk frihet og kultur.

I: Tror du valg av bilde har noe å si for hvordan vi oppfatter teksten?

E: Ja, sterkere, for når de ser det bildet der, så tenker de mer sånn, ja. Ja at de føler mer om norsk kultur og leser om det, og da blir de hvert fall overbevist. At det er det her som er norsk kultur, det på bildet og det i teksten.

I: Hvordan vil du si at teksten fremstiller innvandrere?

E: Ikke så bra, kanskje? At de kommer til Norge som cowboys for å dyrke sin egen kultur, det er sikkert ikke så hyggelig å høre for de da folkene som kommer. Han tar alle over en kam, sier at sånn er innvandrere.

I: Så han generaliserer, og sier at sånn er alle innvandrere, alle er like?

E: Ja.

I: Vil du si at de ser på innvandring som noe positivt eller negativt?

E: Helt klart som noe negativt som de er imot. Det er det de skriver i teksten.

I: Hvordan vil du si at Norge og nordmenn blir framstilt i denne teksten?

E: De tar kanskje nordmenn litt høyere opp, og viser flere ting fra landet deres da, som kulturen og så videre.

I: Hvorfor tror du det er sånn? At det oppfattes som at de to gruppene fremstilles forskjellig?

E: Fordi de vil overbevise det norske folk, det er derfor de må ta opp dette med norske folk.

I: Noen vil kanskje si at denne teksten kan være konspirerende, at den kan oppleves som en konspirasjon. Hva tenker du om dette?

E: Jo, den kan sikkert være det, for det er jo ikke sikkert at Arbeiderpartiet har så store mål med innvandringer, og at Frp prøver å få det til å bli at de har store innvandringer. Kanskje ikke Arbeiderpartiet har som mål å få Norge til å bli flerkulturelt, bare være vanlig. Men at Frp får dem til å se sånn ut.

I: Men ut fra det du sier nå, at teksten kan oppleves som konspirerende, hva er det Frp konspirer om? Hva er konspirasjonsteorien til Frp?

E: De sier at dersom Arbeiderpartiet holder i styret, så mister vi kulturen vår, landet vårt.

I: Og hva betyr det for en nordmann, en som bor i landet, å få høre at hvis det skjer så mister man kulturen sin, landet slik man kjenner det?

E: Det bytter sikkert tankene dems om Arbeiderpartiet.

I: Tror du det gjelder bare Arbeiderpartiet som de endrer syn på, eller kan det gjelde andre også?

E: De bytter sikkert syn på innvandring også. De får negativt syn på innvandring.

I: Vil du si at teksten skaper et slags skille mellom «oss» og «dem»? At det skapes et fiendebilde i teksten av noe eller noen?

E: Nei, ikke så mye. De (FrP) viser bare hva som er dårlig med det (innvandring) og sånn. Og det som er bra med innvandring. Jeg ser ikke så mye forskjell.

I: Hvem tenker du er motstanderne i denne teksten her da?

E: De er sikkert litt imot Arbeiderpartiet, da.

I: Er det flere de er imot?

E: Ja, de er imot innvandrere.

I: Så vi kan kanskje si at teksten skaper et fiendebilde med Arbeiderpartiet og innvandrere på den ene siden, og med Frp på den andre siden?

E: Ja, det kan vi.

I: Hvordan opplever du den teksten her nå etter å ha snakket litt om den? Vi var jo litt inne på det i stad at du kanskje endret litt synspunkter på et par ting fra første gang du leste den, men hvordan opplever du den nå, etter at vi har snakket om den?

E: Kanskje at det Frp sier er noe annet, at de kanskje fant på en del ting eller bare sier det for å overbevise. At det kanskje ikke er sant. Og kanskje Arbeiderpartiet ikke har så mye imot norsk kultur, men at Frp bare bruker navnet og partiet Arbeiderpartiet for å overbevise det norsk folk om at de ikke vil ha innvandring.

I: Hva var det som gjorde at du endra litt synspunkt på teksten? For til å begynne med så var du jo ganske enig med det som stod i teksten?

E: Det at det var Frp som hadde skrevet den, det endra litt.

I: Hva hvis det ikke hadde stått Frp, ikke noe parti, men kun navnene til forfatterne av teksten. Tror du at du hadde sett på innholdet i teksten annerledes da?

E: Ja, kanskje.

I: Så når du gjorde en kobling mellom Frp og det du forbinder med Frp, til denne teksten, så gikk det opp et slags rødt flagg hos deg?

E: Ja, det gjorde det, siden jeg vet at de ikke liker innvandrere.

I: Er det noe du vil legge til, om teksten eller forfatterne som ikke har blitt sagt?

E: Nei.

I: Da takker jeg for at du tok deg tid til dette intervjuet. Tusen takk.

E: Bare hyggelig.

VEDLEGG 5

Transkribering av intervju med Julianne

Intervjuer: Hva slags type tekst vil du si at dette er?

Elev: Nei, det skal jo være en saktekst, men det fremstår ikke som en veldig saklig tekst. Den er litt ensidig. Ikke helt politisk, som den burde vært, i forhold til hvem den er skrevet av.

I: Hvordan burde den vært tenker du da?

E: Altså, de rakker jo veldig ned på Arbeiderpartiet og at de vil gjøre Norge flerkulturelt. Men så kommer teksten fra Frp da, så det blir på en måte politikere mot politikere da. Så da blir det egentlig litt upolitisk.

I: Hvordan tenker du teksten burde vært?

E: De burde brukt flere fakta, og forklart hvorfor flerkultur er dumt og ødelegger landet vårt. For når de bare skriver at det ikke er bra, og de kommer til å ødelegge landet vårt uten å bruke noen gode argumenter, så blir det ingen saklig tekst. Det gir ikke noe godt grunnlag for hvordan de mener flerkultur ødelegger da. Da blir det litt barnslig egentlig.

I: Så du savner gode og saklige argumenter?

E: Ja, det er riktig.

I: Du kategoriserer teksten som en saktest. Klarer du å se hva slags type saktekst vi har å gjøre med her?

E: Jeg ville sagt det er en slags artikkel, men hvis det ikke hadde vært så politisk, så hadde jeg kanskje tatt det for å være et leserinnlegg.

I: Hva slags type argumentasjon skulle du gjerne sett at teksten inneholdt for at den skulle appellere til deg?

E: Altså, hvis de vil overbevise meg, så må de prøve å overbevise meg litt mer om hvordan Ap eller flerkultur faktisk ødelegger landet vårt. At Ap har lyst på et flerkulturelt samfunn, hvorfor er det dumt? Litt mer fakta om hvorfor de synes dette er dumt, er det noen som har fått de til å tenke at dette er dumt? De må legge fram noen bevis på hvorfor dette faktisk kommer til å ødelegge samfunnet vårt.

I: Hva kaller vi det i norskfaget da, når vi snakker om at noen ønsker å påvirke oss gjennom språket?

E: Åh, retorikken! Logos, etos og patos?

I: Så du savnet at det ikke var så mye logos eller etos i argumentasjonen brukt i teksten?

E: Ja, her var det lite av både logos og etos.

I: Hvordan vil du si at du opplever denne teksten?

E: Jeg ble faktisk litt irritert av den teksten her. Det er deres meninger, men det er veldig upolitisk å rakke ned på mennesker som kommer inn til Norge og endrer kulturen vår. Det er liksom sånn «vi har norsk kultur, og den skal fortsette!», men selv om det kommer inn flere mennesker med ny kultur, så mister vi ikke kulturen vår. Det blir heller flerkulturelt. Så jeg blir litt irritert på Frp for deres meninger.

I: Hvis du skal gi et kort sammendrag av hva teksten handler om, hva vil du si da?

E: Den handler om at Frp prøver å overbevise eller prøver å fortelle om at Ap har lyst til å ha et flerkulturelt samfunn, men at de har lyst til å beholde den norske kulturen. Og dersom vi støtter Arbeiderpartiet, så kommer landet vårt til å gå i filler på grunn av det flerkulturelle samfunnet som kommer. Så teksten handler rett og slett om at AP ødelegger landet vårt.

I: Hva vil du si at er hovedtema i denne teksten?

E: Hovedtema.. Jeg vil si at det er flerkultur mot norsk kultur da, hva som er bra og hva som er dårlig. Hva som ødelegger landet og ikke.

I: Du nevnte tidligere at det er en politisk tekst. Hvordan tenker du at tema gjenspeiler seg i teksten, det at det er en politisk tekst?

E: Frp har jo vært veldig mot innvandring, de har jo lyst til å stenge grensen. Norge har jo gått fra å ta inn mange innvandrere, til å ta imot veldig få, hvert fall etter at Frp og Høyre satt i regjeringen. Det synes ikke jeg er helt greit. Arbeiderpartiet vil vel ha inn flere også, inn i samfunnet.

I: Så du tenker at temaet innvandring også bør med i bildet her?

E: Ja, det er helt klart et tema her.

I: Hvem tenker du at er målgruppen her?

E: Alle de som kan stemme, 18 pluss. For politikere vil jo overbevise dem som kan stemme til å være på deres side, slik at de kan komme i regjering etter hvert. Men jeg vil også tenke at enda eldre mennesker, hvis vi tenker den generasjonen da, som er 18-20 år; jeg vil si at mange av de har litt mer flerkulturell tankegang. Fordi de har vokst opp i det, mens eldre mennesker kanskje ikke har det. Og derfor kanskje ikke er like for flerkulturelle samfunn, som de yngre er da. Men jeg fortsatt si at 18 pluss er hovedmålgruppen her.

I: Det er spennende å høre hvordan du resonnerer her. Men når du sier eldre mennesker, tenker du på en spesiell type mennesker da, for eksempel yrke, utdanning, hvor i landet de er bosatt og så videre?

E: Nei, kanskje ikke hvor i landet de bor, men mer alder? Hvis jeg tenker på besteforeldrene mine, som er 60-70 pluss, så har de vokst opp på en helt annen måte enn vi gjør i dag. Så de har andre tanker om innvandrere og flerkultur, der de kanskje ikke er like for endringer som skjer i dag da.

Derfor vil jeg tenke at seniorer, hvis det er lov til å kalle dem det, kanskje er mer imot innvandring og et flerkulturelt samfunn som vi har i dag, enn det yngre mennesker er. Men jeg vil egentlig tro at en slik tekst også vil appellere til veldig mange, kanskje de fleste? Fordi vi får jo høre at dersom vi tar inn mange innvandrere, så vil de ta over jobbene våre og ta hjemmene våre. Så folk blir imot det fordi de er redd for folk skal komme inn og ta jobbene deres, huset og plassen deres i samfunnet. Så jeg tror nok at alle uansett livssituasjon kan bli påvirket av dette. Alle kan bli påvirket av dette, spesielt mennesker som har sårbare stillinger i samfunnet som de kanskje er redd for at noen skal komme å ta.

I: Ut ifra det du sier nå, hva er det denne teksten spiller på?

E: Helt klart følelser. Det er masse patos i denne teksten.

I: Hva tror du er målet med det å spille på disse følelsene?

E: Jeg vil tro at de vil få folk til å bli litt engstelige, for at innvandrere skal komme inn og ødelegge landet vårt. At vi blir redde for å miste kulturen vår, at den blir ødelagt og så videre. Norge slik vi kjenner det vil falle og ble revet i filler.

I: Hvorfor tror du at teksten, etter din oppfatning, mangler logos, altså fakta og fornuft? Men i stedet har med mye patos/følelser?

E: Jo, fordi hvis du får noen til å føle noe, så vil de huske det bedre. Så hvis man leser en tekst som det her, og man blir engstelig for at disse skal komme og ødelegge landet vårt, så blir man skikkelig imot det. Man trenger ikke alltid faktaene for å bli overbevist. Og det kan også være at de ikke fant så mange fakta om det også. Det er det jeg ofte tenker når jeg leser slike tekster, og det ikke er tatt med fakta, så er det fordi de ikke har funnet noe fakta. Da blir teksten lite troverdig for min side.

I: Apropos forfattere, hva vet du om forfatterne av denne teksten?

E: Nei, det er politikere, leder og nestleder av Oslo Frp.

I: Er navnene kjente for deg fra tidligere?

E: Jeg har hørt om Christian Tybring-Gjedde før, men jeg kommer ikke på noe konkret om han nå.

I: Hvilket inntrykk får du av forfatterne etter å ha lest teksten?

E: At for å være politikere, så er de ganske upolitiske. Men de prøver jo å overbevise om sin sak, så man gjør jo alt for å få folk på sin side. Men jeg synes de rakker veldig ned på Arbeiderpartiet, ut fra at de er politikere, så tenker jeg at de skal være litt forbilder for hvordan man skal oppføre seg overfor andre, selv om man ikke er helt enig. Derfor synes jeg det er litt upolitisk. De er også veldig fast bestemt på at flerkultur er dumt og farlig, veldig bestemt. De er ikke engang litt overbevist en gang om at det kan være noe bra med flerkultur. Kun at hvis det skjer, så går Norge under. Så litt ensidige meninger. Ikke veldig åpne for å prøve noe nytt.

I: I hvilken sammenheng tror du denne teksten ble skrevet?

E: Den ble jo skrevet for å overbevise folk om å stemme på dem, ikke AP. I en valg-sammenheng.

I: Hvis du ser på tittelen her: «Drøm fra Disneyland». Hva tror du er årsaken til at de valgte nettopp denne tittelen?

E: Selv om jeg ble litt forvirra over det, for jeg skjønnte ikke hvor den passet inn før helt på slutten av teksten. For hvis jeg hadde gått inn på VG og lest tittelen «Drøm fra Disneyland», så hadde jeg ikke tenkt at det var en politisk tekst om at et flerkulturelt samfunn ødelegger Norge. Det hadde ikke dratt øyet mitt like mye. Jeg hadde nok blitt litt overrasket hvis jeg hadde trykket på den artikkelen, og lest det her.

I: Kan det ha vært forfatterens intensjon tror du, at de har valgt en slik tittel helt bevisst?

E: Helt klart. Det virker jo som en litt spennende tittel.

I: Hva er det du forbinder med tittelen?

E: Jeg tenker på Disneyland, altså disse parkene rundt omkring.

I: Hvordan vil du beskrive Disneyland da, det du forbinder med Disneyland?

E: Det er en slags fornøylespark, basert på filmer av Disney. Fantasi og eventyr, der alt er så fantastisk og eventyrlig.

I: Klarer du å se noen sammenheng mellom ordet Disneyland og teksten du har lest?

E: Ja, for Disneyland er jo et eventyrland der alle er lykkelige og glade, alt er bra. Og det er jo det de vil at vi skal ha her i Norge da. Alt skal være fantastisk, det skal være en drøm å bo her.

I: Kan tittelen forstås på andre måter også? Hvem er det forfatterne mener kan ha en drøm fra Disneyland?

E: Nei, det kan jo være at dersom de mener at norsk kultur er et slags Disneyland, så ønsker de å ha det sånn som det er. Uten forandringer da. Et land med kun vår kultur og ingen andres. Det er drømmen til Frp.

I: Hvis du ser på siste avsnittet, hvordan beskriver de Drøm fra Disneyland der?

E: Her er det tydelig at Frp tror at det Arbeiderpartiet jobber frem mot, er en drøm fra Disneyland. Altså noe som de mener ikke er sannsynlig at kommer til å gå bra. Så denne kan faktisk ha flere betydninger.

I: Det var spennende det du sa i stad, om at du hadde blitt overrasket over hva teksten faktisk inneholdt dersom du hadde klikket på den utfra å ha kun ha sett overskriften. For det går jo på hvilke valg forfatterne gjør, og hvorfor de tar disse valgene for teksten. For hva slags tekst hadde man forventet å finne bak en slik tittel som «Drøm fra Disneyland»?

E: Jeg hadde nok forbundet den med det ekte Disneyland, at noe hadde skjedd der eller hadde med det stedet å gjøre. Ikke en politisk tekst om innvandring.

I: Hvordan vil du si at Arbeiderpartiet blir beskrevet her? Du har jo sagt noe om det tidligere også.

E: Jeg synes at Frp rakker veldig ned på dem og deres planer. At de påstår at Ap vil ødelegge kulturen vår, og blir ikke framstilt som et veldig bra parti. De skriver seg selv veldig opp, og dem/Ap veldig ned. Så hvis du ikke kan så mye om politikk, så vil denne teksten kunne være ganske overbevisende om at Arbeiderpartiet ikke er et bra parti.

I: Hvordan er det de prøver å overbevise om at Arbeiderpartiet ikke er et bra parti da, er det noen spesielle ord de bruker?

E: Åh, det er ganske mye. Mye om dette at Ap ødelegger landet vårt, at de vil åpne grensene, at de ikke er bra for oss, hvis vi støtter dem så kommer ikke dette til å gå bra. Men også det de sa om at «vil vi bidra til å bytte ut norsk kultur med flerkultur? Aldri! Vil vi bidra til kultursviket? Ikke om noen satte plakaten «skutt blir den som....»! Altså, jeg synes hele det avsnittet var litt drøyt. De sier at selv om de blir drept for det, så skal de aldri støtte Arbeiderpartiet med å bygge et flerkulturelt samfunn. Det er så drøyt at de sier det så sterkt. Det ble et skifte der, fra tidligere i teksten der de skriver at «jaja, Arbeiderpartiet ødelegger landet vårt og så videre», til å brått skrive noe så drøyt og overdrevent da, at ikke en gang om de blir skutt og drept. Det kan jo virke ganske overbevisende da, for noen som ikke kan så mye om politikk. At du heller vil dø for saken din, enn å støtte dem.

I: Hva slags type stempel setter de på Arbeiderpartiet med de ordene de bruker i det avsnittet der?

E: Nei, jeg tenker jo på andre verdenskrig da, med nazistene og jødene. At nazistene drepte jødene. Ord som sviker, landssviker. Kanskje jeg drar det for langt nå, men jeg tenker litt sånn at hvis du var jøde, så ble du drept. Og du kan jo ikke støtte dem, for da blir du også drept. Så i vårt tilfelle da, hvis du støtter Arbeiderpartiet, så blir du drept. De framstiller Arbeiderpartiet som nazistene, og Frp da er på den andre siden, for eksempel nordmenn under krigen. Så hvis du støtter dem, så vil Arbeiderpartiet angripe deg. Som at Arbeiderpartiet er landsforrædere.

I: Vil du si at vi er der, at Frp legger opp til at Arbeiderpartiet framstilles som landssvikere?

E: Ja, det vil jeg si de gjør. Det er drøyt det de sier her.

I: Er det andre ord du reagerte på i teksten?

E: Dette her; FN i miniatyr. At Arbeiderpartiet er et slags FN i miniatyr, der FN kjemper for en flerkulturell verden, så de sammenlikner FN med Ap ble litt rart. FN er jo en positiv ting, så derfor blir det rart å bruke det som noe negativt, egentlig.

I: Men kan det tenkes at de ikke bare snakker om FN i miniatyr i sammenheng med Arbeiderpartiet? Kan det være andre måter å forstå eller tenke rundt det begrepet om FN?

E: FN er veldig for fred i verden og at vi skal være sammen. Og hvis vi i Norge lever sammen i et velfungerende flerkulturelt samfunn, så blir vi jo et slags FN i miniatyr. Jeg tror ikke det hadde vært noe problem, tvert om en fin ting. Jeg tror ikke de mener det er helt realistisk. De tror ikke det er mulig å leve sammen på en slik måte.

I: Har du gjort deg noen tanker om hvorfor denne teksten ble skrevet?

E: Nei, siden Arbeiderpartiet satt i regjering da, så ville nok Frp få folk til å bli overbevist om at Ap ikke hadde gjort en god jobb, og hvis folk fortsetter å stemme på dem, så vil samfunnet vårt bli ødelagt. At folk må stemme i en annen retning. Jeg vil tro at de andre partiene er ganske desperate etter å folk til å stemme på dem, hvert fall hvis de er veldig uenige i partiet som styrer. For de vil ha mer makt. De vil ha sine meninger frem. Så derfor prøver de å overbevise leseren om at Arbeiderpartiet har gjort en veldig dårlig jobb for landet vårt, at det trengs en forandring.

I: Du har sagt noe tidligere om hvordan du synes de argumenterer i teksten. Du har nevnt etos, logos og patos, og at det var mye patos, og at det var mye frykt. Hvordan vil du beskrive forholdet i teksten mellom forfatter og leser? Hvordan er tonen i teksten?

E: Tonen i teksten er uformell, veldig uformell. Jeg lo litt her når de sa dette med bergensere, at de får stå utafør i Norge, fordi de vil det selv da. Det er flere steder litt sånn at den uformelle tonen får deg til å smile litt. Det blir lettere å lese, og teksten blir da enklere og lettere å forstå for leseren. Men kunne hatt teksten som en samtale mellom to personer, en uformell tone.

I: Tenker du at det er et bevisst valg?

E: Ja, helt klart. Når teksten har et såpass uformelt språk, ikke så mange vanskelige ord, så blir det lettere for alle å lese, også for de som ikke har så høy utdanning og kanskje ikke er vant til å lese så mange kronikker. De får med seg flere folk med en slik tone.

I: Hvis du kobler dette opp mot politikk, kan det være en sammenheng med et uformelt språk og at de får med seg flere folk, som du nettopp sa?

E: Ja, det kan appellere til både folk med høyere utdanning og lavere utdanning, så den treffer flere. Derfor har de kanskje ikke med så mye fakta, for da blir den vanskeligere å lese. Så flere potensielle velgere da. Det er jo en lettlest tekst, og det er ikke alltid man sjekker hvem som har skrevet den.

I: Hvis vi fortsetter på dette med valg av ord, var det andre ord/beskrivelser du la merke til i teksten?

E: Ja, det var jo dette jeg sa i stad om at de bruker tittelen igjen i siste avsnitt. Da får de virkelig prentet inn at det Ap vil det er bare en drøm, det kan ikke oppnås. Du må kunne se at i det lange løp, at hvis vi går i den retningen, så vil det ikke være noe drøm som de tror det kommer til å være. Man må være mer overbevist om at alt det de sier til dere, ikke kommer til å skje. At folk heller må se fakta, at dette kommer ikke til å fungere. Så jeg synes det oppsummerte ganske bra.

I: Tror du dette var et bevisst grep, at de brukte tittelen sammen med nettopp de ordvalgene du har snakket om i det siste avsnittet?

E: Ja, det tror jeg. De bygger opp teksten veldig uformelt, de gjentar mye at Ap kommer til å ødelegge landet vårt, kommer med noen argumenter der de viser sine meninger, og så på slutten så kommer de med skikkelig patos og sier at de vil heller stå på sine meninger og bli skutt, enn å følge Arbeiderpartiet. Så når du leser det så sitter du igjen med et inntrykk av at de er veldig bestemte på dette, og da er det lettere å bli overbevist av teksten. De gjør det også litt troverdig med at det er

Ileder og nestleder av Frp som er forfattere, for man tenker jo at de vet hva de driver med, dette kan de og har gjort i mange år. Så de får litt etos i form av å ha de rollene i politikken.

I: Vil du si at de ordene som er brukt i teksten er positive eller negative ladede ord?

E: Jeg vil si at de er negative. Spesielt hvordan de beskriver Ap og flerkultur. Det er kun negativt. Mens når det handler om Frp, eller dem, så er det mer positivt ladede ord.

I: La du merke til om det ble brukt noen språklige virkemidler i teksten?

E: Det er jo en sammenlikning mellom Disneyland og hvordan AP ser på Norge. Kontraster mellom flerkultur og norsk kultur, sikkert mer som jeg ikke husker. Overdrivelser, som når de heller vil bli skutt. Humor, der de snakker om Bergen.

I: Fant du noen metaforer i teksten?

E: Ja, jeg tror det? Litt usikker, men kanskje dette med FN? At FN er et bilde på flerkultur kanskje?

Det er sikkert flere også, men jeg la merke til FN.

I: Hva tror du er hensikten med at de velger å bruke en del virkemidler i teksten?

E: Nei, ved å bruke humor, så får de mennesker til å smile litt, synes at det er litt gøy å lese. Overdrivelser får frem at du er veldig bestemt på dine meninger. Sammenlikninger får deg til å på litt forskjeller mellom hva de vil/ hva de ikke vil. Så jeg synes at språklige virkemidler gjør teksten lettere å lese, lettere å forstå.

I: Hvis du ser på bildet til teksten her, hvorfor tror du de valgte å bruke nettopp det bildet?

E: Jo, fordi de snakker om norsk kultur, og norsk kultur er jo summen av det vi feirer på 17.mai. Frihet for landet vårt, grunnloven. 17.mai er en stor del av kulturen vår. Så når man skriver om norsk kultur, så er det nesten åpenbart at man bør bruke et bilde av 17.mai. Det sier jo mye om hva man mener med norsk kultur.

I: Hvordan tror du en mottaker vil tolke det bildet sammen med teksten?

E: Det kan hende at de sammenlikner hvordan det påstås at Arbeiderpartiet vil ha det, med hvorfor vi feirer 17.mai for eksempel. At man tenker på hvor lang tid vi brukte på å bli selvstendige og få vår egen grunnlov, egen kultur, og vi har jobbet hardt for dette og det er en del av vår kultur. Vi feirer dette med 17.mai, og dersom Arbeiderpartiet får det som de vil, så vil kulturen bli ødelagt, og vil ikke ha så mye grunn til å feire 17.mai lenger.

I: Tror du dette bildet kan vekke mye patos hos leseren?

E: Ja, 17.mai er en spesiell dag for nordmenn. Den betyr mye for mange.

I: Hvordan vil du si at Norge og nordmenn fremstilles i teksten?

E: At kulturen vår og hvordan nordmenn skal leve er satt, at den er på en måte og ikke skal ødelegges. Nordmenn er nordmenn, på vår måte, med felles land, felles historie, felles tradisjon, høytider, språk. Alt det som gjør oss til ett folk, da. Vi kan ikke få inn flere folk, for da blir vi ikke nordmenn lenger. Alt er positivt med vår kultur, vi må ta vare på den.

I: Noen vil kanskje si at denne teksten kan oppfattes som konspirerende. Hva tenker du om det?

E: Jeg skjønner hva du mener, men jeg hadde nok ikke tenkt på det før du sa det. Dette med at AP kommer til å ødelegge landet vårt. For de har jo ikke gjort det, så sånn sett er det litt en konspirasjon. Dette kommer til å skje hvis vi følger dem, da blir alt ødelagt. Litt overdrivelser der kan vi si, men ja, jeg vil si at det er en konspirasjonsteori.

I: Vil du si at forholdet mellom nordmenn og innvandrere blir generalisert i teksten?

E: Nja, jeg synes ikke det kom så tydelig frem.

I: Vil du si at det dannes et skille mellom oss og dem i teksten?

E: Ja, jeg vil si det. Når man leser teksten så sier de jo at innvandrere ødelegger landet vårt, og at vi kan ikke la de komme inn. At vi er idealer, vi lever her og vi har så fantastisk kultur og så videre. Men hvis de kommer inn, så ødelegger de livene våre med å ta jobbene våre, ødelegge det norske og ta landet vårt. Så Norge og nordmenn, oss, fremstilles som noe veldig positivt, mens innvandrere og flerkultur, dem, ikke fremstilles noe bra.

I: Et slags klassisk fiendebilde mellom oss og dem?

E: Ja, absolutt.

I: Vil du si at du opplever teksten annerledes nå etter å ha snakket om den, enn det du gjorde da du leste den første gang?

E: Ja, det vil jeg si. Jeg forstod den jo i stad, men nå etter å ha gått i dybden på den, så forstår jeg den enda bedre. Men jeg vil si at jeg har det samme bildet av teksten, og samme inntrykk av hva den handler om, det har ikke endret seg. Og jeg har heller ikke endret mening om hva jeg synes om teksten, der er mitt standpunkt det samme.

I: Er det noe du vil tilføye til det vi har snakket om i dag?

E: Nei, nå har jeg snakket meg tom!

I: Da sier vi stopp der, tusen hjertelig takk for at du deltok i dette intervjuet.

E: Bare hyggelig, det var gøy! Og litt slitsomt.

VEDLEGG 6

Transkribering av intervju med Anne

Intervjuer: Hva slags type tekst vil du si at dette er?

Elev: Det minner meg mest om et innlegg fra Facebook, nesten. Det var veldig basert på egne meninger, lite bruk av fakta. De snakker jo om politikk, om hvordan daværende regjering i 2010, som da var Arbeiderpartiet, styrte. De snakker om regjeringen som at de prøver å utslette alt norsk og bytte det ut. Fordi de vil ha et mer flerkulturelt samfunn.

I: Hvordan opplever du teksten? Hva prøver teksten å si?

E: Det virker som et leserinnlegg preget av patos. Det er uten noe særlig form for troverdighet eller.. Jeg blir ikke så overbevist av det de sier, for i stedet for å forklare hvorfor det ikke skal være flerkultur, så sier det bare «Aldri i verden, skjer ikke!». Man sitter der litt sånn og tenker at den som har skrevet teksten er en ekstremt høyrevendt, ja egentlig en rasist! Som er veldig imot alt som ikke er typisk norsk, noe som er en veldig farlig holdning å ha i dagens samfunn. Fordi det blir gnisninger, og Norge er nødt til å akseptere at det kommer flyktninger. Både klimaflyktninger og asylsøkere, uten at vi kan legge skylda på dem. De er jo uten skyld i at de måtte flykte hjemmefra. Jeg blir rett og slett litt opprørt over at noen kan skylde så høylytt på andre, og være så negativ til alt som ikke er norsk kultur. Og i tillegg bebreider de Ap og snakker om at de vil fjerne norsk kultur, noe jeg aldri tror de har sagt.

I: Hva er det forfatterne definerer som norsk kultur her, hva er de redde for at skal skje?

E: De er vel redde for at muslimene skulle komme, og at Norge ikke lenger ville ha noen kultur. De var redde for at vi skulle bli glemt da? De var redde for at det skulle komme mange tusen cowboyer som skulle implementere sin egen kultur. Plutselig nevner de sosialdemokratiske mål, noe jeg nesten vil tenke at her prøver de å skape seg litt troverdighet ved å bruke et langt fagbegrep som høres viktig ut. Sosialdemokratisk som begrep føler jeg er litt ute av kontekst slik det brukes her. Sosialdemokratisk blir jo faktisk brukt om land der ting faktisk fungerer, i et fellesskap, så ja jeg vil si at det ordet ble tatt ut av kontekst her.

I: Du la spesielt merke til det ordet?

E: Ja, jeg gjorde egentlig det. For tanken bak et sosialdemokratisk samfunn handler jo blant annet om at alle skal være like mye verdt. At alle skal ha en lik stemmerett og føle tilhørighet. Men i den teksten her, så går de jo helt bort fra det. Her vil de jo at Norge skal unnlate å omgås med mennesker fra det de kaller andre kulturer eller ukulturer. Noe annet som jeg ikke helt forstår, er hva de mener med ordet ukultur. Er det da noen som er ukulturert eller helt uten kultur?

I: Hva tror de du mener med ordet ukultur her, utfra denne konteksten?

E: Jeg vil jo tenke at de snakker om alle som ikke kommer fra hvite vesten. At de som skriver teksten her, har høyrevridde holdninger. Forfatterne er leder og nestleder av Oslo Frp, noe som igjen får meg til å tenke at dette er et høyrevendt innlegg som minner om de innleggene som Sylvi Listhaug pleide å dele på Facebook. Blant annet om at Ap støtter terrorisme, noe vi vet ikke sant. Se bare på de siste

terrorangrepene som har skjedd i Norge i nyere tid, som begge er utført av mennesker med et høyreekstremt syn.

I: Hva tenker du er tema i denne teksten?

E: Jeg tror at det avsender har ment skulle være hovedtema, skulle være at norsk kultur skal reddes. Mens jeg som leser oppfatter det som at temaet er rasisme, der de prøver å formidle et rasistisk budskap. Rasisme som et tema trenger ikke være at de tar opp rasisme og åpent anerkjenner det, det kan også være at de rett og slett vil basere en tekst på rasistiske syn.

I: Tenker du at det er skjult rasisme i denne teksten?

E: Ja, de mener jo flere steder at Ap vil erstatte norsk kultur med flerkultur, det de kaller flerkultur. Det er jo.. Jeg kan på ingen måte se at flerkultur kan være noe negativt her, for det handler jo mer om å skape et inkluderende samfunn. Det er jo fakta at Norge ikke bare består av hvite menn, så det er viktig å legge et grunnlag slik at alle kan føle seg til rette. «AP tillater hvert eneste år tusenvis av asyløkere...». Som om det er det mest dramatiske som har skjedd på Norge på tusen år. Noe det ikke er, etter min mening. Det er helt naturlig å hjelpe verdenssamfunnet med å ta inn folk som behøver det.

I: Hvem tenker du er målgruppen her?

E: Jeg føler meg ganske radikal når jeg sitter her og tenker det jeg gjør, men jeg tenker at målgruppen er hvite menn og hvite kvinner. Som sitter bak skjermen og er sinte på verden.

I: Hvorfor tenker du at hvite menn og kvinner er målgruppen?

E: Jo, for de prøver å mobilisere folk som har samme syn som de selv. De overbeviser jo ikke meg og andre som meg, som ikke deler deres syn på verden.

I: Hvem tror du kan bli overbevist da? Kan det være flere enn hvite menn?

E: Ja, den kan jo treffe samfunnet generelt da, for den sprer jo underliggende hatefylte meninger. Jeg vil jo tenke at de som leser denne teksten og er innvandrere fra en annen kultur og land, vil bli ganske så såret av det som sies i teksten om dem. At de er ukulturerte, at de ødelegger norsk kultur og så videre. Mange av disse har jo reist fra et land som ikke er bra, og de har da reist til Norge for å skape seg et bedre liv, og så får de bare slengt mot seg i en slik tekst at de ikke hører til her, og rett og slett ødelegger norsk kultur da.

I: Hva med alder? Tenker du at det er noen spesifikk aldersgruppe som er innafor tekstens målgruppe?

E: Hvis du vil skape et politisk tema, slik de gjør her, når de nevner Ap så ofte, så vil jeg si at målgruppen da er alle med stemmerett. Alle myndige i Norge. Man ser jo det at unge mennesker ofte stemmer mer mot venstresiden i politikken, mens det ofte er en del av foreldregenerasjonen som

snur seg mot høyresiden og kanskje nærmere Frp sitt syn. Så i hovedsak vil jeg si at teksten er rettet mot alle over 18 år, men at det kanskje er de over 40 som blir mest engasjert av å lese denne teksten. Mennesker over 18 med høyrere utdanningsnivå vil forhåpentligvis ikke tro på alt som står i slike tekster, og heller gjøre litt research selv og se hva som står andre steder, hva som er fakta. Basert på mitt eget syn på fører denne teksten til kanskje det motsatte av hva forfatterne prøver å oppnå. For meg så vil jeg heller prøve å motbevise at forfatterne tar feil, jeg får lyst til å snakke mer om flerkultur og asylsøkere sine rettigheter. Hvordan de skal bli behandlet når de kommer til Norge. Ikke motsatt, slik disse her vil. Teksten får meg til å ville skape et flerkulturelt samfunn, for å kunne bevise da at de kan leve i fred uten at det påvirker norsk kultur. Jeg får ikke akkurat mindre lyst til å ta på meg bunaden min fordi at naboene mine kommer fra Pakistan.

I: Hva vet du om forfatterne av teksten?

E: Ja, leder og styremedlem av Oslo Frp. Så nevnes det at en av de er Stortingsrepresentant. Så jeg antar at de er høyt profilerte medlemmer av Frp. Jeg kjenner ikke til navnene. Det står ikke noe om personene, annet enn navnene deres. Så ingenting ved de navnene som gjør meg overbevist om at dette er en sann tekst, dessverre.

I: Hvilket inntrykk får du av forfatterne når du leser teksten?

E: Nå hopper jeg inn i stereotypiene her, noe som ikke er noe bra. Men begge to er hvite menn som ikke liker det ukjente og det nye, og prøver å overbevise om at flerkultur er negativt og farlig for Norge. De bruker nesten for store ord i denne teksten, som da de brukte sosialdemokratisk, på en feil måte, mener jeg da. Når de snakker om et sosialdemokratisk mål, så kan man ikke trekke inn rasisme. For det er ikke sosialdemokratisk å være rasistisk.

I: I hvilken sammenheng tenker du at teksten har blitt skrevet i?

E: Dette er jo fra 2010, og da satt jo Ap i regjering, og jeg tipper det var kommunevalg kort tid etter dette, så de ville nok forsøke å få folk i særlig Oslo til å stemme på dem for å sikre den norske kulturen.

I: Hvis du ser på tittelen her; «Drøm fra Disneyland», hvorfor tenker du at de har valgt akkurat dette som overskrift?

E: Når man tenker på Disneyland, så er jo det et eventyrland i USA, der alt er så fint og flott. Men ordet drøm, med en gang så får det meg til å tenke på den amerikanske drømmen. Og den er jeg veldig kritisk til. Og her opplever jeg at forfatterne går rett på den amerikanske drømmen, og går da ut fra en drøm som ble stiftet for over tohundre og femti år siden av en haug med igjen, hvite menn. Det de prøver å formidle om den amerikanske drømmen vil ikke overbevise meg i det hele tatt. Jeg vil bare tenke enda mer kritisk på det, for man har jo sett at den amerikanske drømmen handler om å melke kapitalismen til det fulle, noe jeg igjen ikke mener er sosialdemokratisk.

I: Hva annet kan du forbinde med Disneyland?

E: Det er jo et drømmeland, et perfekt fantasiland med prinsesser og eventyr. Som igjen da kan gi en tanke om uskyldighet og noe barnlig?

I: Hvordan vil du relatere dette til innholdet i kronikken da?

E: De har vel en drøm om å bevare norsk kultur. Og kanskje de mener at man kan sammenlikne norsk kultur med Disneyland. Men personlig så hadde jeg valgt en annen overskrift, for jeg synes ikke den passer så godt til teksten generelt. De nevner jo samme setning «Drøm fra Disneyland» en gang til i teksten, helt på slutten, der de sier: «For vi tror ikke på noe flerkultur, vi tror det er en drøm fra Disneyland. Rotløshet satt i system. Idioti på lang sikt, og vi tror det kommer til å rive landet vårt i filler». Her er det jo patosargumentasjon så det holder! Men se her ja, nå forstod jeg det på en annen måte! Her sier de at det mener *flerkultur* er en drøm fra Disneyland. Men jeg står fortsatt på at den kan tolkes ulikt ut fra hvilken kontekst den står i. Og jeg står fortsatt på at den kan hinte til den amerikanske drømmen, og vi vet jo at Frp har et godt forhold til USA og kapitalisme, så det kunne også gitt mening. Men jeg vil si at det brukes mye patos i teksten her, som her; «idioti på lang sikt», det er argumentasjon som ikke gir mye troverdighet. Her sitter de og skjeller ut den andre siden, og igjen får man inntrykk av at de i denne teksten er altfor påvirket av følelser, og lite saklighet.

I: Hvordan vil du si at Arbeiderpartiet blir omtalt her?

E: Som fienden, som den store landsfienden. Landssviker, rett og slett. De blir bare satt i et bilde der de er det verste som finnes, at de er helt forferdelige og ikke klarer å gjøre noe rett. Kanskje ikke overraskende når det kommer fra Frp, som politisk fiende.

I: Hva tenker du at disse to forfatterne ønsker å oppnå med å omtale Arbeiderpartiet på denne måten?

E: De ønsker å skape usikkerhet rundt Arbeiderpartiet, og skape usikkerhet på hva de vil med norsk kultur. Norsk kultur står mange veldig kjært, man jo tenke på nasjonalismen og det å skape en nasjonalfølelse, der kultur er viktig. Men måten Frp omtaler Arbeiderpartiet i den kronikken, er jo veldig upolitisk.

I: Når du sier upolitisk, mener du at de går for langt i sine beskrivelser av Arbeiderpartiet?

E: Ja, de går altfor langt. De tar det ut av kontekst, selv om jeg er enig om at det er en politisk sak. Men de snakker ikke om Arbeiderpartiet som en politisk fiende, men som en landsfiende. De gjør det på en måte personlig og følelsesladd i en kronikk, uten fakta. Så jeg ville ikke sagt at dette hadde holdt i en debatt, for de har ikke noe å komme med. Det er kun basert på egen frykt og egne følelser,

I: Hvordan vil si at forholdet mellom forfatter og leser/mottaker er i denne teksten?

E: Altså jeg blir ganske følelsesladd, men ikke nødvendigvis til deres forsvar, men mer omvendt. Jeg blir følelsesladd fordi jeg føler dette er for dumt, for dumt å skrive. Dette skaper usikkerhet og hat i samfunnet, og er det noe Norge ikke trenger, er det et hatefullt samfunn. Det er som at Frp ikke klarer å forstå at de alltid må ha en sydebukk for alt de gjør. De forstår ikke at den eneste måten vi kan utvikle oss som samfunn og ikke gå bakover i tiden, er ved å akseptere og skape aksept i samfunnet. Hvis ikke kommer vi ikke til å utvikle oss.

I: Dette merker jeg tydelig at skaper sterke følelser hos deg?

E: Ja, det blir jo sånn, at man blir veldig engasjert av denne teksten her. Den skaper engasjement!

I: Var det noen ord eller uttrykk du la spesielt merke til i teksten?

E: Å, det var den der «Hvorfor var det ikke bra nok for Arbeiderpartiet? Men vi vet at vi aldri vil få et meningsfylt svar. Norsk kultur vil bli stadig mer marginalisert, og etter hvert bli omskapt til en intolerant og ekskluderende fortid». Så her snakker de om at norsk kultur vil ende opp med å bli ekskluderende, og det virker jo som at er hele poenget med denne kronikken. At Frp vil at norsk kultur skal bli ekskluderende, men ikke for nordmenn, men for innvandrere.

Men så fortsetter de da: «Men vil vi hjelpe Arbeiderpartiet med å bytte ut norsk kultur med flerkultur? Aldri! Vil vi bidra til kultursviket? Ikke om noen satt opp plakaten «skutt blir den som...»! Vil vi noen gang føle oss flerkulturelle? Aldri i verden!» Den her, den siste der, der prøver de jo nesten å bytte perspektiv, for det kan kanskje være lett å tro at Frp vil hjelpe Ap med å bytte ut norsk kultur med flerkultur, at det kan virke litt forvirrende der siden de bytter perspektiv på en måte.

Og ordet «kultursvik» også. Jeg kan på ingen måte forstå hvordan det å skape et flerkulturelt samfunn kan føre til et kultursvik mot norsk kultur. Jeg ser ingen problemer med at jeg går i bunad mens det serveres halal-pølser på 17.mai. Nå har vi hatt innvandring i så mange år i Norge, at vi bare må følge med i utviklingen og ikke stanse opp.

I: La du merke til om det ble brukt noen språklige virkemidler i denne teksten?

E: Ja, det er jo en del kontraster. Frp mener jo at de er en kontrast til Arbeiderpartiet og kan gjøre ting bedre enn Arbeiderpartiet. De vil sette seg selv høyere, som mer kunnskapsrike enn Ap. De kan mer og vet mer enn Ap, så det blir også en kontrast. Og kanskje metafor? Jeg tenker at selve tittelen «Drøm fra Disneyland» er en metafor. Men jeg er usikker på om jeg fant noen andre, ikke som jeg la merke til.

I: Hva med bruk av bilder? Kan det forstås som et virkemiddel?

E: Ja, de har valgt å bruke et bilde fra et 17.mai tog, og det er jo fordi teksten handler om at de ikke vil ha en flerkulturell 17.mai-feiring, så da de vel valgt et bilde med norske flagg og sånt for å vise norsk kultur.

I: Ja, for hva er det med 17.mai som er står så sterkt i det norske folket?

E: Jo, det handler om den norske grunnloven ble stiftet, og at nordmenn tenker på grunnloven som sin egen, at den er en del av Norge. Det gjør jeg også, jeg er veldig glad i Norge som land, men ikke som et ekskluderende land. Og da kan vi jo se på tittelen «Drøm fra Disneyland», der snakker de jo om hvordan Arbeiderpartiet vil skape det flerkulturelle samfunnet, uten å egentlig ha noe særlig bevis på at det vil fungere. At Ap vil skape et fantasisamfunn med flerkultur i Norge.

I: Hvordan vil du si at forfatterne omtaler innvandrere i teksten?

E: Som den store, farlige fienden. På samme måte som Arbeiderpartiet. På samme måte som da Siv Jensen sa at Arbeiderpartiet støtter IS og terrorister, da Arbeiderpartiet ville hente inn noen av barna til IS-kvinnene.

I: Hvordan vil du si at Norge og nordmenn framstilles i teksten av forfatterne?

E: Bedre, de overstiger det flerkulturelle samfunnet. Vi blir satt over det, at vi ville skapt et bedre Norge hvis vi var gjensidige. Jeg føler at de nesten kunne snakket om den ariske rase, når de setter nordmenn så mye høyere enn innvandrere. Det gir meg samme vibber. De opphøyer nordmenn, vi settes over all annen kultur, og sier på en måte at vår kultur er bedre enn all annen kultur i verden. Jeg skjønner jo at man kan føle en sterk tilknytning til norsk kultur, men jeg vil jo ikke si at den er bedre enn all annen kultur. Det blir jo veldig udemokratisk og usosialistisk.

I: Noen vil si at denne teksten kan oppleves som en konspirerende tekst. Hva tenker du om det?

E: Å ja, den konspirerer jo til hat, rett og slett. Til hat og frykt mot utlendinger og mennesker med en ikke-norsk bakgrunn.

I: Vil du si at forfatterne tar i bruk generaliseringer i teksten?

E: Ja, de skiller, at samfunnet blir skilt uavhengig av om det faktisk blir sånn eller ikke. Måten de omtaler nordmenn og innvandrere, eller Arbeiderpartiet, bidrar til samfunnsroller som jeg vil bidra til. Så jeg mener at denne teksten rett og slett generaliserer stereotypiene. Det blir som at de prøver å normalisere at det er forskjeller, og det er jo forskjeller i kulturen, men man ser jo også det at mennesker er tilpasningsdyktige, og man komme til Norge, lære språket, lære om norsk kultur og gå i 17.mai-tog og vifte med et norsk flagg, selv om man kom til Norge for tre år siden. Dette ser man igjen og igjen, hvert eneste år.

I: Tenker du at det kanskje er nettopp denne tilpasningen og integreringen som mange synes er positivt ved Norge?

E: Ja, det tror jeg, og det er jeg helt enig i. Og jeg setter veldig pris på at vi har nettopp dette fellesskapet og det flerkulturelle samfunnet som vi har. På samme måte som vi kan trekke likheter med Pride-samfunnet, der også høyresiden kan være mer skeptiske og mindre villige til å inkludere de i fellesskapet. Men det er en annen diskusjon, selv om jeg mener det er flere likheter her.

I: Avslutningsvis; opplever du teksten annerledes nå etter å ha snakket om den, enn det du gjorde da du leste den første gang?

E: Altså, hadde jeg lest denne i avisen, så hadde jeg kanskje tenkt at den burde vært på Facebook. Men jeg skjønner jo at det er en kronikk, et slags mer partisk-leserinnlegg. Og som jeg kanskje ville forventet at en eldre tante på 50-60 år hadde delt på Facebook, litt innvandringsfiendelig.

I: Har du oppdaget noen nye aspekter ved den etter å ha lest den og snakket om den?

E: Jeg har ikke endret mening om teksten, jeg forstod den ganske godt ved første gjennomlesing, og allerede fra første setning, så slo det meg at den var innvandringskritisk. De prøver å villedde leseren ved å bruke lange og vanskelige ord, for å imponere og gi inntrykk av etos hos folk. Men hvis man vet hva ordene betyr, så funker det ikke så godt. Det gjorde det ikke på meg, hvert fall.

I: Så bra, da var det siste spørsmål. Er det noe du ønsker å legge til?

E: Nei, egentlig ikke.

I: Da sier jeg tusen takk for at du tok deg tid, det setter jeg stor pris på.

E: Bare hyggelig!

VEDLEGG 7

Transkribering av intervju med Håkon

Intervjuer: Hva slags type tekst vil du si at dette er?

Elev: Det er jo en form for leserinnlegg, føler jeg? Også typ litt argumenterende tekst, fordi jeg føler han argumenterer mot Arbeiderpartiet sine meninger og valg, og så argumenterer han litt for sine egne meninger og valg. Så det sammen med at det er lagt inn bilder og man ser at teksten er tatt ut fra Aftenposten, altså hentet ut fra en avis, så tenker jeg at det er leserinnlegg. Ofte er jo leserinnlegg hentet ut fra aviser og liknende.

I: Du sier at han argumenterer, hvordan er det du opplever argumentasjonen som brukes her?

E: Han har jo veldig sterke meninger, det virker som han snakker rett fra hjertet sitt og argumenterer for noe han virkelig står for. Det kan være at han ved flere tilfeller drar argumentasjonen litt langt, at det nesten er på grensen til rasistisk eller nedlatende mot andre kulturer. Så han argumenterer veldig sterkt vil jeg si.

I: Hvis du skal se på argumentasjonen ut fra retorikk, hvordan vil du da plassere argumentasjonene som brukes i teksten?

E: Han baserer jo mye av argumentasjonen på dette med følelser, patos. Han bruker mye følelser i denne teksten. Troverdighet synes jeg ikke det er så veldig mye av her, jeg føler det er mest hans meninger som kommer frem. Han kommer ikke med så mye fakta som backer opp hans meninger. Det er hans meninger som kommer fram i teksten, så det blir egentlig mest patos som han spiller på i denne teksten her.

I: Hva kan være grunnen til at du finner mest patos, og ikke så mye av etos og logos, i denne teksten?

E: Nei, det kan være at det han sier ikke er faktabasert og riktig da, at det ikke finnes så mye fakta som kan støtte det han sier. Derfor får han ikke til å bruke etos og logos som fakta, så da må han gjøre opp for det med å basere seg på følelser.

I: Nå som vi jo er inne på dette temaet; hva tenker du at man kan oppnå ved å bruke patos i en slik type tekst?

E: Jeg føler jo at jeg får et veldig godt innblikk i hvor han står og hva han mener med denne teksten her. Jeg ser lettere hva han vil oppnå og hva som er hans meninger, i og med at han viser og bruker så mye følelser. Ting blir tydeligere. Også kan det jo også være at man føler at man tar litt hans side da, fordi han bruker så mye følelser da, at man tenker «Ok, kanskje du faktisk kan bli litt troverdig da, fordi du bruker så mye følelser». Så han påvirker veldig mye med bruk av følelser, det er det han påvirker med.

I: Hvordan opplever du denne teksten?

E: Jeg synes det er en litt interessant tekst, litt sjokkerende nesten, at man *tør* å skrive en sånn tekst og publisere det. Han sier det han mener rett ut, og pynter ikke på sannheten her, så jeg er litt overrasket nesten over hvordan teksten er skrevet, og at den ble publisert.

I: Hva er det som overrasker deg mest med teksten?

E: Nei, som jeg sa tidligere, at han skriver det han mener rett ut, og er på grensa til å være rasistisk mot andre kulturer. At han har så sterke meninger og følelser, og ikke pynter på sannheten.

I: Hvem sin sannhet er det du tenker han forteller?

E: Jeg vil ikke si at det er sannhet basert på fakta, jeg synes det er mer hvordan han forteller sannheten fra sin synsvinkel da, altså hvordan han opplever sannheten.

I: Du sier at du er nesten litt sjokkert over at teksten har blitt publisert. Hva er det som sjokkerer deg mest med teksten?

E: Det er vel det at han sier at han ikke vil ha noe med innvandring å gjøre, eller at han stiller seg veldig negativ til innvandring da. At han snakker nesten nedlatende om de fra andre kulturer, de innvandrerne. Det at han sier: «Jeg liker ikke innvandring». Og det er fordi de folkene har en annen kultur, og han liker ikke de kulturene da. Og det er jo ikke akkurat noe man hører mye av i dagens samfunn.

I: Så vi kan si at ytringene i denne teksten for ganske så ærlige og direkte?

E: Ja, det er ikke så normalt i dagens samfunn da. Vi er jo nesten blitt litt «hårsåre» på den fronten der. Vi snakker jo veldig lite nedlatende om andre kulturer og sånn, man er jo redd for å bli stempla som rasist.

I: Hva vil du si er hovedtema i denne teksten her?

E: Jeg vil si det er innvandringspolitikk som er hovedtema her.

I: Hvem tenker du er målgruppen her?

E: Nei, det virker jo som at han prøver å fremme sitt eget parti, og snakke litt nedlatende om sin konkurrent, som er AP, så det kan jo hende at han gjør det med tanke på valg og stemmer og sånt.

Så jeg tror målgruppen er voksne, eller over 18 år som regnes som voksne og kan stemme ved valg. At han vil nå ut til de som han kan få stemmer av.

I: Kan du tenke deg at teksten er rettet mot en enda mer spesifikk målgruppe? Jeg tenker for eksempel på yrke, bakgrunn, demografi også videre?

E: Jeg tror teksten er hovedsakelig mot folk som har norsk bakgrunn, etnisk norske. Siden han stiller seg litt negativ til utlendinger eller de med annen kulturell bakgrunn, så det hadde jo vært litt rart hvis målgruppen hans her hadde vært de med en annen bakgrunn enn norsk. Så jeg tror det kanskje er litt privilegerte norske han sikter mot.

I: Hva tror du han ønsker å oppnå ved å henvende seg til da eventuelle privilegerte, norske, voksne etniske nordmenn?

E: Jeg tror han prøver å oppnå at de skal ta hans side i saken, han føler kanskje at de har mye makt i dagens samfunn og er en stor fordel å ha på sin side i denne saken her. At disse privilegerte

menneskene som sagt har mye makt, og gjennom det ha stor innflytelse på andre folk, og dermed eventuelt spre hans tanker videre da, slik at han får flere på sin side. Altså på Frp sin side.

I: Hva vet du om forfatterne av denne teksten?

E: Jeg har faktisk aldri hørt om han før, men jeg regner med at det er en fyr fra Frp? Og det virker som at forfatteren har en sterk mening om dette her, og virkelig står for det Frp mener da, og brenner for det.

I: Har det noen betydning for deg at forfatterne er koblet til Frp? Får teksten en annen betydning for deg når du ser koblingen til et bestemt politisk parti, eller motsatt, dersom det ikke hadde stått partipolitisk tilhørighet der, kun navnet på forfatterne? Ville du oppfattet teksten annerledes tror du?

E: Det at han er fra Frp gjør liksom at jeg kanskje skjønner litt mer, eller hvordan skal jeg si det. At folk fra Frp, jeg kunne kanskje tenke meg at de kunne funnet på å ha skrevet en sånn tekst. De har jo stilt seg negative til innvandringspolitikk og folk med en annen kultur før. Så jeg blir ikke like sjokkert når jeg leser hva teksten går ut på, når jeg ser at det er en fra Frp da.

I: Vil du si at partipolitisk tilhørighet påvirker denne tekstens - og forfatternes troverdighet?

E: Det kan jo være at folk oppfatter teksten som mer troverdig fordi forfatterne er politikere, og de har jo utdannelse og vet jo hva de snakker om. Så jeg tror ikke folk oppfatter teksten som mindre troverdig ved at det står at den er fra Frp. Eller man kan jo gjøre det også da, fordi Frp har jo vist seg at de er negative til innvandringspolitikk, så det kan jo være at de pynter litt på sannheten for å få folk på sin side da. Så hvis man for eksempel er en, si en etnisk, norsk privilegert mann som har bodd her lenge, og er litt negativ til norsk innvandringspolitikk, så kan det hende at det at teksten er skrevet av en Frp-fyr, gjør at teksten mer troverdig for deg eller denne personen. Men for en som ikke er etnisk-norsk og kommer fra et annet land, så kan det hende at du ikke synes det er troverdig fordi det står at teksten er fra Frp. Så det kommer an på hvem du er og fra hvilken bakgrunn du kommer fra.

I: Hvilken sammenheng eller kontekst, tror du teksten er forfattet i?

E: Jeg sa tidligere at jeg mente det var en politisk tekst, så at den kan være skrevet i sammenheng med noe valg da. Den er jo skrevet for å få flest stemmer fram mot et valg.

I: Hvilket inntrykk får du av forfatterne? Du sa jo litt om dette tidligere, men kan du si noe mer om inntrykket du får av forfatterne?

E: Det virker jo litt som en ekstrem mann, som ikke holder tilbake, men sier det han mener rett ut, og er ikke redd for å bli stempla som en typ rasist da, som man gjerne blir om man ytrer seg slik i dagens samfunn. Jeg føler jo at han er en fyr som virkelig brenner for det han skriver om, og brenner for sine saker og ikke er redd for å si det han mener da.

I: Var det noen bestemte ord i teksten som du reagerte på?

E: Ja, det var flere ord som jeg reagerte på, skal vi se... *blar i teksten*

E: Blant annet ordet «tyve tusen cowboyer komme til Norge» det synes jeg var veldig spesielt valg av ord. Hvert fall med tanke på at han snakker om folk fra bakgrunner, andre land. Da er hvert fall ikke det første jeg tenker på «cowboyer». Det synes jeg var litt... Det reagerte jeg på.

E: Så sa han FN i miniatyr, det synes jeg var litt spesielt. Jeg er litt usikker på hva han mente med det?

I: Hva er FN for noe da? Hva forbinder du med det?

E: Det er jo en samling av land, som passer på menneskerettigheter og at menneskene har det bra da. Så det er kanskje det han mener, at Norge blir en samling av mange ulike land? Ulike nasjoner?

I: Det er jo absolutt en måte å forstå uttrykket «FN i miniatyr» på. Vi har riktignok ikke spurt kronikkforfatteren, men det virker som en logisk forklaring.

E: Ja, det synes jeg virker sannsynlig med tanke på tema i teksten også.

I: Men hvis vi ser på tittelen her; «drøm fra Disneyland», noe som også blir gjentatt avslutningsvis i teksten. Hvorfor tror du de har valgt å bruke nettopp disse ordene?

E: Altså Disneyland er jo et sted med mye fantasi da, hele Disney er jo bygd opp av prinsesser, og egentlig bygd opp på fantasi. Så da kan vi jo sånn sett si at hele Disneyland representerer fantasi?

Så det blir kanskje en fantasi-drøm, på en måte. En drøm som ikke kan bli virkelig. Det tror jeg er det han mener.

I: Men hva er det egentlig at forfatterne sier at er en drøm fra Disneyland, eller en drøm fra en fantasiverden?

E: Jeg tror det han mener er fantasi, er at Norge kan bli et flerkulturelt land der alle sammen lever i fred, i et vellykket flerkulturelt land. Det er det jeg tror han mener er en drøm, og som er vanskelig å oppnå da.

I: Hvordan vil du si at Arbeiderpartiet blir beskrevet i teksten?

E: Jeg vil ikke si at de blir beskrevet positivt, tvert imot. De blir beskrevet som folk som ikke tenker gjennom handlingene sine da. Han skriver det ved flere eksempler her, at Arbeiderpartiet ikke har tenkt på konsekvensene av å ta inn flere innvandrere da. Så de blir fremstilt i et dårlig lys vil jeg si. Det er kanskje noe av tanken også, det å dra stemmer over fra Arbeiderpartiet og over til seg selv.

I: Vil du si at teksten har et fiendebilde?

E: Ja, de setter kanskje Arbeiderpartiet i et fiendebilde hvis det er det du mener? At de setter Arbeiderpartiet opp som fienden, som at de (Frp) er the good guys, og at Arbeiderpartiet er de slemme som prøver å ødelegge landet vårt, mens Frp prøver å redde de.

I: Hvordan er det de setter opp den sannheten der da? Hvilke ord er det de bruker for å lage det fiendebilde av Arbeiderpartiet?

E: De skriver på slutten her «*men vil vi hjelpe Arbeiderpartiet med å bytte ut norsk kultur med flerkultur? Aldri vil vi bidra til kultursviket, ikke en gang om noen setter opp plakaten med Skutt blir den som...*», så de skriver på en måte at Arbeiderpartiet vil ødelegge den norske kulturen, og svikte Norge og det vi har bygd opp gjennom flere hundre år da. Så jeg føler at de setter Arbeiderpartiet opp som noen svikere, som vil svike landet vårt.

I: Det er ganske sterke ord som er tatt i bruk her?

E: Ja, veldig sterke ord. Svik er liksom noe du forbinder med noe skikkelig dårlig. Å svikte landet sitt... Det er skikkelig ille. Så sterke beskyldninger som kommer her mot Arbeiderpartiet.

I: Kan du si noe om hvordan du opplever at forfatteren prøver å skape et forhold med leseren av teksten? Hva er det han gjør for å prøve å få oss med på tankegangen sin?

E: Nei, han kommer med mye eksempler da. Så jeg føler at man sikkert kan prøve å relatere til mange av de eksemplene han kommer med. Han bruker jo mye patos også, følelser som gjør at vi også kan føle oss truffet av det han sier da, og sånn sett kanskje ta hans side i saken. Så jeg vil si at det er mye patos og de eksemplene han kommer med som gjør at vi kan relatere til det han sier da. Og da føle oss truffet og kanskje ta hans side.

I: Vi snakket jo i stad litt om dette med ord, og om du hadde lagt merke til noe spesielt. Du nevnte blant annet svik, cowboyer og FN i miniatyr. Så lurte jeg på om det hadde dukket opp noen ord nå i etterkant som du ikke fikk sagt i stad?

E: Det er jo litt når de sier at «de vil hjelpe Arbeiderpartiet med å bytte ut norsk kultur», «Vil vi bidra til kultursvik», ja der er vi jo inne på ordet «svik» igjen da. Det er jo det at de setter Arbeiderpartiet i et dårlig lys da, at vi kommer til å miste vår kultur da, som jeg føler er... Ja, det er ganske drøyt da. Jeg må si jeg reagerer spesielt på de setningene der. Og at de kommer på slutten av teksten, slik at vi skal sitte igjen med den følelsen, eller de meningene som Arbeiderpartiet har da. At vi skal sitte igjen at vi kan relatere litt til det han prøver å si. Så det er nok bevisst gjort at de setningene der kommer langt bak, eller på slutten av teksten. I hvert fall er det det jeg sitter igjen med når jeg er ferdig med å lese teksten, de utsagnene han sier der; vil vi bidra til kultursvik, og hjelpe Arbeiderpartiet med å bytte ut norsk kultur. Det er jo det man sitter igjen med.

I: La du merke til om det ble brukt noen virkemidler i teksten?

E: Jeg føler han gjentar mye, hvert fall det at AP vil ødelegge den norske kulturen. Det blir gjentatt mye. Og overdrivelse, det synes jeg blir mye brukt. Hvert fall fra mitt perspektiv da, da vil jeg si at han overdriver veldig mye. Det er ikke sikkert at han føler at han overdriver, men det er jo en annen sak. Men klart fra mitt perspektiv, så føler jeg at han overdriver også mye.

I: Hva kan være grunnen til at han gjentar mye i teksten?

E: Det er jo det at hvis man gjentar at AP ødelegger den norske kulturen, så er det jo det man automatisk sitter igjen med da, og det man kommer til å huske etter teksten. Så jeg tror det er det som er tanken hans bak å gjenta det såpass mye som han gjør. At vi skal huske at Frp er de som prøver å redde kulturen, mens AP er de som ødelegger den.

I: Ja, for her kan det se ut som at Frp gir inntrykk av å ha en sannhet som AP ikke har forstått, og som de prøver å forklare for oss andre.

E: Ja, og så bruker de gjentakelse for å få fram det da, og at vi skal huske det.

I: Finner du bruk av metaforer i teksten?

E: Ja, kanskje. *blar i teksten* Den med Babels tårn er vel en metafor? Noe religiøst da på en måte. Men ellers, ja.. Kanskje Disneyland? Som et bilde på drømmeland? Jeg synes metaforer er litt vanskelig egentlig.

I: Hvis du tar en titt på bildet som er brukt til teksten her. Hvilke tanker gjør du deg om valg av bildet til denne teksten?

E: Nei, man ser jo at det er et 17.mai-bilde, at det er 17.mai det er tatt fra. Og forfatteren kommer jo med et eksempel i teksten her der han nevner 17.mai og at 17.mai liksom representerer kulturen til Norge da. Det representerer alt vi har jobbet for og det vi står for i Norge egentlig da. Så ved å bruke det bildet, så føler jeg kanskje at han på en måte vil vise at dette er det vi mister da, hvis vi ikke gjør endringer da. Hvis dere ikke gjør som jeg sier, så er det dette vi kommer til å miste. Vi ser jo mye norske flagg, norsk kultur på det bildet der, så jeg føler at han prøver å vise at dette er det vi har nå, og det kommer vi til å miste hvis ikke vi gjør noe, da

I: Er det et bilde du tenker at framkaller noe hos leseren? Som kan påvirke leserens opplevelse av teksten?

E: Ja, hvert fall nå etter at jeg har lest teksten og ser på bildet i etterkant, så vil jeg si at det forsterker, og det han sier også forsterkes. Hvis jeg var enig med han, så ville det bildet forsterka den følelsen jeg hadde hatt av å være enig med han. Og kanskje gjort meg enda mer enig da.

I: Hvis man hadde tatt bildet bort da, og ikke hatt noe bilde til teksten, ville det hatt noen betydning tror du?

E: Jeg tror ikke jeg hadde tenkt over det, det tror jeg ikke. Men når jeg ser på det nå, så er det på en måte et virkemiddel å ha det bildet der. Så det er noe som er med på å gjøre det mer troverdig nesten, og gir meg mer følelser til det han snakker om i teksten på en måte. Men jeg hadde nok ikke tenkt noe på at hvis det ikke hadde vært et bilde der tror jeg.

I: Hvordan vil du si at forfatterne framstiller flerkultur og innvandrere i teksten?

E: Han framstiller det virkelig på en negativ måte, det er ikke noe positivt over det. Han nevner jo de tar over kulturen vår, og sier at vi kommer til å få en ny kultur. Og kulturen er jo noe som står oss kjært, så han bruker på en måte patos for å si det da. Og han setter de virkelig i et dårlig lys ville jeg sagt da.

I: Hvordan synes du forfatterne framstiller flerkultur og innvandrere i teksten?

E: Sånn som jeg husker det nå, så drar han alle over en kam, altså generaliserer da. At han sier at alle sammen er negative, at ingen har noe positivt å tilføye eller noe positivt å komme med. At vi egentlig

ikke trenger de, at de bare er der egentlig, og bare tilføyer negative ting til vårt samfunn og vår kultur.

I: At de framstilles som en slags ødeleggende faktor?

E: Ja, for samfunnet og for kulturen vår.

I: Hvordan vil du si at Norge og nordmenn framstilles i teksten?

E: Jeg føler de framstilles som nesten perfekte i forhold til innvandrerne da. Eller de med annen kultur. Han setter liksom oss som eksempel på hvordan vi vil at det skal være i fremtiden. Og innvandrerne og de med annen kultur som eksempel på hvordan det *ikke* skal være da. Så jeg føler vi blir stilt i et godt lys, eller det norske folket blir stilt i et veldig godt lys i forhold til hva de med annen kultur blir satt i. Det er en kontrast der da, mellom de to forskjellige folkegruppene.

I: Noen ganger snakker man om «oss» og «dem» i slike tekster. Vil du si at vi har et «oss» og «dem» i denne teksten?

E: Ja, det gjør jo for så vidt det. Hvert fall når jeg leser teksten, så tenker jeg automatisk at *jeg* er faktisk er en del av den *oss'en* som er en del av norsk kultur da, og at *dem* blir innvandrerne eller de med annen kultur. Så jeg føler det er det han prøver å oppnå også, at *oss* er de norske som må holde sammen, mot *dem*, som er de med annen kultur da. Så han setter liksom det opp mot hverandre.

I: Noen vil kanskje si at denne teksten kan framstå litt konspiratorisk. Hva tenker du om det?

E: Ja, jeg vil si meg litt enig i det, egentlig.

I: Hva tenker du er konspiratorisk eller konspirerende med denne teksten da?

E: Nei, han sier jo at andre kulturer kommer til å ødelegge vår kultur, den norske kultur. Men jeg tenker jo litt sånn at kulturen vår kommer jo til å endre oss, vi kommer ikke til å ha samme kultur i de neste hundre årene framover, så en endring med en bit av andre kulturer tror jeg ikke er noe som kommer til å påvirke landet vårt veldig negativt. Så jeg føler det med at det med at den norske kulturen kommer til å være helt perfekt, er litt sånn... Ja, det er jo egentlig ikke sånn.

I: At forfatteren framstiller en virkelighet som er helt perfekt etter hans syn, men som vi vet at ikke er en realitet allikevel?

E: Ja, riktig.

I: For hva er det som er hans store konspirasjon, at kommer til å skje?

E: At Norge kommer til å miste sin kultur, miste all fortiden vi har hatt, at alt bare kommer til å forsvinne. Vi kommer til å stå igjen med en flerkulturell kultur der Norge ikke er i sentrum, der andre kulturer enn den norske er i sentrum.

I: Nå har vi jo snakket en del om denne teksten her, og jeg lurer på om du opplever den på en annen måte nå, enn det du gjorde i stad?

E: Ja, når jeg leste den første gangen, så tenkte jeg mer sånn at han kanskje ikke hadde skrevet den for å fremme sine meninger så mye, men kanskje skrev den fordi det var noe han brant for på en

måte da. Noe han ville få ut, bare delte det han følte. Men nå i etterkant tenker jeg jo at det er en baktanke med det han gjør, og at han gjør det for å trekke til seg flest stemmer da. Det vil jeg si.

VEDLEGG 8

Transkribering av intervju med Anders

Intervjuer: Hva slags tekst vil du si at dette er?

Elev: En politisk tekst, som er skrevet for å overbevise. Det står jo her at det er en kronikk, så ja, at den er veldig meningsfylt.

I: Hva er din opplevelse av teksten? Hvordan snakker den til deg?

E: Personlig så er jeg ikke enig med de om de punktene og det skribenten sier, og i deres meninger nødvendigvis. Men det var jo noen ganger jeg så at det ga litt mening, også mista de meg på neste setning.

I: Hvorfor mista de deg da?

E: Fordi de brukte et språk som ikke var veldig, hvordan skal jeg si det? Jeg kan prøve å finne et eksempel. (Blar i teksten) Altså, den viste ikke til noen spesielle tall la jeg merke til. Det var bare at den sammenliknet litt på en måte slik at det ble teit, på en måte. Når den begynte å snakke om to tusen cowboyer, og «ikke kom her og fortell meg hva jeg skal tro og sånne ting», med den setningen så sier vedkommende jo bare at den ikke er innstilt på forandring. Og da nytter det jo ikke uansett hva man sier.

I: Det er veldig interessant det du sier nå, for det går jo på hvordan du forstår innholdet i teksten. Og hva vil du kort si at teksten handler om?

E: Nei, det er jo da denne skribenten, denne personen som mener at Norge ikke er for, eller at en viss gruppe mennesker ikke hører hjemme i Norge. Og at Arbeiderpartiet er fiende nummer 1 som slipper disse inn i landet, og dermed gjør Norge til et flerkulturelt land.

I: Hva vil du si at er hovedtema i denne teksten?

E: At vi skal holde på norske verdier, og bevise at vi allerede har en norsk kultur og ikke trenger disse andre kulturene.

I: For hva er de mener at vil skje med norsk kultur da, disse som står bak kronikken?

E: At norsk kultur blir utvannet og kommer til å bli endret på, og ikke lenger er den klassiske norske kulturen vi er vant til. Den kommer i stedet til å bli infisert av islamistisk kultur og kulturelt mangfold, ja litt andre ord for det da.

I: Du sa noe tidligere om ordvalg, og at de mista deg litt på ordvalg. Var det noen spesielle ord du reagerte på, eller var det ordvalget generelt og tonen i teksten?

E: Nei, altså tonen i teksten var jo veldig tydelig, og det er ikke noe tydelig eksempel i teksten på bruk av hersketeknikk eller at skribenten er overlegen, men stemninga i teksten er likevel der at du får følelsen av at skribenten har rett. Typ «jeg har rett, du har feil».

I: Hvem har feil da?

E: Arbeiderpartiet og alle som ønsker å ha et flerkulturelt Norge, og som ikke ser noen problemer med det. De som vil åpne grensene.

I: Så det du sier er at skribenten skaper et slags fiendebilde, en slags «oss - dem» situasjon?

E: Ja, nettopp.

I: Hvem tror du er «oss» i denne teksten, i kronikkforfatterens øyne?

E: De som vil holde på Norge som det er, og som det alltid har vært. De som i teksten sier de har vært her siden 60-tallet og «kan norsk kultur», og da etnisk norske som mener at flerkultur ikke er bra kultur da. De som mener at kulturen i Norge burde være slik som den er.

I: Hvem tenker du er målgruppa for denne teksten?

E: Jeg tror det er en ganske bred målgruppe, fordi jeg tror både som er enig kan lese den, og de som er uenig. Jeg tror, når de snakker om kulturer, at målgruppen også er veldig flerkulturell. Jeg tror det er mange for eksempel asylsøkere og innvandrere som hadde lest denne teksten her, fordi de selvfølgelig vil være veldig uenige i innholdet, og Arbeiderparti-politikere og sånne ting som også er uenige. Og Frp-politikere og mennesker som vil holde på det norske da. De hadde nok også lest denne teksten her for å se litt på sine egne argumenter fordi de er enige med skribenten da.

I: Hvem tror du forfatterne ønsker å treffe med teksten? Hvem tror du de hadde som sin ideelle målgruppe når de skulle skrive denne teksten?

E: Jeg tror den ønsker å overbevise etniske norske folk om at det riktige er å stenge grensene, og ikke høre på Arbeiderpartiet. Så kanskje målgruppen er de som stemmer på Arbeiderpartiet da, og at teksten prøver å overbevise de og dra de i en annen retning.

I: Hva vet du om forfatterne av denne teksten?

E: Det står på første side at det er leder av Oslo Frp og Stortingsrepresentant Christian Tybring-Gjedde, og et styremedlem i Oslo Frp, Kent Andersen, så det er de to som har skrevet teksten.

I: Vet du noe om de to fra før?

E: Nei, ikke akkurat de. Denne teksten her er vel fra 2010, så jeg vet ikke om de fortsatt er aktive i politikken?

I: De er begge aktive i norsk politikk fortsatt.

I: Hva slags inntrykk får du av forfatterne?

E: Selv om jeg vet at jeg ikke deler de samme synspunktene som Frp, så prøver jeg å ikke forhåndsdomme, og jeg prøver å høre på deres sak og deres meninger. Jeg prøver å se deres side av saken, og forstå deres argumenter. Det er jo *noen* argumenter som gir mening, også mister de meg sånn som jeg sa i stad. Men jeg tenker jo at de kanskje er litt trangsynte, litt bitre, og lite glad i forandring. Når de som skriver sier at de er født og oppvokst siden tidlig 1960-tallet, og at ingen da kan komme å si hva som skal bli gjort nå i dag, når det er nå er 60 år siden, og de ikke vil ha noen forandring fra hvordan ting har vært, så da blir det jo litt... Ja, de følger ikke helt med virker det som.

De følger ikke helt med på hva som skjer i verden, og i andre land og sånn. De ber jo om å få et eksempel fra Arbeiderpartiet på et sted der et flerkulturelt samfunn har funket fint, og jeg vil jo si at vi *har* ganske mange eksempler på det. Selv om alle samfunn har problemer, så tror jeg ikke de hadde blitt løst av at det er en såkalt *rase* da i hvert samfunn.

I: Men når du sier *rase*, forbinder du denne teksten med en slags *rase/renhetspolitikk*?

E: Ja, det høres jo ut som at de har lyst til at Norge skal være en hvit, norsk nasjon og at vi ikke skal ha noen andre kulturer, farger eller meninger enn det i Norge.

I: Når skribentene da ber Arbeiderpartiet om et eksempel på et samfunn der flerkultur faktisk fungerer, så sier de indirekte at «det fungerer ikke hos oss»?

E: Ja, så sier de at de heller ikke har sett at det fungerer noen andre steder. Og det er jo kanskje fordi at i 2010 så er det jo sånn at man ser mest flerkulturelle samfunn gjerne i store land, fordi små land som Norge har ikke vært først til å ta inn innvandrere og flyktninger. Og i store land er det jo mye større og mange flere mennesker, og da blir det mer drit og mer kriminalitet. Og man kommer til å se mer av det selv om prosentandelen kanskje ikke er sånn veldig stor i forskjell.

I: I hvilken sammenheng tror du denne teksten har blitt skrevet?

E: At det har vært en konflikt eller debatt mellom Arbeiderpartiet og Frp, for eksempel en innvandringsdebatt. Noe vi ser i nyere tid også, og som jeg selv husker er en episode med Siv Jensen som mente at vi burde stenge grensene. Sånn sett er jo dette kjent stil fra Frp, så jeg vil si teksten er skrevet i en politisk sammenheng.

I: Forfatteren bruker ord som «Drøm fra Disneyland» i teksten, hvorfor tror du nettopp disse ordene ble brukt som tittel og senere gjentatt i teksten?

E: Nei, altså drøm om Disneyland... Disneyland er jo noe man kanskje forbinder med barn som leker og synes alt er veldig flott, alt er veldig lykkelig og barnlig da. Og at man da sammenlikner dette med noe som er et seriøst tema, og sier at nei, det er en drøm om Disneyland, så distanserer de seg fra det og sier at det de ønsker er uoppnåelig.

I: Hva er det som er uoppnåelig da?

E: Et flerkulturelt fungerende samfunn. Etter denne personens mening da, så vil det være en drøm fra Disneyland. Det samme som at Norge skulle vært et stort Disneyland. At det er så langt unna virkeligheten.

I: Hvordan synes du forfatteren argumenterer for sitt budskap i teksten?

E: Igjen så går han jo litt til angrep på den andre siden, og kaller de for et hylekor, naive og overflatiske. Og ordet for det på norsk, jeg tenker på det engelske ordet «belittle», han gjør de mindre da, og gjør de mindre troverdige ved å stemple de. Han sier jo at det er han som blir stempla, men så gjør han jo akkurat det samme selv med den andre siden. Som da er Arbeiderpartiet. Han er litt usaklig i hans argumenter. Han sier «Ja, det er jo som å gjøre det, og det er som å gjøre det», men han sier ikke så veldig konkret eller bruker tall, som jeg nevnte tidligere, i sine argumenter. Han viser

ikke til noen studier, akkurat. Han prøver jo å bruke mye patos, vil vekke følelser. Han vekker jo sinne hos den andre siden, og prøver å si at «Åpne øynene, det kommer til å gå skikkelig ille med oss som norske folk hvis de slipper innvandrere inn i Norge». Så han prøver jo å få oss sinte på Arbeiderpartiet da.

I: Nå har du nevnt patos, men finner du etos og logos i forfatterens argumentasjon?

E: Det er jo et stort norsk parti, Frp, så man håper jo at kildene Frp får informasjonen sin fra er troverdig. Men siden det ikke vises til det, så kan jeg ikke sjekke det, og da må jeg ta det med en klype salt. Og i tillegg til at det er en kronikk, så er det meninger som ytres.

I: Tenker du at det at forfatterne er knyttet til et bestemt politisk parti, slik det står her i innledningen, har betydning for grad av etos i denne teksten?

E: Jeg tror at dersom det bare hadde stått Christian Tybring Gjedde og Kent Andersen, så kunne det vært hva som helst annet. Det kunne jo vært SIAN-tilhengere for eksempel. Men siden at det står at de er ledere av dette politiske partiet, og medlemmer, så vet jeg jo at det er mennesker som har en viss kunnskap og som jobber med dette her, så de kan jo litt. Men jeg skulle fortsatt likt og sett tall og kilder, selv om de har litt mer troverdighet i form av å være leder og nestleder i et parti.

I: Hvordan vil du si at forholdet mellom forfatteren og leseren oppleves?

E: Han prøver jo å få leseren til å være enig med hans meninger. Han bruker patos til å prøve å få med seg leseren til å være like sint som han er, og vise at dette er grådig urettferdig. Da med bruk av ord som «hylekor» og sånne ting. Fordi hylekor er jo...Det forbinder man jo bare med et hav av mennesker som skriker og som ikke gir noe mening. Som da er veldig dårlige til å overbevise, og da blokker man jo det bare ute. Så han bruker det for å si at den andre siden ikke er overbevisende og ikke hør på de, men hør heller på meg; det kommer ikke til å fungere med et flerkulturelt samfunn, fordi jeg sier det og jeg synes ikke det er noe fint.

I: Så han ønsker å påvirke leseren sin?

E: Ja, helt klart.

I: Vi snakket litt tidligere om ord i teksten, og om det var noen ord du la spesielt merke til. Nå nevnte du her hylekor, men var det andre ord eller begreper du la spesielt merke til i teksten?

E: Det var et ord jeg la merke til, dogmatisme. Det har jeg hørt før, og jeg kjenner til ordet dogma, men jeg er litt usikker på hva det konkret betyr.

I: Det betyr at man på en litt sta måte fastholder en læresetning som ikke kan bli bevist vitenskapelig. Så man kan si at en mangler vitenskapelig teoretisk belegg for at det du sier er riktig.

E: Så litt sånn som jeg har beskrevet denne teksten?

I: Ja, det stemmer.

I: Men var det andre ord som du la merke til, som du reagerte på at ble brukt? Du sa tidligere at forfatteren mista deg litt innimellom da han sa «sånn og sånn» i teksten?

E: Ja, ordet *kulturinvasjon*. Altså, en invasjon er å noe som man forbinder med kanskje krig, eller at et land tar et annet land, og det er dramatisk og det er store mengder av mennesker som tar seg til rette. Og det er litt mer dramatisk enn det som faktisk skjer.

Og bruk av ordet *naiv*. Han kaller den andre siden naive.

I: Hva oppnår man med å bruke slike ord om andre?

E: Hos meg så oppnår han ingenting, men hos andre som kanskje er mer enige med hans synspunkter fra før av, så styrker han deres meninger. Og ved å kalle den andre siden for slike ting, så trykker han de ned. Han bruker jo også ordet hersketeknikk i teksten om den andre siden, og det er jo det han bruker selv. Han gjør egentlig mye av det han beskylder de andre for i teksten, både det å kalle noen for naive, overflatiske, hersketeknikk.

I: Var det noen grunn til at du stoppa opp på akkurat de orda?

E: Ja, jeg er jo kjent med de orda, og når det gjelder ordet *hersketeknikk*, så er jeg jo ikke noe glad i det. Det er jo et ord som er typisk brukt av mennesker som føler de er mer verdt eller at de har rett og at den andre er «dum» og liten.

I: La du merke til om det var brukt noen språklige virkemidler i teksten?

E: Ja, i starten så hadde de både overskriften «drøm fra Disneyland», og så mot slutten så hadde de et avsnitt som het «døm fra Disneyland». Så sier han igjen etter dette: «Vi tror det er en drøm fra Disneyland». Så gjentar jo dette mye, både dette og andre ord som flerkultur.

I: Fant du noen metaforer i teksten?

E: Ja, selve tittelen «Drøm fra Disneyland». Det er en metafor, og en sammenlikning der han sammenlikner flerkultur med Disney, og hvor urealistisk det er. At tittelen er en metafor for det. Det er en drøm som ikke er realistisk, det Arbeiderpartiet vil oppnå.

I: Hvis du ser på bildet som hører til denne kronikken, hva tror du er årsaken til at forfatterne valgte å bruke nettopp dette bildet?

E: Fordi det er Norges mest kulturelle dag, det er da vi feirer at vi ble et selvstendig land og med det fikk vi vår egen kultur. Siden er så mye snakk om flerkultur og sånn, så er jo det 17.mai sett på som den mest norske dagen med det mest nasjonalfølelse og det er Norge som er i fokus.

I: Hvordan tenker du at dette du nå sier om bildet passer inn i kronikken?

E: Kanskje forfatteren tenker at dersom han tar dette her da, dette bildet av 17.mai tog med det flotte norske folket i sine fine norske drakter og med fint norsk flagg, så mener de at dette kommer til å bli ødelagt av et flerkulturelt samfunn med andre kulturer.

I: Det sies jo at et bilde kan si mer enn tusen ord, men tenker du at dette bildet kan oppfattes på ulike måter? En måte å oppfatte det på er jo sånn som du sier det nå, men kan det for publikum /mottakerne linkes noe opp mot dette bildet, tror du?

E: Ja, alle norske mennesker som han prøver å få kontakt med har jo en forbindelse med 17.mai, og alle er jo glade i 17.mai og synes det er en fin dag som vi er stolte av. Og alle er jo stolte av landet vårt, så kanskje han tenker at hvis han får mennesker til å se det her, så vil jo de selvfølgelig ikke at vi at den dagen skal bli ødelagt, eller forsvinne.

I: Tror du at budskapet til forfatterne blir sterkere ved bruk av dette bildet, enn hvis de ikke hadde hatt med dette bildet?

E: Ja, det tror jeg.

I: Jeg vil litt tilbake til dette med mottaker. Hvem tror du at forfatterne ønsker at skal bli påvirket av denne teksten?

E: Han ønsker jo å få det norske folk til å være enig med han. Jeg tror kanskje han skjønner at han ikke kommer til å få en arbeiderparti-politikker til å være enig med han, så jeg tror ikke Arbeiderparti-politikeren er målgruppen som han ønsker skal bli enig med han i dette, men bli mer uenig og sintere. Skape mer konflikt mellom de to og en større splittelse. Så teksten kan ha flere målsettinger, både å provosere politiske motstandere, og også det å påvirke velgere til å være enig med han. De som kanskje allerede er litt mer på den politiske siden, altså som er på Arbeiderparti-siden. Og de som er usikre på hva de skal velge, og som lar seg påvirke av teksten.

I: Vil du si at man spiller på fremmedfrykt i denne teksten?

E: Ja. De kaller det jo et kultursvik.

I: Det er et veldig sterkt ord?

E: Ja, han sier jo at han aldri vil hjelpe Arbeiderpartiet med å få til flerkultur og at vi har bodd her i seksti år, og det har aldri vært noe galt med norsk kultur. Så vi skal ikke forandre det, det er ikke noe poeng å gjøre det. Og når han spør etter et eksempel fra Arbeiderpartiet på andre land som flerkultur har fungert i, så antyder han at det har gått dårlig i andre land og at det har fått et negativt resultat.

I: Han antyder at det er ikke noen gode eksempler å vise fram, og grunnen til dette er at det ikke har fungert noe sted?

E: Ja, nettopp.

I: Men dette med ordet *kultursvik*, det er jo som tidligere nevnt et ganske sterkt ord. Mange kjenner kanskje på dette med ordet *svik*, at det kan være et vanskelig. Hvordan tror du publikum eller mottakere vil reagere på et slikt valg av ord?

E: Det er jo en sterk beskyldning i det, at du har sviktet noe eller noen. Det er jo ingen som vil svike noe eller noen, hvert fall ikke sitt eget land og sin egen kultur. Så tenker kanskje mottaker at da er jeg litt enig med han, for jeg vil ikke bli stemplet som en sviker. Eller er jeg virkelig det fordi jeg synes at flerkultur er greit. Gjør det meg til en kultursviker? Man synes kanskje at flerkultur er greit, men så vil man ikke være en sviker mot landet sitt. Forfatteren vet jo godt hva han gjør når han bruker de

ordene og skriver en slik tekst, så han er absolutt en god provokatør. Som jo er noe vi har sett en del fra Frp tidligere, i form av mange forskjellige former for provokasjon.

I: Hvordan vil du si at forfatterne framstiller innvandrere i teksten?

E: Han hadde jo et avsnitt, det samme avsnittet der han snakket om dogma og dogmatisme, at det er Arbeiderpartiet som sørger for at norsk-kulturelle rømmer fra flere av Oslos bydeler.

At innvandrere jager de ut og erstatter norsk kultur med det som er dogmatisme og intoleranse, og at det skal gro inn i de samfunnene der innvandrere bosetter seg.

I: Så hvordan framstilles innvandrerne?

E: Som noe negativt, som en trussel. Det er jo ingen som vil flytte ufrivillig på grunn av at det kommer innvandrere, og bli pressa ut eller vil bo et sted hvor det er intoleranse, og de er uønska.

I: Hvordan vil du da si at Norge og nordmenn blir framstilt i teksten?

E: De blir framstilt som det som er rett, rettmessig eier av landet og de som har rett til å høre til i Norge da. Og at vi er liksom bedre, norsk kultur er best.

I: Tenker du at det blir en slags rangering av både mennesker og kultur?

E: Ja, det blir det. Norge og nordmenn, norsk kultur er best. Og de som er enig med forfatterne er høyere enn de som tilhører Arbeiderpartiet.

I: Ja, for det blir jo også da en dimensjon her, hvem kan definere hva som er sannheten? Hvem sitter med fasit på hva som er rett og galt her?

E: Forfatterne gir jo uttrykk for at de vet hvem som har rett, og det er de. Og at de som har feil, er Arbeiderpartiet og de som mener det samme som de da.

I: Noen vil kanskje si at denne teksten er konspirerende, hva tenker du?

E: Ja, det ligger noe i det i og med at han ikke viser til noen kilder, så er det ikke sterkt nok, og vi vet ikke hva som kommer til å skje med et flerkulturelt samfunn i Norge. Selv om vi har sett det i andre land, så er ikke vi andre land, vi er Norge. Og hvis man skal drive med spekulasjoner om at det kommer til å gå dårlig og norsk kultur blir borte, og «det» og «det» kommer til å skje, så er det jo sånn at det vet vi jo faktisk ikke sikkert.

I: Mener du at vi har et flerkulturelt samfunn i dag?

E: Ja, og det har ikke gått dårlig enda hvert fall. Vi går jo i 17.mai tog sammen og det har jo ikke blitt sånn som forfatterne framstiller det i teksten da.

I: Men hva er de framstiller som konspiratorisk i teksten da?

E: Vi kan ta denne som eksempel (blar i teksten). Den setningen der han snakker om muslimsk enfold, dogmatisme og intoleranse. Han vet jo ikke om det hadde blitt sånn, han vet jo ikke helt

hvordan et muslimsk samfunn der muslimene var i flertall ville oppført seg i Norge, eller hvordan den kulturen hadde blitt sådd i norsk kultur da, og hvordan det hadde blitt blanda med hverandre. Det er jo ganske sammensveisa i dag egentlig, jeg vil heller si at norsk kultur, den paraplyen har blitt mye større og at innunder der finner vi alt mulig forskjellig. Kultur fra Øst-Europa, Asia, Afrika, Sør-Amerika, alt er liksom med i mangfoldet.

I: Men dette utsagnet om et «FN i miniatyr», apropos dette med virkemidler, hva kan det være et eksempel på?

E: Altså, han bruker jo, jeg skjønner ikke helt hvorfor han bruker FN som noe negativt?

I: Ja, for hva er egentlig FN da? Siden han bruker uttrykket «FN i miniatyr?»

E: Det er jo det Forente Nasjoner, og det i seg selv er jo ikke noe negativt. Det at det i stor skala betyr at det er landene som er forent, mens i liten skala så skal kulturene forenes innenfor en landegrense, og om dette sier forfatterne bare «vipps», så blir kulturene transformert, og det kommer til å gå kjempefort og sånne ting.

I: Tenker du at de bruker uttrykket «FN i miniatyr» også som en form for latterliggjørelse?

E: Ja, litt latterliggjørelse av at dette skal fungere, blande alle kulturer og leve i fred. Og latterliggjørelse på samme måte som der han kaller Norge for et «monokulturelt pottitt-land».

I: Hva mener han med dette uttrykket da tror du?

E: At det er en kultur, og alle er like. Så han bruker språket veldig bevisst på hvilke ord han benytter seg av.

I: Ja, ordet «pottitt-land» er jo heller ikke et utprega positivt ladet ord?

E: Nei, absolutt ikke. Det virker som om han bruker litt sarkasme, også der da han sier: «Har vi forstått dette rett, er det dette som er intensjonen og den gode drømmen?» At han sier: «Virkelig, er det her alt?». Det får det jo til å virke mindre enn det er, og at det så teit det Arbeiderpartiet prøver å oppnå med flerkultur.

I: Vi har snakket litt om det tidligere, men vil du si at forfatterne generaliserer nordmenn og innvandrere i teksten?

E: Ja, han setter de i bokser. Han sier «vi», det er mye bruk av «vi», som for eksempel: «Vi hører hylekoret», og da er hylekoret «de».

I: Hvem er «vi» for forfatterne?

E: «Vi» er norske mennesker som vil beholde den monokulturen han snakket om tidligere i teksten. Mens «de» er Arbeiderpartiet og de som vil åpne opp for innvandrere som kommer til Norge.

I: Er vi tilbake til dette klassiske fiendebildet igjen, med bruk av «vi» og «dem»?

E: Ja, med «vi» og «dem». Det er «vi» som har rett, og «de» som har galt. Han sier jo at Norge blir ødelagt av dette, den norske kulturen ødelegges av «de».

I: Nå har vi jo snakket mye om denne teksten, og siste spørsmålet er hvordan opplever du teksten nå, sammenliknet med første gang du leste den, etter å nå ha snakket om ulike sider ved den? Opplever du den annerledes nå enn det du gjorde til å begynne med?

E: Vel, jeg opplever vel kanskje at jeg er *mer* uenig nå, etter å ha sett på hele teksten. Jeg ser i detaljene hva han virkelig prøver på, og hva teksten egentlig sier. Og hvis jeg leser et ord en gang, så registrerer jeg kanskje ikke så godt hva som står, og legger kanskje ikke så godt merke til hvor teit og usaklig det er å bruke de ordene i en sånn tekst. Men hvis jeg ser litt på det, og putter det i en kontekst, altså i den konteksten av de spørsmålene du stiller, så opplyser det litt mer enn å bare lese selv. Da får jeg også reflektere litt over de forskjellige meningene, og da ser jeg hvem jeg er mest enig med og sånn.

I: Men de som da leser denne teksten i Aftenposten, og som ikke nødvendigvis går like i dybden som vi har gjort her. Hvordan tror du ordene i teksten treffer de, dersom man leser igjennom den slik man leser en avis, på en helt vanlig dag?

E: Jeg tenker at mennesker som har lyst til å lese en sånn tekst i hverdagen, og som velger å kjøpe den avisa eller klikke på den teksten på nettet, de har en viss interesse for det, tematikken, som gjør at fra før av er de enten uenige eller enige. Og hvis du er enig, så ser du mer når han bruker negative ord om den andre siden, og da ser du at «Åja, de er naive» og det er negativt. Men hvis du er uenig, hvis du er veldig uenig, så tror jeg ikke du hadde lest ferdig hele teksten en gang, fordi du hadde syntes at dette bare var vas, dette er teit. De som kjenner til hvem forfatterne er, vil kanskje også lese en slik tekst for å se hva det er forfatterne skal si nå, enten på godt eller vondt. Enten de liker de eller ikke.

I: Er det noe mer du vil tilføye til denne teksten og det vi har snakket om?

E: Nei, det tror jeg ikke.

I: Da sier jeg tusen takk for at du tok deg tid til dette intervjuet.

E: Bare hyggelig, det var skikkelig interessant!

Edit: Eleven forteller da intervjuet er over at han kom til å tenke på en Frp-politiker som forsøkte å betale en ung jente for å ta av seg hijaben da han mente det var et undertrykkende plagg. Han mente at det kanskje kunne være samme mann som en av forfatterne, noe jeg bekreftet. Eleven sa da at han forstod enda mer av hvor langt ut på høyresiden i Frp forfatteren befant seg.

VEDLEGG 9

Transkribering av intervju med Sara

Intervjuer: Hva slags type tekst vil du si at dette er? Jeg tenker da på hvilken sjanger du vil plassere teksten i?

Elev: Sjangermessig?

I: Ja, vil du si at det er en saktekst eller en skjønnlitterær tekst?

E: Jeg er usikker.

I: Saktekster er for eksempel ulike typer artikler, leserinnlegg, kronikker og så videre, mens skjønnlitteratur er fiksjon, som for eksempel noveller, skuespill, eventyr, romaner, dikt.

E: Sånn som sammensatte tekster? For det er jo bilder og sånn her, så det kan jo være det?

I: Ja, det er riktig at det også er en sammensatt tekst. Det er jo sånn at tekster der avsender kommer med sine meninger om noe og ønsker å fortelle oss om dette, så kan vi kalle de teksttypene for enten leserinnlegg, debattinnlegg eller en kronikk. Ville du plassert denne teksten her i en slik kategori?

E: Ja, kanskje et leserinnlegg?

I: Ja, hvorfor tenker du at det er et leserinnlegg da?

E: Jo, for det er jo fra en avis, og et leserinnlegg beskriver jo litt om meningene til Arbeiderpartiet og disse menneskene og sånn.

I: Hvordan opplever du den teksten her?

E: Jeg føler at jeg opplever den som en faktatekst, for det står veldig mye fakta i den, om Norge og om kultur, om kulturen i Norge. Og litt om politikk står det her også.

I: Du sier at oppfatter den som en faktatekst; er det noen spesielle faktaopplysninger som du la merke til i teksten?

E: Det stod fakta om kulturen, og ja...

I: Finner du det igjen i teksten, det du tenkte på som fakta?

E: Det står for eksempel her, der de snakker om hylekor og sånn, så står det noen fakta om cowboyer og at de kom til Norge og sånn. At de dyrket sin egen kultur.

I: Hva tror du de mente med det?

E: At de kom til Norge og ville ha sin egen kultur.

I: Hvis du skulle fortalt om denne teksten, hva vil du si at den handler om?

E: I starten trodde jeg først den handlet om Arbeiderpartiet og politikk og sånn, men så byttet det litt mer tema til kultur. Så det gikk fra kultur og hva det er Arbeiderpartiet mener, til å handle om kultur og fakta om andre ting.

I: Når du sier fakta om andre ting, hva tenker du på da?

E: Mer sånn informasjon om andre ting enn det som på en måte er her i teksten.

I: Tenker du da på politikk?

E: Ja, politikk. Og så står det jo «Drøm fra Disneyland», og jeg skjønnte ikke det når jeg leste om politikken i teksten, hvorfor det stod det. Men så så jeg at det stod på slutten av teksten også.

I: Ga det mer mening da?

E: Ja, det ga litt mer mening.

I: Hvordan forstår du setningen «Drøm fra Disneyland» slik den brukes her?

E: Disneyland er jo et veldig drømmested å være, og om vi kommer til å få flerkultur, det er jo liksom som en drøm som er i Disneyland. Og da gir det jo mye mer mening. For vi vil jo ha flerkultur i Norge.

I: Hva er det forfatterne mener er en drøm fra Disneyland tror du?

E: Jeg tror de mener det samme?

I: Tenker du at de mener at flerkultur er en drøm fra Disneyland, en fantasi, eller hva tenker du mener?

E: Ja, når jeg leste teksten, så tror jeg kanskje at forfatterne mente at vi ikke kom til å få det, i og med at det er en drøm. Drøm fra Disneyland.

I: Oppfatter du at forfatterne ønsker flerkultur i Norge? Eller at de ikke ønsker flerkultur?

E: Jeg tror forfatterne ønsker det. Men jeg tror at han eller hun som har skrevet det, ikke tror at vi kommer til å få det.

I: Er det en spesiell årsak til at du tenker at forfatterne ønsker flerkultur i Norge?

E: Nei, jeg vet egentlig ikke. Jeg tror bare de vil ha det.

I: Er det noe spesielt i teksten som gjør at du sitter igjen med det inntrykket, at de vil ha flerkultur i Norge?

E: Nei, bare hele teksten, at det er det de snakker om.

I: Hva vil du si er tema i denne teksten?

E: Hovedtema, sånn for hele teksten? Jeg vet ikke, hva slags tema tenker du på da? Jeg er litt usikker på dette med tema.

I: Jeg tenker på hva teksten handler om. Tema i tekst kan handler om alt i fra krig, sorg, vennskap, kjærlighet, innvandring og så videre. En tekst kan jo ha flere tema, men hva tenker du kan være tema i denne teksten?

E: Det kan jo være politikk? Fordi det kan jo hende at politikerne tar disse temaene som handler om disse faktatingene, og at det er derfor det står

om politikk først, og deretter disse andre temaene.

I: Når du sier fakta-temaer, og du nevnte i stad dette med cowboyer som et eksempel på fakta i teksten. Hvordan synes du fakta blir presentert i teksten?

E: De blir liksom plassert i sånne egne....firkanter? Med en overskrift liksom. Også med setninger under.

I: Mener du avsnitt?

E: Ja, avsnitt.

I: Hvis du ser på de avsnittene, hvordan kan man skille om noe er fakta eller om det er en påstand?

E: I en påstand er det vel utropstegn eller spørsmålstegn eller noe slikt? Og når det er fakta så står det bare om tema i det faktaavsnittet? Og som overskrift.

I: Dette med fakta er jo gøy å snakke om. Hvis du skulle kontrollert om noe er fakta eller ikke-fakta, hvordan ville du gått frem da? For eksempel i denne teksten her?

E: Jeg hadde nok søkt på det som stod i teksten, for å se om jeg fikk opp samme opplysninger. For å se om det er likheter. Og da skjønner jeg jo om det er sant eller ikke.

I: Har dere hatt om etos, logos og patos?

E: Ja

I: Hvis du skal se på denne teksten her med etos/logos/patos-briller, vil du si at du finner de tre appellformene igjen i teksten?

E: Jeg husker den som handler om å spille på andres følelser?

I: *Forklarer kort de to andre begrepene.

E: Jeg tror ikke den spiller på så mange følelser hvert fall. Dette synes jeg er litt vanskelig.

I: Det er helt greit. Hvem tror du er målgruppen her?

E: Jeg tror ikke de vil treffe ungdommer, mest voksne. Fordi når det står om politikk, så kan vi ikke stemme før vi er 18 uansett. Så da tror jeg det for de over 18.

I: Tenker du at målgruppen er de over 18 og kan stemme ved valg?

E Ja.

I: Kan det være en målgruppe i tillegg til de på 18 år? Eller hva slags type velgere ønsker de å møte her med denne teksten?

E: Kanskje de vil møte eldre folk, som foreldre og sånn.

I: Hvorfor tror du de vil rette seg mot foreldre og eldre mennesker?

E: Fordi det de snakker om i teksten er mye gamledager, og ting som gamle folk elsker å snakke om. Så derfor tror jeg teksten er retta mot de.

I: Hva vet du om forfatterne bak teksten? Her står det noen navn. Kjenner du igjen disse navnene?

E: Jeg føler jeg har hørt om han Christian før. Tybring-Gjedde. Jeg har hørt navnet før.

I: Husker du i hvilken forbindelse du har hørt det navnet før?

E: Jeg trodde det var en politiker som deltok i debatter og slikt?

I: Det stemmer.

E: Her står det at han er fra Frp, eller at de begge er det.

I: Ja, det stemmer. Hvilket inntrykk får du av forfatterne og teksten?

E: Siden de er fra Frp, så føler jeg at noen av disse tingene her i teksten er noe de vil gjøre noe med, hvis de blir valgt da.

I: Denne teksten er fra 2010, da hadde Arbeiderpartiet makten og styrte landet, mens Frp var i opposisjon. Du nevnte at Frp ville gjøre noe med flere av tingene de snakker om i teksten, hvilke ting tenker du at forfatterne vil gjøre noe med?

E: De har skrevet veldig mye om Arbeiderpartiet her, jeg føler de vil gjøre det motsatte av Arbeiderpartiet. Siden de skriver så mye om hva Ap gjør, hva som er galt.

I: For hva er det de sier at Ap vil?

E: De vil åpne grenser og sånn, og at de tillater for mange asylsøkere. Og Frp vil ikke ha så mange inn til landet, men så er det det motsatte med Ap.

I: Så da tenker du at det handler om politikken til Ap, at det er den de har lyst til å gjøre noe med?

E: Ja, sånn ser jeg det.

I: I hvilken sammenheng tror du den teksten her er skrevet?

E: Jeg vet ikke?

I: Hvis du tenker at Ap styrte i 2010, kan dette ha betydning? Hva tror du var motivasjonen til Frp for å skrive teksten?

E: Ja, det kan jo være at de har lyst til å bli valgt neste gang eller noe sånt? At de blir litt irritert over at Ap vant? Så ville de da skrive noe som de vet at engasjerer folk. Som de vet at folk har lyst til å lese om.

I: Hva tenker du at engasjerer folk og som de har lyst til å lese om?

E: Hvis du tenker på foreldre og sånn som jeg sa i stad, så er det jo dette med grenser. Det står en del ting her som er informasjon til voksne, som de er mer opptatt av. Dette er ikke noe som barn bryr seg så mye om, altså grenser eller penger for eksempel.

I: Så du tenker at temaet innvandring og flerkultur er noe som voksne er mer opptatt av enn barn og ungdom?

E: Ja, det tenker jeg.

I: Hvorfor tror du at voksne er så opptatt av tematikken med innvandring, grenser og så videre?

E: Det er jo noen voksne som opptatt av at Norge skal være så norsk som mulig, og de fleste vil ikke ta inn for mange innvandrere, fordi utlendinger da kan påvirke miljøet i Norge. Og hvis vi da fortsetter å ta inn flere, så vil det til slutt ikke bli så norsk likevel. Da blir det mer likt slik det er i andre land.

I: Så du tenker at noen i foreldregenerasjonen kanskje er redde for å miste det norske, eller miste det vi forbinder med norsk kultur og typisk norsk?

E: Ja, rett og slett at det skjer ved å få inn for mye av det som er utenlandsk, slik at norsk kultur nesten blir borte.

I: Opplever du at denne teksten handler om det? Frykten for å miste den norske kulturen?

E: Ja, kanskje litt. Det kan jo være det.

I: Vi snakket tidligere om tittelen på teksten «Drøm fra Disneyland», og du sa at det kunne være vanskelig å forstå helt hvorfor de valgte nettopp den tittelen, men så fant du samme frase igjen i avslutningen på teksten. Hvis du leser det siste avsnittet der hvor de nevner nettopp «drøm fra Disneyland», hvordan forstår du innholdet i det avsnittet, sammen med frasen «Drøm fra Disneyland»?

E: Jeg tenker på dette med flerkultur, og flerkultur-greia. Jeg tror det er noe med det. Men jeg klarer ikke helt å forklare hva.

I: Hvordan synes du forfatterne argumenterer i teksten for å få fram synet sitt?

E: Jeg tror de *prøver* å argumentere på en god måte, men samtidig så er de så opptatt av å få fram hva Arbeiderpartiet gjør som er feil og sånn. Så prøver de hardt å få fram det de vil, de vil sette seg selv i et godt lys da.

I: Var det noe med argumentasjonen her som du reagerte på?

E: Jeg vet ikke helt nå? Vanskelig å svare på.

I: Synes du de argumenterer på en saklig måte der de forholder seg til fakta, eller argumenterer de med følelser?

E: Kanskje litt mer på følelser enn fakta? Siden de skriver så mye om Arbeiderpartiet.

I: Hvis vi skal følge den tankerekken videre, hvilke følelser tenker du at de prøver å spille på da?

E: De vil jo påvirke leserne, så de vil jo gi negative greier til Arbeiderpartiet, og prøve å få de som leser til å ikke se at de går så imot Arbeiderpartiet. At de heller prøver å få fram det positive som de vil gjøre.

I: For hva er det egentlig Frp vil gjøre, i motsetning til hva Arbeiderpartiet ønsker?

E: De vil ta inn litt færre kultur innvandrere, og heller bruker penger på noe annet, andre ting.

I: For hva er det Frp vil bruke penger på, og beskytte?

E: De vil ta vare på den norske kulturen, og ikke gi penger til noen som vil ødelegge den. De sier jo i teksten at norsk kultur har vært siden 1960-tallet og sånn, og den vil de ta vare på.

I: Hvis vi ser litt på språket som er brukt i teksten, er det noen ord eller uttrykk som du la spesielt merke til i teksten?

E: Ja, sånn «oppibygda» og «nedbygda», det synes jeg var spesielt.

I: Hva forbinder du med det da?

E: Jeg tenker at det er litt gammelt språk egentlig, som ikke så mange bruker i dag.

I: Hva kan være grunnen til at de velger å bruke slike ord tror du?

E: Det kan være fordi de vet at det var mange eldre som likte det, eller brukte de orda, eller fortsatt bruker det. Så da retter de seg mot eldre, tenker jeg, siden de da vet hva det betyr. Det minner om gamledager, sånn Norge var før, for eksempel på 60-tallet og sånn.

I: Er det andre ord eller uttrykk du la merke til i teksten? Hvordan de bruker beskrivelser for eksempel?

E: Nei, ikke egentlig. Eller, jeg forstod ikke helt hva de mente med uttrykket «rotløshet satt i system», hva menes med rotløshet?

I: Rotløs handler om at vi ser for oss at alle mennesker har røtter og hører hjemme et sted, røttene er der vi hører hjemme og har tilhørighet. Når vi flytter på oss så sies det i noen tilfeller at man blir rotløs, at man flytter fra tilhørighet og der vi har røttene våre. I dette tilfellet så kan man forstå rotløshet som at de som flytter hit, innvandrer hit er rotløse og ikke har tilhørighet i Norge. De hører til et annet sted.

I: Når det gjelder språklige virkemidler som sammenlikninger, metaforer, kontrast eller liknende. Kan du se at de har brukt slike virkemidler i teksten?

E: Nei, det står at de river landet vårt i filler, men er det et virkemiddel?

I: Ja, det er et virkemiddel. For det går ikke an å fysisk rive et land i filler, men det er et språklig bilde på hva forfatterne mener kan skje, altså en metafor.

E: Nei, det går jo ikke. Det står også noe om babels tårn, men jeg husker ikke helt hva det betydde?

I: Husker du den religiøse fortellingen om babels tårn, der folket ønsket å bygge et tårn opp til himmelen?

E: Ja, stemmer det! De skulle bygge et høyt tårn opp til Gud, også ville ikke Gud det.

I: Hvorfor tror du de brukte den referansen, eller fortellingen i teksten? Altså, det er ikke noe fasit her, jeg lurer bare på hva du tenker.

E: Litt som den kulturelle, eller den greia med kulturer? At kultur og religion henger litt sammen, så da handler det kanskje om religion også? At de tar med seg religion også.

I: Så ser en sammenheng mellom flerkultur og flerreligion på en måte?

E: Ja, jeg forstår det sånn.

I: Hvis du ser på dette bildet her som er satt sammen med teksten. Hva er det bilde av?

E: Det er et bilde av 17.mai tror jeg?

I: Hvorfor tror du de har valgt å bruke dette bildet til teksten?

E: Det står noe her om 17.mai, og det samme er det på bildet. Det står at vi feirer 17.mai, og så spør de om vi vil hjelpe til med å bytte ut norsk kultur med flerkultur.

I: Hva er det vi forbinder med 17.mai da?

E: Fest og moro.

I: Hvorfor er denne dagen viktig for Norge?

E: Det er jo nasjonaldagen. Og da tror jeg at Frp mener at vi ikke vil bytte ut det med flerkultur, at de mener at 17.mai kommer til å bli mer annerledes jo flere innvandrere vi tar inn i Norge. Slik at 17.mai kan i verste fall bli borte, at de mener det.

I: Hvilken effekt tenker du at det kan ha på leseren at man bruker et bilde av 17.mai til en tekst som dette?

E: Det kan jo hende at folk blir litt redde og tenker at «herregud, det er sant». At de prøver å påvirke leserne litt med å bruke det bildet. De spiller på følelser, gjøre folk redde.

I: Hva er det de er redd for at skal skje?

E: Nei, at det ikke blir noe mer 17.mai, det er jo 17.mai de fleste nordmenn gleder seg til mest og som betyr mye. Hvis man skal beskrive hva som er Norge, så tar man jo med 17.mai.

I: Så 17.mai forbindes med det som er Norge og norsk kultur?

E: Ja, det er viktig for Norge.

I: Hvordan vil du si at forfatterne framstiller innvandrere i teksten?

E: Det blir beskrevet på en litt negativ måte av forfatterne.

I: Finner du eksempler på ord som de bruker, som er negative?

E: «For vi tror ikke på flerkultur», det føler jeg er negativt.

I: Hvordan synes du de framstiller Norge og nordmenn? Eller norsk kultur?

E: Jeg tror de setter norsk kultur høyere enn flerkultur.

I: Har du noen tanker om hvorfor eller hvordan de gjør det?

E: De vil vel at Norge skal være Norge, uten noe flerkultur, at det bare skal være rent norsk.

I: Hva forbinder du med rent norsk i denne sammenhengen?

E: Nei, rent norsk som at det ikke skal være noe sånn, at de mener at det ikke skal være så mye templer og sånn. At hvis det ikke hadde vært så mange templer, så hadde det vært veldig, veldig norskt i Norge. Og uten alle religioner, så hadde Norge vært litt annerledes.

I: Hvis vi tenker på Oslo, et sted der flerkultur kanskje er best synlig sammenliknet med andre steder. Hva vil du si at kjennetegner eller beskriver flerkultur i Oslo? Eller sagt på en annen måte; hva skiller flerkultur fra en «typisk» norsk kultur?

E: Det synes jeg er vanskelig å svare på. Men det er flere flerkulturer som bor der enn i bygda.

I: Noen vil kanskje si at denne teksten kan være litt konspiratorisk. Hva tenker du om det?

E: Jeg vet ikke hva det betyr?

I: Det kan bety at noen har en hemmelig agenda eller baktanke med det de gjør. At de har et annet mål enn det det virker som. For eksempel så er det noen som tror at covid-vaksinen er et ledd i en hemmelig plan for å overvåke folk og at den inneholder en microchip som sprøytes inn i armen.

E: Åja. Jeg ser ikke så mye sånn her. Men kanskje det første som står her, at «hva var galt med norsk kultur» siden Arbeiderpartiet ville erstatte den med flerkultur? Jeg føler ikke helt at Arbeiderpartiet vil *erstatte*, men de vil bare ta inn flere, og ikke bytte det helt ut. Og det er kanskje litt overdrevent sagt? At det kan være en konspirasjon kanskje?

I: Ja, og de stiller jo et ganske så direkte spørsmål her, da de spør «Hva var *galt* med norsk kultur?» De slår på en måte fast at noe *er* galt, uten at vi nødvendigvis er enig i at det er noe galt? At det presenterer det som en slags sannhet som vi er enig med de i?

E: Ja, og det vet de jo ikke om alle er enig i.

I: Hvordan synes du Norge og nordmenn framstilles i teksten da?

E: Nei, de framstilles som helt vanlig på en måte? Som helt vanlige nordmenn. De framstiller nordmenn på en slags positiv måte, som noe bra, mens de sier framstiller flerkultur på en negativ måte. De setter liksom nordmenn og norsk kultur høyt opp, ved å si hva det er som er så bra og sånn. De sier hva det var som var så bra før, og hvor dårlig det kommer til å bli nå som Arbeiderpartiet har makten.

I: Hva tror du er grunnen til at forfatterne lager denne rangeringen du nevner her?

E: Det er jo for at de skal ha rett, rett i at norsk er så mye bedre, og da nevner de mange grunner til at norsk kultur er så bra, og veldig mange grunner til hvorfor flerkultur er så dårlig. De kommer jo med få grunner til hva som er bra med flerkultur, så det er vel derfor.

I: Hvorfor tror du de velger å si så lite om hva som kan være positivt med flerkultur?

E: Fordi de vil jo ikke ha det inn til Norge, og da vil de heller ikke fortelle hva som er så bra med det.

I: Tenker du at det har sammenheng med det du nevnte tidligere, om at forfatterne ønsker å påvirke oss?

E: Ja, for de vil påvirke oss til å være enig med dem. Men sånn føler jeg det egentlig er med alle politiske partier egentlig.

I: Hvordan opplever du teksten nå, etter at vi har snakket sammen, i forhold til hvordan du opplevde den i stad da du leste teksten for første gang?

E: Jeg føler jeg skjønner mye mer av hva som er tema og hva de prøver å gjøre. I stad så tenkte jeg at det bare var om flerkultur og kultur og sånn. At det ikke var så mye om politikk. Jeg skjønner mer av teksten når jeg går ordentlig igjennom den og får spørsmål. Da forstår jeg den mye bedre.

I: Hadde du forstått teksten og innholdet slik du gjør nå, dersom du ikke hadde blitt stilt disse spørsmålene tror du? Dersom du hadde lest den selv på nett?

E: Nei, jeg tror ikke jeg hadde skjönt så mye. Og jeg hadde heller ikke stilt meg selv spørsmål. Jeg pleier å spørre dersom det er noen ord jeg ikke forstår hva betyr.

I: Nå sa du noe spennende helt på slutten her. Du sa at du ikke pleide å stille deg spørsmål når du leser. Tenker du at det kan være lurt innimellom når man leser slike tekster, å stille seg selv noen spørsmål?

E: Ja, for da popper det kanskje opp noe mer i hodet som du kanskje kommer på at stod i teksten, og som gjør at du stiller deg selv flere spørsmål.

I: Hva slags type spørsmål tenker du at man bør stille til en slik type tekst som dette?

E: Jeg hadde nok først starta med å spørre meg selv om hva teksten handler om. Og kanskje lest godt på hvem som har skrevet den, for det er jo ganske viktig å se på.

I: Hvorfor tenker du det er viktig å se hvem som har skrevet teksten?

E: Jo, for da kanskje jeg skjønner litt om hva de vil. *peker på navnet på kronikkforfatterne*

I: Leste du denne informasjonen i stad også, at kronikken er skrevet av leder og daværende nestleder av Frp, da du først leste teksten, eller la du først merke til det underveis?

E: Nei, det var egentlig da du stilte meg spørsmålet at jeg la merke til hvem de var og hvilket parti.

I: Ja, for jeg la litt merke til at du underveis begynte å legge deg litt opp i at de var fra Frp. Var det med på å endre hvordan du forstod eller opplevde innholdet?

E: Ja, for jeg visste fra før av at Frp ikke er så veldig for flerkultur. Og da skjønnte jeg mer av hvorfor det stod så mye om flerkultur der.

I: Så dersom du hadde sett den informasjonen til å begynne med, så hadde du kanskje gått inn i teksten med noen oppfatninger eller forkunnskaper, enn dersom det ikke hadde stått noe om hvilket parti disse personene tilhørte?

E: Ja, da hadde jeg kanskje tenkt at det var som journalister og at jeg kanskje kunne stole mer på de da, enn det jeg kan her. Fordi de er fra Frp.

I: Fordi du tenker at journalister skal være nøytrale når de beskriver noe, mens et politisk parti kanskje kan sies å ha en agenda, eller ønske om å påvirke oss?

E: Ja, de ønsker å påvirke oss til å stemme på dem, så da blir de ikke nøytrale egentlig.

I: Er det noe annet du ønsker å si eller lurer på i forbindelse med denne teksten?

E: Nei, egentlig ikke. Men jeg lærte litt om at det er lurt med spørsmål da.

I: Så bra! Ja, det er lurt. Da sier jeg tusen takk for at du tok deg tid til å være med på undersøkelsen min.

E: Bare hyggelig!

VEDLEGG 10

Transkribering av intervju med Vetle

Intervjuer: Hva slags type tekst vil du si dette er?

Elev: Jeg vil si det er en argumenterende tekst.

I: Hvorfor tenker du at teksten er argumenterende?

E: Det er flere argumenter, om hvorfor vi ikke skal bytte kulturen i Norge og sånn. Hvorfor vi har kultur og så videre. Så står det noen steder at vi tar imot flere som ikke er nordmenn, men at vi skal ta vare på de vi har her.

I: Hvordan opplever du teksten? Hva slags inntrykk sitter du igjen med etter å ha lest den?

E: Det som står i teksten er rett, at det er sånn det burde være egentlig.

I: Hva tenker du på da? Kan du fortelle litt mer rundt dette?

E: At Norge burde ta vare på sin kultur litt mer.

I: Så når du leser teksten nå, så er du litt enig med forfatterne her?

E: Ja, det er jeg.

I: Er det noe som skrives i teksten som gjør at du er enige med forfatterne, eller hva slags argumenter er det som gjør at du overbevises om at det de sier er riktig?

E: Nei, det er egentlig hele teksten. Alt de skriver.

I: Ok. Hvis du skal fortelle kort hva teksten handler om, hva vil du si da?

E: Jeg vil si det er en tekst om norsk kultur og hva som har skjedd etter at så mange fra andre land har kommet. De som kommer fra andre land vil at ting skal endres. Altså at norsk kultur skal endres.

I: Hva vil du si at er hovedtema i teksten?

E: Den norske kulturen. At vi skal ta vare på den.

I: Hvem tror du er målgruppen her? Hvem retter teksten seg mot?

E: Jeg tror den retter seg mot de som er litt eldre. Det er ikke så mye for ungdommer. Kanskje litt eldre over 17-18 år.

I: Hvorfor tenker du at teksten er rettet mot de over 17-18 år da?

E: Fordi barn burde ikke tenke så mye på slike ting, det er mer for eldre.

I: Tenker du at teksten retter seg mot en bestemt type mennesker, kjønn, yrker og så videre, eller tenker du at den er rettet mot alle?

E: Jeg tenker den er retta mot alle, generelt liksom.

I: Vet du noe om forfatterne av teksten?

E: Nei, de har jeg aldri hørt om før.

I: Hva slags inntrykk får du av forfatterne etter å ha lest teksten?

E: Nei, ikke noe spesielt. Jeg tenker ikke noe spesielt om det. Men de er fra Frp da, og de er litt imot innvandrere. Og det kommer stadig flere og flere utlendinger, og så blir alt endret i Norge. De som kommer prøver å endre alt sånt.

I: Hva er det de som kommer prøver å endre på da?

E: Jeg kommer egentlig ikke på noe, men som for eksempel her så prøver de å endre kulturen, sånn som det sies i teksten.

I: I hvilken sammenheng tror du denne teksten her er skrevet?

E: Jeg vet ikke. Kanskje med politikk?

I: Hvordan tenker du den henger sammen med politikk?

E: Nei, at de prøver å vise de andre politikerne at de gjør noe galt.

I: Kan teksten rette seg mot andre enn politikere tror du?

E: Ja, folk også. At de må begynne å ta vare på den kulturen de har.

I: For hva tror du egentlig forfatterne ønsker å oppnå med denne teksten?

E: Jeg vet ikke, det kan være mange ting.

I: Du nevnte politikk i stad, at teksten henger sammen med politikk. Kan det være noe i forbindelse med politikk, det som forfatterne prøver å oppnå?

E: Ja, kanskje. Men jeg er usikker.

I: Hvis du ser på tittelen her, «Drøm fra Disneyland», hva tenker du om den tittelen?

E: Jeg tror ikke den har så mye sammenheng med teksten.

I: Hvis du ser på ordet «Disneyland», hva tenker du på da?

E: Nei, sånn stor eventyrpark.

I: Kan du tenke deg noen grunn til at forfatterne har valgt å bruke dette ordet?

E: Nei, jeg forstår ikke det. Jeg synes ikke det passer med teksten. Teksten har ikke noe med eventyr å gjøre, det høres bare rart ut.

I: Hvordan vil du si at Arbeiderpartiet blir beskrevet i teksten?

E: Arbeiderpartiet blir beskrevet som noen som vil ha flerkultur i Norge og vil endre ting.

I: Vil du si at de blir beskrevet på en positiv eller negativ måte?

E: Jeg vil ikke si det er så positivt, hvordan de blir beskrevet. Litt mer negativt kanskje. Det beskrives som at det de gjør er galt, at Frp har rett og Arbeiderpartiet har feil.

I: Hva sier forfatterne at kommer til å skje da, hvis Arbeiderpartiet fortsetter med sin politikk og styrer Norge?

E: At den norske kulturen til slutt kommer til å forsvinne. Den blir borte.

I: Er du enig i dette, at den norske kulturen kommer til å forsvinne?

E: Nei, selv om det kommer flere og flere, så det blir litt endra, men vi kommer fortsatt til å ha noe som er norsk, som er norsk kultur.

I: Vil du si at det lages et fiendebilde i teksten her? Og hvem er eventuelt fienden i denne teksten?

E: Jeg vil at det er utenlandske folk som er fienden. For de kommer og endrer kulturen, og så er det jo et bilde her av norsk 17.mai, der folk går med flagg og dress og sånt.

I: Hvorfor tror du de har valgt å bruke det bildet der da til den teksten?

E: Fordi det er det de som vil endre landet kommer til å endre. Så de er redd for at 17.mai blir borte.

I: Hva vil du si at 17.mai er et bilde på, slik det brukes i denne teksten?

E: Det er at vi feirer nasjonaldagen til Norge, det som er Norge.

I: Hvorfor tror du de har valgt å bruke dette bildet?

E: Fordi det er det vi vil ha i Norge.

I: Hvordan tror du publikum eller mottakerne som leser teksten vil oppfatte dette bildet?

E: Det gjør teksten sterkere, for folk skjønner hva som er poenget med teksten. Det er ikke så vanskelig å forstå når du ser bildet, og når bildet står først på siden.

I: Hvordan synes du forfatterne argumenterer i teksten? Har de gode, godt oppbygde argumenter?

E: Ja, jeg synes Frp er bra til å argumentere og har gode argumenter, egentlig.

I: Hva er det Frp sier som gjør at du synes de har gode argumenter?

E: De får meg liksom overbevist. Jeg tror på det de sier, da.

I: Det er det veldig interessant at du sier. Hvilke ord eller argumenter er det de bruker som gjør at du blir overbevist?

E: Nei, det er sånn generelt i teksten, liksom. For eksempel i det avsnittet her: «Norsk kultur er summen av det vi feirer på 17.mai». «Vi vil ikke hjelpe Arbeiderpartiet med å bytte ut norsk kultur med flerkultur». Sånne argumenter. Da tenker jeg at de har rett.

I: Dere har hatt om etos, logos og patos tidligere. Finner du eksempler på bruk av dette i denne teksten? Altså i tekstens argumenter?

E: De spiller på følelser og troverdighet, egentlig. Fordi de er Frp.

I: Så da tenker du at forfatterne har etos, troverdighet, fordi de er fra Frp?

E: Ja, det tenker jeg. De vet hva de snakker om. Jeg tror på det de sier, for de ville ikke løyet om dette her.

I: Men finner du noe logos her, altså fakta eller fornuft?

E: Ja, masse. Det de sier i teksten er fakta.

I: Hva er det de sier i teksten som du mener er fakta? Som kan bevises eller sjekkes ut?

E: Det er jo sånn at det kommer bare flere og flere her, og det blir bare flere kulturer og sånn, så ja.

I: Men tror du det er fakta det forfatterne sier om at de som kommer til landet, kommer til å ødelegge norsk kultur?

E: Jeg vet ikke, det kan hende.

I: Så kort oppsummert, bare så jeg har forstått deg riktig; du mener at teksten har etos fordi forfatterne er politikere fra Frp, et kjent og stort parti i Norge. Derfor stoler du på informasjonen de kommer med og at de snakker sant.

E: Ja, sånn føler jeg.

I: Men hvordan kan vi ettergå det og sjekke om det de sier er sant?

E: Vi kan jo sjekke opp hvor mange som kommer hit eller er i landet? Eller, jeg vet ikke. Det er sikkert flere måter.

I: Men tenker du at selv om det skulle komme mange innvandrere til Norge, så vil det bety det samme som at den norske kulturen blir borte?

E: Nei, ikke nå, men over tid. Hvis det kommer flere og flere, og det ikke stopper. Da tror jeg det vil skje i framtiden.

I: Hva vil du si om forholdet mellom forfatterne og leseren? Hvordan er det forfatteren forsøker å få et forhold til leseren i teksten?

E: Han prøver å overbevise deg. Det er det som er målet hans.

I: Hvordan gjør han det da?

E: Han bruker alle de argumentene, og særlig det bildet. Det påvirker veldig mye.

I: Var det noen ord eller beskrivelser du la spesielt merke til i teksten?

E: Nei, ikke noe spesielt.

I: La du merke til om det ble brukt noen språklige virkemidler i teksten?

E: Jeg tror det ble brukt metaforer. Flere metaforer.

I: Kan du vise meg et eksempel på en av metaforene du fant?

E: Dette med cowboyer og flere andre.

I: Hva tror du det er en metafor for?

E: Nei, bare folk da. En type folk, jeg vet ikke.

I: Hvordan vil du si at forfatterne framstiller innvandrere og flerkultur i teksten?

E: Ikke på en bra måte vil jeg si. De vil ha en grense på det, og heller ta vare på det som er norsk.

I: Du sier «ikke på en bra måte», hvordan blir de framstilt, siden du tenker at de framstilles på en dårlig måte?

E: De blir framstilt som at de vil komme her og ødelegge alt som er her.

I: Hvordan vil du si at Norge og nordmenn framstilles da?

E: De blir framstilt som at de ikke vil ta imot flere innvandrere. Nordmenn skal bli her, og vi skal ikke ta imot flere. Jeg tror ikke de vil blande helt, de vil beskytte den norske kulturen.

I: Synes du at flerkultur framstilles som noe negativt?

E: Nei, ikke noe negativt kanskje, men de vil ikke blande kulturer. De vil at det vi fortsatt har her, skal være her, og beskytte norsk kultur og Norge.

I: Noen vil kanskje si at denne teksten kan virke konspirerende. Hva er dine tanker rundt dette, opplever du teksten som konspirerende?

E: Ja, litt.

I: Hva er det i teksten du opplever er konspirerende?

E: Nei, det at alt kommer til å bli ødelagt og sånn. Det er kanskje konspirerende.

I: Hvis vi ser på mellom-overskriftene her, så er står det: FN i miniatyr, 17.mai, ikke bra nok, drøm fra Disneyland, hva er galt, åpne grensene, et transformert Norge. Gjør du deg noen tanker om disse overskriftene? Hvorfor tror du forfatterne har valgt å bruk disse?

E: Ja, når de sier «ikke bra nok» og 17.mai, så kommer de tidlig med hva de mener. Da skjønner vi mer av teksten.

I: Vil du si at de ordene de bruker her som mellom-overskrifter er negativt ladde ord, eller positivt ladde ord?

E: Helt klart negativt ladde ord.

I: Hva slags inntrykk får vi som lesere når vi møter så mange negative ladde ord i en tekst?

E: Vi får et positivt bilde tenker jeg, av det norske samfunnet.

I: Vil du si at forfatterne generaliserer innvandrere og nordmenn i teksten? Drar de alle over en kam?

E: Det er ikke så mye som blir beskrevet her, men de skriver at innvandrere og utlendinger skal komme og ødelegge kulturen.

I: Sier de noe positivt om innvandrere og innvandring da?

E: Nei, ikke i den teksten her.

I: Tenker du at de velger bevisst å ikke si noe positivt med innvandring her?

E: Ja, det tenker jeg.

I: Hva kan være grunnen til det da?

E: Jo, for meninga med teksten er å vise hva, eller vise at innvandring er galt, tror jeg.

I: Vil du da si at teksten er balansert, eller har den et ensidig framstilt på den ene eller andre siden?

E: Nei, jeg synes den er ensidig framstilt fra de norske sin side.

I: Tenker du at forfatterne framstiller teksten ensidig for å påvirke leseren mer?

E: Ja, helt klart. De sier bare det negative, så vi ikke skal tenke at det er noe positivt.

I: Nå har vi snakket mye om denne teksten her. Mitt siste spørsmål er da om du opplever teksten annerledes nå, etter å ha jobbet med den og har snakket om den, enn du gjorde i stad?

E: Nei, egentlig ikke. Jeg opplever teksten på samme måte.

I: Er du fortsatt enige i synspunktene til forfatterne, at de har rett i det de skriver?

E: Ja, det er jeg.

I: Da hadde jeg ikke flere spørsmål, men er det noe du lurer på eller noe du vil legge til?

E: Nei, det er det ikke.

I: Da sier jeg tusen takk for at du ble med på dette intervjuet.

E: Bare hyggelig.

Vil du delta i forskningsprosjektet

” Hvordan tilnærmer et utvalg elever på 10.trinn seg en tekst ved hjelp av kritisk tekstforståelse”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke hvordan elever på 10.trinn tilnærmer seg en tekst ved hjelp av kritisk tekstforståelse. I dette prosjektet ønsker jeg å se nærmere på hvordan elever vurderer avsender og hvordan elever vurderer hvordan avsender framstiller virkelighet og relasjoner i teksten. I dette skrivet får du informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Dette prosjektet gjøres som en del av min masteroppgave i studiet «Norsk i skolen» gjennom Høgskolen i Østfold. Formålet med prosjektet er å forsøke å belyse hvordan elever utøver kritisk tilnærming til tekst i møte med ukjente saktekster. Kritisk tenkning er et viktig og aktuelt tema i dagens samfunn, der elever hver eneste dag møter og må forholde seg til et stort tekstmangfold. Kritisk tenkning inngår som en sentral del i det nye læreplanverket Fagfornyelsen 2020 og nevnes eksplisitt i læreplanens overordnede del. Kritisk tenkning inngår også som et eget kjerneelement i læreplanen. Her vektlegges det at «Skolen skal bidra til at elevene blir nysgjerrige og stiller spørsmål, utvikler vitenskapelig og kritisk tenkning og handler med etisk bevissthet» (udir.no). Jeg vil i min forskning undersøke om elevene tenker kritisk og hvorvidt de har en kritisk tilnærming til tekster. Jeg vil undersøke på hvilken måte elever vurderer hvordan avsender presenterer virkeligheten og relasjoner i teksten. Dette målet tenker jeg å nå gjennom å be et utvalg på 6- 8 elever vurdere innholdet i en spesifikk saktekst «Drømmen fra Disneyland» ([Drøm fra Disneyland \(aftenposten.no\)](https://www.aftenposten.no)). Jeg vil i det videre arbeidet benytte meg av kvalitativ undersøkelsesmetode, derav semistrukturert intervju for å undersøke grundig hvordan elevene vurderer både innhold og avsender.

Opgaven vil ta for seg følgende problemstilling:

På hvilke måter utfordrer en kontroversiell politisk saktekst et utvalg 10.trinns-elevers evne til kritisk literacy?

Jeg vil benytte meg av følgende forskningsspørsmål:

- 1) På hvilke måter utfordrer sakteksten «Drøm fra Disneyland» hvordan virkelighet og relasjoner blir framstilt i teksten
- 2) Hvordan utfordrer teksten «Drøm fra Disneyland» elevenes tilgang til kritisk literacy?

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Høgskolen i Østfold, avdeling for lærerutdanning, er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Jeg ønsker å intervju et utvalg elever på 10.trinn til dette prosjektet, og ønsker et representativt utvalg som best kan speile elevmassen. Jeg vil derfor få hjelp av faglærere som kjenner klassene godt i arbeidet med å finne elever som best kan speile ulike faglige vurderinger. Jeg vil til dette prosjektet benytte et utvalg bestående av ca.8 elever, likt fordelt mellom kjønn.

Hva innebærer det for deg å delta?

Jeg vil i dette prosjektet benytte meg av intervju som metode. Hvis du velger å delta i prosjektet, vil du i forkant av intervjuet få utdelt en tekst som du skal lese, før jeg vil intervju deg om hvordan du forstod og opplevde teksten. Det settes av ca.45 min til hver deltaker. Jeg kommer til å ta opp intervjuet ved bruk av lydopptaker for best å registrere alle svar, samt ta notater fra intervjuet. Jeg kommer til å oppbevare lydfilene innelåst i en skuff adskilt fra intervju spørsmålene. Jeg kommer ikke til å bruke ditt ekte navn, men la deg få velge et fiktivt navn som jeg kan referere til i min bearbeidelse av det innsamlede datamaterialet og i publiseringen av prosjektet. Jeg vil slette lydfilene permanent 14 dager etter transkribering.

Selv om alle deltakerne i dette prosjektet er over 15 år, kan både deltakere og foresatte få innsyn i intervjuguide på forhånd dersom ønskelig.

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Det er viktig å presisere at deltakelse i dette prosjektet ikke fører til at du mister annen viktig undervisning. Elevene som ikke deltar i dette prosjektet, vil få alternative oppgaver som de arbeider med den tiden du deltar i forskningen.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg har fortalt om i dette skrevet. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Alle opplysninger som gis under dette prosjektet vil behandles konfidensielt. Det vil kun være jeg som forsker som har tilgang til dine personopplysninger og de opplysningene du gir under intervjuet. Jeg vil som tidligere nevnt la alle deltakere få velge seg egne fiktive navn som benyttes i transkribering og i det videre arbeidet med prosjektet. Dette vil forhindre at dere som deltakerne vil gjenkjennes i det publiserte prosjektet. Jeg vil kun publisere opplysninger som anses som relevante for prosjektet. Datamaterialet, samtykkeskjema og intervjuguide vil alle oppbevares separat og innelåst i ulike skap.

Hva skjer med opplysningene dine når jeg avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er

ca. juni 2022. Alt innsamlet datamateriale fra prosjektet vil slettes ved prosjektets slutt.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Jeg behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Høgskolen i Østfold har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Monica Brask Billet på epost: monica.brask.billet@gmail.com eller telefon: 99381154. Eller kontakt Høgskolen i Østfold ved veileder Anders Eilertsen telefon: 69608000 eller på epost: anders.eilertsen@hiof.no

Vårt personvernombud: Line Mostad Samuelsen ved Høgskolen i Østfold på telefon: 69608234 eller på epost: line.m.samuelsen@hiof.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med: NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Monica Brask Billet

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet "Hvordan tilnærmer et utvalg elever på 10.trinn seg en tekst ved hjelp av kritisk tekstforståelse"? og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

VEDLEGG 12 VURDERINGSSKJEMA NSD

Vurdering

Referansenummer

462477

Prosjektittel

" Hvordan tilnærmer et utvalg elever på 10.trinn seg en tekst ved hjelp av kritisk tekstforståelse"?

Behandlingsansvarlig institusjon

Høgskolen i Østfold / Fakultet for lærerutdanninger og språk / Institutt for pedagogikk, IKT og læring

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Anders Eilertsen, anders.eilertsen@hiof.no, tlf. 69608190

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Monica Brask Billet, monica.brask.billet@gmail.com, tlf. +4799381154

Prosjektperiode

10.11.2021 - 08.06.2022

Vurdering (1)**05.11.2021 - Vurdert**

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 05.11.2021, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 08.06.2022.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), og dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

Ved bruk av databehandler (spørreskjemaleverandør, skylagring eller videosamtale) må behandlingen oppfylle kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29. Bruk leverandører som din institusjon har avtale med.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: <https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-enderinger-i-meldeskjema>

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!